สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
Office of the National Human Rights Commission of Thailand

รายงาน
ผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย
ปี 2565

2022 Human Rights Assessment Report of Thailand

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
National Human Rights Commission of Thailand

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
Office of the National Human Rights Commission of Thailand

รายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2565

2022 Human Rights Assessment Report of Thailand

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
National Human Rights Commission of Thailand

รายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2565

2022 Human Rights Assessment Report of Thailand

ชื่อหนังสือ	รายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2565.
พิมพ์ครั้งแรก	มีนาคม 2566
จำนวนพิมพ์	1,700 เล่ม
ISBN	978-616-8274-24-8
จัดพิมพ์โดย	สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ 120 หมู่ที่ 3 อาคารรัฐประศาสนภักดี (อาคารบี) ชั้น 6-7 ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษาฯ ถนนแจ้งวัฒนะ แขวงทุ่งสองห้อง เขตหลักสี่ กรุงเทพฯ 10210 โทรศัพท์ 0 2141 3880 และ 0 2141 3831 โทรสาร 0 2143 9568, 0 2143 9570 เว็บไซต์: www.nhrc.or.th
ออกแบบและพิมพ์ที่	บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน) 376 ถนนชัยพฤกษ์ แขวงตลิ่งชัน เขตตลิ่งชัน กรุงเทพฯ 10170 โทรศัพท์ 0 2422 9000, 0 2882 1010 โทรสาร 0 2433 2742, 0 2434 1385 E-mail: aprint@amarin.co.th Website: www.amarin.com

สงวนลิขสิทธิ์

ผลงานนี้ ใช้สัญญาอนุญาตของครีเอทีฟคอมมอนส์ (Creative Commons License: CC)
แบบแสดงที่มา-ไม่ใช้เพื่อการค้า-อนุญาตแบบเดียวกับต้นฉบับ (CC-BY-NC-SA)

คำนำ

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) ในฐานะองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มีบทบาทหน้าที่ตามหลักการว่าด้วยสถานะของสถาบันแห่งชาติเพื่อส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน หรือหลักการปารีส ซึ่งกำหนดหน้าที่ของสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติในการเสนอความเห็น คำแนะนำ ข้อเสนอแนะ หรือรายงานในเรื่องใด ๆ ที่เกี่ยวกับการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนต่อรัฐบาล รัฐสภา หรือองค์กรที่มีอำนาจหน้าที่ในลักษณะของการจัดทำรายงานสถานการณ์สิทธิมนุษยชน และกำหนดมาตรฐานของสถาบันฯ ที่สำคัญในการเฝ้าระวังสถานการณ์สิทธิมนุษยชน เพื่อประเมินและจัดทำรายงานประจำปี และเผยแพร่รายงาน รวมทั้งกระบวนการติดตามประเมินผลตามข้อเสนอแนะดังกล่าว เพื่อให้มั่นใจว่าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้นำแนวทางต่าง ๆ มาใช้ปฏิบัติได้อย่างเหมาะสมอันจะสร้างให้เกิดการปกป้องและคุ้มครองสิทธิของประชาชน ดังนั้น การจัดทำรายงานสถานการณ์สิทธิมนุษยชนของประเทศจึงเป็นหน้าที่สำคัญอย่างยิ่งของ กสม. ซึ่งเป็นไปตามหน้าที่และอำนาจที่กำหนดในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 247 (2) และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2560 มาตรา 26 (2) ประกอบมาตรา 33 มาตรา 40 และมาตรา 44 ที่บัญญัติให้ กสม. เฝ้าระวังและติดตามเหตุการณ์หรือสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศอย่างต่อเนื่อง และให้จัดทำรายงานดังกล่าวเป็นประจำทุกปีให้แล้วเสร็จภายใน 90 วัน นับแต่วันสิ้นปีปฏิทินเพื่อเสนอต่อรัฐสภาและคณะรัฐมนตรี และเผยแพร่ต่อประชาชน โดยต้องคำนึงถึงความถูกต้อง เป็นธรรม และผลประโยชน์ส่วนรวมของชาติเป็นสำคัญ

รายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทยฉบับนี้ จัดทำขึ้นจากกระบวนการเฝ้าระวังและติดตามเหตุการณ์สิทธิมนุษยชนที่เกิดขึ้นในประเทศ ระหว่างเดือนมกราคม - ธันวาคม 2565 โดยสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติในฐานะหน่วยงานสนับสนุนการดำเนินงานของ กสม. ได้รวบรวมข้อมูลและข้อเท็จจริงจากแหล่งข้อมูลเปิดทั่วไป และจากการปฏิบัติงานตามหน้าที่และอำนาจของ กสม. ทั้งในส่วนข้อร้องเรียน ข้อเสนอแนะ แถลงการณ์ต่อเหตุการณ์สำคัญ การจัดเวทีรับฟังความคิดเห็นในประเด็นสิทธิต่าง ๆ ข้อมูลจากหน่วยงานภาครัฐ องค์กรภาคประชาสังคม ภาควิชาการ รวมทั้งการจัดเวทีสมัชชาสิทธิมนุษยชนซึ่งจัดขึ้นในปี 2565 เป็นครั้งแรก จากนั้นจึงนำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดมาประมวลเป็นสถานการณ์ และวิเคราะห์สถานการณ์ที่เกิดขึ้นเพื่อประเมินว่า รัฐได้เคารพหรือคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนที่ได้รับการรับรองในรัฐธรรมนูญ กฎหมายภายในประเทศ สนธิสัญญาระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนที่ประเทศไทยเป็นภาคีและมาตรฐานสิทธิมนุษยชนสากลหรือไม่ จากนั้นจึงจัดทำเป็นรายงานโดยสรุป ทั้งนี้ ภายหลังจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 คลี่คลายลงในปี 2565 รัฐได้มีนโยบาย/มาตรการในการแก้ไขปัญหาด้านสิทธิมนุษยชนเพิ่มมากขึ้น อย่างไรก็ดี ยังพบประเด็นปัญหาสำคัญจากการติดตามเฝ้าระวังและการรับเรื่องร้องเรียนเพื่อตรวจสอบข้อเท็จจริงของ กสม. โดยแบ่งเป็นประเด็นสิทธิมนุษยชนในแต่ละด้านประกอบด้วยสถานการณ์ ปัญหาหรืออุปสรรค การประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชน และข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

ในรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทยฉบับนี้ มีบทที่นำเสนอสถานการณ์สำคัญในปี 2565 ต่อเนื่องจากปีที่ผ่านมา คือ สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 และสถานการณ์ที่เกี่ยวกับการใช้เสรีภาพในการชุมนุม ดังปรากฏในบทที่ 2 ส่วนเนื้อหาส่วนที่เหลือได้แบ่งการนำเสนอเป็น 3 ส่วน ได้แก่ สิทธิตามกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) สิทธิตามกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (ICESCR) และสิทธิของกลุ่มบุคคล ได้แก่ เด็ก ผู้สูงอายุ คนพิการ สตรีและความเสมอภาคระหว่างเพศ ผู้มีปัญหาสถานะและสิทธิ/คนไร้รัฐไร้สัญชาติ สิทธิของกลุ่มชาติพันธุ์ และสิทธิของกลุ่มคนจนเมือง

กสม. หวังเป็นอย่างยิ่งว่า การจัดทำรายงานฉบับนี้จะสื่อสารให้รัฐบาล คณะรัฐมนตรี สมาชิกรัฐสภา และประชาชนได้รับทราบทั้งความคืบหน้าในการดำเนินการต่าง ๆ ของรัฐในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ตลอดจนปัญหาและข้อท้าทายที่พบในปี 2565 ซึ่งจะช่วยให้รัฐพิจารณาทบทวนสถานการณ์และปัญหาสิทธิมนุษยชนด้านต่าง ๆ เพื่อหาแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขสาเหตุที่เป็นอุปสรรคในการเข้าถึงสิทธิของประชาชน รวมทั้งกำหนดมาตรการ/กลไกที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการคุ้มครองประชาชนที่ถูกละเมิดสิทธิตามข้อเสนอแนะของ กสม. เพื่อให้ประชาชนทุกกลุ่มได้เข้าถึงและใช้สิทธิได้อย่างแท้จริง ในโอกาสนี้ กสม. ขอขอบคุณหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง ภาคประชาสังคม ภาควิชาการทุกแห่งที่ให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูล รวมทั้งการแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นอันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการจัดทำรายงานฉบับนี้ และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือด้วยดีในโอกาสต่อไป

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
ธันวาคม 2565

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทสรุปผู้บริหาร	8
Executive Summary	13
บทที่ 1 บทนำ	19
บทที่ 2 การประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชนในสถานการณ์เฉพาะ	23
2.1 สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19	24
2.2 สถานการณ์เกี่ยวกับการใช้เสรีภาพในการชุมนุม ปี 2565	29
บทที่ 3 การประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง	34
3.1 สิทธิในกระบวนการยุติธรรม	35
3.2 การกระทำทรมานและการบังคับบุคคลให้สูญหาย	43
3.3 นักปกป้องสิทธิมนุษยชน	48
3.4 สถานการณ์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้	51
3.5 เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น เสรีภาพของสื่อมวลชน และเสรีภาพในการรวมกลุ่ม	58
บทที่ 4 การประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม	62
4.1 สิทธิแรงงาน	63
4.2 สิทธิในสุขภาพ	70
4.3 สิทธิด้านการศึกษา	76
4.4 สิทธิชุมชนในการจัดการที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม	80
4.5 ธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน	86
บทที่ 5 การประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชนของกลุ่มบุคคล	90
5.1 สิทธิเด็ก	91
5.2 สิทธิผู้สูงอายุ	101
5.3 สิทธิคนพิการ	109
5.4 สิทธิสตรีและความเสมอภาคทางเพศ	121
5.5 ผู้มีปัญหาสถานะและสิทธิ/คนไร้รัฐไร้สัญชาติ	131
5.6 สิทธิของกลุ่มชาติพันธุ์	144
5.7 สิทธิของกลุ่มคนจนเมือง	147
บทที่ 6 บทสรุป	149
เชิงอรรถ	157
รายการเอกสารอ้างอิง	186
ภาคผนวก	
ประกาศแต่งตั้งประธานกรรมการและกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ชุดที่ 4	188
คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ	191
อักษรย่อและความหมาย	193

สารบัญภาพ

		หน้า
ภาพที่ 2.1	จำนวนผู้ติดเชื้อและเสียชีวิตจากโรคโควิด 19 จำแนกรายปี	25
ภาพที่ 3.1	จำนวนผู้ยื่นคำขอความช่วยเหลือทางการเงินในคดีอาญา และผลการพิจารณาตาม พ.ร.บ. ค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 – 2565	35
ภาพที่ 3.2	การอนุมัติให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชนและค่าใช้จ่าย แบ่งเป็นค่าใช้จ่ายประเภทต่าง ๆ ตาม พ.ร.บ. กองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558 ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2565	36
ภาพที่ 3.3	จำนวนผู้ต้องขังในระบบเรือนจำ (เปรียบเทียบข้อมูลในปี พ.ศ. 2562 – 2565)	38
ภาพที่ 3.4	อัตราส่วนของจำนวนผู้ต้องขังในคดียาเสพติดต่อจำนวนผู้ต้องขังทั้งหมด ในระบบราชทัณฑ์ (เปรียบเทียบข้อมูลในปี พ.ศ. 2562 – 2565)	39
ภาพที่ 3.5	ความคืบหน้าคดีการกระทำทรมานและบังคับบุคคลให้สูญหายที่สำคัญ	46
ภาพที่ 3.6	สถิติเหตุการณ์ความรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ปี 2560 – 2565	51
ภาพที่ 3.7	สถิติการวิสามัญฆาตกรรมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ปี 2560 – 2565	56
ภาพที่ 4.1	สถิติการฆ่าตัวตายสำเร็จปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 – 2565	72
ภาพที่ 5.1	ข้อมูลจำนวนเด็กและเยาวชนที่เข้าเกณฑ์การใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนิน ดำเนินคดีอาญากับเด็กและเยาวชนตามมาตรา 86 ของ พ.ร.บ. ศาลเยาวชนและครอบครัวฯ เปรียบเทียบการเสนอให้ใช้มาตรการพิเศษ	96
ภาพที่ 5.2	ร้อยละของเด็กและเยาวชนที่ปฏิบัติตนตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูสำเร็จ และได้รับความเห็นชอบจากพนักงานอัยการ มีคำสั่งไม่ฟ้องคดีเปรียบเทียบกับจำนวนเด็กและเยาวชนที่ต้องปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู	97
ภาพที่ 5.3	สถิติเด็กที่พยายามฆ่าตัวตายในปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 – 2565	100
ภาพที่ 5.4	จำนวนผู้สูงอายุตามช่วงวัยในปี 2565	101
ภาพที่ 5.5	ผู้สูงอายุที่ได้รับการส่งเสริมให้มีงานทำและมีรายได้ในช่วง 5 ปี	105
ภาพที่ 5.6	ประเภทความพิการของคนพิการที่ได้รับการออกบัตรประจำตัวคนพิการ	109
ภาพที่ 5.7	ระดับการศึกษาของคนพิการ 5 ลำดับสูงสุด	113
ภาพที่ 5.8	การประกอบอาชีพคนพิการ	116
ภาพที่ 5.9	ตารางสถิติการจ้างงานคนพิการในหน่วยงานของรัฐและสถานประกอบการ ปี 2565	117
ภาพที่ 5.10	ตารางผลการให้บริการจัดการงานแก่คนพิการตามมาตรา 33 โดยกรมพัฒนาฝีมือแรงงานในปี 2565	117
ภาพที่ 5.11	จำนวนผู้หญิงที่ถูกกระทำรุนแรงในครอบครัวระหว่างปี 2561 – 2565	122
ภาพที่ 5.12	จำนวนสถานพยาบาลที่ให้บริการยุติการตั้งครรภ์จำแนกตามภูมิภาค	127
ภาพที่ 5.13	สัดส่วนของจำนวนสถานบริการยุติการตั้งครรภ์จำแนกตามอายุครรภ์ที่ให้บริการ	128
ภาพที่ 5.14	จำนวนผู้มีปัญหาสถานะและสิทธิในประเทศไทย	132

บทสรุปผู้บริหาร

บทสรุปผู้บริหาร

การจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทยประจำปี 2565 เป็นไปตามหน้าที่และอำนาจของ กสม. โดยได้รวบรวมข้อมูลเพื่อนำมาประมวลและวิเคราะห์สถานการณ์ ปัญหาหรืออุปสรรค เปรียบเทียบตามสิทธิที่ได้รับการรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญ กฎหมายภายในและหนังสือสัญญาที่ประเทศไทยเป็นภาคีและมีพันธกรณีที่จะต้องปฏิบัติตาม พร้อมทั้งมีข้อเสนอแนะต่อรัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน โดยแบ่งการประเมินออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

1 การประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชนในสถานการณ์เฉพาะ

สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19

รัฐบาลมีความพยายามจัดหาและให้คนทุกกลุ่มเข้าถึงการรักษาพยาบาลและวัคซีนมากขึ้นกว่าปี 2564 ส่งผลให้จำนวนผู้เสียชีวิตลดลง รวมทั้งคุ้มครองสิทธิในการมีมาตรฐานการดำรงชีพที่เพียงพอผ่านมาตรการช่วยเหลือเยียวยากลุ่มต่าง ๆ อย่างต่อเนื่องในภาวะที่เศรษฐกิจยังไม่ฟื้นตัว อย่างไรก็ตาม การเข้ารับวัคซีนเข็มกระตุ้นของเด็กเล็กและผู้สูงอายุยังมีจำนวนน้อย ประชาชนบางกลุ่มยังมีอุปสรรคในการเข้าถึงมาตรการเยียวยา นอกจากนี้ยังต้องติดตามเด็กที่หลุดออกจากระบบส่วนที่เหลือให้กลับเข้ามาสู่ระบบการศึกษา รัฐบาลจึงควรถอดบทเรียนจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 เพื่อเตรียมความพร้อมกับภาวะวิกฤตที่อาจเกิดขึ้นอีกในอนาคต

สถานการณ์เกี่ยวกับการใช้เสรีภาพในการชุมนุม ปี 2565

ภาพรวมมีการชุมนุมน้อยกว่าปีที่ผ่านมาและส่วนมากเป็นไปโดยสงบ มีการยกเลิกการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินทั่วประเทศเมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2565 ประชาชนจึงสามารถใช้เสรีภาพในการชุมนุมได้ภายใต้กฎหมายปกติ และสามารถใช้พื้นที่บางแห่งตามประกาศของกรุงเทพมหานครเป็นพื้นที่ชุมนุมได้ รวมทั้งมีคำพิพากษาของศาลชั้นต้นในบางคดีที่เป็นการยืนยันการใช้เสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบ อย่างไรก็ดี ยังมีการดำเนินคดีจากการชุมนุมในฐานความผิดตาม พ.ร.ก. การบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 และการสลายการชุมนุมกลุ่มราษฎรหยุด APEC 2022 กสม. จึงเน้นย้ำให้รัฐบาลเคารพเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบของประชาชน โดยกำชับให้เจ้าหน้าที่ดูแลการชุมนุมสาธารณะให้สอดคล้องกับหลักการสากล รวมทั้งระมัดระวังในการดำเนินคดีต่อผู้ที่ใช้สิทธิเสรีภาพ และคำนึงถึงความปลอดภัยของเด็กเป็นสำคัญ

2 การประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

สิทธิในกระบวนการยุติธรรม

รัฐบาลได้อนุมัติความช่วยเหลือทางการเงินในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมเพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับปีก่อนหน้า โดยเฉพาะการอนุมัติเงินสำหรับกรณีขอปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย และมีความพยายามในการแก้ไขปัญหาความแออัดของเรือนจำอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม การรับรู้ของประชาชนถึงสิทธิที่จะได้รับความช่วยเหลือทางการเงินยังอยู่ในวงจำกัด ในขณะที่สภาพเรือนจำยังคงต้องปรับปรุงแก้ไข กสม. จึงเน้นย้ำไปยังรัฐบาลเพื่อให้การคุ้มครองสิทธิต่าง ๆ ในกระบวนการยุติธรรมให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

การกระทำทรมานและการบังคับบุคคลให้สูญหาย

นับเป็นความก้าวหน้าของประเทศในการประกาศใช้ พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 รวมถึงมีผล

การพิจารณาคดีที่สำคัญและการเยียวยาให้แก่ผู้เสียหายจากการซ้อมทรมาน แต่ในปี 2565 ยังคงมีเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับการกระทำทรมานเข้ามายัง กสม. แม้จะมีจำนวนลดลงกว่าปีก่อนหน้าเล็กน้อย แต่ยังมีข้อห่วงกังวลต่อการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่บางกรณีเกี่ยวกับการข่มขู่ การทำร้ายร่างกาย การกระทำทรมานเพื่อให้รับสารภาพหรือต่อรองผลประโยชน์ซึ่งอาจไม่สอดคล้องตามอนุสัญญา CAT สำหรับการติดตามตัวบุคคลที่สูญหายยังไม่พบความคืบหน้าที่สำคัญ

นักปกป้องสิทธิมนุษยชน

มีการประกาศใช้ พ.ร.บ. คุ้มครองพยานในคดีอาญา (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2565 และความพยายามขับเคลื่อนกระบวนการตรากฎหมาย ได้แก่ ร่าง พ.ร.บ. มาตรการป้องกันการฟ้องคดีปิดปากในความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่และประพฤติมิชอบ พ.ศ. .... ซึ่งอาจเป็นประโยชน์แก่นักปกป้องสิทธิมนุษยชนในการขอรับความคุ้มครอง แต่ยังพบสถานการณ์ที่กระทบต่อนักปกป้องสิทธิมนุษยชนและมีเรื่องร้องเรียนต่อ กสม. อยู่เป็นระยะ รวมถึงมีการแจ้งความดำเนินคดีในลักษณะที่อาจเป็นการกลั่นแกล้ง ส่วนการใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาตามมาตรา 161/1 และมาตรา 165/2 เพื่อการคุ้มครองนักปกป้องสิทธิมนุษยชนยังไม่ปรากฏกรณีตัวอย่างที่ชัดเจน

สถานการณ์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้

รัฐบาลมีการดำเนินการที่สอดคล้องกับข้อเสนอแนะของ กสม. เช่น การปรับลดพื้นที่ประกาศใช้ พ.ร.ก. การบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 แต่สถิติเหตุการณ์ความไม่สงบ ผู้เสียชีวิต และผู้ได้รับบาดเจ็บในปี 2565 มีจำนวนเพิ่มขึ้นเล็กน้อยจากปีก่อนหน้า กสม. มีข้อห่วงกังวลต่อเหตุการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้นและการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่รัฐในบางกรณี เช่น การติดตามตรวจค้น และควบคุมตัวผู้ต้องหาหรือผู้ต้องสงสัยในคดีความมั่นคง การควบคุมตัวนักศึกษา/นักกิจกรรมที่เกี่ยวเนื่องกับการใช้เสรีภาพในการแสดงออก การวิสามัญฆาตกรรมผู้ต้องสงสัยในคดีความมั่นคง และการขอตรวจเก็บ DNA จากประชาชนและเด็กในบางพื้นที่ยังคงเกิดขึ้น ซึ่งอาจเป็นปัจจัยหรือเงื่อนไขนำไปสู่ความขัดแย้งในพื้นที่ รวมทั้งเห็นว่าควรมีการดูแลให้ผู้ได้รับผลกระทบทุกกลุ่มได้รับการช่วยเหลือเยียวยาอย่างครอบคลุมและเหมาะสม

เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น เสรีภาพของสื่อมวลชน และเสรีภาพในการรวมกลุ่ม

ในปี 2565 การดำเนินคดีเกี่ยวกับการใช้เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น รวมถึงการบังคับใช้ประกาศของ ดศ. ว่าด้วยการระงับการทำให้แพร่หลายของข้อมูลคอมพิวเตอร์ฉบับใหม่ อาจส่งผลให้ประชาชนเกิดความกลัวที่จะแสดงความคิดเห็น สำหรับเสรีภาพสื่อมวลชนยังไม่มีกฎหมายกลางว่าด้วยมาตรฐานทางจริยธรรมของสื่อมวลชน และมีสื่อมวลชนได้รับบาดเจ็บในระหว่างการรายงานข่าวเกี่ยวกับการชุมนุม ในส่วนของเสรีภาพในการรวมกลุ่ม กสม. ได้มีข้อเสนอแนะให้ปรับปรุงร่างกฎหมายว่าด้วยการดำเนินงานขององค์กรที่ไม่แสวงหากำไร ซึ่ง พม. ได้เปิดรับฟังความคิดเห็นเพื่อปรับปรุงแก้ไขร่างกฎหมายดังกล่าว และจะต้องมีการติดตามผลต่อไป ทั้งนี้ กสม. เน้นย้ำให้รัฐบาลให้ความเคารพต่อเสรีภาพข้างต้นให้สอดคล้องกับที่ได้รับการรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญและกติกา ICCPR

3 การประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

สิทธิแรงงาน

ในปี 2565 รัฐบาลมีความพยายามในการเพิ่มความคุ้มครองสิทธิแรงงานหลายประการ ทั้งการคุ้มครองลูกจ้างเหมาบริการ การเพิ่มวันลาคลอดบุตร การปรับอัตราค่าจ้างขั้นต่ำ การจัดทำร่าง พ.ร.บ. คุ้มครองแรงงานอิสระ พ.ศ. .... การผ่อนปรนสถานะการเข้าเมืองถูกกฎหมายและการให้ใบอนุญาตทำงานแก่แรงงานข้ามชาติ อย่างไรก็ตาม ยังมีประเด็นท้าทายในด้านการส่งเสริมการมีงานทำและการพัฒนาทักษะที่จำเป็นให้แก่แรงงานภายหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 และยังคงพบปัญหาการเลิกจ้างไม่เป็นธรรมหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย และการบังคับตรวจหาเชื้อเอชไอวีก่อน

รับเข้าทำงาน ซึ่งมีการร้องเรียนมายัง กสม. ที่ต้องได้รับการแก้ไขอย่างจริงจัง จึงควรมีการเร่งเสนอร่าง พ.ร.บ. ขจัดการเลือกปฏิบัติต่อบุคคล พ.ศ. .... นอกจากนี้ กลุ่มแรงงานข้ามชาติยังคงมีปัญหาไม่มีสิทธิเลือกตั้งคณะกรรมการประกันสังคม ซึ่งต้องปรับปรุงแก้ไขระเบียบต่อไป

สิทธิในสุขภาพ

สถานการณ์สิทธิในสุขภาพที่สำคัญในปี 2565 คือ ปัญหาการไม่มีหลักประกันสุขภาพของกลุ่มแรงงานข้ามชาติและเด็กผู้ติดตามจำนวนมาก ในส่วนของปัญหาสุขภาพจิต รัฐได้เพิ่มช่องทางในการดูแลผู้ที่มีปัญหาสุขภาพจิตและนำเทคโนโลยีมาใช้ในการให้คำปรึกษา อย่างไรก็ตาม อัตราการฆ่าตัวตายสำเร็จยังคงเพิ่มสูงขึ้นทุกปี โดยเฉพาะกลุ่มเด็กและเยาวชนมีความเสี่ยงในการฆ่าตัวตายสูง ในส่วนของสถานการณ์การใช้กัญชาของประชาชน มีรายงานผลกระทบต่อสุขภาพที่อาจเกี่ยวเนื่องจากการใช้กัญชาออกมาเป็นระยะ และปัญหาเด็กและเยาวชนใช้กัญชา แม้จะมีกฎหมายเพื่อคุ้มครองสุขภาพของประชาชนหลายฉบับ แต่ยังไม่มีกลไกบังคับใช้ที่ชัดเจนและยังไม่ครอบคลุมเพียงพอที่จะสามารถป้องกันผลกระทบได้อย่างมีประสิทธิผล

สิทธิด้านการศึกษา

ในปี 2565 รัฐบาลมีความพยายามในการจัดการเรียนการสอนแบบ on-site ทั้งได้มีการจัดหาวัคซีนให้แก่เด็กนักเรียนและบุคลากรทางการศึกษาอย่างทั่วถึง รวมถึงมีความคืบหน้าในการติดตามนักเรียนที่หลุดจากระบบการศึกษา และการช่วยเหลือผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์เพื่อสร้างความเสมอภาคและลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาผ่านกลไกของ กสศ. และ กยศ. อย่างไรก็ตาม สถานการณ์ที่น่าห่วงกังวลคือปัญหาการสูญเสียการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย และเด็กนักเรียนที่หลุดจากการศึกษาและไม่สามารถติดตามให้กลับเข้าสู่ระบบการศึกษาได้ ซึ่งเป็นความท้าทายของรัฐในการจัดการกับปัญหาดังกล่าวเพื่อให้เด็กได้รับการศึกษาและได้รับการพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับวัย

สิทธิชุมชนในการจัดการที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

สำหรับปี 2565 รัฐบาลได้ดำเนินการแก้ไขปัญหาการถือครองที่ดินและความขัดแย้งในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ โดยการยกระดับโฉนดชุมชนเพื่อจัดสรรที่ทำกินให้แก่ประชาชน รวมทั้งปรับปรุงแผนที่แนวเขตที่ดินของรัฐ รวมถึงความพยายามเพื่อแก้ไขปัญหาประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากนโยบายของรัฐเกี่ยวกับการอนุรักษ์และจัดการทรัพยากรธรรมชาติเพื่อมุ่งไปสู่การนิรโทษกรรม อย่างไรก็ตาม การแก้ปัญหาพื้นที่ทับซ้อนระหว่างเขตป่าอนุรักษ์กับที่อยู่อาศัยและที่ดินทำกินของประชาชนและการจัดสรรที่ดินให้แก่ประชาชนตามนโยบายของ คทช. ยังมีความล่าช้า และการจัดทำกฎหมายลำดับรองของกฎหมายเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ยังคงไม่มีความก้าวหน้าจากปี 2564

การดำเนินโครงการพัฒนาของรัฐหรือของเอกชนที่รัฐเป็นผู้อนุญาต ยังมีปัญหาไม่สามารถสร้างหลักประกันให้กับบุคคลหรือชุมชนที่อาจได้รับผลกระทบด้านสิทธิมนุษยชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นการมีส่วนร่วมของประชาชนและการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่สำคัญเพื่อประกอบการรับฟังความคิดเห็นอย่างเพียงพอและครบถ้วน กสม. จึงมีข้อเสนอแนะให้หน่วยงานของรัฐหรือเอกชนที่ดำเนินโครงการพัฒนาต่าง ๆ ต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ให้ความสำคัญกับการเปิดเผยข้อมูลและรับฟังความคิดเห็น รวมทั้งต้องจัดทำมาตรการป้องกันแก้ไขหรือเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบอย่างรวดเร็วและเป็นธรรม

ธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน

ในภาพรวมของปี 2565 รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องพยายามขับเคลื่อนแผน NAP เพื่อส่งเสริมการประกอบธุรกิจที่เคารพสิทธิมนุษยชนตามหลักการชี้แนะของสหประชาชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน แต่ยังมีข้อท้าทายด้านการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประกอบธุรกิจที่เคารพสิทธิมนุษยชนในวงกว้าง

และมาตรการเปิดเผยข้อมูลที่อาจยังไม่ครอบคลุมกลุ่มธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่ไม่ได้จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ รวมทั้งยังมีประชาชนร้องเรียนถึงผลกระทบจากธุรกิจโดยเฉพาะกรณีการลงทุนของรัฐวิสาหกิจหรือภาคเอกชนไทยในต่างประเทศ กสม. จึงมีข้อเสนอแนะให้ภาคส่วนต่าง ๆ มีส่วนร่วมในการจัดทำแผน NAP ระยะที่ 2 เพื่อให้ข้อมูลและข้อเสนอแนะมาตรการป้องกันและเยียวยาผลกระทบให้ทั่วถึง ตลอดจนผลักดันให้การตรวจสอบสิทธิมนุษยชนอย่างรอบด้านเป็นส่วนหนึ่งของการกำกับดูแลหรือเป็นเงื่อนไขสนับสนุนการดำเนินการขององค์กรธุรกิจ

4 การประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชนของกลุ่มบุคคล

สิทธิเด็ก

สถานการณ์ภาพรวมของสิทธิเด็กที่สำคัญในปี 2565 พบว่า รัฐมีความก้าวหน้าในการจัดให้มีกลไกในการป้องกันและคุ้มครองเด็กจากการถูกล่วงละเมิดและแสวงหาประโยชน์ทางเพศผ่านช่องทางออนไลน์เพิ่มมากขึ้นจากปีที่ผ่านมา มีการริเริ่มเชื่อมโยงฐานข้อมูลเพื่อบูรณาการการทำงานระหว่างหน่วยงาน ตลอดจนมีการแก้ไขประมวลกฎหมายอาญามาตราเกี่ยวกับการรับโทษทางอาญาของเด็ก และการนำมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีทางอาญามาใช้ในสัดส่วนที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ดี ยังมีประเด็นที่ต้องดำเนินการต่อเนื่องเพื่อประโยชน์สูงสุดของเด็กหลายประการ เช่น การจัดสรรเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิดแบบถ้วนหน้า การส่งเสริมพัฒนาการของเด็กปฐมวัยให้มีประสิทธิผลยิ่งขึ้น การแก้ไขปัญหาการกระทำความรุนแรงต่อเด็กในทุกมิติ รวมถึงการแก้ไขปัญหาการล่วงละเมิดทางเพศตลอดจนการให้ความช่วยเหลือเด็กที่เป็นผู้เสียหายให้สามารถกลับมาใช้ชีวิตได้อย่างปกติ

สิทธิผู้สูงอายุ

ในปี 2565 รัฐบาลมีความพยายามในการส่งเสริมและฟื้นฟูสุขภาพของผู้สูงอายุและจัดให้มีระบบหลักประกันรายได้ยามชราภาพหลายระบบเพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับผู้สูงอายุที่จะมีจำนวนเพิ่มสูงขึ้น ส่งเสริมการทำงานของผู้สูงอายุและพัฒนาฝีมือแรงงานผู้สูงอายุเพื่อให้มีรายได้เลี้ยงตนเอง และพัฒนากลไกป้องกันการละเมิดต่อผู้สูงอายุในระดับพื้นที่ อย่างไรก็ดี ยังพบปัญหาและอุปสรรคในการเข้าถึงสิทธิบางประการของผู้สูงอายุ อาทิ การเข้าไม่ถึงบริการด้านสุขภาพในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 การขาดมาตรการคุ้มครองแรงงานสูงอายุอย่างเป็นรูปธรรม และข้อจำกัดด้านการเข้าถึงเทคโนโลยีซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญในการได้รับบริการจากรัฐ นอกจากนี้ พบผู้สูงอายุถูกละเมิดสิทธิและถูกหลอกลวงผ่านช่องทางออนไลน์มากขึ้น

สิทธิคนพิการ

รัฐบาลกำหนดให้ปี 2565 เป็นปีแห่งการปฏิรูปงานด้านคนพิการ โดยอยู่ระหว่างการพิจารณาให้คนพิการที่มีบัตรประจำตัวคนพิการได้รับเบี้ยคนพิการในอัตราเดียวกัน การจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพและระบบขนส่งสาธารณะตามหลักอารยสถาปัตย์สำหรับทุกคน ส่งเสริมให้คนพิการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร บริการธุรกรรมทางการเงินสำหรับคนพิการ อย่างไรก็ตาม เด็กพิการส่วนใหญ่ยังมีอุปสรรคในการเข้าถึงการศึกษา การจ้างงานคนพิการในหน่วยงานของรัฐที่ยังมีจำนวนไม่มากและมีแนวโน้มลดลง เบี้ยความพิการที่ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีวิตของคนพิการ การเข้าไม่ถึงธุรกรรมทางการเงิน อุปสรรคในการเข้าถึงบริการขนส่งสาธารณะและข้อมูลข่าวสารจากหน่วยงานของรัฐ การขาดข้อมูลทางสถิติและมาตรการที่มีประสิทธิผลในการป้องกันและคุ้มครองสตรีและเด็กหญิงพิการที่ถูกล่วงละเมิดทางเพศ นอกจากนี้ ยังมีอุปสรรคในการเข้าถึงสิทธิในกระบวนการยุติธรรมและปัญหาทัศนคติเชิงลบที่นำไปสู่การละเมิดและเลือกปฏิบัติต่อคนพิการ

สิทธิสตรีและความเสมอภาคทางเพศ

ในภาพรวมปี 2565 รัฐบาลมีความก้าวหน้าในการกำหนดมาตรการขจัดความรุนแรงที่เกิดขึ้นต่อผู้หญิง

เพื่อแก้ไขปัญหาอย่างต่อเนื่อง รวมถึง ครม. ได้เห็นชอบร่างแผนปฏิบัติการเพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหาการข่มขืนกระทำชำเราและการล่วงละเมิดทางเพศ เพื่อผลักดันให้เป็นวาระแห่งชาติ สธ. ได้ออกประกาศเพื่อให้ผู้หญิงได้รับข้อมูลประกอบการตัดสินใจยุติการตั้งครรภ์อย่างปลอดภัย และมีคำวินิจฉัยของคณะกรรมการ วลพ. ที่รับรองสิทธิของสตรีและกลุ่มบุคคลหลากหลายทางเพศในการแต่งกายตามเพศสภาพ อย่างไรก็ดี ยังมีประเด็นปัญหาที่รัฐบาลควรต้องพิจารณาแก้ไขปรับปรุงเพิ่มเติมเพื่อให้สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชน เช่น การลดการกระทำความรุนแรงต่อสตรีและสำรวจต้นเหตุความรุนแรงเพื่อออกแบบนโยบายหรือมาตรการเพื่อแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิผล การพิจารณาเข้าเป็นภาคีอนุสัญญา ILO ฉบับที่ 190 เพื่อแก้ไขปัญหาการคุกคามทางเพศให้ครอบคลุมทั้งภาครัฐและเอกชน การแก้ไขปัญหาการปฏิเสธการยุติการตั้งครรภ์และการไม่ส่งต่อไปยังสถานบริการอื่น รวมถึงควรเร่งพิจารณากฎหมายเพื่อรับรองสิทธิในการก่อตั้งครอบครัวของบุคคลหลากหลายทางเพศ

ผู้มีปัญหาสถานะและสิทธิ/คนไร้รัฐไร้สัญชาติ

ในปี 2565 รัฐบาลมีความพยายามแก้ไขปัญหาอุปสรรคในกระบวนการกำหนดสถานะบุคคลให้มีความรวดเร็วและไม่เป็นภาระแก่ผู้ยื่นคำขอ และ ครม. ได้เห็นชอบหลักการของร่างประกาศคณะกรรมการพิจารณาคัดกรองผู้ได้รับการคุ้มครอง เรื่องหลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไขการพิจารณาคัดกรองคำขอเป็นผู้ได้รับการคุ้มครอง รวมทั้งได้จัดสรรงบประมาณในด้านการป้องกันโรคแก่ผู้มีปัญหาสถานะและสิทธิ ทั้งนี้ กสม. ได้มีการประสานงานกับกรมการปกครองและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว อย่างไรก็ตาม บุคคลที่ได้รับสถานะหรือสัญชาติไทยยังมีจำนวนน้อย เด็กนักเรียนกลุ่ม G ยังประสบปัญหาการเข้าถึงสิทธิด้านต่าง ๆ นอกจากนี้ ยังมีผู้หนีภัยความไม่สงบจากประเทศเมียนมาเข้ามายังประเทศไทยเป็นระยะ ๆ โดยมีภาคส่วนต่าง ๆ ให้ความคุ้มครองและความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรม แต่ยังคงมีความห่วงกังวลเกี่ยวกับความปลอดภัยและความเป็นอยู่ภายในพื้นที่ปลอดภัยชั่วคราว และการดูแลกลุ่มเปราะบางให้เข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐาน

สิทธิของกลุ่มชาติพันธุ์

รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ตอบรับข้อเสนอแนะของ กสม. และมีความพยายามแก้ไขปัญหาของกลุ่มชาติพันธุ์ให้มีความคืบหน้า โดยเฉพาะการศึกษากรณีการทับซ้อนของที่อยู่อาศัยและที่ทำกิน และการศึกษาความเหมาะสมในการช่วยเหลือกลุ่มชาติพันธุ์ที่ได้รับผลกระทบจากนโยบายด้านการอนุรักษ์และจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นผลจากการเรียกร้องของภาคประชาสังคม อย่างไรก็ตาม ยังคงมีข้อท้าทายเกี่ยวกับการจัดทำกฎหมายเพื่อส่งเสริมและคุ้มครองวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ที่ยังไม่มีความคืบหน้าเท่าที่ควร การสำรวจและปรับปรุงเขตอุทยานนำมาซึ่งความห่วงกังวลของประชาชนในพื้นที่ มาตรการอนุรักษ์และจัดการทรัพยากรธรรมชาติยังคงส่งผลให้กลุ่มชาติพันธุ์ได้รับผลกระทบต่อวิถีชีวิต รวมถึงการถูกฟ้องร้องดำเนินคดีจากหน่วยงานรัฐและเอกชนที่มีกรณีพิพาทในที่ดิน

สิทธิของกลุ่มคนจนเมือง

รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีความพยายามในการกำหนดให้มีแผนแม่บทการพัฒนาที่อยู่อาศัยซึ่งมีเป้าหมายให้คนจนเมืองซึ่งเป็นผู้มีรายได้น้อยทั่วประเทศมีความมั่นคงในที่อยู่อาศัยและมีคุณภาพชีวิตที่ดี รวมทั้งมีการกำหนดนโยบายแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำในที่ทำกินและที่อยู่อาศัย ตลอดจนการเข้าถึงสาธารณูปโภคที่จำเป็นขั้นพื้นฐาน อย่างไรก็ตาม มีปัญหาและข้อท้าทายที่คนจนเมืองต้องเผชิญ โดย กสม. ได้รับเรื่องร้องเรียนที่สะท้อนปัญหาการมีที่อยู่อาศัยและการเข้าถึงสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน จึงมีข้อเสนอแนะให้รัฐบาลกำหนดนโยบายการเข้าถึงบริการสาธารณะที่จำเป็น รวมทั้งติดตามการแก้ไขปัญหาและขับเคลื่อนแผนแม่บทการพัฒนาที่อยู่อาศัยในส่วนที่เกี่ยวข้องกับคนจนเมืองทั่วประเทศ เพื่อให้ประชาชนได้มีที่อยู่อาศัยและมีมาตรฐานการครองชีพที่เหมาะสมและเพียงพอ

Executive Summary

The assessment report on Thailand's human rights situation in 2022 is prepared in accordance with the duties and powers of the National Human Rights Commission of Thailand (NHRCT). Information on developments of a wide-range of human rights issues has been gathered and analyzed to identify problems and obstacles. The assessment is then made against the rights guaranteed in the Constitution, national laws and treaties to which Thailand is party and obligated to comply with. The report also makes recommendations to the government and concerned agencies on ways to promote and protect human rights on specific issues. The content of the report is divided into four parts as follows:

1 Human Rights Situation in Specific Circumstances

Human rights situation under the Coronavirus Disease 2019 (COVID-19) Pandemic

The government has made efforts to provide for and ensure better access to medical treatment and COVID-19 vaccines compared to 2021, resulting in the lower number of deaths from the disease. The government continued to protect people's right to an adequate standard of living through assistance and remedial measures for different groups while the economy had not yet fully recovered from the pandemic. However, only a small number of young children and older persons received booster doses of the vaccines, and some groups had difficulties accessing the government's remedial measures. In addition, follow–up effort is required to bring children who had dropped out of school back into the education system. The government should draw lessons from the COVID-19 pandemic to prepare for possible future crises.

Exercise of the freedom of assembly in 2022

There were fewer political demonstrations than in the previous year, and most of them were peaceful. The nationwide state of emergency was lifted on 1 October 2022, allowing people to exercise their freedom of assembly under normal laws while political demonstrations in designated areas were permitted according to the announcements of the Bangkok Metropolitan Administration. Moreover, the verdicts by the First Instance Courts in some cases affirmed the exercise of freedom of peaceful assembly. Nevertheless, there was still prosecution related to public assembly for offences under the Emergency Decree on Public Administration in Emergency Situation B.E. 2548 and the crackdown against a group called Ratsadon Yoot APEC 2022 (Civilians stop APEC 2022). The NHRCT, therefore, emphasizes that the government respects the freedom of peaceful assembly and instructs officials to perform their duties during public assembly in accordance with international standards, to be cautious in prosecuting those who exercise their rights and freedom, and to take into account the safety of children as a priority.

2 Human Rights Situation Relating to Civil and Political Rights

Rights relating to the administration of justice

The government provided more financial assistance to promote people's access to justice compared to the previous year, especially in cases of offenders' or defendants' requesting a temporary release during trial. Continuous efforts were also made to address the prison's overcrowding. However, public knowledge about the right to receive financial assistance remained limited, and prison conditions needed to be further improved. The NHRCT, therefore, stresses that the government to protect the rights relating to the administration of justice more efficiently.

Torture and enforced disappearance

Thailand has made remarkable progress in enacting the Prevention and Suppression of Torture and Enforced Disappearance Act B.E. 2565, delivering many significant justice cases and providing redress for victims of torture. Nevertheless, in 2022, the NHRCT continued to receive complaints about torture, although the number was slightly lower than the previous year. The NHRCT remains concerned about the conduct of officials in some reported cases relating to acts of intimidation, physical assault and torture against people to obtain confessions and negotiate for benefits which were not in accordance with the Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CAT). Meanwhile, there was no significant progress in the investigation of missing person cases.

Human rights defenders

Witness Protection Act (No. 2) B.E. 2565 was enacted in 2022 and efforts were made to push forward the legislative process of the bill on Preventive Measures for the Strategic Lawsuit Against Public Participation in the Offences of Corruption and Misconduct B.E. ...., which could be beneficial for human rights defenders requesting protection. However, there were still situations that affected human rights defenders and the NHRCT continued to receive their complaints occasionally, including prosecutions that were considered harassment. Meanwhile, there was no concrete cases where the Criminal Procedure Code Section 161/1 and Section 165/2 had been enforced to protect human rights defenders.

Situation in the southern border provinces

The government has taken actions in accordance with the recommendations provided by the NHRCT, such as reducing the designated areas for enforcing the Emergency Decree on Public Administration in Emergency Situation B.E. 2548. Nevertheless, statistics on unrest, casualties and injured people in 2022 slightly increased compared to the previous year. The NHRCT is concerned about violent incidents and acts of the government officials such as tracking, searching and detaining alleged offenders and suspects in security cases. Other causes of concern include detention of students/activists exercising freedom of expression, extrajudicial killing of suspects in security cases, and the recurrence of DNA testing on people in some areas. Such actions might become factors and conditions that contribute to conflicts in the southern border provinces. The NHRCT also advises

that comprehensive and appropriate remedy and assistance should be provided to affected persons of all groups.

Freedom of expression, freedom of the press and freedom of association

In 2022, prosecution relating to the exercise of the freedom of expression and the enforcement of the Digital Economy and Society Ministry's new decree on the suppression of the dissemination of computer information might stimulate fear among people in expressing opinions. For the exercise of the freedom of the press, ethical standards of journalists were yet to be formulated while there were reports that some journalists were injured during their coverage of the political demonstrations. Regarding the freedom of association, the NHRCT recommended that the bill on the operations of non-profit organizations be revised. The Ministry of Social Development and Human Security (MSDHS) has conducted public hearings to modify the bill, the result of which needs to be followed up. The NHRCT urges the government to respect the aforementioned freedoms in compliance with the Constitution and the International Covenant on Civil and Political Rights (ICCPR).

3 Human Rights Situation Relating to Economic, Social and Cultural Rights

Workers' rights

In 2022, the government made efforts to better protect labour rights, including providing for protection of service contractors, raising maternity leave, and adjusting the minimum wages. The government prepared a bill on independent labour protection and relaxed the procedures for obtaining legal immigration status and work permits for migrant workers. However, there were still challenges in promoting employment and developing necessary skills for workers in the post-COVID-19 pandemic and addressing unfair dismissal or noncompliance with labour laws. HIV testing as a prior requirement for employment is the subject of many complaints to the NHRCT and a problematic issue that needs to be taken seriously. The proposal of the bill on the elimination of discrimination against persons should thus be expedited. Migrant workers are still denied of the right to elect Social Security Committee members and relevant regulations need to be amended.

Right to health

A significant situation of the right to health in 2022 was the lack of a healthcare scheme for migrant workers and many of their children. In terms of mental health, the government increased medical care channels for persons with mental health problems with the use of technology to provide counselling services. However, the success rate of suicide has continuously risen every year, with children and youth being among those at high risks of suicide. Regarding the use of cannabis, there were occasional reports of health effects potentially caused by cannabis and problems of cannabis use among children and youth. Although there were several laws to protect public health, unclear and incomprehensive enforcement mechanisms resulted in inadequate and ineffective prevention of the impact caused by the use of cannabis.

Right to education

In 2022, the government made efforts to provide on-site teaching by providing vaccines for

students and educational personnel throughout the country. There was also progress in tracking students who had dropped out of the education system and assisting students with financial needs to ensure equity and reduce inequality in education through mechanisms provided by the Equitable Education Fund (EEF) and the Student Loan Fund (SLF). Nevertheless, the situation of concern was the learning loss among early childhood students and those who had dropped out of the education system and not being able to return to it. These were challenges for the government to address in order for children to receive education and learning development appropriate for their age.

Community's rights relating to land, natural resources and environmental management

In 2022, the government took actions to resolve problems on land ownership and disputes in the protected forest areas by promoting community deeds, allocating land to people and revised boundaries of public land. The government made efforts to resolve the problems of the people affected by the government's policies on natural resources conservation and management with a view to granting them an amnesty. However, there was much delay in the process of resolving the overlap between the protected forest areas and the people's arable land, as well as the allocation of land according to the policies of the National Land Policy Board, while the preparation of subordinate legislation on natural resources and environmental management has not made much progress since 2021.

The implementation of some development projects led by the state or state-authorized private entities did not provide for protection of individuals or communities whose rights might be affected, specifically on the issues of public participation and access to adequate and comprehensive information crucial for public hearings. The NHRCT, therefore, recommends that concerned government agencies or state-authorized private entities take into account genuine public participation, place importance on disclosure of information and public opinions, develop preventive measures and provide prompt and fair remedy to those affected by the development projects.

Business and human rights

Overall, in 2022, the government and relevant agencies made efforts to implement the National Action Plan on Business and Human Rights (NAP) to promote business practices that respect human rights in accordance with the United Nations Guiding Principles on Business and Human Rights. Nevertheless, challenges remained in the dissemination of knowledge and understanding of human rights in business practices on a broader scale. Measures on voluntary disclosure of information did not apply to small and medium-sized enterprises and there were complaints about the impact of business activities, particularly in the case of investments by state-owned enterprises or Thai national-owned private companies abroad. The NHRCT thus recommends that various sectors participate in the preparation of the second phase of the NAP and push forward for a comprehensive human rights due diligence as part of the business governance or conditions on which the government support business operation.

4 Human Rights Situation of Specific Groups

Child's rights

For situation of child's rights in 2022, there was some progress made as the government provided for additional mechanisms in preventing and protecting children from sexual abuse and exploitation through online channels compared to the previous year. An initiative to link databases among various government agencies was launched

to facilitate integration of the work of. The Criminal Code was amended to raise the criminal responsibility age and the proportion of juvenile cases where special measures were used as alternatives to criminal prosecution had steadily increased. However, several issues need to be further addressed to protect the child's best interests. They are, for example, budget allocation of subsidies for every newborn child; the more effective promotion of early childhood development, the prevention of violence against children in all dimensions, including protecting them from sexual abuse and assisting child victims in returning to a normal life.

Rights of older persons

In 2022, the government made efforts to promote and rehabilitate the health of older persons and provide for various systems to help ensure income security in old age in preparation for the rising number of older persons. The government also promoted employment of older persons, developed the skills necessary for elderly workers to earn income and live independently, and developed mechanisms at the local level to prevent abuses against older persons. Nevertheless, some older persons were still faced with problems and barriers to accessing certain rights; for instance, lack of access to health services during the COVID-19 pandemic, lack of concrete measures to protect elderly workers, and limitations in access to technology which constituted significant obstacles for older persons in obtaining government services. In addition, an increasing number of older persons were found to have their rights violated and deceived through online channels.

Rights of persons with disabilities

The government designated the year 2022 as the year of job reform for persons with disabilities. Measures were being considered to provide disability allowance to all persons with disabilities who have disability identification cards at the same rate, arrange physical environment and public transport according to the principle of universal design for all and support persons with disabilities to access information and financial transaction services. However, most children with disabilities were faced with barriers to accessing education, and the number of persons with disabilities employed in government agencies was rather low and likely to decrease further. Disability allowance was insufficient to support the livelihood of persons with disabilities. They usually had difficulties accessing financial transaction services, public transport, and information of public agencies. Statistical data and effective measures to prevent and protect women and girls with disabilities from sexual abuse were lacking. Besides, persons with disabilities usually faced obstacles relating to access to justice and experienced negative attitudes that might lead to abuse and discrimination against them.

Women's rights and gender equality

Overall, in 2022, the government took steps to formulate measures aimed at eliminating violence against women in a continuous effort to address the problem. The cabinet's approval of a draft action plan to prevent and resolve rape and sexual assault was to put the matter on a national agenda. On other fronts, the Ministry of Public Health issued a notification to provide women seeking abortion with information for a safe termination of pregnancy. The Committee on Anti-Gender Discrimination adopted a decision recognizing the right of women and LGBTIQN+ to freedom of dress according to their sexual identity. However, there are issues that the government should take further steps to align with the human rights principle; for instance, reducing acts of violence against women and investigating their root causes in order to develop policies or measures that could effectively address the problem. Likewise, the NHRCT recommends that the government

consider becoming a party to the International Labour Organization (ILO) Convention No. 190 to tackle problems related to sexual harassment both in the public and private sectors. It also advises the government to address refusal of termination of pregnancy and non-referral to other medical service providers faced by women and to accelerate legislative process in order to recognize the right to family life of LGBTIQN+ persons.

Persons with legal status and rights problems

In 2022, the government made efforts to resolve problems and obstacles in the status determination process so that consideration of status applications could be expedited and the process did not put undue burden on the applicants. The cabinet also approved in principle a draft announcement of the National Screening Committee on the criteria, procedures and requirements for granting the status of protected person while budget was allocated for the purpose of disease prevention to persons with legal status problems. The NHRCT played its part by coordinating with the Department of Provincial Administration and other concerned agencies in tackling the issues. Nevertheless, only a small number of people received legal status or Thai nationality. G-status school children still experienced barriers of accessing various rights. Moreover, there were people fleeing unrest situation in Myanmar into Thailand from time to time. Various sectors provided them protection and deliver humanitarian assistance but concerns remained about the safety and well-being of those living in the temporary shelters and the assurance of vulnerable groups to access their fundamental rights.

Rights of ethnic groups

The government and concerned agencies acknowledged the NHRCT's recommendations and made considerable efforts to solve the problems of ethnic groups. These included conducting a study on the overlap between state protected areas and ethnic groups' housing and farmlands, and a study on the appropriateness of assisting ethnic groups affected by the government's policy on natural resources conservation and management, which was partly in response to the request of civil society. However, there were challenges regarding a bill on the protection and promotion of the way of life of ethnic groups that did not make as much progress as expected. The physical survey and adjustment of the national parks boundaries also raised concerns among the ethnic people residing in the areas, while measures of natural resources conservation and management continued to impact the livelihoods of the ethnic groups. Moreover, some members of ethnic groups were subject to being prosecuted by relevant government agencies and private sectors regarding land disputes.

Rights of the urban poor

The government and concerned agencies attempted to develop a master plan for housing development to provide low-income people nationwide with security in housing and quality of life. Likewise, policies were formulated to tackle the problem of inequality in land and housing, as well as access to fundamental and essential utilities. However, issues and challenges faced by the urban poor remained as the NHRCT received complaints about difficulties regarding access to housing and basic utilities. Therefore, it is recommended that the government formulate a policy which guarantees access to necessary public services, follow up the effort to resolve the problems and drive forward the master plan on housing development for the urban poor across the country to ensure that they have adequate and appropriate housing and standard of living.

บทที่ 1
บทนำ

บทนำ

การจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศเป็นหน้าที่และอำนาจของ กสม. ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 247 (2) และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2560 มาตรา 26 (2) ประกอบมาตรา 33 ซึ่งกำหนดให้ กสม. เฝ้าระวังและติดตามเหตุการณ์หรือสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศอย่างต่อเนื่อง และจัดทำรายงานเสนอต่อรัฐสภาและ ครม. และเผยแพร่ต่อประชาชน และให้ ครม. ดำเนินการปรับปรุงแก้ไขตามความเหมาะสมโดยเร็ว กรณีไม่อาจดำเนินการได้หรือต้องใช้เวลาในการดำเนินการต้องแจ้งเหตุผลให้ กสม. ทราบโดยไม่ชักช้า

พ.ร.ป. ว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติฯ ได้กำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชน โดยมาตรา 40 กำหนดกรอบเวลาให้ กสม. จัดทำรายงานให้แล้วเสร็จภายในเก้าสิบวันนับแต่วันสิ้นปีปฏิทิน และให้จัดทำเป็นการสรุป ประกอบด้วยปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน โดยมิให้ระบุรายละเอียดอันเป็นการเปิดเผยความลับของบุคคล หรือหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องโดยไม่จำเป็น และต้องคำนึงถึงความถูกต้อง เป็นธรรม และผลประโยชน์ส่วนรวมของชาติเป็นสำคัญ และมาตรา 41 กำหนดให้ กสม. จัดให้มีแผนการดำเนินการเพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่เป็นไปโดยไม่ชักช้าแล้วเสร็จในระยะเวลาที่กำหนด

เพื่อให้สอดคล้องตามบทบัญญัติของกฎหมายข้างต้น กสม. ได้จัดทำแผนการดำเนินการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทยประจำปี 2565 ประกอบด้วย

1. แนวทางการดำเนินการและแผนงาน

ในการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนฉบับนี้ กสม. ได้เก็บรวบรวมข้อมูลเหตุการณ์เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนที่เกิดขึ้นระหว่างเดือนมกราคม - ธันวาคม 2565 และการดำเนินการของหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ได้แก่ แหล่งข่าวที่เผยแพร่ต่อสาธารณะ เรื่องร้องเรียนที่ กสม. ได้รับรายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนและข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของ กสม. การสอบถามข้อมูลจากหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการจัดให้มีกระบวนการปรึกษาหารือและรับฟังข้อมูลจากผู้แทนของภาคประชาชน องค์กรพัฒนาเอกชนและหน่วยงานของรัฐ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่รอบด้านและมีการสอบทานข้อมูลเพื่อความถูกต้อง จากนั้นได้นำข้อมูลทั้งหมดมาประมวลและวิเคราะห์เปรียบเทียบกับหลักสิทธิมนุษยชนที่รับรองไว้ในรัฐธรรมนูญ กฎหมายภายในและสนธิสัญญาระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนที่ประเทศไทยเป็นภาคีและมีพันธกรณีที่ต้องปฏิบัติตาม ทั้งพันธกรณีในการเคารพการใช้สิทธิของประชาชน การคุ้มครองบุคคลที่ถูกละเมิดสิทธิ และการดำเนินการให้สิทธิเป็นจริง รวมทั้งข้อสังเกตและข้อเสนอแนะต่อประเทศไทยของคณะกรรมการประจำสนธิสัญญาระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนที่ประเทศไทยเป็นภาคี โดยแผนการดำเนินการจัดทำรายงานฯ ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การวางแผน	• การประมวลสถานการณ์ที่ผ่านมา และจัดทำข้อมูลเบื้องต้นพร้อมนำเสนอ ประเด็นหลักที่จะติดตาม
ขั้นที่ 2 การเก็บข้อมูล/ตรวจสอบ	• การศึกษาเอกสารด้านสิทธิมนุษยชนที่เกี่ยวข้องในประเด็นที่จะติดตาม เช่น ข้อเสนอแนะจากกระบวนการ UPR ที่รัฐบาลรับมาดำเนินการ • การรวบรวมข้อมูลจากการดำเนินงานตามหน้าที่และอำนาจของ กสม. เช่น การรับเรื่องร้องเรียน การตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน การจัดกิจกรรมส่งเสริมสิทธิมนุษยชนร่วมกับภาคส่วนต่าง ๆ รวมทั้งผลการดำเนินการจากหน่วยงานของรัฐที่ได้รับข้อเสนอแนะจาก กสม. • การรวบรวมข้อมูลจากภายนอก ทั้งหน่วยงานของรัฐ องค์กรเอกชน ภาคประชาสังคม และสื่อผ่านช่องทางต่าง ๆ
ขั้นที่ 3 การเปรียบเทียบ/การวิเคราะห์	• การเปรียบเทียบ/ตรวจสอบมาตรฐานสิทธิมนุษยชน (1) รัฐธรรมนูญและ (2) สนธิสัญญาหลักด้านสิทธิมนุษยชน • การวิเคราะห์และประเมินผลความสอดคล้องกับมาตรฐานสิทธิมนุษยชนข้างต้นของประเด็นนั้น ๆ จากปีที่ผ่านมา
ขั้นที่ 4 การจัดทำร่างรายงาน	• การจัดทำร่างรายงานตามประเด็นและในภาพรวมของรายงานทั้งฉบับ รวมถึงการบรรณาธิการต่าง ๆ • การนำเสนอร่างรายงานต่อที่ประชุม กสม. ด้านบริหาร เพื่อขอความเห็นชอบ
ขั้นที่ 5 การเสนอรายงานต่อรัฐสภาและครม.	• การออกแบบรูปเล่ม จัดพิมพ์และจัดส่งรายงานให้กับรัฐสภาและ ครม. พร้อมเผยแพร่ให้ประชาชนทราบเป็นการทั่วไป ภายใน 90 วัน นับจากวันสิ้นปี 2565

2. กรอบแนวทางที่ใช้ในการประเมินสถานการณ์

2.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 และกฎหมายภายในประเทศที่เกี่ยวข้อง

สิทธิและเสรีภาพที่ได้รับการรับรองและคุ้มครองตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ โดยปรากฏในหมวดที่ 1 บททั่วไป หมวดที่ 3 สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย หมวดที่ 5 หน้าที่ของรัฐ และหมวดที่ 6 แนวนโยบายแห่งรัฐ

2.2 สนธิสัญญาหลักด้านสิทธิมนุษยชนภายใต้กรอบสหประชาชาติที่ประเทศไทยเป็นภาคีแล้ว 7 ฉบับ ที่ลงนามไว้และอยู่ระหว่างการดำเนินการเข้าเป็นภาคี 1 ฉบับ รวม 8 ฉบับ ดังนี้

1) กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966 (International Covenant on Civil and Political Rights: ICCPR) มีผลใช้บังคับกับประเทศไทยเมื่อวันที่ 29 มกราคม 2540

2) กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ค.ศ. 1966 (International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights: ICESCR) มีผลใช้บังคับกับประเทศไทยเมื่อวันที่ 5 ธันวาคม 2542

3) อนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติในทุกรูปแบบ ค.ศ. 1966 (Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination: CERD) มีผลใช้บังคับกับประเทศไทยเมื่อวันที่ 27 กุมภาพันธ์ 2546

4) อนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ ค.ศ. 1979 (Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women: CEDAW) มีผลใช้บังคับกับประเทศไทยเมื่อวันที่ 8 กันยายน 2528 และพิธีสารเลือกรับของอนุสัญญาฯ เกี่ยวกับกระบวนการรับเรื่องร้องเรียน ซึ่งประเทศไทยได้ให้สัตยาบันเมื่อวันที่ 14 มิถุนายน 2543

5) อนุสัญญาว่าด้วยการต่อต้านการทรมาน และการประติบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี ค.ศ. 1984 (Convention Against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment: CAT) มีผลใช้บังคับกับประเทศไทย เมื่อวันที่ 1 พฤศจิกายน 2550

6) อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ. 1989 (Convention on the Rights of the Child: CRC) มีผลใช้บังคับกับประเทศไทย เมื่อวันที่ 26 เมษายน 2535 และพิธีสารเลือกรับของอนุสัญญาฯ จำนวน 3 ฉบับ ได้แก่ พิธีสารเลือกรับว่าด้วยการขายเด็ก โสเภณีเด็กและสื่อลามกที่เกี่ยวกับเด็ก ประเทศไทยเข้าเป็นภาคีเมื่อวันที่ 11 มกราคม 2549 พิธีสารเลือกรับว่าด้วยสภาวะความขัดแย้งที่มีการใช้อาวุธ ประเทศไทยเข้าเป็นภาคีเมื่อวันที่ 27 กุมภาพันธ์ 2549 และพิธีสารเลือกรับว่าด้วยกระบวนการรับเรื่องร้องเรียน ประเทศไทยเข้าเป็นภาคีเมื่อวันที่ 25 กันยายน 2555

7) อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิของคนพิการ ค.ศ. 2006 (Convention on the Rights of Persons with Disabilities: CRPD) มีผลใช้บังคับกับประเทศไทยเมื่อวันที่ 28 สิงหาคม 2551 และพิธีสารเลือกรับของอนุสัญญาฯ เกี่ยวกับกระบวนการรับเรื่องร้องเรียน โดยมีผลใช้บังคับกับประเทศไทยเมื่อวันที่ 2 ตุลาคม 2559

8) อนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลทุกคนจากการหายสาบสูญโดยถูกบังคับ (International Convention for the Protection of All Persons from Enforced Disappearance: CPED) ค.ศ. 2006 ประเทศไทยลงนามไว้เมื่อวันที่ 9 มกราคม 2555 แต่ยังไม่มีผลใช้บังคับกับประเทศไทยเนื่องจากยังอยู่ระหว่างการปรับปรุงกฎหมายภายในก่อนการดำเนินการเข้าเป็นภาคี

นอกจากสนธิสัญญาหลักด้านสิทธิมนุษยชนข้างต้น การจัดทำรายงานฉบับนี้ยังได้คำนึงถึงปฏิญญา ข้อมติ มาตรฐาน แนวทาง ข้อกำหนดระหว่างประเทศทั้งในระดับภูมิภาคและระดับสากลที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ตลอดจนคำมั่นต่าง ๆ ที่รัฐบาลไทยได้ให้ และ/หรือรับรองไว้ต่อประชาคมระหว่างประเทศ เช่น ความเห็นทั่วไป (General Comment) ของคณะกรรมการประจำกติกาและอนุสัญญาหลักด้านสิทธิมนุษยชน ข้อสังเกตและข้อเสนอแนะต่อประเทศไทยของคณะกรรมการประจำสนธิสัญญาระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนที่ประเทศไทยเป็นภาคี และแผนปฏิบัติการระดับชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน (NAP) เป็นต้น

บทที่ 2

การประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชนในสถานการณ์เฉพาะ

24 สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19

29 สถานการณ์เกี่ยวกับการใช้เสรีภาพในการชุมนุม ปี 2565

การประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชนในสถานการณ์เฉพาะ

สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19

สถานการณ์ ปัญหาหรืออุปสรรค

ประเทศไทยต้องเผชิญกับวิกฤติการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ตั้งแต่ปี 2563 จนถึงปี 2565 ซึ่งส่งผลกระทบต่อชีวิตของประชาชน รวมทั้งด้านสุขภาพ สังคม และเศรษฐกิจ โดยในปี 2565 ยังคงปรากฏสถานการณ์สำคัญ ดังนี้

1. การเข้าถึงสิทธิด้านสุขภาพ

ที่มา : จาก สปสช.

การเข้าถึงการรักษาพยาบาลโรคโควิด 19 แม้ว่าในปี 2565 รัฐได้มีการปรับเปลี่ยนสิทธิรักษาพยาบาลผู้ป่วยโควิด 19 ซึ่งจากเดิมเป็นโรคเจ็บป่วยฉุกเฉินที่ผู้ป่วยสามารถเข้ารับการรักษาได้ทุกโรงพยาบาลเป็นการรักษาพยาบาลตามสิทธิในการรักษาพยาบาลของตน และยกเลิกการรักษาแบบ home isolation และ hospitel อย่างไรก็ตาม สธ. ได้เพิ่มการดูแลผู้ป่วยโรคโควิด 19 โดยให้ภาคเอกชนเข้ามาร่วมดูแลผ่านระบบการแพทย์ทางไกล (Telemedicine) และการรับยาที่ร้านยา[1] ซึ่งช่วยให้ผู้ป่วยโรคโควิด 19 เข้าถึงบริการได้อย่างครอบคลุมและทั่วถึงมากขึ้น นอกจากนี้ ในกลุ่มบุคคลไร้สิทธิด้านสาธารณสุข ครม. ได้มีมติเมื่อวันที่ 2 สิงหาคม 2565 เห็นชอบโครงการค่าใช้จ่ายในการบรรเทา แก้ไขปัญหา และเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ค่ารักษาพยาบาลแก่กลุ่มผู้ไร้สิทธิการรักษาพยาบาลโรคโควิด 19 และโครงการค่าฉีดวัคซีนกลุ่มบุคคลที่มีปัญหาสถานะและสิทธิ รวมทั้งผู้ที่ไม่ใช่ประชาชนไทย[2]

> *“สธ. ได้เพิ่มการดูแลผู้ป่วยโรคโควิด 19 โดยให้ภาคเอกชนเข้ามาร่วมดูแลผ่านระบบการแพทย์ทางไกล (Telemedicine) และการรับยาที่ร้านยา ซึ่งช่วยให้ผู้ป่วยโรคโควิด 19 เข้าถึงบริการได้อย่างครอบคลุมและทั่วถึงมากขึ้น”*

ในส่วนการเข้าถึงวัคซีนโควิด 19 มีข้อมูลว่าประชาชนได้รับวัคซีนเข็มที่ 1 ประมาณ 57 ล้านคน ครอบคลุมร้อยละ 82.19 เข็มที่ 2 ประมาณ 53 ล้านคน ครอบคลุมร้อยละ 77.12 เข็มที่ 3 ประมาณ 33 ล้านคน[3] ซึ่งประชาชนได้รับวัคซีนมีความครอบคลุมมากขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับปี 2564 ที่ประชาชนได้รับวัคซีนเข็มที่ 1 ประมาณ 51 ล้านคน เข็มที่ 2 ประมาณ 46 ล้านคน เข็มที่ 3 ประมาณ 6 ล้านคน[4] อย่างไรก็ตาม ตั้งแต่วันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2564 - 6 กันยายน 2565 พบว่า ในกลุ่มเด็กอายุ 5 - 11 ปี ฉีดวัคซีนเข็มที่ 1 ร้อยละ 64.3 เข็มที่ 2 ร้อยละ 47.5 เข็มที่ 3 ร้อยละ 0.7 ของจำนวนเด็กทั้งหมด[5] โดยสาเหตุที่เด็กได้รับวัคซีนน้อยเนื่องจากมีความกังวลเกี่ยวกับอาการไม่พึงประสงค์ที่รุนแรง ประสิทธิภาพและความปลอดภัยของวัคซีน[6] นอกจากนี้ในเดือนตุลาคม 2565 เริ่มมีการฉีดวัคซีนให้แก่เด็กอายุ 6 เดือน - 4 ปี[7]

และในส่วนของผู้ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปฉีดวัคซีนเข็มที่ 1 ร้อยละ 84.6 เข็มที่ 2 ร้อยละ 80.7 เข็มที่ 3 ร้อยละ 50.8 ของจำนวนผู้สูงอายุทั้งหมด[8] โดยผู้สูงอายุที่ได้รับวัคซีนโควิด 19 จำนวน 3 เข็มมีจำนวนน้อย เนื่องจากไม่มั่นใจในความปลอดภัยของวัคซีนและกังวลถึงผลข้างเคียงกับโรคประจำตัว[9] ซึ่งภาพรวมจากการที่ประชาชนได้รับวัคซีนโควิด 19 ที่มากขึ้นในปี 2565 ส่งผลให้ผู้เสียชีวิตสะสมมีจำนวน 12,876 คน ซึ่งน้อยลงกว่าในปี 2564[10]

ภาพที่ 2.1 : จำนวนผู้ติดเชื้อและเสียชีวิตจากโรคโควิด 19 จำแนกรายปี
ที่มา : กรมควบคุมโรคและศูนย์ข้อมูล COVID-19[11]

อย่างไรก็ตาม ยังคงพบผลกระทบต่อสิทธิด้านสุขภาพ อาทิ กลุ่มเด็ก พบว่าการที่ในช่วงแรกรัฐกำหนดให้นักเรียนทุกคนสวมหน้ากากอนามัยและต้องตรวจหาเชื้อโควิด 19 ก่อนเข้าเรียน ทำให้เด็กบางส่วนที่ผู้ปกครองมีรายได้น้อยประสบปัญหาขาดแคลนอุปกรณ์ในการป้องกันตนเอง รวมถึงชุดตรวจ ATK[12] ผู้สูงอายุยังคงเป็นกลุ่มที่มีการเสียชีวิตสูง โดยเฉพาะผู้สูงอายุที่มีโรคประจำตัวเมื่อมีการเจ็บป่วยจึงมีอาการรุนแรงและเสียชีวิต[13] และในช่วงที่สถานการณ์การแพร่ระบาดมีความรุนแรงทำให้ผู้สูงอายุที่ป่วยด้วยโรคเรื้อรังไม่ได้รับการรักษาจากแพทย์อย่างต่อเนื่อง แม้ว่าจะมีบริการพบแพทย์ออนไลน์ แต่ผู้สูงอายุบางส่วนไม่สามารถเข้าถึงบริการได้ เนื่องจากข้อจำกัดในการเข้าถึงเทคโนโลยีและขั้นตอนกระบวนการในการลงทะเบียนมีความยุ่งยาก[14] บุคคลหลากหลายทางเพศพบปัญหาการเข้าถึงยาต้านไวรัสสำหรับผู้ป่วยติดเชื้อเอชไอวีและการเข้ารับฮอร์โมนของผู้ผ่าตัดแปลงเพศ เนื่องจากในช่วงเวลาดังกล่าวโรงพยาบาลต้องรับมือกับผู้ป่วยโควิด 19 จำนวนมาก จึงต้องงดให้บริการในกลุ่มโรคที่ไม่มีความเร่งด่วนเป็นการชั่วคราว คนพิการที่เป็นแรงงานข้ามชาติที่ไม่มีเอกสารไม่สามารถเข้าถึงสิทธิการฉีดวัคซีนได้และไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร คนไร้บ้านพบปัญหาการเข้าไม่ถึงระบบบริการสาธารณสุข ภาวะความเครียดที่สูงกว่าปกติ และอุปสรรคในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของรัฐ แรงงานข้ามชาติที่ไม่มีเอกสาร มีอุปสรรคในการเข้าถึงบริการสาธารณสุข[15] กลุ่มชาติพันธุ์และผู้มีปัญหาสถานะและสิทธิบางส่วนที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกลประสบปัญหาการเข้าถึงการรักษาพยาบาล การขาดแคลนชุดตรวจ ATK และยารักษาโรค[16]

ในส่วนของ กสม. นั้น ยังคงได้รับเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับการเลือกปฏิบัติต่อผู้ที่ไม่ฉีดวัคซีน อาทิ หน่วยงานรัฐมีคำสั่งไม่ให้บริการประชาชนที่ไม่ฉีดวัคซีนโควิด 19[17] การกำหนดให้นักเรียนต้องได้รับการฉีดวัคซีนโควิด 19 ก่อนเข้าเรียน[18] และมีรายงานผลการตรวจสอบกรณีการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ในเรือนจำ โดยมี

ข้อเสนอแนะให้ ยธ. พิจารณาให้มีบุคลากรทางการแพทย์ประจำสถานพยาบาลของเรือนจำให้สอดคล้องเหมาะสมกับสัดส่วนจำนวนผู้ต้องขังในช่วงเวลาที่มีภาวะวิกฤติของการเกิดโรคระบาด[19] นอกจากนี้ ได้กำหนดให้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 กับกลุ่มเปราะบางเป็นประเด็นหนึ่งในงานสมัชชาสิทธิมนุษยชนเพื่อขับเคลื่อนให้มีกลไกบริหารจัดการในภาวะวิกฤติและเตรียมความพร้อมในด้านต่าง ๆ รวมถึงพัฒนาสวัสดิการสังคมและระบบหลักประกันสุขภาพที่ครอบคลุมคนทุกกลุ่ม

2. การเข้าถึงสิทธิในการมีมาตรฐานการครองชีพที่เพียงพอและการมีคุณภาพชีวิตที่ดี

รัฐได้พยายามทำให้ประชาชนเข้าถึงมาตรฐานการครองชีพที่เพียงพอสำหรับตนเองและครอบครัว โดยการออกมาตรการช่วยเหลือเยียวยาและลดค่าใช้จ่ายในการดำรงชีพ อาทิ (1) ด้านการเงิน อนุมัติวงเงินกู้ยืมโดยไม่มีดอกเบี้ยเพื่อเป็นทุนหมุนเวียนสำหรับแรงงานนอกระบบ กลุ่มผู้รับงานไปทำที่บ้าน[20] ลดภาษี อุดหนุนค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าก๊าซ การลดภาระค่าใช้จ่ายของผู้ประกอบอาชีพในภาคขนส่ง[21] การเยียวยาผู้ประกันตนที่ทำงานในกิจการบันเทิง รวมถึงผู้ประกอบอาชีพอิสระที่ทำงานอยู่ในสถานบันเทิง[22] การลดเงินสมทบทั้งในส่วนของนายจ้างและผู้ประกันตนในระบบประกันสังคม[23] (2) ด้านการช่วยเหลือกลุ่มเปราะบาง ผ่าน “ศูนย์ช่วยเหลือสังคม” ของ พม. ซึ่งเป็นกลไกในระดับพื้นที่[24] โดยนำบริการสวัสดิการสังคมของหน่วยงานในสังกัด พม. อาทิ ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ ศูนย์บริการคนพิการทั่วไป ศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน รวมถึงบริการด้านอื่น ๆ มาไว้ให้บริการในระดับตำบลแบบเบ็ดเสร็จ ณ จุดเดียว เพื่อลดภาระค่าใช้จ่ายการเดินทางไปติดต่อราชการและเข้าถึงการช่วยเหลือได้สะดวกมากขึ้น

อย่างไรก็ตาม สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ได้ส่งผลกระทบต่อการเข้าถึงมาตรฐานการครองชีพที่เพียงพอและการมีคุณภาพชีวิตที่ดีต่อบุคคลหลายกลุ่ม อาทิ ผู้สูงอายุมักเป็นแรงงานกลุ่มแรกที่ถูกเลิกจ้าง และเป็นกลุ่มที่มีอุปสรรคในการเข้าถึงมาตรการช่วยเหลือเยียวยาของภาครัฐเนื่องจากข้อจำกัดด้านความสามารถในการใช้เทคโนโลยีและการขาดอุปกรณ์ที่จำเป็นต้องใช้ในการลงทะเบียน[25] สตรี พบปัญหาเกี่ยวกับความเปราะบางในครอบครัวเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะความรุนแรงในครอบครัวซึ่งเป็นผลมาจากภาวะความเครียดของสมาชิกในครอบครัว รวมไปถึงความรุนแรงทางเพศ พนักงานบริการ (sex worker) บางส่วนไม่ได้รับเงินเยียวยาจากภาครัฐ[26] คนพิการใช้ชีวิตยากลำบากมากขึ้น ทั้งการไม่มีงานทำ ขาดรายได้ ประกอบกับค่าครองชีพที่สูงขึ้น[27] สถานประกอบกิจการลดจำนวนพนักงาน ทำให้สัดส่วนการรับคนพิการเข้าทำงานตาม พ.ร.บ. ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 ลดน้อยลง[28] คนไร้บ้านมีจำนวนเพิ่มขึ้นต่อเนื่องในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ประมาณร้อยละ 30 หรือประมาณ 4,000 คน และการเข้าสู่ภาวะไร้บ้านเป็นเวลานานทำให้มีความเสี่ยงปัญหาด้านสุขภาพกายและจิตใจที่สูงขึ้น[29] แรงงานข้ามชาติบางส่วนไม่สามารถเข้าถึงระบบประกันสังคม เนื่องจากนายจ้างไม่นำเข้าสู่ระบบประกันสังคม เมื่อมีการปิดกิจการหรือตกงานทำให้ขาดรายได้และไม่ได้รับการช่วยเหลือเยียวยา แรงงานหลายคนตกงานตั้งแต่เดือนมีนาคม 2564 จนถึงปัจจุบันยังไม่สามารถหางานทำได้ ส่งผลให้กลายเป็นแรงงานที่มีสถานะผิดกฎหมาย เนื่องจากไม่มีค่าใช้จ่ายในการดำเนินการทางเอกสาร[30] และมาตรการช่วยเหลือเยียวยาของรัฐที่ไม่ครอบคลุมแรงงานข้ามชาติ[31] ผู้ประกอบอาชีพอิสระและผู้ใช้แรงงาน ประสบปัญหาการมีรายได้และค่าครองชีพไม่เพียงพออย่างต่อเนื่อง เช่น ผู้ขับขี่รถแท็กซี่[32] ไรเดอร์ พนักงานบริการ คนทำงานบ้าน[33] รวมถึงการว่างงานที่มีจำนวนเพิ่มขึ้นของนักศึกษาจบใหม่จากภาวะปกติ[34] เป็นต้น กลุ่มชาติพันธุ์และผู้มีปัญหาสถานะและสิทธิได้รับผลกระทบด้านรายได้ที่ลดลง การขาดทักษะการสื่อสารในโลกดิจิทัลอย่างเท่าทัน การเข้าไม่ถึงอินเทอร์เน็ตและ

มือถือ รวมทั้งไม่ได้รับการเยียวยาจากภาครัฐ[35] ในส่วนของ กสม. นั้น ได้รับเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับกรณีพนักงานบริการ (sex worker) ซึ่งเป็นกลุ่มที่ไม่ได้รับเงินเยียวยาจากภาครัฐ[36]

3. การเข้าถึงการศึกษา

รัฐมีมาตรการในการช่วยเหลือนักเรียนที่หลุดจากระบบการศึกษา โดยได้เร่งติดตามตัวนักเรียนที่หลุดจากระบบการศึกษาโดยมีโครงการ "พาน้องกลับมาเรียน"[37] และ กสศ. ได้ให้ความช่วยเหลือเพิ่มเติมแก่นักเรียนในครอบครัวยากจนพิเศษ และกลุ่มช่วงชั้นรอยต่อของการศึกษาที่มีความเสี่ยงสูงที่จะหลุดจากระบบการศึกษา[38]

อย่างไรก็ตาม ปัญหานักเรียนหลุดจากระบบการศึกษายังคงเป็นปัญหาสำคัญ ซึ่งจากข้อมูลในปีการศึกษา 2564 พบเด็กหลุดออกจากระบบการศึกษามากถึง 238,707 คน โดยส่วนใหญ่สามารถติดตามและนำกลับเข้าสู่ระบบได้ แต่ยังมีอีกจำนวน 17,953 คน ที่ยังไม่สามารถตามกลับมาได้[39] โดยหนึ่งในสาเหตุสำคัญคือความยากจนเฉียบพลัน[40] ในส่วนของเด็กติดตามแรงงานข้ามชาติยังคงมีอุปสรรคในการเข้าถึงการศึกษา ทั้งนี้ ในส่วนของ กสม. นั้น ได้รับเรื่องร้องเรียนกรณีไม่จัดสถานที่สอบ GAT/PAT และวิชาสามัญให้แก่นักเรียนที่ติดโรคโควิด 19[41]

4. การป้องกันและควบคุมโรค

ที่มา : ศูนย์ข้อมูล COVID-19

รัฐได้ใช้มาตรการในการป้องกันและควบคุมโรคโดยอาศัย พ.ร.ก. การบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 ร่วมกับ พ.ร.บ. โรคติดต่อ พ.ศ. 2558 ซึ่งมีศูนย์บริหารสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (ศบค.) เป็นกลไกหลักในการบริหาร ตั้งแต่ปี 2563 จนถึงวันที่ 30 กันยายน 2565 จึงได้ยกเลิกการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินและเปลี่ยนจากโรคติดต่ออันตรายไปสู่โรคติดต่อที่ต้องเฝ้าระวังตาม พ.ร.บ. โรคติดต่อ พ.ศ. 2558 ส่งผลให้ข้อกำหนด ประกาศ และคำสั่งอันเนื่องมาจากได้มีประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินเป็นอันสิ้นสุดลง ประชาชนสามารถที่จะดำเนินชีวิตได้เฉกเช่นเดียวกับก่อนมีสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 และส่งผลให้การเข้าถึงสิทธิในการรักษาพยาบาลโรคโควิด 19 ปรับเปลี่ยนมาเป็นรักษาตามสิทธิของแต่ละบุคคล จึงอาจทำให้บุคคลบางกลุ่มที่ไม่มีหลักประกันสุขภาพเข้าไม่ถึงการรักษาพยาบาล เช่น แรงงานข้ามชาติ คนไร้บ้าน เป็นต้น ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อการควบคุมการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ในภาพรวมได้

การประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชน

ในปี 2565 รัฐบาลมีความก้าวหน้าในการจัดการกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ที่สำคัญคือการยกเลิกการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินในทุกเขตท้องที่ทั่วราชอาณาจักรเมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2565 หลังจากที่ได้ประกาศตั้งแต่วันที่ 26 มีนาคม 2563 ควบคู่กับการมีมาตรการในการป้องกันและควบคุมโรคเพื่อคุ้มครองสิทธิด้านสุขภาพของประชาชน และการทำให้ประชาชนเข้าถึงสิทธิด้านสุขภาพทั้งการรักษาพยาบาลที่แม้จะยกเลิกการกำหนดให้โรคโควิด 19 เป็นโรคเจ็บป่วยฉุกเฉิน แต่ประชาชนยังสามารถที่จะรักษาตามหลักประกันสุขภาพของตนตามสิทธิได้ และยังได้มีมติ ครม. ที่ให้สิทธิแก่คนที่มีปัญหาสถานะและสิทธิด้วย ทั้งยังจัดหาและสนับสนุนให้ประชาชนเข้าถึงการตรวจเชื้อโควิด 19 ด้วยชุดตรวจ ATK ทำให้ประชาชนเข้าถึงการตรวจได้มากขึ้น ในส่วนของการเข้าถึงวัคซีนโควิด 19 ในปี 2565 ประชาชนได้รับ

การฉีดวัคซีนเพิ่มมากขึ้นจากปี 2564 และมีการจัดหาวัคซีนโควิด 19 สำหรับเด็กเล็กอายุตั้งแต่ 6 เดือนขึ้นไปในส่วนของการทำให้ประชาชนเข้าถึงมาตรฐานการครองชีพที่เพียงพอและการมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีการดำเนินการผ่านมาตรการช่วยเหลือเยียวยาทั้งด้านการเงินและมาตรการที่ช่วยเหลือเฉพาะกลุ่มเปราะบางที่ได้รับผลกระทบเป็นพิเศษ อย่างไรก็ดี มาตรการเยียวยาส่วนใหญ่จะเป็นมาตรการระยะสั้นที่ช่วยลดค่าครองชีพ โดยเฉพาะกลุ่มผู้มีรายได้น้อยเพื่อให้ยังคงสามารถดำรงคุณภาพชีวิตขั้นพื้นฐานได้ ในส่วนของการเข้าถึงการศึกษา รัฐและภาคส่วนต่าง ๆ ได้ร่วมมือกันในการพยายามทำให้เด็กนักเรียนเข้าถึงการศึกษาโดยการติดตามนักเรียนกลับเข้าสู่ระบบการศึกษาจนในปัจจุบันเหลือเพียง 17,953 คน จาก 238,707 คน ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวข้างต้นเป็นไปตามสิทธิที่ได้รับการรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 47[42] และมาตรา 55[43] รวมถึงเป็นการดำเนินการที่สอดคล้องตามพันธกรณีของไทยตามกติกา ICESCR ข้อ 11 และข้อ 12[44] และข้อเสนอแนะที่ไทยได้ตอบรับและให้คำมั่นโดยสมัครใจภายใต้กลไก UPR รอบที่ 3[45]

> *“รัฐบาลมีความก้าวหน้าในการจัดการกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ที่สำคัญคือการยกเลิกการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินในทุกเขตท้องที่ทั่วราชอาณาจักร”*

อย่างไรก็ตาม ยังคงพบข้อท้าทาย ดังนี้ การเข้าถึงสิทธิด้านสุขภาพ แม้ว่าตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2565 รัฐบาลจะได้ปรับให้โรคโควิด 19 เป็นโรคติดต่อที่ต้องเฝ้าระวังและยกเลิกประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินแล้ว แต่รัฐบาลควรที่จะให้ข้อมูลเกี่ยวกับโรคโควิด 19 แก่ประชาชนอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะข้อมูลเกี่ยวกับวัคซีนโควิด 19 ที่พบปัญหาการเข้ารับการฉีดวัคซีนของเด็กยังมีจำนวนน้อย รวมถึงผู้สูงอายุที่รับวัคซีนเข็มกระตุ้นลดน้อยลง การเข้าถึงการรักษาพยาบาลเมื่อมีการประกาศให้โรคโควิด 19 เป็นโรคติดต่อที่ต้องเฝ้าระวังตามกฎหมายว่าด้วยโรคติดต่อทำให้การรักษาพยาบาลขึ้นอยู่กับสิทธิของแต่ละคน จึงอาจทำให้บุคคลบางกลุ่มที่ไม่มีสิทธิรักษาพยาบาลอาจประสบปัญหาในการเข้าถึงการรักษาพยาบาลเมื่อติดโรคโควิด 19 เช่น แรงงานข้ามชาติ เด็กติดตามแรงงานข้ามชาติ กลุ่มชาติพันธุ์ที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกล คนไร้บ้านที่ไม่มีบัตรประชาชน เป็นต้น การเข้าถึงมาตรฐานการครองชีพที่เพียงพอและการมีคุณภาพชีวิตที่ดี ยังคงเป็นความท้าทายของรัฐในการฟื้นฟูทางด้านเศรษฐกิจและการทำให้ประชาชนสามารถกลับมามีงานทำและมีรายได้ที่เพียงพอต่อการดำรงชีวิต โดยเฉพาะคนที่มีรายได้น้อยซึ่งสะท้อนปัญหาการขาดแคลนรายได้ อาหาร อุปกรณ์ในการป้องกันตนเอง รวมถึงการเพิ่มจำนวนสูงขึ้นของคนไร้บ้านหน้าใหม่ นอกจากนี้ ความรู้ด้านเทคโนโลยียังคงเป็นอุปสรรคต่อกลุ่มผู้สูงอายุในการเข้าถึงบริการต่าง ๆ ของรัฐที่ส่วนใหญ่มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบมาใช้เทคโนโลยี ทั้งการรักษาพยาบาลทางไกลและการช่วยเหลือเยียวยาต่าง ๆ การเข้าถึงการศึกษา จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ที่ทำให้เด็กนักเรียนต้องเรียนออนไลน์เป็นเวลา 2 ปี ส่งผลให้เด็กจำนวนมากหลุดออกจากระบบการศึกษา แม้ว่ารัฐบาลจะพยายามติดตามกลับเข้าสู่ระบบ แต่ก็ยังคงมีเด็กอีกจำนวนหนึ่งที่ยังไม่สามารถติดตามกลับมาได้ อันจะส่งผลกระทบต่อโอกาสทางการศึกษาและการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กในอนาคต นอกจากนี้ รัฐบาลควรถอดบทเรียนจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ในการรับมือกับภาวะวิกฤติที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพและระบบเศรษฐกิจที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

กสม. ได้จัดสมัชชาสิทธิมนุษยชนร่วมกับภาคีเครือข่ายเพื่อพิจารณาแนวทางขับเคลื่อนประเด็นสิทธิมนุษยชนที่สำคัญ รวมถึงประเด็นสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 และได้แจ้งผลให้รัฐบาลทราบแล้ว จึงมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ดังนี้

1) รัฐบาลควรติดตามการดำเนินการของหน่วยงานเพื่อให้ปฏิบัติตามข้อเสนอสมัชชาสิทธิมนุษยชน อาทิ [46]

1.1) พัฒนากลไกการบริหารจัดการในภาวะวิกฤติเพื่อดูแลให้ความช่วยเหลือประชาชนอย่างทั่วถึง โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มเปราะบางในลักษณะครบวงจร (one-stop service) ทั้งในด้านอาหาร สุขภาพ ที่อยู่อาศัย ที่พักพิง และสิ่งจำเป็นต่อการดำรงชีวิต โดยจัดให้มีกลไกการดำเนินงานระดับพื้นที่ที่เกิดจากการทำงานร่วมกันระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ

1.2) พัฒนาระบบฐานข้อมูลกลุ่มเปราะบางและเชื่อมโยงฐานข้อมูลระหว่างหน่วยงานกับองค์กรต่าง ๆ

1.3) เตรียมความพร้อมเพื่อรับมือภาวะวิกฤติในอนาคตโดยการฟื้นฟูอาชีพกลุ่มเปราะบาง รวมถึงพัฒนาทักษะให้สามารถเข้าถึงการจ้างงานในรูปแบบใหม่ เช่น การจ้างงานในระบบแพลตฟอร์ม เป็นต้น และพัฒนาการคุ้มครองทางสังคมและสวัสดิการสังคมในกรณีว่างงานของแรงงานทุกกลุ่ม

1.4) พัฒนาระบบหลักประกันสุขภาพที่ครอบคลุมคนทุกกลุ่ม

2) รัฐบาล โดย สธ. ควรเตรียมความพร้อมในการรับมือกับโรคโควิด 19 สายพันธุ์ใหม่ ทั้งการให้ข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 และการจัดหาวัคซีนโควิด 19 เข็มกระตุ้นให้แก่ประชาชนอย่างต่อเนื่อง รวมถึงควรให้ความรู้ความเข้าใจแก่ผู้ปกครองเกี่ยวกับวัคซีนโควิด 19 สำหรับกลุ่มเด็กเล็ก เพื่อให้มีความมั่นใจในการเข้ารับวัคซีนโควิด 19 เพื่อลดความรุนแรงในการป่วยจากโรคโควิด 19 อย่างต่อเนื่อง

สถานการณ์ที่เกี่ยวกับการใช้เสรีภาพในการชุมนุม ปี 2565

สถานการณ์ ปัญหาหรืออุปสรรค

ในปี 2565 การชุมนุมมีจำนวนลดลงกว่าปีก่อนหน้า โดยประชาชนหลายกลุ่มออกมาใช้เสรีภาพในการชุมนุมเพื่อแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสถานการณ์ทางการเมืองต่อเนื่องจากการชุมนุมเมื่อปี 2563 โดยเฉพาะการจัดกิจกรรม “ยืน หยุด ขัง”[47] ในกรุงเทพมหานครและหลายจังหวัดทั่วประเทศ เพื่อเรียกร้องสิทธิในการปล่อยตัวชั่วคราวแก่ผู้ต้องหาในคดีที่เกี่ยวกับการชุมนุมและการแสดงความคิดเห็น ซึ่งภาพรวมเป็นไปโดยสงบและปราศจากอาวุธ ยกเว้นในบางเหตุการณ์ที่อาจมีการกระทบกระทั่งกันระหว่างผู้ชุมนุมกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ เช่น การชุมนุมที่บริเวณแยกสามเหลี่ยมดินแดง ซึ่งผู้ชุมนุมบางส่วนใช้พลุและประทัด รวมถึงการจุดไฟ ในขณะที่เจ้าหน้าที่ตำรวจที่ดูแลการชุมนุมเป็นชุดเคลื่อนที่เร็ว[48] มีการใช้ปืนบรรจุกระสุนยางและแก๊สน้ำตาเพื่อตอบโต้กลุ่มผู้ชุมนุมดังกล่าว[49] นอกจากนี้ มีเหตุการณ์เจ้าหน้าที่ คฝ. เข้าสลายการชุมนุมของกลุ่ม “ราษฎรหยุด APEC 2022” ที่บริเวณถนนดินสอ เมื่อวันที่ 18 พฤศจิกายน 2565 โดยใช้อุปกรณ์ เช่น ปืนบรรจุกระสุนยาง กระบอง ส่งผลให้มีผู้ชุมนุมรวมถึงสื่อมวลชนได้รับบาดเจ็บ[50] ซึ่งในกรณีนี้ กสม. ได้ออกแถลงการณ์[51] และหยิบยกเหตุการณ์ดังกล่าวขึ้นตรวจสอบ

ที่มา : Reuter

นอกจากผลกระทบที่เกิดขึ้นในระหว่างการเข้าร่วมการชุมนุมแล้ว ผู้เข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองหรือการชุมนุมบางส่วนยังได้รับผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพด้านอื่น เช่น ผู้ชุมนุมทางการเมืองถูกติดตามตัวหรือมีเจ้าหน้าที่ของรัฐไปพบที่บ้านพักของตนเองหรือญาติเดือนละหลายครั้งตั้งแต่ปี 2563[52] นักกิจกรรมทางการเมืองหญิงได้รับจดหมายคุกคามทางเพศและชีวิตหลังจากเข้าร่วมการชุมนุมหลายครั้ง[53] และนักกิจกรรมทางการเมืองถูกทำร้ายร่างกายโดยกลุ่มผู้ที่เห็นต่างบริเวณสนามหลวงในช่วงเวลาที่จะมีขบวนเสด็จฯ[54] เป็นต้น

สำหรับการชุมนุมที่เกี่ยวข้องกับสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ส่วนใหญ่เป็นการชุมนุมเกี่ยวกับสิทธิในการจัดการที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม เช่น กลุ่ม “P-Move” เรียกร้องให้รัฐบาลแก้ไขปัญหาการจัดที่ดินทำกินที่เกี่ยวกับสิทธิของชุมชน[55] กลุ่ม “ภาคี save บางกลอย” เรียกร้องให้มีการแก้ไขปัญหาชุมชนกะเหรี่ยงบางกลอย[56] กลุ่ม “สหพันธ์เกษตรกรภาคเหนือ (สกน.)” เรียกร้องให้แก้ไขปัญหาที่ดินและป่าไม้[57] กลุ่ม “ราษฎรหยุด APEC 2022” เรียกร้องให้ทบทวนนโยบายของรัฐบาลในการประชุมความร่วมมือทางเศรษฐกิจในเอเชียแปซิฟิก (APEC 2022)[58] กลุ่ม “สมัชชาเกษตรกรภาคอีสาน” เรียกร้องให้แก้ไขปัญหาความเดือดร้อนในการขอรับการจัดสรรที่ดินและเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากโครงการของภาครัฐ[59] และการชุมนุมของกลุ่ม “เครือข่ายหนี้สินชาวนาแห่งประเทศไทย (คนท.)” เรียกร้องให้แก้ไขปัญหาหนี้สินของเกษตรกร[60] บางกรณีเป็นการชุมนุมเพื่อเรียกร้องสวัสดิการแรงงานหรือรายได้ เช่น กลุ่ม “สหภาพไรเดอร์” เรียกร้องค่าแรงที่เป็นธรรม[61] “กลุ่มแรงงานชาวเมียนมา” เรียกร้องให้มีการคุ้มครองสิทธิแรงงานข้ามชาติอย่างเท่าเทียม[62] รวมถึงการชุมนุมของกลุ่มเยาวชนที่ออกมาเรียกร้องสิทธิของนักเรียน เช่น “กลุ่มเกียมอุดมไม่ก้มหัวให้เผด็จการ” ชุมนุมเรื่องทรงผมและระเบียบเครื่องแต่งกาย[63] และการทำกิจกรรมเชิงสัญลักษณ์ของ “กลุ่มนักเรียนเลว” ที่บริเวณหน้า ศธ.[64] เป็นต้น

ภาพรวมการบังคับใช้กฎหมายของเจ้าหน้าที่ต่อผู้ชุมนุมส่วนใหญ่ยังอาศัยอำนาจตาม พ.ร.ก. การบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 ร่วมกับกฎหมายอื่น ๆ อาทิ ประมวลกฎหมายอาญา พ.ร.บ. รักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535 พ.ร.บ. จราจรทางบก พ.ศ. 2522 และ พ.ร.บ. ควบคุมการโฆษณาโดยใช้เครื่องขยายเสียง พ.ศ. 2493 จากข้อมูลของกองบัญชาการตำรวจนครบาล สรุปข้อมูลการดำเนินคดีต่อผู้ชุมนุมตั้งแต่เดือนกรกฎาคม 2563 จนถึงเดือนเมษายน 2565 มีคดีที่เกี่ยวข้องกับการชุมนุมในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร 819 คดี สอบสวนเสร็จสิ้นและเสนอสำนวนให้พนักงานอัยการสั่งฟ้องแล้ว 456 คดี และอยู่ระหว่างดำเนินการสอบสวน 354 คดี[65] ในขณะที่การติดตามของศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชนรายงานว่า มีกรณีที่ประชาชนถูกดำเนินคดีจากสถานการณ์ชุมนุมทางการเมืองและการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองในปี 2565 จำนวน 141 คน ใน 185 คดี ซึ่งในจำนวนนี้เป็นกลุ่มเยาวชนที่อายุต่ำกว่า 18 ปี จำนวน 10 คน[66]

ในส่วนของคดีเกี่ยวกับการชุมนุมที่อยู่ระหว่างกระบวนการพิจารณาในชั้นศาลพบว่า ผู้ต้องหาจากคดีการชุมนุมบางรายไม่ได้รับอนุญาตปล่อยตัวชั่วคราว โดยศาลยุติธรรมให้เหตุผลว่าเป็นผู้ต้องหาในคดีร้ายแรงมีอัตราโทษสูงหรืออาจกระทำความผิดซ้ำ ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชนรายงานว่า ระหว่างเดือนมีนาคม - ธันวาคม 2565 มีผู้ถูกควบคุมตัวในเรือนจำจากคดีที่เกี่ยวกับการชุมนุม 37 คน ซึ่งผู้ต้องหาบางคนถูกคุมขังนานถึง 265 วัน[67] นอกจากนี้ มีผลการพิจารณาคดีที่เกิดจากการชุมนุมตั้งแต่ปี 2563 เป็นต้นมา ในชั้นอัยการมีความเห็นสั่งไม่ฟ้องคดีและศาลยุติธรรมพิพากษายกฟ้องต่อผู้ชุมนุมที่เป็นฐานความผิดตาม พ.ร.ก. การบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 รวม 83 คดี[68] ซึ่งคำวินิจฉัยบางส่วนเห็นว่า ผู้ชุมนุมใช้เสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบตามที่รัฐธรรมนูญรับรอง ไม่มีพยานหลักฐานเพียงพอว่าเป็นผู้จัดการชุมนุม หรือไม่มีพยานหลักฐานว่าการชุมนุมทำให้เสี่ยงต่อการแพร่ระบาดของโรค

นับตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2565 รัฐบาลยกเลิกสถานการณ์ฉุกเฉินและประกาศ ข้อกำหนด และคำสั่งที่เกี่ยวข้อง ส่งผลให้การชุมนุมอยู่ภายใต้บังคับของ พ.ร.บ. การชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. 2558[69] และมีประกาศของกรุงเทพมหานครให้พื้นที่ 7 แห่งในเขต กทม. เป็นพื้นที่ชุมนุมที่ไม่ต้องแจ้งการชุมนุมต่อหัวหน้าสถานีตำรวจในท้องที่ที่มีการชุมนุมตาม พ.ร.บ. การชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. 2558[70] นอกจากนี้ สืบเนื่องจากการชุมนุมในปี 2564 มีผู้ได้รับผลกระทบจากการชุมนุมยื่นคำร้องขอรับความช่วยเหลือตาม พ.ร.บ. ค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 และที่แก้ไขเพิ่มเติม จำนวน 19 ราย พบว่ามีการพิจารณาอนุมัติจ่ายเงินเยียวยาแล้ว 17 ราย[71] ซึ่งรวมถึงผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์การสลายการชุมนุมที่บริเวณแยกสามเหลี่ยมดินแดงในปี 2564[72]

ในปี 2565 กสม. ได้รับเรื่องร้องเรียนที่เกี่ยวข้องกับการชุมนุมซึ่งอยู่ระหว่างการตรวจสอบ 5 คำร้อง ได้แก่ 1) กรณีผู้ชุมนุมถูกฟ้องร้องจากการยื่นหนังสือร้องเรียนกับองค์การสหประชาชาติ เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม 2564[73] 2) กรณีการดำเนินคดีอาญากับผู้ชุมนุมคาร์ม็อบ เมื่อวันที่ 15 สิงหาคม 2564[74] 3) กรณีผู้ได้รับบาดเจ็บจากกระสุนยางจากเหตุการณ์สลายการชุมนุมทางการเมือง เมื่อวันที่ 15 สิงหาคม 2564 ณ บริเวณแฟลตดินแดง ซึ่งต่อมาได้เสียชีวิตเมื่อวันที่ 5 มีนาคม 2565[75] 4) กรณีการคุมขังและไม่อนุญาตปล่อยตัวชั่วคราวนักกิจกรรมทางการเมืองที่รณรงค์ให้ยกเลิกประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 112[76] และ 5) กรณีการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการสลายการชุมนุมเมื่อวันที่ 18 พฤศจิกายน 2565 ที่บริเวณถนนดินสอ นอกจากนี้ มีเรื่องร้องเรียนที่ กสม. ได้ดำเนินการด้วยวิธีประสานการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ได้แก่ กรณีการชุมนุมต่อต้านร่างกฎหมาย พ.ร.บ. การดำเนินกิจกรรมขององค์กรไม่แสวงหากำไร พ.ศ. .... ของกลุ่ม "ขบวนประชาชนต่อต้านร่างกฎหมายทำลายการรวมกลุ่มของประชาชน" เมื่อวันที่ 24 มีนาคม 2565 โดย กสม. ประสานให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนที่มาใช้เสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบ

ส่วนกรณีเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับเสรีภาพในการชุมนุมที่ กสม. ตรวจสอบเสร็จสิ้นและจัดทำรายงานผลการตรวจสอบแล้ว ได้แก่ กรณีกล่าวอ้างว่าผู้ชุมนุมถูกข่มขู่ทำร้ายร่างกายและขัดขวางการใช้เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง จากการชุมนุมเมื่อวันที่ 21 ตุลาคม 2563[77] กรณีการสลายการชุมนุมของกลุ่ม "เครือข่ายจะนะรักษ์ถิ่น" เมื่อวันที่ 6 ธันวาคม 2564[78] และกรณีเจ้าหน้าที่ตำรวจดำเนินคดีต่อผู้ที่ใช้เสรีภาพในการเข้าร่วมชุมนุมทางการเมืองที่แยกนางเลิ้ง กรุงเทพมหานคร และ จ. อุบลราชธานี[79] โดย กสม. เสนอแนะให้ ตร. พิจารณาประมวลเหตุการณ์และสรุปบทเรียนการบริหารจัดการการชุมนุมกรณีผู้ชุมนุมที่มีความคิดเห็นแตกต่างกันและได้มาชุมนุมในพื้นที่หรือบริเวณใกล้เคียงกันเพื่อป้องกันมิให้มีเหตุการณ์ปะทะกันระหว่างผู้ชุมนุม ให้ทบทวนแนวทางปฏิบัติในการควบคุมและจัดการการชุมนุมโดยจะต้องไม่กระทำการใด ๆ ในลักษณะที่เป็นการกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของผู้ชุมนุมที่ชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธ รวมถึงให้ระมัดระวังและคำนึงถึงความได้สัดส่วนและความจำเป็นตามแต่ละกรณีที่ต้องมีการดำเนินคดีกับผู้ชุมนุมโดยหลีกเลี่ยงการตั้งข้อหาหรือฐานความผิดที่เป็นการจำกัดหรือสร้างภาระแก่ผู้ใช้สิทธิและเสรีภาพเกินกว่าเหตุ ทั้งนี้ ในส่วนการดำเนินคดีต่อผู้ชุมนุม "เครือข่ายจะนะรักษ์ถิ่น" พนักงานอัยการมีความเห็นสั่งไม่ฟ้องผู้ชุมนุม 37 คน ซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอแนะของ กสม.[80]

สำหรับการตอบรับข้อเสนอแนะของ กสม. ในรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทยปี 2564 สมช. มีความเห็นสอดคล้องกับข้อเสนอแนะที่มีต่อรัฐบาลในกรณีสถานการณ์การชุมนุมทางการเมือง โดยเน้นย้ำให้เจ้าหน้าที่ใช้ความระมัดระวังในการปฏิบัติหน้าที่และบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัดด้วยความเป็นธรรมโดยไม่เลือกปฏิบัติ การดำเนินการควบคุม

ฝูงชนต้องมุ่งเน้นการอำนวยความสะดวกให้การชุมนุมเป็นไปอย่างสงบสันติ คำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชนและสอดคล้องกับพันธกรณีระหว่างประเทศ และพิจารณาการบังคับใช้กฎหมายต่อผู้จัดการชุมนุมและผู้ชุมนุมในระหว่างการชุมนุมและที่เกี่ยวเนื่องกับการชุมนุมให้สอดคล้องตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญโดยบังคับใช้กฎหมายเฉพาะว่าด้วยการชุมนุมสาธารณะเป็นหลัก[81]

การประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชน

เสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบเป็นสิทธิที่ได้รับการรับรองตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 44 และกติกา ICCPR ข้อ 21 ซึ่งรัฐบาลมีพันธกรณีที่จะต้องให้การเคารพคุ้มครอง และสนับสนุนให้บุคคลสามารถใช้เสรีภาพดังกล่าวได้อย่างเต็มที่ ภาพรวมในปี 2565 การชุมนุมทางการเมืองส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับการเรียกร้องให้ปล่อยตัวชั่วคราวผู้ถูกกล่าวหาและจำเลยในคดีที่เกี่ยวกับการชุมนุมทางการเมือง ส่วนการชุมนุมที่เกี่ยวข้องกับสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ส่วนใหญ่เป็นการชุมนุมเกี่ยวกับสิทธิในการจัดการที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งการชุมนุมโดยทั่วไปเป็นไปด้วยความเรียบร้อย มีบางเหตุการณ์ที่มีการกระทบกระทั่งกันระหว่างผู้ชุมนุมกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ แต่ไม่มีเหตุการณ์รุนแรง ยกเว้นการสลายการชุมนุมของกลุ่ม “ราษฎรหยุด APEC 2022” ที่บริเวณถนนดินสอ เมื่อวันที่ 18 พฤศจิกายน 2565 ซึ่งมีรายงานการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจที่อาจไม่สอดคล้องเหมาะสมตามเงื่อนไขในการจำกัดเสรีภาพในการชุมนุมตามกติกา ICCPR ข้อ 21 และรายงาน UPR รอบที่ 3[82] ที่ประเทศไทยตอบรับโดยสมัครใจ ซึ่งประเด็นดังกล่าวอยู่ระหว่างการตรวจสอบของ กสม. นอกจากนี้ ยังปรากฏปัญหาอื่นที่กระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนที่ได้เข้าร่วมการชุมนุมหรือจัดกิจกรรม เช่น การถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจติดตามไปยังที่พักอาศัย และการถูกข่มขู่และทำร้ายร่างกายโดยกลุ่มผู้ที่เห็นต่าง เป็นต้น

สำหรับการปฏิบัติหน้าที่ของรัฐในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้ชุมนุมตามข้อเสนอแนะในรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2564 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ตอบรับข้อเสนอแนะของ กสม. และมีการดำเนินงานเป็นไปในทิศทางเดียวกับข้อเสนอแนะ โดยพนักงานอัยการในคดีการชุมนุมของกลุ่ม “เครือข่ายจะนะรักษ์ถิ่น” ได้มีคำสั่งไม่ฟ้องคดีต่อผู้ชุมนุมทั้งหมดเมื่อปลายปี 2564 ในขณะที่ สมช. เห็นว่า รัฐบาลควรเน้นย้ำการปฏิบัติหน้าที่และการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวกับการชุมนุมโดยไม่เลือกปฏิบัติ คำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชนและเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญเป็นสำคัญ อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการชุมนุมในปี 2565 จะมีจำนวนลดลงและอาจทำให้มีคดีที่เกี่ยวกับการชุมนุมน้อยลงกว่าปีก่อนหน้า แต่ยังคงมีการดำเนินคดีกับผู้ที่เข้าร่วมการชุมนุมก่อนการยกเลิกสถานการณ์ฉุกเฉินเมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2565 ในฐานความผิดตาม พ.ร.ก. การบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 ทั้งนี้ ในปี 2565 มีรายงานว่าพนักงานอัยการมีคำสั่งไม่ฟ้องและศาลยุติธรรมพิพากษายกฟ้องผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีที่เกี่ยวกับการชุมนุม โดยให้เหตุผลว่าการชุมนุมเป็นไปตามเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญให้การรับรอง หรือไม่ปรากฏหลักฐานที่เสี่ยงต่อการแพร่ระบาดของโรค ในส่วนคดีที่ยังค้างอยู่ กสม. สนับสนุนให้เจ้าหน้าที่ตำรวจและพนักงานอัยการควรพิจารณานำแนวทางคำพิพากษาของศาลยุติธรรมในคดีการชุมนุมที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันมาเป็นแนวทางให้สอดคล้องกับสิทธิและเสรีภาพของผู้ชุมนุม

ที่มา : The Momentum

ในส่วนของพัฒนาการและความท้าทายด้านอื่น ๆ พบว่า รัฐบาลโดย ยธ. ได้พิจารณาอนุมัติความช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้ได้รับผลกระทบจากการชุมนุมในปี 2564 ที่ยื่นคำร้องตาม พ.ร.บ. ค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 เกือบทั้งหมด ซึ่งรวมถึงผู้ที่เสียชีวิตจากเหตุการณ์การชุมนุมในปี 2564 และจากการบังคับใช้ประกาศของ กทม. ที่กำหนดพื้นที่ที่ไม่ต้องแจ้งการชุมนุมล่วงหน้าต่อสถานีตำรวจในท้องที่ตาม พ.ร.บ. การชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. 2558 แต่ให้แจ้งต่อสำนักงานเขตพื้นที่ ซึ่งประกาศดังกล่าวอาจสนับสนุนให้ผู้ชุมนุมมีทางเลือกและได้รับการอำนวยความสะดวกมากขึ้นในการจัดหรือเข้าร่วมการชุมนุม อย่างไรก็ตาม ยังพบว่าผู้ได้รับผลกระทบจากการใช้เสรีภาพในการชุมนุมที่ยื่นขอความช่วยเหลือตาม พ.ร.บ. ค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 มีจำนวนน้อย ซึ่งรัฐบาลควรพิจารณาให้ความช่วยเหลือเยียวยาผู้ที่ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนโดยไม่เลือกปฏิบัติ แม้ว่าผลกระทบหรือความเสียหายนั้นอาจเกิดจากการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐโดยชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งรวมถึงผู้ต้องหาที่ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าหน้าที่ตาม พ.ร.บ. การชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. 2558 มาตรา 21 มาตรา 23 และมาตรา 24 ที่อาจถูกจับกุมหรือดำเนินคดีโดยไม่สอดคล้องกับกติกา ICCPR ข้อ 9 และข้อ 10

ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

กสม. เห็นควรมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1) รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรอำนวยความสะดวกให้ประชาชนได้ใช้เสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบตามที่ได้รับการรับรองในรัฐธรรมนูญและกติกา ICCPR ซึ่งการอำนวยความสะดวกนี้ยังรวมถึงผู้ที่เกี่ยวข้องกับการชุมนุมอื่น ๆ เช่น สื่อมวลชน เจ้าหน้าที่หรืออาสาสมัครทางการแพทย์ ผู้สังเกตการณ์ รวมถึงประชาชนทั่วไปที่ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรม แต่ได้รับผลกระทบจากการชุมนุม เป็นต้น

2) รัฐบาลโดย ตร. ควรเน้นย้ำให้เจ้าหน้าที่ที่ดูแลการชุมนุมโดยสงบปฏิบัติตามกฎหมายหรือแผนการดูแลการชุมนุมสาธารณะที่สอดคล้องกับหลักการสากล ซึ่งรวมถึงหลักการพื้นฐานว่าด้วยการใช้กำลังและอาวุธปืนของเจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมาย และแนวปฏิบัติด้านสิทธิมนุษยชนของสหประชาชาติว่าด้วยการใช้อาวุธที่มีความร้ายแรงต่ำในการบังคับใช้กฎหมาย ภายหลังการปฏิบัติหน้าที่ทุกครั้งจะต้องมีการรายงานผลต่อผู้บังคับบัญชา รวมทั้งควรกำชับเจ้าหน้าที่ของรัฐ โดยเฉพาะผู้บังคับบัญชาและเจ้าหน้าที่ชุดควบคุมฝูงชนให้ทบทวนการปฏิบัติหน้าที่เพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพประสิทธิผล และเพื่อประโยชน์ในการคุ้มครองและเคารพเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบของประชาชน

3) รัฐบาลควรมอบหมายให้ ตร. พิจารณาร่วมกับ อส. นำคำพิพากษาของศาลยุติธรรมที่คุ้มครองผู้ใช้เสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบ ซึ่งได้รับการรับรองตามรัฐธรรมนูญและกติกา ICCPR มาเป็นแนวทางในการดำเนินคดี เนื่องจากการฟ้องคดีจำนวนมากที่ไม่มีพยานหลักฐานชัดเจนเพียงพออาจก่อให้เกิดความหวาดกลัว (chilling effect) ต่อประชาชนในการใช้สิทธิเสรีภาพ และทำให้มีคดีขึ้นสู่ศาลโดยไม่จำเป็น

4) ในการปฏิบัติต่อผู้ถูกกล่าวหาที่เป็นเด็ก รัฐบาลโดย ตร. ควรคำนึงถึงความปลอดภัยทั้งทางร่างกายและจิตใจของเด็กเป็นสำคัญ มีการอบรมฝึกฝนเจ้าหน้าที่อย่างเพียงพอ ในการปฏิบัติต่อเด็กที่ถูกกล่าวหาว่าได้กระทำผิดกฎหมาย ไม่ควรจับกุมหรือควบคุมตัวเด็กไว้เป็นเวลานาน และสำนักงานศาลยุติธรรมควรอำนวยความสะดวกให้ผู้ถูกกล่าวหาที่เป็นเด็ก โดยคำนึงถึงความปลอดภัยทั้งทางร่างกายและจิตใจของเด็กเป็นสำคัญ จะต้องมีสหวิชาชีพคอยให้คำปรึกษาแก่เด็กอยู่เสมอ และเด็กควรได้รับโอกาสอย่างเหมาะสมในการแก้ไขฟื้นฟูเพื่อกลับคืนสู่สังคมมากกว่าการรับโทษในสถานที่ควบคุมตัวของรัฐ

บทที่ 3

การประเมินสถานการณ์ ด้านสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

35 สิทธิในกระบวนการยุติธรรม

43 การกระทำทรมานและการบังคับให้สูญหาย

48 นักปกป้องสิทธิมนุษยชน

51 สถานการณ์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้

58 เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น เสรีภาพของสื่อมวลชน และเสรีภาพในการรวมกลุ่ม

การประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

สิทธิในกระบวนการยุติธรรม

1. การเข้าถึงความยุติธรรม

สถานการณ์ ปัญหาหรืออุปสรรค

การเข้าถึงความยุติธรรมมีกฎหมายให้ประชาชนสามารถขอรับการช่วยเหลือและการเยียวยาตามกฎหมาย ได้แก่ พ.ร.บ. ค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 และที่แก้ไขเพิ่มเติม และ พ.ร.บ. กองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558 ซึ่งให้ความช่วยเหลือประชาชนในด้านต่าง ๆ อาทิ ค่าเยียวยาชดเชยของผู้เสียหาย ค่าทดแทนของผู้ต้องหาที่เสียโอกาสจากการถูกควบคุมตัวโดยรัฐ ค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดี หลักประกันในการปล่อยตัวชั่วคราวระหว่างการพิจารณาคดี การให้เงินช่วยเหลือแก่ผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน และค่าใช้จ่ายในการให้ความรู้ด้านกฎหมายแก่ประชาชน ซึ่งในปี 2565 คณะกรรมการพิจารณาค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญามีมติเห็นชอบตามร่างแนวทางการพิจารณาเยียวยาคนต่างด้าวที่ตกเป็นผู้เสียหายในประเทศไทยทุกกรณีให้เป็นไปตามกฎหมาย ไม่ว่าจะเข้ามาในประเทศไทยโดยชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ เพื่อให้ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายฉบับนี้โดยไม่มีการเลือกปฏิบัติ [83]

ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 สถิติผู้ขอรับความช่วยเหลือทางการเงินในคดีอาญาตาม พ.ร.บ. ค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 มีผู้เสียหายและจำเลยยื่นคำขอจำนวน 11,946 คน เพิ่มขึ้นจากปี 2564 ร้อยละ 6.93 โดยมีการอนุมัติให้เงินช่วยเหลือ 7,617 คน เพิ่มขึ้นจากปี 2564 ร้อยละ 1.70 เป็นเงิน 398,491,135 บาท [84]

ภาพที่ 3.1 : จำนวนผู้ยื่นคำขอความช่วยเหลือทางการเงินในคดีอาญาและผลการพิจารณาตาม พ.ร.บ. ค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 - 2565[85]

ที่มา : กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ

การให้ความช่วยเหลือตาม พ.ร.บ. กองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558 ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 มีผู้ยื่นคำขอ 4,223 ราย ในขณะที่ปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 มีผู้ยื่นคำขอ 4,463 ราย มีการอนุมัติความช่วยเหลือ 2,548 ราย เป็นเงิน 196,728,195.41 บาท แบ่งเป็นการช่วยเหลือประชาชนในการดำเนินคดี 1,814 ราย (33,323,811.41 บาท) การขอปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย 612 ราย (151,013,540 บาท)[86] การช่วยเหลือผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน หรือผู้ได้รับผลกระทบจากการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน 2 ราย (309,469 บาท) และการสนับสนุนโครงการให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชน 120 ราย (12,081,375 บาท)[87]

การอนุมัติให้ความช่วยเหลือตามภารกิจของกองทุนยุติธรรม

ค่าใช้จ่ายของกองทุนยุติธรรมในการให้ความช่วยเหลือ

ภาพที่ 3.2 : การอนุมัติให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชนและค่าใช้จ่าย แบ่งเป็นค่าใช้จ่ายประเภทต่าง ๆ ตาม พ.ร.บ. กองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558 ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2565

ที่มา : สำนักงานกองทุนยุติธรรม

สำหรับอุปสรรคในการเข้าถึงการช่วยเหลือและการเยียวยาตามกฎหมายพบว่า ผู้ที่มีสิทธิขอความช่วยเหลือตามกฎหมายทั้ง 2 ฉบับ ไม่ทราบถึงสิทธิที่พึงได้รับเท่าที่ควร[88] ในขณะที่ประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่รู้จักกองทุนยุติธรรม รวมถึงภารกิจที่ให้บริการ ตลอดจนเนื้อหาที่เผยแพร่อาจมีความซับซ้อนและใช้ภาษาที่เป็นทางการจนเกินไป ส่งผลให้ผู้มาขอรับบริการเกิดความเข้าใจคลาดเคลื่อนเกี่ยวกับหลักเกณฑ์การพิจารณาให้ความช่วยเหลือตามภารกิจ[89]

จากข้อเสนอแนะของ กสม. ในรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2564 ให้รัฐบาลเพิ่มประสิทธิภาพในการให้ความช่วยเหลือตามกฎหมายทั้ง 2 ฉบับ ซึ่งหน่วยงานที่รับผิดชอบได้ดำเนินการตามข้อเสนอแนะของ กสม. โดยกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพและสำนักงานกองทุนยุติธรรมได้เพิ่มช่องทางเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ การยื่นคำขอผ่านช่องทางออนไลน์เพื่อเพิ่มการรับรู้และสามารถยื่นคำขอได้โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย และการปรับปรุงองค์ประกอบของคณะอนุกรรมการให้ความช่วยเหลือประจำจังหวัด โดยให้มีผู้แทนองค์กรภาคประชาสังคมหรือผู้แทนเครือข่ายอนุกรรมการยุติธรรมชุมชนที่ยุติธรรมจังหวัดคัดเลือกเป็นอนุกรรมการเพิ่มขึ้นอีก 1 คน นอกจากนี้มีการขึ้นทะเบียนผู้ที่ผ่านการอบรมล่ามภาษามือในกระบวนการยุติธรรม จำนวน 415 คน เพื่อให้ผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือสามารถเข้ารับบริการได้มากขึ้น

นอกเหนือจากการช่วยเหลือและการเยียวยาตามกฎหมายแล้ว รัฐยังได้ออกกฎระเบียบเพิ่มเติมที่อำนวยความยุติธรรมให้ประชาชนได้รับสิทธิในการปล่อยตัวชั่วคราวระหว่างการดำเนินคดี ได้แก่ ข้อบังคับของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับการออกคำสั่งหรือหมายอาญา (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2565[90] ข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการปล่อยชั่วคราวและวิธีเรียกประกันในคดีอาญา พ.ศ. 2565[91] และระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม ว่าด้วยวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการปล่อยชั่วคราวในศาลสูง และแนวทางปฏิบัติต่อผู้ถูกปล่อยชั่วคราว พ.ศ. 2565[92]

การประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชน

ในภาพรวมการยื่นคำขอรับความช่วยเหลือในการเข้าถึงความยุติธรรมและการเยียวยา การอนุมัติให้ความช่วยเหลือตามกฎหมาย 2 ฉบับข้างต้นมีจำนวนเพิ่มขึ้นเล็กน้อย เนื่องจากการรับรู้สิทธิในการขอรับความช่วยเหลือของประชาชนผ่านช่องทางของหน่วยงานมีความชัดเจนขึ้น โดยกองทุนยุติธรรมมีการให้ความช่วยเหลือกรณีขอปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยมากขึ้นเมื่อเทียบกับการช่วยเหลือตามภารกิจอื่น ซึ่งเกิดจากการปรับปรุงสัดส่วนของภาคประชาสังคมในการร่วมเป็นคณะอนุกรรมการให้ความช่วยเหลือประจำจังหวัดตามข้อเสนอแนะในรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2564 ซึ่งถือเป็นพัฒนาการที่ดี สอดคล้องกับกติกา ICCPR ข้อ 2 (3) ซึ่งกำหนดให้รัฐจะต้องประกันการช่วยเหลือหรือการเยียวยาต่อบุคคลใดที่ถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพ สำหรับการช่วยเหลือเยียวยาต่อผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญาได้กำหนดแนวทางการพิจารณาเยียวยาคนต่างด้าวที่ตกเป็นผู้เสียหายในประเทศไทยทุกกรณีให้เป็นไปตาม พ.ร.บ. ค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 และที่แก้ไขเพิ่มเติม สอดคล้องตามกติกา ICCPR ข้อ 2 (1) ซึ่งกำหนดให้รัฐประกันสิทธิในการได้รับการเยียวยาโดยไม่ถูกเลือกปฏิบัติด้วยเหตุแห่งเชื้อชาติหรือเผ่าพันธุ์ รวมถึงการออกข้อบังคับของประธานศาลฎีกา 2 ฉบับ และระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม ซึ่งมุ่งเน้นหลักการปล่อยตัวชั่วคราวเป็นวิธีการหลักแทนการควบคุมตัว ทำให้ผู้ต้องหาได้รับโอกาสในการพิสูจน์ความบริสุทธิ์ได้มากขึ้น สอดคล้องกับหลักการมิให้ถือเป็นหลักทั่วไปในการควบคุมตัวบุคคลขณะพิจารณาคดีตามกติกา ICCPR ข้อ 9 (3) และหลักการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ตามกติกา ICCPR ข้อ 14 (2)

อย่างไรก็ตาม พบว่าการช่วยเหลือผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือผู้ได้รับผลกระทบจากการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนและการให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชนยังมีจำนวนน้อย อาจสืบเนื่องจากการที่ยังไม่เป็นที่รับรู้ของสาธารณชนถึงภารกิจดังกล่าวของกองทุนยุติธรรม ตลอดจนเนื้อหาที่เผยแพร่อาจมีความซับซ้อนและใช้ภาษาที่เป็นทางการ อาจทำให้ผู้ขอรับความช่วยเหลือไม่สามารถเข้าถึงตามวัตถุประสงค์ในการให้ความช่วยเหลือได้ และแม้ว่าจะมีการปรับปรุงอัตราส่วนระหว่างภาคประชาสังคมกับหน่วยงานราชการในคณะอนุกรรมการระดับจังหวัด แต่อาจไม่เห็นความแตกต่างชัดเจนมากนักในการพิจารณาในรูปขององค์คณะ ซึ่งต้องติดตามผลในการอนุมัติความช่วยเหลือประชาชนตามภารกิจของกองทุนยุติธรรมที่มุ่งให้เกิดประโยชน์ต่อประชาชนต่อไป เพื่อให้สอดคล้องกับกติกา ICCPR และข้อเสนอแนะจากกระบวนการนำเสนอรายงาน UPR รอบที่ 3 ซึ่งประเทศไทยได้ตอบรับ[93] นอกจากนี้ ในการพิจารณาให้ความช่วยเหลือผู้เสียหายควรสอดคล้องกับปฏิญญาว่าด้วยหลักการพื้นฐานเกี่ยวกับการอำนวยความยุติธรรมแก่ผู้ที่ได้รับความเสียหายจากอาชญากรรมและการใช้อำนาจโดยไม่ถูกต้อง (Declaration of Basic Principles of Justice for Victims of Crime and Abuse of Power)[94] เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้เสียหายให้ครบถ้วนตลอดกระบวนการในการเข้าถึงความยุติธรรม

ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

กสม. เห็นควรมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1) รัฐบาลโดย ยธ. ควรพิจารณาดำเนินการเชิงรุกมากขึ้นในการประชาสัมพันธ์หลักเกณฑ์และเอกสารแนวทางในการขอรับความช่วยเหลือด้วยภาษาที่เข้าใจง่ายและช่องทางที่หลากหลาย เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนได้เข้าถึงความช่วยเหลือได้อย่างทั่วถึง และเป็นการสร้างหลักประกันว่าทุกคนจะสามารถเข้าถึงความยุติธรรมอย่างเท่าเทียม

2) รัฐบาลโดย ยธ. ควรพัฒนาระบบการช่วยเหลือเยียวยาผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนและผู้เสียหายจากการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนให้สอดคล้องกับกติกา ICCPR และปฏิญญาว่าด้วยหลักการพื้นฐานเกี่ยวกับการอำนวยความยุติธรรมฯ และควรดำเนินการทบทวนหลักเกณฑ์ที่อาจมีข้อจำกัดในการเป็นผู้มีสิทธิหรือเงื่อนไขในการได้รับความช่วยเหลือ ตาม พ.ร.บ. ค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 และ พ.ร.บ. กองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558 ซึ่งรวมถึงการปรับปรุงองค์ประกอบของคณะอนุกรรมการให้ความช่วยเหลือประจำจังหวัด เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมและมีความสมดุลระหว่างตัวแทนภาครัฐและภาคประชาชนมากขึ้น

2 ปัญหาเรือนจำแออัด

สถานการณ์ ปัญหาหรืออุปสรรค

เรือนจำทั่วประเทศไทย มีพื้นที่เรือนนอน 372,323.08 ตารางเมตร สามารถรองรับผู้ต้องขังได้ 232,587 คน (เฉลี่ยคนละ 1.6 ตารางเมตร)[95] จากข้อมูลของกรมราชทัณฑ์ มีจำนวนผู้ต้องขังในระบบเรือนจำทั้งประเทศ 262,285 คน[96] ลดลงจากจำนวนผู้ต้องขังในปี 2564 ซึ่งมี 279,694 คน[97] จากจำนวนผู้ต้องขังดังกล่าวเป็นผู้ต้องขังในคดีความมั่นคงจำนวน 2 คน[98] ที่อยู่ในเรือนจำชั่วคราวแขวงทุ่งสองห้อง ซึ่งเป็นเรือนจำสังกัดเรือนจำพิเศษกรุงเทพมหานคร แต่มีพื้นที่อยู่ในกองพันทหารราบ มณฑลทหารบกที่ 11[99] ทั้งนี้ ในการพิจารณาผู้ต้องขังแบ่งตามประเภท[100] แบ่งเป็นนักโทษเด็ดขาด 210,801 คน ผู้ต้องขังระหว่างการสอบสวนและพิจารณาคดี 49,219 คน ผู้ถูกกักกัน 56 คน ผู้ต้องกักขัง 2,191 คน[101]

เฉพาะในส่วนผู้ต้องขังในคดีที่เกี่ยวกับยาเสพติด มีจำนวน 206,346 คน คิดเป็นร้อยละ 78.67 จากจำนวนผู้ต้องขังทั้งหมด[102] ลดลงจากจำนวนผู้ต้องขังในคดียาเสพติดเมื่อปี 2564 ที่มีจำนวน 227,970 คน หรือร้อยละ 81.51 ของจำนวนผู้ต้องขังทั้งหมด

ภาพที่ 3.3 : จำนวนผู้ต้องขังในระบบเรือนจำ (เปรียบเทียบข้อมูลในปี พ.ศ. 2562 - 2565)
ที่มา : กรมราชทัณฑ์

ภาพที่ 3.4 : อัตราส่วนของจำนวนผู้ต้องขังในคดียาเสพติดต่อจำนวนผู้ต้องขังทั้งหมดในระบบราชทัณฑ์ (เปรียบเทียบข้อมูลในปี พ.ศ. 2562 - 2565)
ที่มา : กรมราชทัณฑ์

ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 รัฐบาลได้มีความพยายามในการแก้ไขปัญหาความแออัดในเรือนจำ โดยปรับพื้นที่เรือนนอนจากอัตราส่วนเดิม 1.2 ตารางเมตรต่อผู้ต้องขัง 1 คน เป็น 1.6 ตารางเมตรต่อคน[103] นอกจากนี้ กรมราชทัณฑ์ได้ปล่อยตัวผู้ต้องขังตามเหตุและวาระต่าง ๆ ทั้งหมด 209,643 คน[104] รวมถึงการบังคับใช้ประมวลกฎหมายยาเสพติดในเดือนธันวาคม 2564 ส่งผลให้มีผู้ที่ได้รับการปล่อยตัว เนื่องจากการกระทำเกี่ยวกับยาเสพติดก่อนหน้าไม่ถือเป็นความผิดหรือมีการปรับเปลี่ยนโทษที่เบาลง จำนวน 2,018 คน[105] ในเดือนตุลาคม 2565 มีการประกาศใช้ พ.ร.บ. ว่าด้วยการปรับเป็นพินัย พ.ศ. 2565 ซึ่งเป็นการใช้มาตรการอื่นแทนการลงโทษจำคุกในคดีอาญา

นอกจากนี้ ยธ. โดยกรมคุมประพฤติได้นำอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ติดตามตัว (EM) มาสนับสนุนมาตรการคุมประพฤติให้มีประสิทธิภาพและเป็นมาตรการทางเลือกแทนการจำคุกสำหรับกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้ถูกคุมความประพฤติตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 56 ผู้ถูกคุมความประพฤติซึ่งเป็นนักโทษเด็ดขาดที่ได้รับการพักการลงโทษ หรือลดวันต้องโทษจำคุก และผู้เข้ารับการตรวจพิสูจน์ตาม พ.ร.บ. ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2545[106] โดยในปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 มีจำนวนผู้กระทำผิดที่ได้รับการติดอุปกรณ์ EM 19,550 ราย[107] ซึ่งมีผู้กระทำผิดซ้ำที่เป็นผู้ใช้อุปกรณ์ EM ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 จำนวน 477 ราย คิดเป็นร้อยละ 2.44 จากจำนวนผู้ที่ติดอุปกรณ์ EM ทั้งหมด อย่างไรก็ตาม จากการดำเนินงานที่ผ่านมาพบปัญหาในการใช้อุปกรณ์ EM เนื่องจากบางพื้นที่ไม่สามารถรับสัญญาณ GPS ได้ ซึ่งอาจส่งผลต่อความแม่นยำในการระบุตำแหน่ง และอาจเกิดสถานการณ์ฉุกเฉินที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของศูนย์ควบคุมอุปกรณ์ EM เช่น กระแสไฟฟ้าขัดข้อง ภัยพิบัติทางธรรมชาติ เป็นต้น

ภายหลังมีกระแสวิพากษ์วิจารณ์ถึงกรณีผู้ต้องขังในประเทศไทยถูกบังคับให้ผลิตอวนให้กับบริษัทเอกชน โดยไม่สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชนในปี 2564[108] กรมราชทัณฑ์ได้ปรับปรุงการจ้างงานผู้ต้องขังให้สอดคล้องกับมาตรฐานสิทธิมนุษยชนมากขึ้น โดยการพิจารณาคัดเลือกผู้ต้องขังเข้าทำงานจะยึดหลักความสมัครใจ และกำหนดค่าจ้างงานที่คำนึงถึงความเหมาะสมและเป็นธรรมต่อผู้ต้องขัง[109] ซึ่งต่อมาได้ออกคำสั่งเลิกหรือไม่ต่อสัญญา

รับจ้างผลิตแหอวนไปยังเรือนจำและทัณฑสถานที่เคยทำสัญญาไว้กับบริษัทเอกชน[110] ทั้งนี้ จากปัญหาเรือนจำแออัดซึ่งส่งผลต่อพื้นที่สำหรับการอบรมฝึกอาชีพไม่เพียงพอ ทำให้การปรับหรือแก้ไขพฤติกรรมของผู้ต้องขังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร[111] นอกจากนี้ ปัญหาเรือนจำแออัดยังส่งผลให้ผู้ต้องขังอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ไม่เหมาะสม ซึ่งถือเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังในการได้รับการปฏิบัติโดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ในปี 2565 พบว่าปัญหาสุขอนามัยภายในเรือนจำและสถานควบคุมตัวอื่นของรัฐยังไม่ได้มาตรฐาน มีการรายงานถึงอาหารที่ไม่ได้คุณภาพภายในเรือนจำ[112] และปริมาณของใช้อุปกรณ์ หรือยาที่ไม่เพียงพอต่อผู้ต้องขัง[113] ซึ่งส่วนหนึ่งเกิดจากการได้รับงบประมาณที่ไม่เพียงพอ[114]

จากข้อเสนอแนะของ กสม. ในรายงานผลการประเมินสถานการณ์ฯ ปี 2564[115] รัฐบาลโดย ยธ. ตอบรับข้อเสนอแนะที่จะแก้ไขปัญหาความแออัดในเรือนจำ โดยมีความพยายามในการลดปริมาณผู้ต้องขังอย่างต่อเนื่อง และการผลักดันร่าง พ.ร.บ. ประวัติอาชญากรรม พ.ศ. .... เพื่อเป็นกฎหมายกลางในการให้โอกาสผู้พ้นโทษให้สามารถกลับมาใช้ชีวิตอย่างเป็นปกติสุขในสังคม รวมถึงสนับสนุนให้สามารถเข้าถึงแหล่งงานหรือสถานประกอบการที่ตรงกับความรู้ความสามารถของตนภายหลังการพ้นโทษต่อไป

การประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชน

ในประเด็นปัญหาเรือนจำแออัดพบว่า ในปี 2565 รัฐบาลได้ดำเนินการผ่านกระบวนการต่าง ๆ เพื่อลดปริมาณผู้ต้องขังในเรือนจำ และการประกาศใช้ประมวลกฎหมายยาเสพติดเน้นไปที่การใช้กระบวนการบำบัดรักษาและฟื้นฟูด้วยการนำผู้ติดยาเสพติดเข้าสู่กระบวนการบำบัดรักษาทั้งแบบสมัครใจหรือตามคำสั่งศาล ด้วยการใช้แนวทางสาธารณสุขมากกว่าการลงโทษทางอาญา เป็นการแยกผู้เสพออกจากผู้ค้า จึงอาจเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยลดปัญหาผู้ต้องขังเข้าสู่เรือนจำจากคดียาเสพติด รวมถึงการออกกฎหมายว่าด้วยการปรับเป็นพินัย เพื่อขจัดความเหลื่อมล้ำและสร้างความเป็นธรรมในสังคม ผ่านการกำหนดโทษอาญาให้เหมาะสมกับสภาพความผิดหรือกำหนดมาตรการลงโทษให้เหมาะสมกับการกระทำความผิดและฐานะของผู้กระทำความผิดเพื่อมิให้บุคคลต้องรับโทษหนักเกินสมควร การใช้มาตรการอื่นแทนการลงโทษทางอาญาจึงอาจช่วยบรรเทาความแออัดในเรือนจำได้ ทั้งนี้ ในปี 2565 มีผู้ต้องขังลดลงเมื่อเทียบกับปี 2564 แม้ว่าปริมาณผู้ต้องขังที่ลดลงดังกล่าวยังไม่สอดคล้องกับแนวปฏิบัติทางวิชาการว่าด้วยการออกแบบเรือนจำ (Technical Guidance for Prison Planning) ซึ่งกำหนดให้พื้นที่เรือนนอนภายในเรือนจำขั้นต่ำมีอัตราส่วน 2.6 ตารางเมตรต่อผู้ต้องขัง 1 คน[116] แต่ปริมาณผู้ต้องขังที่ลดลงถือเป็นพัฒนาการที่ดีในการลดความแออัดในเรือนจำเพื่อให้ผู้ต้องขังใช้ชีวิตได้อย่างเหมาะสมและสมศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ อันสอดคล้องกับกติกา ICCPR ข้อ 10

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาจากปริมาณผู้ต้องขังในคดียาเสพติด 4 ปีย้อนหลัง พบว่าจำนวนผู้ต้องขังดังกล่าวไม่ได้ลดลงอย่างมีนัยสำคัญภายหลังการประกาศใช้ประมวลกฎหมายยาเสพติด แม้ว่าปริมาณผู้ต้องขังจะลดลงจากปี 2564 จำนวน 17,409 คน แต่เมื่อเทียบกับปริมาณผู้ต้องขังทั้งหมดในเรือนจำที่ลดลงร้อยละ 6.22 พบว่าผู้ต้องขังในคดียาเสพติดลดลงเพียงร้อยละ 2.83 เท่านั้น รวมถึงกระบวนการบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดดังกล่าวอาจต้องใช้ทรัพยากรจำนวนมาก สะท้อนให้เห็นว่าแนวทางในการเบี่ยงเบนคดียาเสพติดออกจากคดีอาญาและประสิทธิภาพในการบำบัดฟื้นฟูยังต้องติดตามความก้าวหน้าต่อไป

ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

กสม. เห็นควรมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1) รัฐบาลโดย ยธ. ควรพิจารณาศึกษาความเป็นไปได้ในการนำมาตรการอื่นแทนการนำโทษจำคุกมาใช้ในคดีอาญาตามความเหมาะสม โดยเฉพาะในช่วงก่อนพิจารณาคดี เพื่อลดจำนวนผู้ถูกควบคุมตัวระหว่าง

การสอบสวนและผู้ต้องขังที่ถูกพิพากษาคดีถึงที่สุดโดยไม่จำเป็น และให้สอดคล้องกับกติกา ICCPR และข้อเสนอแนะจากกระบวนการนำเสนอรายงาน UPR รอบที่ 3 ซึ่งประเทศไทยได้ตอบรับ[117]

2) รัฐบาลควรพิจารณาสนับสนุนงบประมาณให้แก่ ยธ. อย่างพอเพียงสำหรับการปรับปรุงสภาพเรือนจำให้สอดคล้องกับข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำแห่งองค์การสหประชาชาติในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง (ข้อกำหนดแมนเดลา) และข้อกำหนดว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงและมาตรการที่มิใช่การคุมขังสำหรับผู้กระทำผิดหญิง (ข้อกำหนดกรุงเทพ) รวมถึงการจัดหาอุปกรณ์สำหรับดูแลตนเองของผู้ต้องขังในเรือนจำ การจัดสถานที่อยู่ให้เหมาะสม และการแยกปฏิบัติที่ชัดเจนระหว่างผู้ต้องหาที่ถูกควบคุมตัวระหว่างการสอบสวนหรือพิจารณาคดีกับผู้ต้องโทษที่ได้รับคำพิพากษาถึงที่สุดแล้ว

3) ศาลยุติธรรมควรพิจารณาติดตามและประเมินผลการปฏิบัติตามข้อบังคับของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยการเปลี่ยนโทษจำคุกเป็นการใช้วิธีการเพื่อความปลอดภัย การนำเงื่อนไขเพื่อคุมความประพฤติมาใช้แทนการลงโทษหรือการให้ส่งตัวจำเลยไปเข้ารับการบำบัดรักษาในความผิดฐานเสพยาเสพติด หรือมีไว้ในครอบครองซึ่งยาเสพติดเพื่อเสพ พ.ศ. 2564 ข้อบังคับของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับการออกคำสั่งหรือหมายอาญา (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2565 ข้อบังคับของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยการปล่อยชั่วคราวและวิธีเรียกประกันในคดีอาญา พ.ศ. 2565 ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการสนับสนุนให้ผู้ต้องหาได้รับสิทธิต่าง ๆ ในกระบวนการยุติธรรม รวมถึงสิทธิที่จะเตรียมการต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่

3. การดำเนินคดีอาญาล่าช้า

สถานการณ์ ปัญหาหรืออุปสรรค

ในปี 2565 กสม. ได้รับเรื่องร้องเรียนจากผู้ต้องขังเกี่ยวกับการดำเนินคดีล่าช้าของพนักงานสอบสวนจำนวน 52 เรื่อง[118] เพิ่มขึ้นจากปี 2564 ร้อยละ 48.57 ซึ่งได้รับเรื่องร้องเรียนจำนวน 35 เรื่อง ทั้งนี้ยังพบกรณีที่ผู้ต้องขังที่ถูกศาลพิพากษาจำคุกแล้วและมีคดีอื่นหลายคดี โดยพนักงานสอบสวนต้องอายัดตัวผู้ต้องหาหรือผู้ต้องขังดังกล่าวไปที่เรือนจำ แต่ไม่ได้ดำเนินการสอบสวนหรือดำเนินคดีเพื่อนำไปสู่การพิจารณาของศาล จึงส่งผลให้ผู้ต้องขังดังกล่าวที่ไม่ใช่ผู้ต้องขังเด็ดขาดเสียสิทธิที่จะอยู่ในเกณฑ์ที่จะได้รับพิจารณาสิทธิประโยชน์ในการพักการลงโทษ ลดวันลงโทษจำคุก และสิทธิประโยชน์อื่นใดตามกฎหมายว่าด้วยราชทัณฑ์หรือกฎหมายที่ออกมาจากการอภัยโทษในวาระต่าง ๆ

เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวในเบื้องต้นให้แก่ผู้ร้องเรียน กสม. ได้ประสานการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนเพื่อเร่งรัดการดำเนินคดีไปยังพนักงานสอบสวนเจ้าของคดีตามคำร้องเรียน และได้จัดทำข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน[119] ซึ่งส่งผลให้มีการตรวจสอบในกรณีที่พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบบางรายอาจบกพร่องในการปฏิบัติหน้าที่มีมูลการกระทำผิดวินัยอันเป็นการสอบสวนล่าช้า และกำชับให้พนักงานสอบสวนทั่วประเทศปฏิบัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและคำสั่ง ตร.[120] ในการประสานขออายัดตัวและเร่งรัดการสอบสวนผู้ต้องหาที่ถูกอายัดนั้นอย่างเคร่งครัด

อย่างไรก็ตาม รัฐบาลได้ประกาศใช้ พ.ร.บ. กำหนดระยะเวลาดำเนินงานในกระบวนการยุติธรรม พ.ศ. 2565 มีเป้าหมายในการกำหนดระยะเวลาดำเนินงานในทุกขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมให้ชัดเจนและตรวจสอบความคืบหน้าได้ เพื่อให้ประชาชนได้รับความยุติธรรมโดยสะดวกและไม่ล่าช้า นอกจากนี้ มีการจัดตั้งและพัฒนาศูนย์แลกเปลี่ยนข้อมูลกระบวนการยุติธรรม (Data Exchange Center: DXC) โดยเชื่อมโยงข้อมูลกับ ตร. เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมให้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ระหว่างกันได้ สนับสนุนการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่และอำนวยความยุติธรรมแก่ประชาชนได้อย่างแท้จริง

การประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชน

ในปี 2565 ยธ. ได้ดำเนินการพัฒนาระบบฐานข้อมูลศูนย์แลกเปลี่ยนข้อมูลกระบวนการยุติธรรม (DXC) เพื่อช่วยให้การดำเนินคดีมีความสะดวกและรวดเร็วตามที่ กสม. ได้เน้นย้ำในรายงานผลการประเมินสถานการณ์ฯ ปี 2564 และ ตร. มีการกำชับให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องภายใต้ ตร. ได้ปฏิบัติตามข้อเสนอแนะของ กสม. แล้ว แต่จากเรื่องร้องเรียนที่ กสม. ได้รับในปี 2565 มีจำนวนเพิ่มขึ้นจากปีก่อน อาจสะท้อนให้เห็นว่าการนำแนวปฏิบัติดังกล่าวไปใช้ในสถานีตำรวจแต่ละแห่งยังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร ซึ่งจะต้องสอดคล้องกับกติกา ICCPR ข้อ 9 (3) ที่กำหนดให้บุคคลมีสิทธิได้รับการพิจารณาคดีภายในระยะเวลาอันสมควร ซึ่งจะส่งผลต่อสิทธิด้านอื่น ๆ ของผู้ต้องขังตามมา ทั้งนี้ การประกาศใช้กฎหมายว่าด้วยการกำหนดระยะเวลาดำเนินงานในกระบวนการยุติธรรมที่ให้หน่วยงานที่บังคับใช้กฎหมายกำหนดระยะเวลาในการดำเนินงานส่วนต่าง ๆ อาจช่วยแก้ปัญหาดังกล่าวได้ จึงสมควรติดตามผลการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในกระบวนการดำเนินคดีต่อไป

ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

กสม. เห็นควรมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1) รัฐบาลโดย ตร. ควรกำชับให้พนักงานสอบสวนตรวจสอบฐานข้อมูลสถานะของผู้ต้องหาก่อนที่จะขอออกหมายจับ และเร่งรัดการดำเนินการสอบสวนในทันทีที่สามารถกระทำได้หากผู้ต้องหาถูกคุมขังอยู่ในเรือนจำอยู่แล้ว

2) รัฐบาลโดย ตร. ควรพิจารณาแก้ไขคำสั่ง ตร. ที่ 419/2556 เรื่อง การอำนวยความยุติธรรมในคดีอาญา การทำสำนวนสอบสวน และมาตรการควบคุม ตรวจสอบเร่งรัดการสอบสวนคดีอาญา โดยควรกำหนดว่า หากผู้ต้องขังนั้นถูกคุมขังอยู่ในเรือนจำแล้ว พนักงานสอบสวนไม่จำเป็นต้องขอออกหมายจับก่อนการประสานอายัดตัว โดยให้เริ่มสอบสวนผู้ต้องหาที่เรือนจำในโอกาสแรก

3) รัฐบาลควรมอบหมายหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้พิจารณากำหนดมาตรการและดำเนินการตามความเหมาะสม เพื่อให้การบังคับใช้ พ.ร.บ. กำหนดระยะเวลาดำเนินงานในกระบวนการยุติธรรม พ.ศ. 2565 มีผลในทางปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพและอำนวยความยุติธรรมให้แก่ประชาชน

4. โทษประหารชีวิต

สถานการณ์ ปัญหาหรืออุปสรรค

ปัจจุบันกฎหมายของประเทศไทยได้กำหนดฐานความผิดในประมวลกฎหมายอาญาและกฎหมายอื่นที่มีโทษประหารชีวิตเป็นโทษสูงสุด รวม 62 ฐานความผิด[121] ซึ่งในทางปฏิบัติประเทศไทยมีการบังคับโทษประหารชีวิตครั้งสุดท้ายเมื่อวันที่ 18 มิถุนายน 2561 ทั้งนี้ กรมราชทัณฑ์รายงานว่า ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 มีนักโทษที่ถูกพิพากษาประหารชีวิตจำนวน 192 คน แยกเป็นคดียาเสพติดให้โทษ 127 คน และคดีความผิดทั่วไป 65 คน โดยเป็นนักโทษที่ถูกพิพากษาคดีถึงที่สุด 7 คน แยกเป็นคดียาเสพติด 6 คน และคดีทั่วไป 1 คน[122]

อย่างไรก็ตาม การขับเคลื่อนเพื่อดำเนินการตามมติ ครม. เมื่อวันที่ 26 กรกฎาคม 2559 ในการดำเนินการเปลี่ยนแปลงโทษประหารชีวิต 3 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 การปรับอัตราโทษความผิดบางประเภท จากที่มีโทษประหารชีวิตเป็นโทษอัตราขั้นสูงสุดประหารชีวิต ระยะที่ 2 การยกเลิกโทษประหารชีวิตในบางฐานความผิดที่ไม่เกี่ยวกับชีวิต ระยะที่ 3 การยกเลิกโทษประหารชีวิตในฐานความผิดที่เหลือทั้งหมด ยังไม่มีความคืบหน้า เนื่องจากการไม่ได้รับการจัดสรรงบประมาณ เพื่อดำเนินงานให้เป็นไปตามแผนการข้างต้น

การประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชน

การประกาศใช้ประมวลกฎหมายยาเสพติดเมื่อปลายปี 2564 ทำให้ฐานความผิดที่มีโทษประหารชีวิตลดลง และผู้พิพากษาสามารถใช้ดุลยพินิจที่จะลงโทษโดยไม่จำเป็นต้องใช้โทษประหารชีวิตสถานเดียว

ซึ่งสอดคล้องตามข้อเสนอแนะของคณะกรรมการประจำกติกา ICCPR ที่เสนอแนะให้ปรับปรุงแก้ไขกฎหมายเพื่อไม่ให้ใช้โทษประหารชีวิตกับความผิดที่เกี่ยวกับยาเสพติด เนื่องจากไม่เข้าข่ายเป็นคดีอุกฉกรรจ์ตามกติกา ICCPR อย่างไรก็ตาม รัฐยังไม่มีความคืบหน้าในการดำเนินการตามมติ ครม. เมื่อวันที่ 26 กรกฎาคม 2559 เพื่อมุ่งเปลี่ยนแปลงโทษประหารชีวิต ซึ่งยังต้องดำเนินการในระยะที่ 2 ต่อไป โดยทบทวนโทษประหารชีวิตในฐานความผิดที่ไม่สอดคล้องกับกติกา ICCPR ที่ควรกำหนดไว้เฉพาะคดีอาญาที่อุกฉกรรจ์ที่สุด หากยังไม่มีการยกเลิกโทษประหารชีวิตทั้งหมด และเป็นข้อเสนอแนะจากกระบวนการนำเสนอรายงาน UPR รอบที่ 3 ซึ่งประเทศไทยได้ตอบรับ[123]

ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

กสม. เห็นควรมีข้อเสนอแนะต่อรัฐบาลว่าควรสนับสนุน ยธ. ให้สามารถดำเนินการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงโทษประหารชีวิตตามมติ ครม. เมื่อวันที่ 26 กรกฎาคม 2559 ทั้ง 3 ระยะ เพื่อนำไปสู่การยกเลิกโทษประหารชีวิตในประเทศไทย

การกระทำทรมานและการบังคับบุคคลให้สูญหาย

สถานการณ์ ปัญหาหรืออุปสรรค

ในปี 2565 มีสถานการณ์การกระทำทรมานและการบังคับบุคคลให้สูญหายของประเทศไทยที่สำคัญ ดังนี้

1. การกระทำทรมาน

มีสถานการณ์ที่สำคัญ ได้แก่

1.1 รายงานเหตุการณ์และเรื่องร้องเรียนต่อ กสม.

อาทิ กรณีครูหน่วยงานทางทหารแห่งหนึ่งใช้ด้ามมีดตีที่ศีรษะพลทหารและทำร้ายร่างกายจนมีอาการปวดศีรษะอย่างรุนแรง รวมถึงได้มีการสั่งทำโทษด้วยการให้ปักศีรษะลงพื้น ปัจจุบันอยู่ระหว่างการสอบสวนข้อเท็จจริงโดยคณะกรรมการซึ่งหน่วยงานต้นสังกัดแต่งตั้งขึ้น[124] และกรณีเจ้าหน้าที่ตำรวจกระทำความรุนแรง ข่มขู่ ซ้อมทรมานเพื่อให้สารภาพ[125]

สำหรับสถิติเรื่องร้องเรียนของ กสม. ในปี 2565 มีเรื่องร้องเรียนกรณีการกล่าวอ้างว่ามีการกระทำทรมานจำนวน 10 คำร้อง เช่น กรณีกล่าวอ้างว่าถูกทำร้ายร่างกายระหว่างฝึกทหาร กรณีกล่าวอ้างว่าถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจหน่วยปราบปรามยาเสพติดทำร้ายร่างกายขณะจับกุมตัวและซ้อมทรมานเพื่อบังคับให้รับสารภาพ และกรณีกล่าวอ้างว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจทำร้ายร่างกายในระหว่างการควบคุมตัว เป็นต้น จำนวนเรื่องร้องเรียนที่ได้รับลดลงเล็กน้อยเมื่อเทียบกับช่วงเวลาเดียวกันของปี 2564 ที่มีจำนวน 13 คำร้อง โดยในปี 2565 กสม. ได้มีรายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนอันเกี่ยวข้องกับกรณีการกระทำทรมานที่สำคัญ ได้แก่

1) กรณีการกล่าวอ้างว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจชุดจับกุม ศูนย์อำนวยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ข่มขู่และเรียกรับทรัพย์สิน ซึ่ง กสม. เห็นว่าการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการนำตัวผู้ต้องหาไปกักขังหรือควบคุมตัวในเซฟเฮาส์ มีความสุ่มเสี่ยงต่อการละเมิดสิทธิมนุษยชน ซึ่งเคยมีข้อห่วงกังวลในรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2564 เกี่ยวกับ พ.ร.บ. วิธีพิจารณาคดียาเสพติด (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2564 ที่ยังคงมีบทบัญญัติให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่ในการควบคุมตัวผู้ต้องหาคดียาเสพติดได้เป็นเวลา 3 วัน ก่อนนำตัวส่งพนักงานสอบสวน แม้ว่าต่อมา ป.ป.ส. ได้ออกระเบียบในการกำกับดูแลการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงาน[126] กำหนดเกี่ยวกับสถานที่ในการควบคุมตัวโดยต้องเป็นสถานที่ทำการของเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. หรือที่ทำการของเจ้าพนักงานตำรวจเพื่อฝากควบคุมตัวชั่วคราวก่อนส่งมอบพนักงานสอบสวน และสถานที่นั้นจะต้องมีการติดตั้งกล้องวงจรปิด (CCTV) เพื่อบันทึกภาพและเสียงระหว่างการควบคุมตัว[127]

2) กรณีการกล่าวอ้างว่าผู้ต้องหาเสียชีวิตในระหว่างการควบคุมตัวของเจ้าหน้าที่ตำรวจ โดยผลจากการชันสูตรพลิกศพพบว่ามีกระดูกซี่โครงหักและมีบาดแผลฟกช้ำหลายแห่ง แต่ฝ่ายเจ้าหน้าที่ตำรวจชี้แจงว่าอาจเกิดจากการดิ้นรนต่อสู้ในขณะจับกุม ซึ่ง กสม. ได้เสนอให้ ตร. ตรวจสอบข้อเท็จจริงเพื่อทราบถึงสาเหตุหรือที่มาของบาดแผลและการหักของอวัยวะของผู้ต้องหาที่แท้จริง[128]

ทั้งนี้ การดำเนินการของ กสม. ในการตรวจสอบข้อเท็จจริงตามคำร้องที่เกี่ยวข้องกับกรณีการกระทำทรมาน อาจมีข้อจำกัดด้านพยานหลักฐานเพื่อใช้พิสูจน์การกระทำทรมาน โดยเฉพาะรายงานทางการแพทย์ที่แสดงร่องรอยของการทรมาน เนื่องจากการยื่นร้องเรียนส่วนใหญ่เกิดขึ้นภายหลังจากที่ผู้เสียหายผ่านเหตุการณ์ตามที่กล่าวอ้างมาเป็นระยะเวลานาน รวมถึงรูปแบบและวิธีการทรมานมีความหลากหลายและกระทำได้ซับซ้อนมากขึ้น ในปี 2565 กสม. จึงได้ดำเนินการเพื่อพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่และปรับปรุงกระบวนการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน การแสวงหาข้อเท็จจริง ข้อมูลการละเมิดสิทธิมนุษยชนทั้งทางร่างกายและจิตใจ โดยให้ความสำคัญกับการพิสูจน์พยานหลักฐานจากบันทึกทางการแพทย์เพิ่มมากขึ้น[129, 130]

1.2 รายงานความคืบหน้าการดำเนินคดีที่สำคัญ

ได้แก่ คดีการเสียชีวิตของนายอับดุลเลาะ อีซอมูซอ ศาลได้พิจารณาไต่สวนการตายและมีคำสั่งว่านายอับดุลเลาะฯ เสียชีวิตจากการที่สมองขาดออกซิเจนและหัวใจหยุดเต้นระหว่างที่ถูกควบคุมตัวภายในค่ายอิงคยุทธบริหาร[131] คดีของอดีตผู้กำกับ สภ. เมืองนครสวรรค์กระทำทรมานนายมาวิน ธนะพัฒน์ ผู้ต้องหาคดียาเสพติดจนเสียชีวิต ศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบกลางพิพากษาว่าเป็นการกระทำความผิดฐานร่วมกันฆ่าผู้อื่นโดยทรมานหรือโดยกระทำทารุณโหดร้าย[132] กรณีคณะอนุกรรมการคัดกรองกรณีถูกกระทำทรมานและถูกบังคับให้หายสาบสูญ ภายใต้คณะกรรมการจัดการเรื่องราวร้องทุกข์กรณีถูกกระทำทรมานและถูกบังคับให้หายสาบสูญ มีมติให้ยุติการสอบสวนกรณีของนายอรรถสิทธิ์ นุสสะ ที่ร้องเรียนว่าถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจควบคุมตัวใน สน. ดินแดง และทำร้ายร่างกายเพื่อบังคับให้ระบุตัวผู้ที่เผาศาลพระภูมิ สน. ดินแดง เมื่อวันที่ 29 ตุลาคม 2564 เนื่องจากเห็นว่าพฤติการณ์ที่เกิดขึ้นไม่ใช่การกระทำทรมานตามคำนิยามของอนุสัญญา CAT ซึ่งผู้เสียหายไม่ได้รับบาดเจ็บรุนแรงถึงสาหัส รวมถึงมิใช่การกระทำเพื่อให้ได้มาซึ่งคำรับสารภาพ[133] และการติดตามความคืบหน้าทางคดีกรณีครอบครัวของนายสุรัช เผือกพันธ์ด่อน ยื่นหนังสือต่อ อส. จากการที่ถูกกลุ่มชายฉกรรจ์อ้างเป็นเจ้าหน้าที่ตำรวจชุดปราบปรามยาเสพติดซ้อมทรมานและอุ้มหายจากบ้านพักเมื่อวันที่ 23 ตุลาคม 2562 เพื่อขอให้พนักงานอัยการเร่งสั่งฟ้องและดำเนินคดีต่อผู้กระทำผิด[134]

1.3 รายงานกรณีผู้เสียหายจากการซ้อมทรมานและครอบครัวได้รับการเยียวยา

ได้แก่ คดีของนายฤทธิรงค์ ชื่นจิตร ผู้เสียหายจากการถูกซ้อมทรมานเพื่อให้รับสารภาพในคดีวิ่งราวทรัพย์ ซึ่งศาลแพ่งกรุงเทพใต้พิพากษาให้ ตร. ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนจำนวน 3,380,000 บาท[135]

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

จากสถานการณ์ซึ่งพบรายงานเกี่ยวกับการกระทำทรมานโดยเจ้าหน้าที่รัฐปรากฏให้เห็นอย่างต่อเนื่องยาวนานและมีกรณีร้องเรียนต่อ กสม. อยู่เป็นระยะ เป็นที่มา

ของการเรียกร้องให้มีกฎหมายเพื่อป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย และเมื่อวันที่ 25 ตุลาคม 2565 ราชกิจจานุเบกษาได้เผยแพร่ พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 โดยมีผลบังคับใช้เมื่อพ้นกำหนด 120 วัน[136] ซึ่งนับเป็นพัฒนาการที่สำคัญของประเทศไทยในการยกระดับการดำเนินการเพื่อป้องกันการกระทำทรมานและบังคับบุคคลให้สูญหาย อย่างไรก็ตาม ภาคประชาสังคมและองค์กรระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนได้ออกมาแสดงข้อห่วงกังวลต่อเนื้อหาของ พ.ร.บ. เช่น การไม่มีบทบัญญัติห้ามการนิรโทษกรรมหรือยกเว้นโทษผู้กระทำความผิด การรับฟังพยานหลักฐานที่ได้จากการทรมาน การกำหนดอายุความของคดีการกระทำให้บุคคลสูญหาย รวมถึงความเป็นอิสระและเป็นกลางของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย เป็นต้น[137] ทั้งนี้ กสม. จะติดตามผลการบังคับใช้กฎหมาย ทั้งในด้านของการป้องกันและการดำเนินคดีกับผู้กระทำผิดต่อไป

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

2. การบังคับบุคคลให้สูญหาย

มีรายงานความคืบหน้ากรณีการหายตัวไปของนายพอละจี รักจงเจริญ หรือบิลลี่ หลังถูกจับกุมโดยเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจานเมื่อปี 2557 ซึ่งกรมสอบสวนคดีพิเศษ (DSI) สอบสวนเพิ่มเติมเสร็จสิ้นแล้ว[138] ต่อมาเมื่อวันที่ 15 สิงหาคม 2565 อส. มีคำสั่งฟ้องอดีตหัวหน้าอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานและพวก[139] ในส่วนของการติดตามกรณีบุคคลไทยสูญหายในต่างประเทศ ผลการดำเนินการของรัฐบาลโดยคณะอนุกรรมการติดตามและตรวจสอบกรณีถูกกระทำทรมานและถูกบังคับให้หายสาบสูญรายงานว่าได้ติดตามตรวจสอบข้อมูลทุกรูปแบบ แต่ยังไม่พบข้อมูลที่เพียงพอในการดำเนินคดีและยังไม่ทราบชะตากรรมของผู้สูญหาย[140] ทั้งนี้ เมื่อวันที่ 13 กันยายน 2565 คณะทำงานสหประชาชาติว่าด้วยการหายสาบสูญโดยถูกบังคับหรือไม่สมัครใจ (Working Group on Enforced or Involuntary Disappearance : WGEID) ได้เยือนประเทศไทยอย่างไม่เป็นทางการ โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ให้ข้อมูลความคืบหน้า ความท้าทายในการดำเนินงาน และแลกเปลี่ยนข้อมูลแนวปฏิบัติที่ดีในการดำเนินงานกรณีบุคคลถูกบังคับให้หายสาบสูญตามมาตรฐานสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ[141]

ในปี 2565 แม้ว่าไม่พบการร้องเรียนกรณีการบังคับบุคคลให้สูญหายมายัง กสม. แต่มีคำร้องที่อยู่ระหว่างกระบวนการตรวจสอบข้อเท็จจริงกรณีขอให้ตรวจสอบการบังคับสูญหายผู้ลี้ภัยทางการเมือง[142] ซึ่ง กสม. ได้แต่งตั้งคณะอนุกรรมการเพื่อศึกษาการดำเนินการของรัฐต่อการแก้ไขปัญหาการบังคับให้สูญหายและเสียชีวิตของคนไทยที่พำนักอาศัยในประเทศเพื่อนบ้านเพื่อขอลี้ภัยทางการเมือง เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการพิจารณาเรื่องร้องเรียนดังกล่าว

คดีการกระทำทรมานและการบังคับบุคคลให้สูญหาย

ฤทธิรงค์ ชื่นจิตร 2552	บิลลี่ พอละจี รักจงเจริญ 2557	สุรัช เผือกพันธ์ด่อน 2562	อับดุลเลาะ อีซอมูซอ 2562	วันเฉลิม สัตย์ศักดิ์สิทธิ์ 2563	มาวิน ธนะพัฒน์ 2564
ความคืบหน้าทางคดีในปี 2565					
ศาลแพ่งกรุงเทพใต้พิพากษาให้ ตร. ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่นายฤทธิรงค์ ชื่นจิตร เหยื่อการซ้อมทรมานด้วยการถูกคลุมถุงดำและทำร้ายร่างกายเพื่อให้รับสารภาพ	อส. ได้มีคำสั่งฟ้องอดีตหัวหน้าอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานในคดีซึ่งถูกกล่าวหาว่าฆาตกรรมบิลลี่	ศาลจังหวัดกาญจนบุรีมีคำพิพากษา ยกฟ้องนายสุรัชฯ เนื่องจากเห็นว่าพยานหลักฐานโจทก์ในคดีนี้มีเพียงคำเบิกความของพยานโจทก์ที่มาเบิกความยืนยันในลักษณะขัดแย้งกันเป็นพิรุธให้สงสัย ปราศจากพยานหลักฐานอื่นใด เกี่ยวกับการสืบสวนว่าจำเลยมีส่วนเกี่ยวข้องกับการจำหน่ายยาเสพติดหรือไม่ อีกทั้งเจ้าหน้าที่ชุดที่เข้าจับกุมไม่ปฏิบัติตามขั้นตอนของกฎหมายโดยพบว่า นายสุรัชฯ ถูกซ้อมทรมานอาการสาหัส	ผลการพิจารณาไต่สวนการตายระบุว่าพยานหลักฐานต่าง ๆ ที่ทนายฝ่ายญาติของผู้เสียชีวิตเสนอต่อศาลนั้นไม่เพียงพอต่อการบ่งชี้ได้ว่านายอับดุลเลาะฯ เสียชีวิตจากการถูกทำร้ายร่างกาย	อยู่ในขั้นตอนการสืบสวนของศาลกรุงพนมเปญ โดยยังไม่ปรากฏความคืบหน้าที่สำคัญ	ศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบกลางได้พิพากษาอดีต ผกก. สภ. เมืองนครสวรรค์ ในความผิดฐานร่วมกันฆ่าผู้อื่นโดยทรมานหรือโดยกระทำทารุณโหดร้ายตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 289 (5)

ภาพที่ 3.5 : ความคืบหน้าคดีการกระทำทรมานและการบังคับบุคคลให้สูญหายที่สำคัญ

การประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชน

การประกาศใช้ พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 ถือเป็นความก้าวหน้าที่สำคัญของรัฐในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการกระทำทรมานและการบังคับบุคคลให้สูญหาย ซึ่งจะช่วยให้ประเทศไทยดำเนินการตามพันธกรณีในอนุสัญญา CAT ที่ประเทศไทยเข้าเป็นภาคีได้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้น โดย กสม. เห็นว่าบทบัญญัติส่วนใหญ่ของ พ.ร.บ.ฯ มีความสอดคล้องกับสาระสำคัญของอนุสัญญา CAT และ CPED การประกาศใช้กฎหมายฉบับดังกล่าวเป็นการดำเนินการซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอแนะของคณะกรรมการประจำกติกา ICCPR[143] ข้อเสนอแนะจากกระบวนการ UPR[144] และแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 4[145] อย่างไรก็ดี ยังมีข้อห่วงกังวลต่อ พ.ร.บ. ฉบับดังกล่าวในประเด็นต่าง ๆ ได้แก่ การนิรโทษกรรมหรือยกเว้นโทษให้ผู้กระทำความผิดตาม พ.ร.บ. โดยเห็นว่าไม่ควรให้มีการนิรโทษกรรม หรือยกเว้นความรับผิดใด ๆ จากการกระทำของเจ้าหน้าที่ของรัฐ เนื่องจากการกระทำดังกล่าวถือเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างร้ายแรง และการตีความกรณีการกระทำด้วยประการใดให้ผู้อื่นเกิดความเจ็บปวดหรือความทุกข์ทรมานอย่างร้ายแรงแก่ร่างกายหรือจิตใจ ซึ่งพฤติการณ์ที่เป็นการกระทำให้เกิดความทุกข์ทรมานอย่างร้ายแรงนั้น ยังไม่มีการกำหนดนิยามเกี่ยวกับขอบเขต รูปแบบ หรือลักษณะการกระทำที่ชัดเจน ซึ่งอาจส่งผลให้มีปัญหาเรื่องการตีความของผู้บังคับใช้กฎหมาย นอกจากนี้ ภายหลังจากที่กฎหมายฉบับดังกล่าวมีผลบังคับใช้ ยังต้องติดตามการบังคับใช้กฎหมายของเจ้าหน้าที่ในทางปฏิบัติเพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย และติดตามผลว่าจะสามารถป้องกัน แก้ไข หรือลดปัญหาเกี่ยวกับการกระทำทรมานและการบังคับบุคคลให้สูญหายได้มากน้อยเพียงใด ทั้งนี้ ที่ประชุมสมัชชาสิทธิมนุษยชน เมื่อวันที่ 1 - 2 กันยายน 2565 กสม. และทุกภาคส่วนได้มีข้อมติร่วมกันในการขับเคลื่อนการบังคับใช้กฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย ในการพัฒนากระบวนการยุติธรรมเพื่ออำนวยความยุติธรรมให้ประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย[146]

> *"การประกาศใช้ พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 ถือเป็นความก้าวหน้าที่สำคัญของรัฐในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการกระทำทรมานและการบังคับบุคคลให้สูญหาย"*

อนึ่ง นอกจากความก้าวหน้าทางกฎหมายแล้ว ในปี 2565 รัฐยังมีการดำเนินการที่สำคัญหลายกรณี ซึ่งสอดคล้องกับอนุสัญญา CAT และข้อเสนอแนะของ กสม. เช่น กรณีศาลมีคำพิพากษาในคดีที่เจ้าหน้าที่ตำรวจมีส่วนเกี่ยวข้องกับการเสียชีวิตของผู้ต้องหาคดียาเสพติดในพื้นที่ จ. นครสวรรค์ และการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหายจากการซ้อมทรมานของเจ้าหน้าที่ตำรวจ สภ. เมืองปราจีนบุรี เป็นต้น สำหรับการป้องกันการกระทำทรมานต่อบุคคลที่อยู่ในการควบคุมของเจ้าหน้าที่ตาม พ.ร.บ. วิธีพิจารณาคดียาเสพติด (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2564 ซึ่งมีการออกระเบียบโดยกำหนดให้สถานที่ที่ใช้ในการควบคุมตัวต้องมีการติดตั้งกล้อง CCTV เพื่อบันทึกภาพและเสียงในระหว่างการควบคุมตัวนั้น จะมีส่วนช่วยป้องกันและลดปัญหาการกระทำทรมานของเจ้าหน้าที่ในระหว่างการควบคุมตัวในสถานที่ดังกล่าวและทำให้กระบวนการตรวจสอบมีพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ความจริงที่มีประสิทธิภาพและโปร่งใสมากขึ้น แต่ทั้งนี้ต้องติดตามผลในทางปฏิบัติต่อไป อย่างไรก็ดี กสม. ยังคงเห็นว่าบทบัญญัติซึ่งให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่ในการควบคุมตัวผู้ต้องหาคดียาเสพติดได้เป็นเวลา 3 วัน ก่อนนำตัวส่งพนักงานสอบสวนตาม พ.ร.บ. ดังกล่าว ไม่สอดคล้องกับหลักการของสนธิสัญญาระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนและสุ่มเสี่ยงที่จะก่อให้เกิดการปฏิบัติอันกระทบต่อสิทธิมนุษยชนของผู้ถูกควบคุมตัวหรือผู้ต้องหา

> *“ในปี 2565 มีบางกรณีที่ กสม. ตรวจสอบแล้ว ยังมีข้อห่วงกังวลเกี่ยวกับการข่มขู่ การทำร้ายร่างกาย การกระทำทรมานเพื่อให้รับสารภาพหรือต่อรองผลประโยชน์”*

ในปี 2565 แม้ว่าจำนวนเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับการกระทำทรมานที่ กสม. ได้รับมีจำนวนลดลงกว่าปีก่อนหน้า แต่ยังมีบางกรณีที่ กสม. ตรวจสอบแล้วยังมีข้อห่วงกังวลเกี่ยวกับการข่มขู่การทำร้ายร่างกาย การกระทำทรมานเพื่อให้รับสารภาพหรือต่อรองผลประโยชน์ในประเด็นการบังคับบุคคลให้สูญหาย แม้จะมีความคืบหน้าในการดำเนินคดีกรณีการหายตัวไปของบิลลี่ฯ แต่ผลการดำเนินการในการติดตามผู้สูญหายรายอื่น ยังไม่พบความคืบหน้าที่สำคัญ

ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

กสม. เห็นควรมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1) รัฐบาล โดย ยธ. ควรจัดเตรียมความพร้อมและอบรมให้ความรู้แก่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานตาม พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 เพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ กห. และ ตร. ควรพิจารณาบรรจุเนื้อหาเกี่ยวกับการป้องกันการกระทำทรมานและบังคับบุคคลให้สูญหายและการปฏิบัติหน้าที่ตาม พ.ร.บ. ฉบับดังกล่าว ไว้ในหลักสูตรอบรมหรือการศึกษาของทหารและตำรวจ

2) รัฐบาลควรผลักดันแนวทางในการใช้ความเห็นทางการแพทย์ (Medical Opinion) เพื่อประกอบเป็นพยานหลักฐานในกรณีที่เกี่ยวข้องกับการกระทำทรมาน และมอบหมายให้ สธ. พัฒนาระบบการบันทึกข้อมูลสภาพร่างกายและจิตใจของผู้ถูกควบคุมตัว โดยให้มีแพทย์นิติเวชและนิติจิตเวชดำเนินการตรวจสภาพร่างกายและจิตใจของผู้ถูกกระทำทรมานและจัดทำบันทึกหลักฐานทางการแพทย์เพื่อเป็นกลไกในการแก้ไขปัญหาการกระทำทรมานอย่างเป็นระบบ และช่วยให้ผู้เสียหายจากการถูกกระทำทรมานสามารถเข้าถึงความยุติธรรม ได้รับการคุ้มครอง และเยียวยาอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

> *“รัฐบาลควรผลักดันแนวทางในการใช้ความเห็นทางการแพทย์ เพื่อประกอบเป็นพยานหลักฐานในกรณีที่เกี่ยวข้องกับการกระทำทรมาน”*

3) รัฐบาล ควรมอบหมายให้ ยธ. และ สธ. จัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับมาตรฐานในการบันทึกและรวบรวมพยานหลักฐานกรณีที่เกี่ยวข้องกับการกระทำทรมานอย่างมีประสิทธิภาพแก่เจ้าหน้าที่ด้านนิติวิทยาศาสตร์และนิติจิตเวช

4) รัฐบาลควรมอบหมายหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อพิจารณาเข้าเป็นภาคีอนุสัญญา CPED ตามที่ได้ลงนามไว้ ตลอดจนพิจารณาเข้าเป็นภาคีพิธีสารเลือกรับของอนุสัญญา CAT (OPCAT) เพื่อนำไปสู่การจัดตั้งกลไกป้องกันการทรมานระดับชาติ (National preventive mechanism - NPM) ที่เป็นหน่วยงานอิสระในการตรวจเยี่ยมสถานที่ที่มีการคุมขังหรือควบคุมตัว

5) รัฐบาลควรมอบหมายให้ ยธ. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ติดตามเพื่อทราบชะตากรรมของผู้สูญหายต่อไปอย่างเต็มที่ และรายงานความคืบหน้าของการสอบสวนเป็นระยะ รวมถึงการเยียวยาทางด้านจิตใจแก่ญาติและครอบครัวของผู้สูญหาย ตลอดจนให้ความช่วยเหลือเยียวยาหรืออำนวยความสะดวกด้านต่าง ๆ แก่ครอบครัวผู้สูญหายอย่างเหมาะสม

นักปกป้องสิทธิมนุษยชน

สถานการณ์ ปัญหาหรืออุปสรรค

ในประเทศไทยพบว่านักปกป้องสิทธิมนุษยชน[147] ซึ่งเป็นผู้นำในการเรียกร้องให้มีการปกป้องและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในประเด็นต่าง ๆ ตกเป็นเป้าหมายการถูกข่มขู่คุกคาม การทำร้ายร่างกาย การสังหารหรือบังคับให้สูญหาย รวมถึงการใช้กระบวนการทางกฎหมายหรือการฟ้องร้องกลั่นแกล้งเพื่อปิดปาก (Strategic Lawsuit Against Public Participation - SLAPPs) หลายกรณี รัฐได้มีความพยายามแก้ไขปัญหา เช่น การปรับปรุงแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 161/1 และ 165/2 เพื่อป้องกันการฟ้องคดีที่ไม่สุจริตและการส่งเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่กลุ่มนักปกป้องสิทธิมนุษยชน ในปี 2565 มีการประกาศใช้ พ.ร.บ. คุ้มครองพยานในคดีอาญา (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2565 โดยมีสาระสำคัญเพื่อเพิ่มการคุ้มครองพยานให้มีความเหมาะสมสอดคล้องกับสถานการณ์และมีประสิทธิภาพมากขึ้น เช่น การแก้ไขบทนิยามคำว่า “พยาน” ให้ครอบคลุมบุคคลซึ่งมาให้ถ้อยคำหรือได้ให้ข้อเท็จจริงต่อพนักงานในการดำเนินคดีอาญา[148] รวมทั้ง ครม. ได้อนุมัติหลักการ ร่าง พ.ร.บ. มาตรการป้องกันการฟ้องคดีปิดปากในความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่และประพฤติมิชอบ พ.ศ. ....[149] เพื่อเป็นกลไกคุ้มครองประชาชนที่ถูกฟ้องคดีปิดปากอันเนื่องจากการแสดงความคิดเห็น การให้ถ้อยคำ การแจ้งเบาะแสหรือข้อมูลหรือการจัดทำคำร้องหรือคำกล่าวหาเกี่ยวกับการกระทำของเจ้าพนักงานของรัฐ[150]

อย่างไรก็ดี ในปี 2565 ยังพบสถานการณ์ที่กระทบต่อนักปกป้องสิทธิมนุษยชนอยู่เป็นระยะ โดยมีเหตุการณ์สำคัญ ดังนี้

1. การใช้กระบวนการดำเนินคดีกับนักปกป้องสิทธิมนุษยชน

พบเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กรณีประธานสภาองค์กรชุมชนตำบลทุ่งสง และแกนนำเครือข่าย Save นาบอน[151] ถูกดำเนินคดีในข้อหาหมิ่นประมาทจากการปราศรัยในการชุมนุมเพื่อคัดค้านการก่อสร้างโรงไฟฟ้าชีวมวลในพื้นที่ อ. นาบอน จ. นครศรีธรรมราช[152] กรณีกลุ่มจะนะรักษ์ถิ่น จำนวน 37 คน (ส่วนใหญ่เป็นผู้หญิงสูงอายุ) ถูกดำเนินคดี[153] จากการชุมนุมโดยสงบบริเวณหน้าทำเนียบรัฐบาลเพื่อคัดค้านการจัดตั้งเมืองอุตสาหกรรมในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจ อ. จะนะ จ. สงขลา ซึ่งต่อมาพนักงานอัยการมีความเห็นสั่งไม่ฟ้อง และการดำเนินคดียุติลง[154] กรณีทนายความของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวกะเหรี่ยงบ้านบางกลอย-ใจแผ่นดินถูกอดีตหัวหน้าอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานร้องทุกข์กล่าวโทษให้ดำเนินคดีในความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาข้อหาแจ้งความอันเป็นเท็จแก่เจ้าพนักงาน จากการทำหน้าที่เป็นทนายความในคดีที่อดีตหัวหน้าอุทยานกับพวกร่วมกันใช้กำลังรื้อถอน

ที่มา : facebook : The Story of แม่หญิงไฟท์

เผาทำลายสิ่งปลูกสร้างและทรัพย์สินของชาวบ้าน[155] รวมถึงกรณีกลุ่มผู้เรียกร้องด้านสิทธิชุมชนและสิทธิของกลุ่มชาติพันธุ์ ถูกแจ้งข้อหาร่วมกันหมิ่นประมาทโดยการโฆษณา จากการโพสต์เกี่ยวกับการทำหน้าที่ของผู้สื่อข่าวรายหนึ่ง ซึ่งศาลรับฟ้องและให้ปล่อยตัวชั่วคราวโดยไม่ต้องวางหลักทรัพย์[156]

2. ความคืบหน้าทางคดีของนักปกป้องสิทธิมนุษยชน

พบเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กรณีผู้หญิงนักปกป้องสิทธิมนุษยชน 2 คน ซึ่งเป็นอดีต กสม. และผู้ทำงานภาคประชาสังคม ยื่นฟ้องหน่วยงานของรัฐเกี่ยวกับปฏิบัติการข้อมูลข่าวสาร (Information Operation: IO) โดยศาลแพ่งได้สืบพยานเรียบร้อยแล้ว และกำหนดนัดอ่านคำพิพากษาในวันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2566[157] กรณีอดีต กสม. และนักปกป้องสิทธิมนุษยชน 2 คน ถูกบริษัทเอกชนแห่งหนึ่งฟ้องในความผิดฐานหมิ่นประมาทด้วยการโฆษณา จำนวน 2 คดี โดยศาลมีคำสั่งรับฟ้อง เนื่องจากพิจารณาแล้วเห็นว่ายังไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าบริษัทเอกชนใช้สิทธิฟ้องคดีโดยไม่สุจริตหรือกลั่นแกล้ง ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 161/1 และปล่อยตัวชั่วคราวผู้ถูกฟ้องคดีทั้งสามคนโดยไม่ต้องใช้หลักประกัน[158] ทั้งนี้ ผู้ถูกฟ้องได้มีการยื่นคำร้องขอรวมการพิจารณาคดีเนื่องจากเป็นการฟ้องด้วยมูลเหตุและข้อมูลชุดเดียวกัน แต่บริษัทเอกชนได้ยื่นคำแถลงคัดค้านต่อศาลและศาลมีคำสั่งรับฟ้อง[159] ทั้งนี้ ตั้งแต่ปี 2559 บริษัทเอกชนดังกล่าวได้ฟ้องคดีที่สืบเนื่องจากประเด็นพิพาทด้านสิทธิแรงงานต่อนักกิจกรรมแล้ว 22 ราย รวม 37 คดี[160]

สำหรับสถิติเรื่องร้องเรียนในปี 2565 กสม. ได้รับเรื่องร้องเรียนในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับนักปกป้องสิทธิมนุษยชน จำนวน 2 คำร้อง ได้แก่ กรณีผู้ที่เรียกร้องให้มีการสอบสวนคดีการหายตัวไปของนายวันเฉลิม สัตย์ศักดิ์สิทธิ์ ถูกหน่วยงานของรัฐนำชื่อไปบรรจุไว้ในเอกสาร "บุคคลเฝ้าระวังพิเศษ (ระดับแดง)" และเผยแพร่ให้เจ้าหน้าที่ติดตาม และกรณีเจ้าหน้าที่ของรัฐไม่ให้นักปกป้องสิทธิมนุษยชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ทำหน้าที่เป็นวิทยากรในกิจกรรมเวทีเสวนาสาธารณะ โดยทั้ง 2 คำร้อง อยู่ในระหว่างการตรวจสอบข้อเท็จจริง ส่วนเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับประเด็นนักปกป้องสิทธิมนุษยชนที่สำคัญ ซึ่ง กสม. ดำเนินการตรวจสอบข้อเท็จจริงเสร็จสิ้นในปี 2565 ได้แก่

1) กรณีกล่าวอ้างว่ามีการบังคับให้นักเรียนลาออกจากโรงเรียน และกลั่นแกล้งดำเนินคดีอาญากับผู้ปกครอง โดยแจ้งความดำเนินคดีอาญาตาม พ.ร.บ. ว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 ในหลายพื้นที่จากกรณีเดียวกัน กสม. เห็นว่าการกระทำดังกล่าวเข้าข่ายเป็นกรณี SLAPPs เพื่อสร้างภาระให้แก่บุคคลในการต่อสู้คดีมากกว่าการร้องขอความยุติธรรม และมีข้อเสนอแนะให้ ตร. ปรับปรุงแนวปฏิบัติของพนักงานสอบสวนเกี่ยวกับการดำเนินคดีที่มีลักษณะเป็นกรรมเดียว แต่มีการร้องทุกข์ในหลายพื้นที่ โดยไม่เพิ่มภาระหรือจำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุ ตลอดจนให้ ครม. และสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาพิจารณาเร่งผลักดันการออกกฎหมายที่มีหลักการป้องกันการฟ้องคดีปิดปาก หรือการดำเนินคดีโดยไม่สุจริตเพื่อเป็นการปิดปากการแสดงความคิดเห็นของประชาชน[161]

2) กรณีขอให้คุ้มครองกลุ่มสหพันธ์เกษตรกรภาคใต้ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ชุมชนสันติพัฒนาและพื้นที่ชุมชนคลองไทรพัฒนาซึ่งเป็นนักปกป้องสิทธิมนุษยชนที่ถูกข่มขู่คุกคาม โดย กสม. มีข้อเสนอแนะให้สถานีตำรวจในพื้นที่จัดกำลังเจ้าหน้าที่เข้าตรวจตราความปลอดภัยอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง รวมถึงติดตั้งจุดตรวจหลัก (ตู้แดง) และกล้องวงจรปิดเพื่อรักษาความปลอดภัย[162]

นอกจากนี้ ในปี 2565 กสม. อยู่ระหว่างดำเนินโครงการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและคุ้มครองนักปกป้องสิทธิมนุษยชน โดยจะมีการศึกษาและทบทวนสถานการณ์ กฎหมาย กลไกและมาตรการที่มีอยู่อย่างเป็นระบบ เพื่อออกแบบและพัฒนากฎหมาย ระบบ กลไกและมาตรการในการส่งเสริมและคุ้มครองนักปกป้องสิทธิมนุษยชนให้ครอบคลุมและถูกนำมาใช้อย่างมีประสิทธิผล

การประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชน

ในปี 2565 รัฐมีพัฒนาการในการส่งเสริมและคุ้มครองนักปกป้องสิทธิมนุษยชน อาทิ การประกาศใช้ พ.ร.บ. คุ้มครองพยานในคดีอาญา (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2565 ซึ่งได้กำหนดคำนิยามของคำว่า "พยาน" เพื่อให้ครอบคลุมบุคคลซึ่งมาให้ถ้อยคำหรือได้ให้ข้อเท็จจริงต่อพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญา แม้จะไม่ได้เป็นพยานในคดีดังกล่าว และการที่รัฐมีความพยายามในการขับเคลื่อนกระบวนการตรากฎหมายเพื่อป้องกันการฟ้องคดีปิดปาก ในความผิดฐานทุจริตและประพฤติมิชอบ ซึ่งนักปกป้องสิทธิมนุษยชนสามารถใช้ประโยชน์และได้รับความคุ้มครองจากการแก้ไขคำนิยามและตรากฎหมายดังกล่าวได้ นอกจากนี้ ยังปรากฏกรณีพนักงานอัยการมีความเห็นสั่งไม่ฟ้องผู้ชุมนุมกลุ่มจะนะรักษ์ถิ่นเนื่องจากเห็นว่าการชุมนุมของนักปกป้องสิทธิมนุษยชนเป็นการเรียกร้องผลประโยชน์ของชุมชน ซึ่งเกี่ยวข้องโดยตรงกับแผนปฏิบัติการระดับชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชนระยะที่ 1 ที่ให้ความสำคัญกับการคุ้มครองนักปกป้องสิทธิมนุษยชน อย่างไรก็ดี พบว่ายังคงมีการดำเนินคดีกับนักปกป้องสิทธิมนุษยชนในลักษณะที่เป็นการปิดกั้นหรือทำให้เกิดอุปสรรคต่อการทำหน้าที่และถูกฟ้องร้องดำเนินคดี รวมถึงบางรายอยู่ระหว่างการต่อสู้คดีเป็นเวลาหลายปี

> *"ยังพบว่ามีการแจ้งความดำเนินคดีในลักษณะกลั่นแกล้งโดยไม่ปรากฏกรณีตัวอย่างที่ชัดเจนในการใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาตามมาตรา 161/1 และมาตรา 165/2"*

สำหรับการป้องกันการฟ้องคดีเพื่อกลั่นแกล้ง (SLAPPs) แม้ว่าประเทศไทยได้มีการแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 161/1 และมาตรา 165/2 ที่ให้อำนาจศาลในการพิจารณายกฟ้องในชั้นตรวจคำฟ้อง หากพบว่าเป็นการฟ้องเพื่อกลั่นแกล้ง ตลอดทั้งให้จำเลยมีโอกาสในการแสดงหลักฐานว่าการฟ้องคดีเป็นการกลั่นแกล้งเพื่อประกอบการพิจารณาในการสั่งคดีว่าไม่มีมูลเพื่อป้องกันการดำเนินคดีเชิงยุทธศาสตร์เพื่อต่อต้านการมีส่วนร่วมของสาธารณชนมาตั้งแต่ปี 2562 รวมถึงประเทศไทยได้ตอบรับข้อเสนอแนะจากกระบวนการนำเสนอรายงาน UPR รอบที่ 3 ในการคุ้มครองทางกฎหมายในกรณีการถูกฟ้องปิดปาก การคุ้มครองพื้นที่ในการทำงานอย่างเสรีและใช้เสรีภาพในการแสดงออกได้อย่างเต็มที่ รวมถึงการป้องกันการทำร้ายและข่มขู่นักปกป้องสิทธิมนุษยชน[163] แต่ยังพบว่ามีการแจ้งความดำเนินคดีในลักษณะกลั่นแกล้งโดยไม่ปรากฏกรณีตัวอย่างที่ชัดเจนในการใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาตามมาตราดังกล่าว เพื่อไม่ให้เป็นการเพิ่มภาระหรือจำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคลเกินสมควร รวมทั้งช่วยให้นักปกป้องสิทธิมนุษยชนมีความเชื่อมั่นในการทำหน้าที่ได้อย่างเต็มที่

ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

กสม. มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1) รัฐบาล โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเร่งรัดการจัดทำร่าง พ.ร.บ. มาตรการป้องกันการฟ้องคดีปิดปากในความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่และประพฤติมิชอบ พ.ศ. .... เข้าสู่การพิจารณาของรัฐสภา รวมถึงผลักดันกฎหมายที่มีหลักการป้องกันการฟ้องคดีปิดปาก หรือการดำเนินคดีโดยไม่สุจริตเพื่อเป็นการปิดปากการแสดงความคิดเห็นของประชาชน เพื่อให้มีผลใช้บังคับและสามารถคุ้มครองนักปกป้องสิทธิมนุษยชนได้ในทางปฏิบัติ รวมทั้งกำหนดนิยามคำว่า "นักปกป้องสิทธิมนุษยชน" ในกฎหมายให้มีความชัดเจนและครอบคลุม เพื่อประโยชน์ในการให้ความช่วยเหลือและคุ้มครองนักปกป้องสิทธิมนุษยชนอย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

> *"รัฐบาลควรสนับสนุนการบังคับใช้กฎหมายเพื่อต่อต้านการใช้กระบวนการทางกฎหมายในการฟ้องเพื่อกลั่นแกล้งที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล"*

2) รัฐบาล โดย ยธ. ควรสนับสนุนการบังคับใช้กฎหมายเพื่อต่อต้านการใช้กระบวนการทางกฎหมายในการฟ้องเพื่อกลั่นแกล้งที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเพื่อคุ้มครองนักปกป้องสิทธิมนุษยชนจากการถูก SLAPPs ผ่านการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับคดีที่มีลักษณะเป็นการฟ้องเพื่อปิดกั้นการแสดงความคิดเห็นต่อบุคลากรหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง อาทิ ผู้พิพากษา พนักงานอัยการ และเจ้าหน้าที่ตำรวจ

สถานการณ์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้

1. สถานการณ์ความรุนแรง

ภาพที่ 3.6 : สถิติเหตุการณ์ความรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ปี 2560 - 2565

ที่มา : ศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้

สถานการณ์ ปัญหาหรืออุปสรรค

ข้อมูลจากองค์กรพัฒนาเอกชนด้านสถานการณ์ภาคใต้ระบุว่า เดือนมกราคม - ธันวาคม 2565 เกิดเหตุการณ์ความไม่สงบ 488 เหตุการณ์ มีผู้เสียชีวิต 117 ราย ได้รับบาดเจ็บ 227 ราย และมีเด็กได้รับผลกระทบต่อชีวิตและร่างกาย จำนวน 24 ราย จำนวนเหตุการณ์ความไม่สงบ ผู้เสียชีวิต และผู้ได้รับบาดเจ็บมีจำนวนเพิ่มขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับช่วงเวลาเดียวกันของปี 2564 ซึ่งมีเหตุการณ์เกิดขึ้น 481 เหตุการณ์ มีผู้เสียชีวิต 113 ราย ได้รับบาดเจ็บ 190 ราย และเด็กที่ได้รับผลกระทบต่อชีวิตและร่างกาย 14 ราย[164] จำนวนสถิติเหตุการณ์ที่เพิ่มขึ้นเป็นไปในทิศทางเดียวกับข้อมูลสถิติของกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 4 ส่วนหน้า (กอ.รมน. ภาค 4 สน.) ที่ระบุว่า ในปี 2565 (เดือนมกราคม - พฤศจิกายน) เกิดเหตุการณ์ความรุนแรงจำนวน 259 เหตุการณ์ มีผู้เสียชีวิต 23 ราย ได้รับบาดเจ็บ 140 ราย ในจำนวนนี้เป็นเหตุอาชญากรรม (ส่วนตัว) 128 เหตุการณ์ รองลงมาเป็นเหตุการณ์ความมั่นคง 92 เหตุการณ์ สถิติการเกิดเหตุการณ์มีแนวโน้มจำนวนเพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับทั้งปี 2564 ซึ่งเกิดเหตุการณ์ความรุนแรงจำนวน 221 เหตุการณ์ ผู้เสียชีวิต 20 ราย ได้รับบาดเจ็บ 67 ราย[165]

ในปี 2565 สถานการณ์การก่อเหตุรุนแรงส่วนใหญ่ยังคงมุ่งโจมตีกลุ่มเป้าหมายที่เป็นเจ้าหน้าที่รัฐ อาทิ กรณีคนร้ายก่อเหตุยิงเจ้าหน้าที่ทหารพรานในพื้นที่ จ.นราธิวาส(เจ้าหน้าที่เสียชีวิต 1 นายได้รับบาดเจ็บ 2 นาย)[166] และกรณีเหตุวางระเบิดในสวนยางพาราพื้นที่ จ. นราธิวาส (เจ้าหน้าที่เสียชีวิต 1 นาย ได้รับบาดเจ็บ 10 นาย ประชาชนได้รับบาดเจ็บ 1 ราย)[167] นอกจากนี้ ยังพบหลายเหตุการณ์ที่ผู้ก่อเหตุวางระเบิดและวางเพลิงในพื้นที่สาธารณะ ส่งผลกระทบต่อประชาชนทั่วไป เช่น กรณีการวางระเบิดบริเวณด้านหน้าโรงเรียนบ้านเตาปูน[168] กรณีการวางระเบิดสถานีรถไฟและเส้นทางรถไฟ[169, 170] กรณีการวางระเบิดและวางเพลิงในพื้นที่ จ. ยะลา จ. ปัตตานี และ จ. นราธิวาส รวม 17 จุด (ประชาชนเสียชีวิต 1 ราย ได้รับบาดเจ็บ 3 ราย)[171] กรณีการวางระเบิดรางรถไฟสายหาดใหญ่-ปาดังเบซาร์ (ประชาชนเสียชีวิต 3 ราย ได้รับบาดเจ็บ 4 ราย) และกรณีการใช้รถบรรทุกระเบิดไปก่อเหตุในที่พักของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ซึ่งอยู่ย่านชุมชนใกล้กับสถานศึกษาและสถานีบริการน้ำมันในพื้นที่ จ. นราธิวาส ส่งผลให้เจ้าหน้าที่เสียชีวิต 1 นาย มีผู้ได้รับบาดเจ็บจำนวนมากเป็นเด็กและผู้หญิงรวมอยู่ด้วย ซึ่ง กสม. ได้ออกแถลงการณ์ประณามการก่อเหตุและขอให้รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ความช่วยเหลือเยียวยาครอบครัวของเจ้าหน้าที่ผู้เสียชีวิต ผู้ได้รับบาดเจ็บ และผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ดังกล่าวอย่างทั่วถึง รวมทั้งเพิ่มมาตรการคุ้มครองความปลอดภัยให้แก่ประชาชนในพื้นที่ และติดตามนำตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษตามกระบวนการยุติธรรมโดยเร็ว[172]

ที่มา : บีบีซี

ที่มา : ไทยโพสต์

จากเหตุการณ์รุนแรงที่เกิดขึ้น รัฐได้ให้การช่วยเหลือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบ โดยข้อมูลจาก ศอ.บต. รายงานว่าในปี 2565 คณะกรรมการ 3 ฝ่าย ได้ให้การรับรองและช่วยเหลือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบแก่ครอบครัวผู้เสียชีวิต 30 ราย ผู้ได้รับบาดเจ็บ 257 ราย และผู้พิการหรือทุพพลภาพ 8 ราย รวมเป็นเงิน 21,557,000 บาท รวมถึงให้การช่วยเหลือเยียวยาด้านทรัพย์สินจำนวน 274 ราย เป็นเงิน 56,203,829 บาท[173] ทั้งนี้ สำหรับการช่วยเหลือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบ กสม. เคยมีข้อห่วงกังวลในรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2564 ต่อกลุ่มประชาชนที่ไม่ได้รับการช่วยเหลือเยียวยาจากรัฐ เนื่องจากไม่ผ่านการรับรองจากคณะกรรมการ 3 ฝ่าย โดยพบว่ามีเด็กกำพร้าจากสถานการณ์ความไม่สงบที่อยู่ในความดูแลของภาคประชาสังคมและมูลนิธิต่าง ๆ ประมาณ 1,400 คน ยังไม่ได้รับการช่วยเหลือเยียวยา[174]

> *“มีเด็กกำพร้า ประมาณ 1,400 คน ยังไม่ได้รับการช่วยเหลือเยียวยา”*

สำหรับมิติการป้องกันและแก้ไขปัญหาความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ รัฐบาลได้ดำเนินกระบวนการพูดคุยสันติสุข ซึ่งบรรลุกรอบการทำงานร่วมกันประกอบด้วย การลดสถานการณ์ความรุนแรงในพื้นที่ การมีส่วนร่วมทางการเมือง และกลไกการปรึกษาหารือในพื้นที่[175] ทั้งนี้ จากการทำข้อตกลงร่วมกันในการลดความรุนแรงและยุติปฏิบัติการทางทหารตลอดช่วงเดือนรอมฎอนพบว่า ในช่วงเวลาดังกล่าวมีเหตุการณ์ความรุนแรงเกิดขึ้นเพียง 1 เหตุการณ์[176] ต่อมาคณะพูดคุยเพื่อสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้และคณะผู้แทนขบวนการแนวร่วมปฏิวัติแห่งชาติมลายูปัตตานี (BRN) ได้พบปะหารือและมีข้อเสนอลดความรุนแรงร่วมกันชั่วคราว (ระยะที่ 2) และริเริ่มให้มีการจัดการปรึกษาหารือกับประชาชนในพื้นที่ในรูปแบบที่ครอบคลุมและชัดเจนยิ่งขึ้น ในขณะที่คณะผู้แทน BRN ได้นำเสนอร่างเอกสารแนวคิดในการยุติความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้พร้อมด้วยร่างเอกสารแนวคิดเกี่ยวกับการจัดเวทีปรึกษาหารือกับประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ พร้อมทั้งริเริ่มจัดเวทีปรึกษาหารือกับประชาชนในพื้นที่อย่างเปิดกว้าง เพื่อให้มีกลไกติดตามสถานการณ์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้และรายงานเหตุรุนแรงที่อาจเกิดขึ้นได้อย่างแม่นยำและเป็นกลาง[177]

ในปี 2565 รัฐบาลยังคงบังคับใช้กฎหมายพิเศษด้านความมั่นคงในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง แต่มีการปรับลดพื้นที่ อ. ยะหริ่ง จ. ปัตตานี ออกจากพื้นที่การประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินที่มีความร้ายแรง[178] ส่งผลให้ปัจจุบันมีพื้นที่ที่ยกเลิกการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินที่มีความร้ายแรงแล้ว จำนวน 9 อำเภอ[179, 180] ซึ่งเป็นไปตามข้อเสนอแนะในรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทยของ กสม. ที่ให้ทบทวนการใช้กฎหมายพิเศษด้านความมั่นคงอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม การบังคับใช้กฎหมายพิเศษด้านความมั่นคงส่งผลให้สิทธิและเสรีภาพบางประการของประชาชนในพื้นที่ยังคงถูกจำกัด เช่น สิทธิในกระบวนการยุติธรรม สิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว และเสรีภาพในการเดินทาง เป็นต้น โดยในช่วงเดือนมกราคม - ธันวาคม 2565 กสม. ได้รับเรื่องร้องเรียนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ จำนวน 7 คำร้อง[181] ซึ่งลดลงเล็กน้อยเมื่อเทียบกับช่วงเวลาเดียวกันของปี 2564 ที่มีจำนวน 8 คำร้อง โดยในปี 2565 กสม. ได้ออกรายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนอันเกี่ยวข้องกับสถานการณ์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่สำคัญ ได้แก่

1) กรณีที่มีการกล่าวอ้างว่าถูกเจ้าหน้าที่ทหารคุกคามความเป็นส่วนตัว โดยการไปพบ ณ ที่พักหลายครั้งในขณะที่มีแต่ผู้หญิงและเด็ก ซึ่ง กสม. เห็นว่าเป็นการละเมิดสิทธิในความเป็นส่วนตัวในการอยู่หรือพักอาศัย จึงเสนอให้ กอ.รมน. ภาค 4 สน. ยกเลิกแนวทางและวิธีปฏิบัติให้หน่วยทหารในพื้นที่ตรวจเยี่ยมหรือติดตามตรวจสอบพฤติกรรมของผู้ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด และปรับปรุงแนวทางหรือวิธีปฏิบัติในการเข้าตรวจเยี่ยมเครือญาติบุคคลเป้าหมายให้มีความเหมาะสมได้สัดส่วน โดยร่วมมือกับผู้นำศาสนาหรือผู้นำชุมชนหรือหน่วยงานอื่นในพื้นที่ในการเข้าตรวจเยี่ยม[182]

2) กรณีกล่าวอ้างว่า เจ้าหน้าที่ของรัฐฝ่ายความมั่นคงทำร้ายร่างกายในระหว่างควบคุมตัว ซึ่ง กสม. ตรวจสอบแล้วพบว่ามีการกระทำเกินความจำเป็น ไม่ได้สัดส่วนกับภารกิจหรือเป้าหมายในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ และเสนอให้ กอ.รมน. ภาค 4 สน. กำชับให้เจ้าหน้าที่ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความระมัดระวัง และควรดำเนินการเท่าที่จำเป็นตามสถานการณ์และได้สัดส่วน รวมถึงให้มีการบันทึกภาพเคลื่อนไหวขณะเข้าจับกุมควบคุมตัว และสอบสวนบุคคล ตลอดจนพิจารณาให้การเยียวยาแก่ผู้เสียหาย[183]

สืบเนื่องจากเรื่องร้องเรียนที่กล่าวอ้างว่าเจ้าหน้าที่ความมั่นคงทำร้ายร่างกายผู้ต้องสงสัยในคดีความมั่นคงในขณะควบคุมตัวเป็นประเด็นที่มีการร้องเรียนเข้ามายัง กสม. อยู่เป็นระยะ ซึ่งที่ผ่านมา กสม. ได้เสนอแนะให้หน่วยงานด้านความมั่นคงกำชับเจ้าหน้าที่ให้ปฏิบัติตามกฎระเบียบอย่างเคร่งครัด รวมถึงให้นำตัวผู้ถูกควบคุมตัว

เข้ารับการตรวจร่างกายและขอความเห็นที่สองทางการแพทย์ (second opinion in medicine) จากแพทย์โรงพยาบาลอื่นนอกเหนือจากแพทย์ของโรงพยาบาลที่อยู่ภายใต้สังกัดหน่วยงานของผู้ควบคุมตัว เพื่อให้เกิดความโปร่งใสในการใช้ผลการตรวจร่างกายเป็นหลักฐานประกอบสำนวนคดี เนื่องจากที่ผ่านมาใช้ผลการตรวจร่างกายจากแพทย์ที่อยู่ภายใต้สังกัดหน่วยงานของผู้ควบคุมตัวเท่านั้น รวมถึง กสม. ได้เข้าตรวจเยี่ยมสถานที่ซึ่งใช้ควบคุมตัวบุคคลต้องสงสัยในจังหวัดชายแดนภาคใต้ และเข้าพบหารือร่วมกับ กอ.รมน. ภาค 4 สน. เพื่อพิจารณาแนวทางการทำงานร่วมกันในการปกป้องและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน เช่น การประสานความร่วมมือในการเข้าถึงข้อเท็จจริงกรณีที่มีการร้องเรียนเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐ การให้ความช่วยเหลือเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบและการสนับสนุนในการทำหน้าที่ตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนของ กสม.

นอกจากนี้ ในปี 2565 ยังปรากฏเหตุการณ์การควบคุมตัวนักศึกษาและนักกิจกรรมไปสอบถามข้อมูลหลายเหตุการณ์ ซึ่งสร้างความวิตกกังวลเกี่ยวกับความปลอดภัยในชีวิต ร่างกาย และสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวของผู้ถูกควบคุมตัว อาทิ 1) เจ้าหน้าที่หน่วยงานความมั่นคงควบคุมตัวนักศึกษาของวิทยาลัยอิสลามศึกษาเช็คดาวุดอัลฟาฏอนี (KISDA) ซึ่งเคยเป็นผู้นำการกล่าวสัตยาบันเยาวชนต่อสังคมหรือ Iqra Muda ในงานรวมตัวเยาวชนวันฮารีรายอ และปล่อยตัวในวันเดียวกัน โดย กอ.รมน. ภาค 4 สน. ชี้แจงว่า พบข่าวความเคลื่อนไหวการเตรียมก่อเหตุในเขตเมืองยะลา จึงได้ตรวจสอบและเชิญตัวบุคคลมาสอบถามข้อมูล[184] 2) ในช่วงการประชุมกรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก (Asia-Pacific Economic Cooperation : APEC) เจ้าหน้าที่ควบคุมตัวบุคคลซึ่งเป็นอดีตคณะกรรมการกลุ่มนักศึกษาจังหวัดชายแดนใต้ (P.N.Y.S.) ในพื้นที่ จ. นราธิวาส รวมทั้งการอ้างเหตุความมั่นคงเข้าตรวจค้นและควบคุมตัวนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง จำนวน 3 คน ซึ่งเป็นสมาชิก P.N.Y.S โดยได้รับการปล่อยตัวในวันเดียวกัน และ 3) กรณีเจ้าหน้าที่ตำรวจ สภ. แว้ง จ. นราธิวาส ติดตามนักศึกษาในพื้นที่และเข้าตรวจสอบบ้านพักของนักกิจกรรมสหพันธ์นิสิตนักศึกษานักเรียนและเยาวชนปาตานี (PerMAS)[185]

การประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชน

ในปี 2565 รัฐบาลมีการดำเนินการเพื่อแก้ไขปัญหาสถานการณ์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้สอดคล้องกับข้อเสนอแนะของ กสม. เช่น การปรับลดพื้นที่ประกาศใช้ พ.ร.ก. การบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 การช่วยเหลือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบ การกำชับให้เจ้าหน้าที่ความมั่นคงปฏิบัติตามระเบียบโดยเคร่งครัด และการนำผู้ถูกควบคุมตัวเข้ารับการตรวจร่างกายและขอความเห็นที่สองจากแพทย์ที่ไม่ได้อยู่ภายใต้หน่วยงานความมั่นคง เป็นต้น นอกจากนี้ ยังพบความพยายามในการแก้ไขปัญหาผ่านกระบวนการพูดคุยสันติสุขและลดเหตุการณ์ความรุนแรงในพื้นที่ อย่างไรก็ดี จากสถานการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นในพื้นที่สาธารณะและส่งผลให้มีผู้เสียชีวิตและได้รับบาดเจ็บเพิ่มขึ้นจากปีที่ผ่านมานั้น กสม. เห็นว่า สิทธิในชีวิตและร่างกายของประชาชนย่อมได้รับการคุ้มครองและจะต้องไม่ถูกทำให้เสียชีวิตโดยอำเภอใจตามกติกา ICCPR ข้อ 6 การเพิ่มมาตรการรักษาความปลอดภัยจึงถือเป็นสิ่งจำเป็นที่รัฐพึงดำเนินการอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพภายใต้หลักความได้สัดส่วนกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชน เพื่อให้การป้องกันและแก้ไขปัญหาไม่ก่อให้เกิดกรณีที่สุ่มเสี่ยงจะกระทบต่อสิทธิมนุษยชนของประชาชนในพื้นที่ อันอาจส่งผลให้การดำเนินการของรัฐไม่ได้รับความร่วมมือจากประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งกรณีที่เกี่ยวข้องกับการติดตาม ตรวจค้น และควบคุมตัวผู้ต้องหาหรือผู้ต้องสงสัยในคดีความมั่นคง รวมถึงกรณีการกล่าวอ้างว่ามีการกระทำทรมาน ซึ่งสุ่มเสี่ยงต่อการละเมิดตามอนุสัญญา CAT และ พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 ที่จะมีผลบังคับใช้ในปี 2566 ซึ่งเป็นกรณีที่มีการร้องเรียนมายัง กสม. อยู่เป็นระยะ แม้หน่วยงานด้านความมั่นคงจะพยายามป้องกันและแก้ไขปัญหาผ่านการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่อย่างต่อเนื่องและกำชับให้ปฏิบัติตามระเบียบอย่างเคร่งครัด แต่ กสม. ยังมีข้อห่วงกังวลต่อบางกรณีที่ตรวจสอบแล้วพบว่ายังมีการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน

> *"การเพิ่มมาตรการรักษาความปลอดภัย จึงถือเป็นสิ่งจำเป็นที่รัฐพึงดำเนินการอย่างต่อเนื่อง และมีประสิทธิภาพภายใต้หลักความได้สัดส่วนกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชน"*

นอกจากนี้ ยังมีข้อห่วงกังวลต่อการควบคุมตัวนักศึกษาและนักกิจกรรมที่เกิดขึ้นในปี 2565 ที่เกี่ยวเนื่องกับการใช้เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นหรือเสรีภาพในการแสดงออกของเยาวชนและประชาชนในพื้นที่ แม้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ชี้แจงว่าเป็นการเชิญตัวบุคคลเพื่อสอบถามข้อมูลและปล่อยตัวในเวลาต่อมาโดยไม่ได้แจ้งข้อกล่าวหา อย่างไรก็ตาม สถานการณ์ดังกล่าวเป็นสิ่งที่หน่วยงานภาครัฐต้องดำเนินการให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติชัดแจ้ง เพื่อลดความเสี่ยงในการกระทำทรมานและการบังคับบุคคลให้สูญหายตาม พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 รวมถึงมีความระมัดระวังและเคารพต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่ได้รับรองตามรัฐธรรมนูญและกติกา ICCPR ตลอดจนดำเนินการสร้างความเข้าใจกับประชาชนในพื้นที่ เพื่อเป็นการป้องกันมิให้เกิดปัจจัยและเงื่อนไขที่อาจนำไปสู่ความขัดแย้งได้

สำหรับการช่วยเหลือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบ ซึ่งแม้จะพบว่ารัฐมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องทั้งในด้านตัวเงินและด้านจิตใจ แต่ยังมีข้อห่วงกังวลต่อกลุ่มผู้ได้รับผลกระทบที่ไม่ได้รับการช่วยเหลือเยียวยาจากรัฐ เนื่องจากไม่ผ่านการรับรองจากคณะกรรมการ 3 ฝ่าย โดยในปี 2565 กสม. ยังไม่พบความคืบหน้าที่สำคัญและชัดเจนเกี่ยวกับแนวทางหรือการจัดทำหลักเกณฑ์การช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบที่ไม่ได้รับการรับรองจากคณะกรรมการ 3 ฝ่าย

> *"ยังไม่พบความคืบหน้าที่สำคัญและชัดเจนเกี่ยวกับแนวทางหรือการจัดทำหลักเกณฑ์การช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบที่ไม่ได้รับการรับรองจากคณะกรรมการ 3 ฝ่าย"*

ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

กสม. เห็นควรมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1) รัฐบาล โดยหน่วยงานด้านความมั่นคง ควรเพิ่มมาตรการป้องกันและคุ้มครองความปลอดภัยให้แก่ประชาชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้อย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ และ ศอ.บต. ควรเร่งดำเนินการจัดทำแนวทางหรือหลักเกณฑ์การช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบที่ไม่ได้รับการรับรองจากคณะกรรมการ 3 ฝ่าย เพื่อให้ผู้ได้รับผลกระทบทุกกลุ่มได้รับการช่วยเหลือเยียวยาอย่างครอบคลุมและเหมาะสม

2) รัฐบาล โดยหน่วยงานด้านความมั่นคง ควรทบทวนการประกาศใช้กฎหมายความมั่นคงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้อย่างต่อเนื่อง รวมถึงยกเลิกกฎหมายดังกล่าวในพื้นที่ที่หมดความจำเป็น และเปลี่ยนไปใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเพื่อให้กระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนน้อยที่สุด และเป็นหลักประกันในการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมของผู้ต้องหาหรือผู้ต้องสงสัย

3) รัฐบาล โดยหน่วยงานด้านความมั่นคง ควรระมัดระวังในการบังคับใช้กฎหมายความมั่นคง โดยเฉพาะการตรวจค้น จับกุม ที่ต้องสอดคล้องตาม พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 และให้ความสำคัญต่อการปฏิบัติหน้าที่โดยเคารพหลักสิทธิมนุษยชน รวมทั้งการเคารพต่อขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่นและการสร้างความเข้าใจกับประชาชนในพื้นที่เกี่ยวกับความจำเป็นในการดำเนินมาตรการต่าง ๆ เพื่อแก้ไขปัญหาสถานการณ์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้

2. สถานการณ์การวิสามัญฆาตกรรม

สถานการณ์ ปัญหาหรืออุปสรรค

สถานการณ์การปิดล้อมจับกุมจนนำไปสู่เหตุการณ์ปะทะกันและนำมาซึ่งการวิสามัญฆาตกรรมผู้ต้องสงสัยหรือบุคคลตามหมายจับในคดีความมั่นคงยังคงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ข้อมูลตั้งแต่ปี 2563 - 2565 พบเหตุการณ์ในลักษณะดังกล่าวรวมทั้งสิ้น 27 เหตุการณ์ มีผู้ต้องสงสัยหรือบุคคลตามหมายจับในคดีความมั่นคงถูกวิสามัญฆาตกรรม จำนวน 61 ราย โดยในปี 2565 มีรายงานการปิดล้อมจับกุมของเจ้าหน้าที่ อันนำไปสู่เหตุการณ์ปะทะกันและนำมาซึ่งการวิสามัญฆาตกรรม 9 เหตุการณ์ มีผู้ต้องสงสัยหรือบุคคลตามหมายจับเสียชีวิต 18 ราย[186] สถิติเหตุการณ์และผู้เสียชีวิตมีจำนวนลดลงเมื่อเทียบกับปี 2563 และ 2564 ซึ่งมีจำนวน 7 และ 11 เหตุการณ์ ผู้ต้องสงสัยหรือบุคคลตามหมายจับในคดีความมั่นคงเสียชีวิต 21 และ 22 คน ตามลำดับ แต่ในปี 2565 พบเหตุการณ์ที่มีประชาชนเสียชีวิต 1 เหตุการณ์ คือ การวิสามัญฆาตกรรมบุคคลเป้าหมายที่อาจจะเกี่ยวข้องกับการก่อเหตุวางเพลิงและวางระเบิดสถานีบริการน้ำมันในพื้นที่ อ. หนองจิก จ. ปัตตานี โดยในระหว่างการปฏิบัติการเข้าตรวจค้นพื้นที่และเกิดเหตุการณ์ปะทะกัน ส่งผลให้ผู้ใหญ่บ้านซึ่งทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยเจรจาเพื่อให้บุคคลเป้าหมายยอมมอบตัวเสียชีวิต[187]

ภาพที่ 3.7 : สถิติการวิสามัญฆาตกรรมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ปี 2563 - 2565
ที่มา : สำนักข่าวอิศราและ กอ.รมน. ภาค 4 สน.

การประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชน

ภายใต้รัฐธรรมนูญและกติกา ICCPR ให้การรับรองว่า สิทธิในชีวิตและร่างกายของประชาชนย่อมได้รับการคุ้มครองและจะต้องไม่ถูกทำให้เสียชีวิตโดยอำเภอใจ และบุคคลซึ่งต้องหาว่ากระทำผิดอาญาย่อมมีสิทธิได้รับการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะพิสูจน์ตามกฎหมายได้ว่ามีความผิด ดังนั้น การใช้กำลังของเจ้าหน้าที่ในเหตุการณ์ปะทะกันอันอาจนำมาซึ่งการวิสามัญฆาตกรรมต้องคำนึงถึงความสอดคล้องกับหลักการดังกล่าว และต้องดำเนินการภายใต้หลักความได้สัดส่วนหรือหลักพอสมควรแก่เหตุ และแม้ว่า

การดำเนินการของรัฐเพื่อป้องกัน ปราบปราม และแก้ไขปัญหาสถานการณ์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้บางกรณีมีความจำเป็นและมิอาจหลีกเลี่ยงเหตุการณ์ปะทะกันได้ แต่ควรมีการสอบสวนว่าการใช้กำลังในแต่ละกรณีเป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด กล่าวคือเป็นการกระทำเพื่อป้องกันอันตรายที่อาจเกิดแก่ตนหรือผู้อื่นเท่าที่เหมาะสมกับพฤติการณ์ในการจับกุม นอกจากนี้ ยังมีข้อห่วงกังวลต่อประเด็นการเสียชีวิตของประชาชนในระหว่างการปฏิบัติการตรวจค้นพื้นที่เป้าหมาย ซึ่งที่ผ่านมาพบว่าเหตุการณ์การปิดล้อมจับกุมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เจ้าหน้าที่จะเน้นวิธีการเจรจาเกลี้ยกล่อมเพื่อให้ผู้ต้องสงสัยหรือบุคคลตามหมายจับในคดีความมั่นคงมอบตัวและหลีกเลี่ยงมิให้เกิดเหตุการณ์รุนแรง โดยให้ผู้นำชุมชน หรือผู้นำศาสนา หรือบุคคลในครอบครัวช่วยเจรจา ซึ่งเสี่ยงต่อการได้รับอันตรายจากเหตุการณ์ปะทะกัน จึงควรมีการใช้อุปกรณ์และทักษะในการป้องกันตัวอย่างเหมาะสม

ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

กสม. เห็นควรมีข้อเสนอแนะต่อรัฐบาล โดยหน่วยงานด้านความมั่นคงควรให้ความสำคัญในการเจรจาเพื่อเข้าควบคุมตัวผู้ต้องสงสัยหรือผู้ต้องหาและมีมาตรการในการดูแลความปลอดภัยในชีวิตและร่างกายของประชาชนที่ช่วยทำหน้าที่เป็นผู้เจรจาเกลี้ยกล่อมในระหว่างเหตุการณ์การปิดล้อมตรวจค้น เช่น การมีอุปกรณ์ป้องกันอันตรายกรณีที่อาจเกิดเหตุการณ์รุนแรง และการหลีกเลี่ยงมิให้ประชาชนโดยเฉพาะผู้ที่ทำหน้าที่เป็นผู้เจรจาอยู่ในพื้นที่บริเวณที่มีความเสี่ยงสูงที่จะได้รับอันตรายต่อชีวิตและร่างกาย เป็นต้น

ที่มา : พีพีทีวี

3. การตรวจเก็บตัวอย่างสารพันธุกรรม (DNA)

สถานการณ์ ปัญหาหรืออุปสรรค

สืบเนื่องจากข้อห่วงกังวลของ กสม. ในรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2564 ต่อกรณีการตรวจเก็บ DNA ประชาชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้และมีข้อเสนอแนะให้เจ้าหน้าที่ปฏิบัติให้เป็นไปตามกฎหมายและหลีกเลี่ยงการตรวจเก็บ DNA ในเด็กนั้น พบว่า ในปี 2565 ยังคงปรากฏเหตุการณ์ในลักษณะดังกล่าว โดยเมื่อวันที่ 11 ตุลาคม 2565 ปรากฏกรณีเจ้าหน้าที่ตำรวจเข้าตรวจค้นบ้านของภรรยาผู้ต้องหาคดีความมั่นคงและขอตรวจเก็บ DNA จากเด็กอายุ 11 เดือน โดยผู้เป็นแม่ไม่ให้ความยินยอม[188] และกรณีเจ้าหน้าที่จะขุดศพซึ่งถูกพบลอยอยู่ในแม่น้ำสุไหงโกลก จ. นราธิวาส ขึ้นมาตรวจ DNA เพื่อพิสูจน์อัตลักษณ์บุคคล แต่ครอบครัวคัดค้านเนื่องจากมีความกังวลในเรื่องหลักการศาสนา[189] ประกอบกับประเด็นการตรวจเก็บ DNA มีเรื่องร้องเรียนเข้ามายัง กสม. อยู่เป็นระยะ ซึ่งได้ตรวจสอบข้อเท็จจริงแล้วพบข้อห่วงกังวลว่าจะกระทบต่อสิทธิมนุษยชนของผู้ถูกตรวจเก็บ โดยเฉพาะการตรวจเก็บ DNA จากเด็ก ซึ่งแม้จะมีข้อเสนอแนะไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อพิจารณากำหนดมาตรการที่ให้ความสำคัญกับการคุ้มครองสิทธิเด็กเป็นพิเศษแล้วก็ตาม ทั้งนี้ เฉพาะในปี 2565 กสม. มีรายงานผลการตรวจสอบที่เกี่ยวข้องกับประเด็นการตรวจเก็บ DNA ที่สำคัญ ได้แก่ กรณีเจ้าหน้าที่รัฐบังคับตรวจเก็บตัวอย่างสารพันธุกรรม (DNA) ที่สถาบันปอเนาะมะอูฮัด-ซูบูลูซซาลาม จ. ปัตตานี ซึ่งเห็นว่ามีการกระทำที่เป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน และให้ตำรวจภูธรภาค 9 แจ้งผลการตรวจพิสูจน์ DNA ต่อบุคคลที่ถูกตรวจเก็บ พร้อมทั้งแจ้งวิธีปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ในการเก็บรักษาข้อมูล DNA การนำข้อมูลไปใช้ รวมทั้งให้ลบข้อมูลและแจ้งให้ผู้ถูกตรวจเก็บทราบ ในกรณีที่มีเด็กและเยาวชนให้กำหนดมาตรการคุ้มครองสิทธิเด็กเป็นพิเศษ นอกจากนี้ กอ.รมน. ภาค 4 สน. และตำรวจภูธร

ภาค 9 ควรพิจารณากำหนดแนวทางปฏิบัติในการตรวจเก็บ DNA ทั้งในส่วนของวัตถุประสงค์ในการตรวจเก็บ ขั้นตอนวิธีการจัดเก็บ การนำข้อมูลไปใช้ การทำลายหรือลบข้อมูล รวมถึงการแจ้งสิทธิของประชาชนในการปฏิเสธให้ตรวจเก็บ DNA หากไม่ยินยอม โดยคำนึงถึงการสื่อสารที่เข้าใจได้โดยละเอียด[190]

การประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชน

ปัญหาการตรวจเก็บ DNA จากเครือญาติของผู้ต้องหาในคดีความมั่นคงเพื่อติดตามตัวบุคคลเป้าหมาย แม้ว่า กสม. จะเคยมีข้อเสนอแนะเพื่อเน้นย้ำการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของประชาชนไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหลายกรณี แต่ยังพบเรื่องร้องเรียนในประเด็นดังกล่าวเข้ามายัง กสม. และปรากฏเหตุการณ์ขึ้นอยู่เป็นระยะสร้างความวิตกกังวลให้แก่ประชาชนในพื้นที่ ซึ่งเห็นว่าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจำเป็นต้องทำความเข้าใจ ผ่านการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ ดำเนินการต่าง ๆ ภายใต้ความเป็นธรรมและโปร่งใสเพื่อให้ประชาชนเกิดความเชื่อมั่น อันจะช่วยให้การดำเนินการต่าง ๆ ของรัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นไปด้วยความราบรื่นและได้รับความร่วมมือจากประชาชนมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ กสม. ยังมีความกังวลต่อกรณีการตรวจเก็บ DNA จากเด็กและขอเน้นย้ำให้หน่วยงานความมั่นคงในพื้นที่พึงหลีกเลี่ยงการดำเนินการดังกล่าว หากมีความจำเป็นต้องดำเนินการตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด

ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

กสม. มีข้อเสนอแนะต่อรัฐบาล โดยหน่วยงานด้านความมั่นคงควรกำชับให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการตรวจเก็บ DNA ปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปตามกฎหมายและคำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชน รวมทั้งพิจารณาขนบธรรมเนียม ประเพณี และศาสนาในพื้นที่ซึ่งมีความอ่อนไหวให้ถี่ถ้วน ทั้งนี้ ควรหลีกเลี่ยงการตรวจเก็บ DNA ในเด็ก แต่หากมีความจำเป็นควรมีมาตรการในการดำเนินการอย่างเหมาะสมตามที่กฎหมายบัญญัติอย่างชัดแจ้ง เคร่งครัดและคำนึงถึงผลประโยชน์สูงสุดของเด็กตามที่ได้รับรองไว้ในรัฐธรรมนูญ และอนุสัญญา CRC เป็นสำคัญ

เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น เสรีภาพของสื่อมวลชน และเสรีภาพในการรวมกลุ่ม

1. เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น

สถานการณ์ ปัญหาหรืออุปสรรค

ในปี 2565 มีการดำเนินคดีเกี่ยวกับการใช้เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นผ่านช่องทางต่าง ๆ ทั้งในการชุมนุมสาธารณะและในสื่อสังคมออนไลน์ โดยมีคดีตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 112[191] ที่เข้าสู่การพิจารณาของศาลยุติธรรมจำนวน 87 คดี แบ่งเป็นคดีสิ้นสุดแล้ว 15 คดี และอยู่ระหว่างการพิจารณาคดี 72 คดี[192] ในขณะเดียวกัน ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน[193] รายงานสถิติผู้ที่ถูกดำเนินคดีเฉพาะในปี 2565 จำนวน 61 คดี และบางคดีมีคำพิพากษาของศาลชั้นต้นหรือศาลอุทธรณ์แล้วรวม 32 คดี[194] เป็นกรณีที่ศาลยุติธรรมพิพากษาว่ามีความผิด 27 คดี[195] ในส่วนความผิดตามมาตรา 116[196] พบว่า มีแกนนำผู้ชุมนุมถูกดำเนินคดีจากการโพสต์ข้อความเชิญชวนให้ไปร่วมการชุมนุมเมื่อปี 2564[197] และมีเด็กอายุต่ำกว่า 15 ปี ถูกดำเนินคดีจากการทำกิจกรรมสำรวจความคิดเห็นในหัวข้อเกี่ยวกับขบวนเสด็จฯ[198]

ดศ. ออกประกาศว่าด้วยการระงับการทำให้แพร่หลายของข้อมูลคอมพิวเตอร์ฉบับใหม่[199] ซึ่งมีผลบังคับใช้ในวันที่ 25 ธันวาคม 2565 ทำให้เจ้าหน้าที่มีอำนาจสั่งผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตรวมถึงสื่อสังคมออนไลน์ต้องลบข้อมูลเนื้อหาที่เป็นความผิดตาม พ.ร.บ. ว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม รวมถึงกรณีที่มีบุคคลทั่วไปร้องเรียนต่อผู้ให้บริการหรือ

สื่อสังคมออนไลน์ให้ระงับการทำให้แพร่หลายและนำข้อมูลดังกล่าวออกจากระบบคอมพิวเตอร์ สำหรับในปี 2565 มีการแสดงความคิดเห็นผ่านสื่อออนไลน์ที่อยู่ในข่ายเป็นความผิดของ พ.ร.บ. ว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ฯ[200] อาทิ กรณีบรรณาธิการสำนักพิมพ์แห่งหนึ่งถูกดำเนินคดีจากการโพสต์ภาพหนังสือของ สมช.[201] และกรณีศาลอาญามีคำสั่งระงับการเผยแพร่คลิปเพลงตามที่ ดศ. ยื่นคำร้องขอเพราะมีเนื้อหาพาดพิงสถาบันพระมหากษัตริย์[202] นอกจากนี้ ยังมีกรณีเจ้าหน้าที่รัฐเข้าตรวจสอบการแชร์ข้อความเกี่ยวกับสถาบันพระมหากษัตริย์ หรือตรวจค้นเพื่อเข้าถึงเครื่องคอมพิวเตอร์และโทรศัพท์เคลื่อนที่ของบุคคลเพื่อหาความเชื่อมโยงการแชร์ข้อความ รวมถึงใช้มาตรการที่ไม่ใช่การดำเนินคดี โดยติดต่อไปยังนักกิจกรรมทางการเมืองเพื่อตักเตือน อาทิ เจ้าหน้าที่ตำรวจนำตัวเยาวชนอายุ 18 ปี ไปพูดคุยเกี่ยวกับการแชร์ข้อความสถาบันพระมหากษัตริย์[203]

สำหรับปี 2565 กสม. ได้รับเรื่องร้องเรียนที่เกี่ยวเนื่องกับการใช้เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นหลายกรณี อาทิ 1) กรณีกล่าวอ้างว่า เจ้าหน้าที่ตำรวจข่มขู่คุกคามบรรณาธิการสื่อออนไลน์และนักวิชาการไม่ให้กล่าวถึงประเด็นประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 112 2) กรณีกล่าวอ้างว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐฝ่ายความมั่นคงคุกคามนักปกป้องสิทธิมนุษยชนโดยการไม่ให้เป็นวิทยากรในกิจกรรมเวทีเสวนาสาธารณะ 3) กรณีขอให้ตรวจสอบการใช้สปายแวร์เพกาซัส (pegasus spyware) โดยหน่วยงานรัฐ ในการเข้าถึงข้อมูลของนักวิชาการและนักกิจกรรมทางการเมืองเพื่อติดตามและสอดแนมกิจกรรมในโลกออนไลน์ และ 4) กรณีการควบคุมตัวเด็กที่ร้านแมคโดนัลด์ สาขาอนุสาวรีย์ประชาธิปไตย เนื่องจากเจ้าหน้าที่ตำรวจกล่าวอ้างว่ามีพฤติการณ์ที่เสี่ยงต่อการฝ่าฝืนกฎหมายจากการทำกิจกรรมในพื้นที่ใกล้เคียงกับเส้นทางของขบวนเสด็จฯ เป็นต้น

การประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชน

เสรีภาพในการแสดงออกเป็นเสรีภาพขั้นพื้นฐานที่ได้รับการรับรองในรัฐธรรมนูญตามมาตรา 34 และกติกา ICCPR ข้อ 19 แม้การใช้เสรีภาพดังกล่าวอาจถูกจำกัดเพื่อการรักษาความมั่นคงของรัฐ การคุ้มครองสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลอื่น การรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือการป้องกันสุขภาพของประชาชน แต่การจำกัดเสรีภาพต้องไม่กระทบกับ

ที่มา : Twitter @tanawatofficial

สาระสำคัญแห่งสิทธิ การบังคับใช้กฎหมายที่ให้อำนาจในการจำกัดเสรีภาพต้องมีความระมัดระวังและให้คำนึงถึงความจำเป็นและความได้สัดส่วน สำหรับการดำเนินคดีเกี่ยวกับการใช้เสรีภาพในการแสดงออกกับผู้ชุมนุมที่แสดงความเห็นต่างทางการเมือง เจ้าหน้าที่รัฐต้องพิจารณาให้รอบคอบและไม่เป็นการเลือกปฏิบัติ เพราะอาจไม่ได้สัดส่วนและไม่สอดคล้องตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ รวมถึงต้องติดตามการบังคับใช้ประกาศฉบับใหม่ของ ดศ. ที่อาจส่งผลต่อเสรีภาพการแสดงความคิดเห็นผ่านช่องทางออนไลน์ นอกจากนี้ เจ้าหน้าที่รัฐยังมีการติดตามข้อมูลการสื่อสารของบุคคลและติดตามนักกิจกรรมทางการเมือง ซึ่งส่งผลให้เกิดความกลัว (chilling effect) ต่อการใช้เสรีภาพในการแสดงออก และไม่สอดคล้องกับกติกา ICCPR และข้อเสนอแนะ UPR รอบที่ 3 ที่ประเทศไทยได้ตอบรับและให้คำมั่นโดยสมัครใจ[204]

ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

กสม. เห็นควรมีข้อเสนอแนะต่อรัฐบาลว่าควรเคารพเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นหรือแสดงออกของประชาชนโดยระมัดระวังการบังคับใช้กฎหมายไม่ให้เป็นการจำกัดเสรีภาพที่ไม่ได้สัดส่วนและเกินความจำเป็น และควรเน้นย้ำ ตร. พึงใช้ความระมัดระวังในการดำเนินคดีบุคคลที่ใช้เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น วิพากษ์วิจารณ์การบริหารราชการแผ่นดินให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญและกติกา ICCPR

2. เสรีภาพของสื่อมวลชน

สถานการณ์ ปัญหาหรืออุปสรรค

การปฏิบัติหน้าที่ของสื่อมวลชนขณะที่มีการชุมนุม ศูนย์ประสานงานสื่อมวลชนในสถานการณ์การชุมนุม (ศปสช.) เปิดลงทะเบียนรับปลอกแขนสัญลักษณ์สำหรับสื่อมวลชนที่ปฏิบัติหน้าที่ในสถานการณ์การชุมนุม

โดยต้องยื่นเอกสารแสดงตนของผู้สื่อข่าว ช่างภาพ หรือผู้ทำหน้าที่รายงานข่าวสถานการณ์ชุมนุม[205] และองค์กรวิชาชีพสื่อมวลชนได้หารือร่วมกับ บช.น. ในการวางแนวทางการปฏิบัติหน้าที่เพื่อให้สื่อมวลชนมีความปลอดภัยในการทำหน้าที่ตามวิชาชีพ[206] อย่างไรก็ตาม ยังพบอุปสรรคต่อการทำหน้าที่ของสื่อมวลชนในการรายงานข่าวเกี่ยวกับการชุมนุม อาทิ เจ้าหน้าที่ คฝ. ได้ตรวจค้นและควบคุมตัวสื่อมวลชนในขณะลงพื้นที่การชุมนุมบริเวณแยกสามเหลี่ยมดินแดง[207] และกรณีที่สื่อมวลชนอย่างน้อย 4 คน ได้รับบาดเจ็บจากเหตุการณ์สลายการชุมนุมของเจ้าหน้าที่ คฝ. ที่บริเวณถนนดินสอ[208]

รัฐบาลมีความพยายามจะยกระดับมาตรฐานทางจริยธรรมของสื่อมวลชนผ่านการร่าง พ.ร.บ. ส่งเสริมจริยธรรมและมาตรฐานวิชาชีพสื่อมวลชน พ.ศ. ....[209] แต่ในปี 2565 ยังคงมีรายงานกรณีสื่อมวลชนที่ทำหน้าที่อย่างไม่เหมาะสมในหลายเหตุการณ์ เช่น กรณีสื่อมวลชนจัดเตรียมสถานการณ์สมมุติเพื่อให้ได้ภาพข่าวของพระภิกษุสูงอายุที่ได้รับความเคารพนับถือเพื่อนำไปเสนอข่าว[210] และกรณีการทำข่าวการเสียชีวิตของดาราหญิงคนหนึ่ง ซึ่งมีการสืบค้นข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิต ครอบครัว และบุคคลใกล้ชิด จนกระทบต่อสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว[211] นอกจากนี้ ในช่วงปลายปีได้เกิดเหตุการณ์อาชญากรรมร้ายแรงในพื้นที่ จ. หนองบัวลำภู โดยปรากฏว่ามีการเผยแพร่ภาพข่าวที่ไม่เหมาะสม และมีสื่อมวลชนสำนักข่าวต่างประเทศเข้าไปนำเสนอข่าวในสถานที่เกิดเหตุ (crime scene)[212] เป็นต้น

สำหรับปี 2565 กสม. มีรายงานผลการตรวจสอบที่สำคัญ ได้แก่ 1) กรณีการนำเสนอข่าวของสื่อมวลชนที่กระทบต่อสิทธิมนุษยชน โดยมีข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้เร่งผลักดันร่าง พ.ร.บ. ส่งเสริมจริยธรรมและมาตรฐานวิชาชีพสื่อมวลชน พ.ศ. .... ซึ่งมีหลักการสำคัญในการคุ้มครองเสรีภาพสื่อมวลชน และส่งเสริมพัฒนาจริยธรรมและมาตรฐานวิชาชีพ อันจะเป็นการคุ้มครองสิทธิของประชาชนไปพร้อมกัน[213] 2) กรณีการทำหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐและสื่อมวลชน โดยมีข้อเสนอแนะให้แบ่งแยกพื้นที่เฉพาะในการปฏิบัติงานของพนักงานสอบสวนออกจากพื้นที่สำหรับสื่อมวลชนและประชาชนอย่างชัดเจนในกรณีนำตัวผู้ต้องหาไปชี้ที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพ รวมถึงเผยแพร่ความรู้ให้แก่ผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนในเรื่องสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวและสิทธิในชื่อเสียงเกียรติยศของผู้ต้องหา[214] 3) กรณีการปฏิบัติงานของสื่อมวลชน กสม. เสนอให้กำชับเจ้าหน้าที่ตำรวจซึ่งมีหน้าที่ในการควบคุมและดูแลสถานการณ์การชุมนุมจะต้องอำนวยความสะดวกและเปิดโอกาสให้สื่อมวลชนได้ทำหน้าที่รายงานสถานการณ์และข้อเท็จจริงอย่างเสรีโดยไม่สร้างอุปสรรคอันเป็นการกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพในการปฏิบัติหน้าที่ของสื่อมวลชนเกินความจำเป็น[215] และ 4) กรณีที่ กสม. เสนอแนะให้ยกเลิกข้อกำหนดออกตามความในมาตรา 9 แห่ง พ.ร.ก. การบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 ฉบับที่ 27[216] เฉพาะข้อที่กำหนดให้การนำเสนอข่าวหรือข้อมูลข่าวสารที่ทำให้เกิดความเข้าใจผิดต่อสถานการณ์ฉุกเฉินจนเกิดผลกระทบต่อความมั่นคงของรัฐ หรือความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน เป็นความผิดตามกฎหมาย เพื่อมิให้เจ้าหน้าที่ของรัฐใช้ดุลยพินิจในการจำกัดเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและเสรีภาพของสื่อมวลชนเกินสมควรแก่เหตุ[217]

การประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชน

เสรีภาพของสื่อมวลชนสัมพันธ์กับเสรีภาพของประชาชนในการส่งต่อข่าวสาร ไม่ว่าข่าวสารนั้นจะอยู่ในรูปแบบใด โดยสื่อมวลชนยังได้รับความคุ้มครองจากการถูกปิดกิจการหรือการตรวจสอบข่าวสารก่อนนำไปโฆษณาหรือเผยแพร่ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 35[218] และกติกา ICCPR ข้อ 19 (2) ซึ่งรับประกันเสรีภาพในการเผยแพร่และส่งต่อข้อมูลข่าวสาร และสอดคล้องกับข้อเสนอแนะที่ไทยได้ตอบรับจากการนำเสนอรายงาน UPR รอบที่ 3[219]

ในปี 2565 รัฐบาลมีความพยายามในการยกระดับมาตรฐานทางจริยธรรมของสื่อมวลชนผ่านการร่าง พ.ร.บ. การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ ส่งเสริมจริยธรรมและมาตรฐานวิชาชีพสื่อมวลชน พ.ศ. .... สื่อมวลชนภายในประเทศส่วนใหญ่ให้ความร่วมมือกับ กสทช. ในการนำเสนอข่าวที่มีความละเอียดอ่อนโดยคำนึงถึงผลกระทบต่อสังคม อย่างไรก็ตาม ยังมีปัญหาและอุปสรรคบางประการต่อการทำงานของสื่อมวลชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการรายงานข่าวที่เกี่ยวกับการชุมนุม รวมถึงได้รับบาดเจ็บในบางเหตุการณ์ แม้ว่า กสม. เคยมีรายงานผลการตรวจสอบที่มีข้อเสนอแนะ

ให้ ตร. กำชับเจ้าหน้าที่ตำรวจซึ่งมีหน้าที่ในการควบคุมและดูแลสถานการณ์การชุมนุมต้องอำนวยความสะดวกและเปิดโอกาสให้สื่อมวลชนได้ทำหน้าที่รายงานสถานการณ์และข้อเท็จจริงอย่างเสรี โดยไม่สร้างอุปสรรคอันเป็นการกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพในการปฏิบัติหน้าที่ของสื่อมวลชนเกินความจำเป็น[220]

นอกจากนี้ ยังพบว่ามีหลายกรณีที่สื่อมวลชนรายงานข่าวโดยไม่เป็นไปตามจรรยาบรรณวิชาชีพ ส่งผลกระทบต่อสิทธิของบุคคลอื่น โดยเฉพาะเหตุการณ์ความรุนแรงที่ จ. หนองบัวลำภู โดยมีการนำเสนอข่าวในลักษณะที่อาจเป็นการรบกวนหรือละเมิดสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวของเหยื่อหรือบุคคลในครอบครัว แม้ว่า กสม. เคยมีข้อเสนอแนะในการทำหน้าที่ของสื่อมวลชนให้มีความระมัดระวังและไม่ให้กระทบต่อสิทธิของบุคคลอื่น[221] และ กสทช. จะผลักดันให้องค์กรสื่อมวลชนมีการจัดทำคู่มือจริยธรรมและกำกับดูแลกันเองในกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ รวมทั้งหารือกับผู้ประกอบกิจการทีวีดิจิทัลเกี่ยวกับกลไกการกำกับดูแลกันเองขององค์กรสื่อมวลชนแล้วก็ตาม ทั้งนี้ การทำหน้าที่ของสื่อมวลชนจะได้รับการคุ้มครองเสรีภาพของสื่อมวลชนไว้ตามรัฐธรรมนูญและกติกา ICCPR แต่การใช้เสรีภาพต้องไม่กระทบต่อบุคคลอื่นด้วยเช่นกัน

ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

กสม. เห็นควรมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1) รัฐบาลควรพิจารณาร่าง พ.ร.บ. การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ ส่งเสริมจริยธรรมและมาตรฐานวิชาชีพสื่อมวลชน พ.ศ. .... อย่างรอบคอบเพื่อให้เป็นกฎหมายที่สนับสนุน พัฒนา และคุ้มครองการทำหน้าที่สื่อมวลชนให้สอดคล้องกับเสรีภาพของสื่อมวลชนอย่างแท้จริง โดยไม่เป็นการสร้างข้อจำกัดต่อสื่อมวลชนจนเกินสมควร

2) รัฐบาลโดย ตร. ควรดำเนินการตามแนวทางในการทำหน้าที่ของสื่อมวลชนในพื้นที่การชุมนุมสาธารณะที่ได้หารือกับองค์กรวิชาชีพสื่อมวลชนอย่างเคร่งครัด โดยเฉพาะมาตรการดูแลความปลอดภัยของสื่อมวลชนในสถานการณ์ชุมนุม ที่จะกระทบต่อการใช้เสรีภาพของสื่อมวลชนเท่าที่จำเป็น

3. เสรีภาพในการรวมกลุ่ม

สืบเนื่องจาก ครม. มีมติเมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2564 อนุมัติหลักการของร่างกฎหมายว่าด้วยการดำเนินงานขององค์กรที่ไม่แสวงหารายได้หรือกำไรมาแบ่งปันกัน เพื่อให้มีกฎหมายกลางในการกำกับการดำเนินงานขององค์กรที่ไม่แสวงหารายได้ให้เป็นไปอย่างถูกต้อง เปิดเผยโปร่งใส ในขณะที่ภาคประชาสังคมมีข้อห่วงกังวลเกี่ยวกับกฎหมายที่อาจกระทบต่อเสรีภาพในการรวมกันเป็นสมาคม สหกรณ์ สหภาพ องค์กร ชุมชน หรือหมู่คณะอื่น ความเสมอภาคและการไม่เลือกปฏิบัติ สิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย เสรีภาพในความเป็นอยู่ส่วนตัว และเสรีภาพในการติดต่อสื่อสาร กสม. จึงหยิบยกประเด็นดังกล่าวขึ้นพิจารณาศึกษาและจัดทำข้อเสนอแนะต่อ ครม. และสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาเพื่อประกอบการจัดทำร่างกฎหมาย อาทิ การรับฟังความคิดเห็นให้มีรูปแบบที่หลากหลาย มีระยะเวลาที่เพียงพอเหมาะสม ให้ทบทวนหลักการที่มุ่งเน้นการควบคุมตรวจสอบและการจำกัดเสรีภาพในการรวมกลุ่มโดยไม่ต้องถูกบังคับให้จดทะเบียน การกำหนดนิยามคำว่า “องค์กรไม่แสวงหากำไร” การยกเลิกบทลงโทษทางอาญาและการควบคุมองค์กรที่มีความเสี่ยงที่จะสร้างผลกระทบต่อความมั่นคงของรัฐหรือกระทำผิดกฎหมายโดยเฉพาะเจาะจงไม่ใช่การเหมารวม[222] ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้นำข้อเสนอแนะดังกล่าวของ กสม. ไปพิจารณาประกอบการปรับปรุงร่างกฎหมาย

ต่อมา เมื่อวันที่ 4 มกราคม 2565 ครม. มีมติเห็นชอบแนวทางการยกร่าง พ.ร.บ. การดำเนินกิจกรรมขององค์กรไม่แสวงหากำไร พ.ศ. .... โดยมอบหมายให้ พม. เปิดรับฟังความคิดเห็นประชาชนและผู้มีส่วนได้เสีย[223] แต่ภาคประชาสังคมยังคงมีความห่วงกังวลต่อเนื้อหาของร่างกฎหมายและมีการเคลื่อนไหวเพื่อคัดค้าน[224] ซึ่ง กสม. จะติดตามความก้าวหน้าของการปรับแก้ไขร่างกฎหมายดังกล่าว เพื่อให้สอดคล้องตามรัฐธรรมนูญและกติกา ICCPR ข้อ 22 ที่รับรองเสรีภาพในการรวมกลุ่ม รวมทั้งรายงานข้อเสนอแนะ UPR รอบที่ 3 ที่ประเทศไทยได้ตอบรับ

บทที่ 4

การประเมินสถานการณ์ ด้านสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

63 สิทธิแรงงาน

70 สิทธิในสุขภาพ

76 สิทธิด้านการศึกษา

80 สิทธิชุมชนในการจัดการที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม

86 ธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน

การประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

สิทธิแรงงาน

ในปัจจุบันสถานการณ์ด้านเศรษฐกิจและสังคมได้มีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงไปสู่ระบบดิจิทัลมากขึ้น โดยเฉพาะเมื่อมีการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ที่ทำให้ต้องมีการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตของคนในสังคม รวมถึงการประกอบอาชีพอิสระที่เพิ่มขึ้น ก่อให้เกิดนิติสัมพันธ์หรือรูปแบบในการจ้างงานที่แตกต่างจากเดิม เช่น การทำงานในระบบแพลตฟอร์ม การประกอบอาชีพรับส่งสินค้าหรืออาหาร (ไรเดอร์) เป็นต้น นอกจากนี้ ในปี 2565 ยังคงมีสถานการณ์สิทธิมนุษยชนด้านแรงงานที่สำคัญซึ่งเป็นปัญหาต่อเนื่องมาจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ที่ส่งผลให้แรงงานถูกเลิกจ้างและส่งผลกระทบต่อการมีมาตรฐานการครองชีพที่เพียงพอของแรงงานและครอบครัว โดยเฉพาะแรงงานบางส่วนที่ไม่มีสวัสดิการทางสังคม รวมถึงแรงงานยังประสบปัญหาการเลิกจ้างไม่เป็นธรรมหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย โดยมีรายละเอียด ดังนี้

> *“ยังคงมีสถานการณ์สิทธิมนุษยชนด้านแรงงานที่สำคัญที่เป็นปัญหาต่อเนื่องมาจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ที่ส่งผลให้แรงงานถูกเลิกจ้างและส่งผลกระทบต่อการมีมาตรฐานการครองชีพที่เพียงพอของแรงงานและครอบครัว”*

1. แรงงานในระบบ

สถานการณ์ ปัญหาหรืออุปสรรค

แรงงานในระบบได้รับความคุ้มครองทางสังคมตามระบบประกันสังคม โดยในปี 2565 รัฐบาลได้มีการแก้ไขกฎหมายเพื่อเพิ่มสิทธิประโยชน์ในการคุ้มครองแรงงาน เช่น การแก้ไข พ.ร.บ. คุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 ให้บุคคลที่รับเหมาในหน่วยงานของรัฐได้รับการคุ้มครองไม่ต่ำกว่ากฎหมายแรงงาน การเพิ่มวันลาคลอดบุตรให้ลูกจ้างหญิง การลาเพื่อไปช่วยภริยาเลี้ยงดูบุตร[225,226] การแก้ไขปรับปรุง พ.ร.บ. ประกันสังคม พ.ศ. 2533 โดยเพิ่มหลักการ “3 ขอ” คือ (1) “ขอเลือก” โดย ให้ผู้ประกันตนสามารถขอเลือกรับเงินบำเหน็จหรือเงินบำนาญชราภาพได้ (2) “ขอคืน” ในกรณีเกิดเหตุการณ์อันส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจของผู้ประกันตน ให้สามารถนำเงินสะสมกรณีชราภาพบางส่วนออกมาใช้ก่อนได้ และ (3) “ขอกู้” โดยการนำเงินสะสมกรณีชราภาพไปเป็นหลักประกันกับสถาบันการเงินได้[227] นอกจากนี้ รัฐบาลได้แก้ไขปัญหาการว่างงานอันสืบเนื่องมาจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ทั้งมาตรการส่งเสริมการจ้างงานและการฝึกทักษะฝีมือ อาทิ การส่งเสริมการศึกษาและการมีงานทำให้แก่นักศึกษาและแรงงานโดยพัฒนาทักษะฝีมือให้สูงขึ้น[228]โครงการส่งเสริมและรักษาระดับการจ้างงานในธุรกิจ SMEs[229] โครงการความร่วมมือการพัฒนาทักษะสร้างความรู้ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศกับการพัฒนาอาชีพสู่สังคมดิจิทัลสำหรับกลุ่มผู้ด้อยโอกาสในสังคม ผู้มีรายได้น้อย[230] การจัดหาตำแหน่งงานเชิงรุกและบรรจุไว้ในแพลตฟอร์ม “ไทยมีงานทำ”[231] และการปรับอัตราค่าจ้างขั้นต่ำของแรงงานตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2565 [232]

ทั้งนี้ แม้ว่ารัฐบาลจะพยายามส่งเสริมการจ้างงานและการเพิ่มเติมสิทธิประโยชน์ให้แก่แรงงานในระบบ แต่ในปี 2565 ยังคงพบสถานการณ์สำคัญด้านสิทธิแรงงานและมาตรฐานการครองชีพที่เพียงพอ อาทิ

การว่างงานหรือการถูกเลิกจ้าง

ผลสืบเนื่องมาจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 โดยเมื่อเดือนตุลาคม 2565 มีผู้ประกันตนมาตรา 33 จำนวน 11,483,671 คน เพิ่มขึ้นร้อยละ 4.48 จากเดือนตุลาคมปี 2564 ที่มีเพียง 10,990,798 คน แต่ยังคงมีจำนวนน้อยกว่าในปี 2562 ที่มีผู้ประกันตนมาตรา 33 จำนวน 11,622,267 คน ในส่วนสถานการณ์การว่างงานพบว่าดีขึ้นกว่าปี 2564 โดยเดือนตุลาคม 2565

มีผู้ว่างงานจำนวน 204,781 คน เมื่อเทียบกับเดือนเดียวกันของปี 2564 ที่มีจำนวน 281,820 คน ลดลงร้อยละ 27.34 แต่ยังคงสูงกว่าก่อนเกิดสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ที่มีเพียง 174,529 คน[233] ซึ่งสถานการณ์ดังกล่าวสอดคล้องกับข่าวการปิดกิจการและการหยุดกิจการชั่วคราวตามมาตรา 75 ของ พ.ร.บ. คุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541[234,235,236,237,238,239] นอกจากนี้ กสม. มีรายงานผลการตรวจสอบกรณีกล่าวอ้างว่าลูกจ้างหญิงตั้งครรภ์และคนพิการถูกเลิกจ้างในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 โดยมีข้อเสนอแนะให้รัฐกำหนดกลไกหรือแนวทางเฉพาะในการตรวจสอบสาเหตุแห่งการเลิกจ้างลูกจ้างหญิงให้แน่ชัดว่ามิใช่การเลิกจ้างเพราะเหตุตั้งครรภ์ ให้ส่งเสริมและเผยแพร่มาตรการและแนวทางบรรเทาปัญหาการเลิกจ้างเพื่อเป็นแนวทางสำหรับนายจ้างที่ได้รับผลกระทบจากภาวะเศรษฐกิจให้สามารถประกอบกิจการต่อไปได้และลูกจ้างมีงานทำต่อเนื่อง[240]

การเลิกจ้างโดยไม่เป็นธรรมหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย

ยังคงเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในทุก ๆ ปี ส่งผลให้แรงงานไม่ได้รับความเป็นธรรมในการเลิกจ้างและไม่ได้รับการคุ้มครองสิทธิตามที่กฎหมายกำหนด โดยในปี 2565 กสม. รับเรื่องร้องเรียนกรณีนายจ้างเอกชนเลิกจ้างโดยไม่แจ้งเตือนการกระทำผิดเป็นหนังสือก่อนการเลิกจ้างตามที่กำหนดใน พ.ร.บ. คุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 โดย กสม. เห็นว่าเป็นการกระทำที่ละเมิดสิทธิมนุษยชนต่อผู้ร้อง และมีข้อเสนอแนะให้ รง. กำชับให้สำนักงานส่วนภูมิภาคส่งเสริมให้สถานประกอบกิจการในพื้นที่รับผิดชอบนำแนวปฏิบัติการใช้แรงงานที่ดี (Good Labour Practice: GLP) ไปใช้ในการบริหารจัดการธุรกิจของตนและสร้างเสริมความรู้ความเข้าใจเรื่องสิทธิแรงงานแก่นายจ้างและลูกจ้างโดยเฉพาะสิทธิในการได้รับความคุ้มครองจากการเลิกจ้างที่ไม่เป็นธรรม รวมทั้งช่องทางการร้องเรียนเพื่อให้เกิดการคุ้มครองสิทธิแรงงาน และกำชับให้นายจ้างปฏิบัติตามกฎหมายคุ้มครองแรงงานอย่างเคร่งครัด[241]

แรงงานสัมพันธ์

เมื่อวันที่ 5 ตุลาคม 2565 รง. ได้ยกเลิกประกาศกระทรวงแรงงาน เรื่อง ให้ข้อพิพาทแรงงานที่ตกลงกันไม่ได้เข้าสู่การชี้ขาดของคณะกรรมการแรงงานสัมพันธ์และห้ามนายจ้างปิดงานหรือลูกจ้างนัดหยุดงานในระหว่างประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินตามกฎหมายว่าด้วยการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน ฉบับลงวันที่ 6 พฤษภาคม 2563[242] ในส่วนของการเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาองค์การแรงงานระหว่างประเทศ ฉบับที่ 87 และ 98 ว่าด้วยเสรีภาพในการสมาคมและสิทธิในการรวมตัวและเจรจาต่อรอง ต้องมีการแก้ไขกฎหมายให้สอดคล้องกับอนุสัญญาฯ ดังกล่าวก่อน ซึ่งปัจจุบันกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานได้ยืนยันความเห็นต่อร่างกฎหมายและจะนำเสนอ ครม. เพื่อพิจารณาต่อไป[243]

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

การเลือกปฏิบัติในการจ้างงานต่อผู้ติดเชื้อเอชไอวี

ในปี 2565 กสม. ได้รับเรื่องร้องเรียนกรณีที่กำหนดให้มีการตรวจเลือดหาเชื้อเอชไอวีก่อนรับเข้า

ทำงานจำนวน 6 คำร้อง[244] และมีรายงานผลการตรวจสอบอันเกี่ยวเนื่องกับการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมด้วยเหตุแห่งสุขภาพของผู้ป่วย/ผู้ติดเชื้อเอชไอวี โดย กสม. มีข้อเสนอแนะให้หน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่สร้างความรู้ความเข้าใจให้ผู้ประกอบการดำเนินการตามประกาศกระทรวงแรงงาน ลงวันที่ 5 พฤศจิกายน 2563 เรื่อง การป้องกันและบริหารจัดการด้านเอดส์ในสถานประกอบกิจการ โดยเฉพาะการยกเลิกการบังคับตรวจหาเชื้อเอชไอวีก่อนรับเข้าทำงาน[245] และกรณีระเบียบการจ่ายเงินสวัสดิการรักษาพยาบาลของมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งมีการเลือกปฏิบัติต่อผู้ป่วย/ผู้ติดเชื้อเอชไอวี กสม. มีข้อเสนอแนะให้มหาวิทยาลัยแก้ไขหรือยกเลิกระเบียบดังกล่าว และให้ อว. แจ้งให้มหาวิทยาลัยในสังกัดแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบ หรือคำสั่งใด ๆ ที่ลิดรอนสิทธิผู้ป่วยโรคเอดส์ด้วย[246]

การประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชน

ในปี 2565 จำนวนแรงงานในระบบประกันสังคมมาตรา 33 เริ่มมีแนวโน้มดีขึ้นกว่าสองปีที่ผ่านมา จากการผ่อนคลายมาตรการควบคุมโรคโควิด 19 รวมถึงการเพิ่มมาตรการส่งเสริมการจ้างงานและฝึกทักษะฝีมือแรงงาน นอกจากนี้ รัฐบาลได้พยายามให้แรงงานมีมาตรฐานการครองชีพที่ดีขึ้นโดยเพิ่มสิทธิประโยชน์ให้กับแรงงาน ทั้งการคุ้มครองลูกจ้างเหมาบริการ การเพิ่มวันลาคลอดบุตร การปรับอัตราค่าจ้างขั้นต่ำ ซึ่งสอดคล้องกับกติกา ICESCR ข้อ 6[247] ข้อ 11[248] นอกจากนี้ เมื่อเดือนตุลาคม 2565 รัฐบาลได้ยกเลิกประกาศกระทรวงแรงงาน เรื่อง ให้ข้อพิพาทแรงงานที่ตกลงกันไม่ได้เข้าสู่การชี้ขาดของคณะกรรมการแรงงานสัมพันธ์และห้ามนายจ้างปิดงานหรือลูกจ้างนัดหยุดงานในระหว่างประกาศสถานการณ์ฉุกเฉิน และกลับไปใช้กลไกปกติตาม พ.ร.บ. แรงงานสัมพันธ์ พ.ศ. 2518 ซึ่งสอดคล้องกับกติกา ICESCR ข้อ 8 ที่รับรองสิทธิในการนัดหยุดงาน

อย่างไรก็ตาม ยังคงเป็นความท้าทายของรัฐในการส่งเสริมการมีงานทำและพัฒนาทักษะที่จำเป็นให้แก่แรงงานเพื่อให้คนที่ว่างงานมีงานทำและกลับเข้าสู่ระบบประกันสังคมมาตรา 33 เพื่อให้ได้รับความคุ้มครอง

> *“ปี 2565 ยังคงพบปัญหาการจ้างงานที่ให้ผู้สมัครเข้าทำงานต้องถูกบังคับให้ตรวจเลือดหาเชื้อเอชไอวีก่อนเข้าทำงานอันเป็นการเลือกปฏิบัติ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่ามาตรการของรัฐต่อการเลือกปฏิบัติต่อผู้ติดเชื้อเอชไอวียังไม่บรรลุผลสำเร็จเท่าที่ควร”*

และยังคงพบปัญหาการเลิกจ้างโดยไม่เป็นไปตามกฎหมายแรงงานซึ่งมีการร้องเรียนมายัง กสม. ในส่วนของการเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาองค์การแรงงานระหว่างประเทศ ฉบับที่ 87 และ 98 ขณะนี้อยู่ระหว่างการแก้ไขกฎหมายภายในให้สอดคล้องกับอนุสัญญาฯ และที่ผ่านมากระบวนการแก้ไขกฎหมายมีระยะเวลาที่ยาวนานส่งผลต่อสิทธิของแรงงานที่จะได้รับการคุ้มครองจากการเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาดังกล่าว นอกจากนี้ ยังคงพบปัญหาการบังคับให้ตรวจเลือดหาเชื้อเอชไอวีก่อนเข้าทำงานอันเป็นการเลือกปฏิบัติ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่ามาตรการของรัฐต่อการเลือกปฏิบัติต่อผู้ติดเชื้อเอชไอวียังไม่บรรลุผลสำเร็จเท่าที่ควร ทั้งนี้ กสม. ได้มีข้อเสนอแนะให้หน่วยงานที่มีหน้าที่สร้างความรู้ความเข้าใจให้ผู้ประกอบการดำเนินการตามมาตรการป้องกันและบริหารจัดการด้านเอดส์ในสถานประกอบกิจการ โดยเฉพาะการให้ยกเลิกการตรวจหาเชื้อเอชไอวีก่อนรับเข้าทำงาน และควรดำเนินการแก้ไขปรับปรุง พ.ร.บ. คุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 ให้ครอบคลุมถึงการคุ้มครองสิทธิของผู้ติดเชื้อเอชไอวี โดยกำหนดให้การบังคับตรวจหาเชื้อเอชไอวีก่อนรับเข้าทำงานหรือขณะทำงานเป็นเรื่องที่ขัดต่อกฎหมาย[249]

ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

กสม. เห็นควรมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1) รัฐบาลและรัฐสภาควรเร่งรัดการแก้ไขกฎหมายแรงงานสัมพันธ์และแรงงานรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์ให้สอดคล้องกับอนุสัญญาองค์การแรงงานระหว่างประเทศ ฉบับที่ 87 และ 98 เพื่อนำไปสู่การให้สัตยาบันอนุสัญญาดังกล่าว

2) รัฐบาลโดย รง. ควรปรับปรุงแก้ไข พ.ร.บ. คุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 เพื่อพิจารณาสร้างกลไกคุ้มครองผู้ที่ยังไม่ได้เข้าทำงานโดยห้ามมิให้มีการบังคับตรวจหาเชื้อเอชไอวีเป็นเงื่อนไข รวมทั้งมอบหมายให้ ยธ. ควรเร่งดำเนินการเสนอร่าง พ.ร.บ. ขจัดการเลือกปฏิบัติต่อบุคคล พ.ศ. .... เพื่อเข้าสู่การพิจารณาออกเป็นกฎหมายให้มีผลใช้บังคับ

2. แรงงานนอกระบบ

สถานการณ์ ปัญหาหรืออุปสรรค

แรงงานนอกระบบเป็นกลุ่มที่ได้รับสิทธิประโยชน์และความคุ้มครองทางสังคมน้อยกว่าแรงงานในระบบ โดยรัฐบาลได้พยายามทำให้แรงงานนอกระบบได้รับการคุ้มครองทางสังคมเช่นเดียวกับแรงงานในระบบ โดยการจัดทำร่าง พ.ร.บ. คุ้มครองแรงงานอิสระ พ.ศ. .... โดยมีสาระสำคัญคือ การกำหนดให้มีการขึ้นทะเบียนแรงงานอิสระ การมีสิทธิในการรวมกลุ่ม การมีสิทธิรวมกันเป็นองค์กรแรงงานอิสระ การส่งเสริมพัฒนาคุณภาพชีวิตและคุ้มครองผู้ประกอบอาชีพกึ่งอิสระเกี่ยวกับสัญญาจ้าง การมีหลักประกันในการทำงาน การมีสิทธิและสวัสดิการ การมีคณะกรรมการส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตและคุ้มครองแรงงานอิสระ การมีกองทุนส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตและคุ้มครองแรงงานอิสระ การมีพนักงานตรวจแรงงานอิสระ เป็นต้น[250]

อย่างไรก็ตาม ในขณะที่กฎหมายข้างต้นยังไม่มีผลบังคับใช้ แรงงานนอกระบบจึงเป็นกลุ่มที่ยังคงประสบปัญหาการไม่ได้รับความคุ้มครองทางสังคมมาอย่างต่อเนื่อง ทั้งจากรายได้ที่ต่ำ ไม่แน่นอน และการไม่มีสวัสดิการคุ้มครองเพื่อช่วยในการออมเงินและแก้ปัญหาหนี้สิน[251] แม้ว่าแรงงานนอกระบบจะสามารถสมัครเป็นผู้ประกันตนในระบบประกันสังคม มาตรา 40 ได้ แต่แรงงานสมัครเป็นผู้ประกันตนตามมาตรา 40 เพียง 10.85 ล้านคน[252] ในขณะที่ยังมีแรงงานนอกระบบที่ไม่ได้เป็นผู้ประกันตนในระบบประกันสังคมในปี 2565 มากถึง 20.2 ล้านคน หรือร้อยละ 51.0 จากจำนวนผู้มีงานทำ

> *“จากการเกิดสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 แรงงานนอกระบบได้รับผลกระทบเป็นกลุ่มแรก ๆ ทั้งการว่างงาน ค่าตอบแทนที่ลดน้อยลง การจ้างงานไม่ต่อเนื่อง การเข้าถึงแหล่งเงินทุน ได้ยาก การมีหนี้สินนอกระบบ”*

ทั้งหมด 39.6 ล้านคน[253] อย่างไรก็ตาม การคุ้มครองตามมาตรา 40 ยังไม่ครอบคลุมถึงกรณีการว่างงาน ซึ่งสะท้อนได้ชัดเจนจากการเกิดสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ที่แรงงานนอกระบบได้รับผลกระทบเป็นกลุ่มแรก ๆ ทั้งการว่างงาน ค่าตอบแทนที่ลดน้อยลง การจ้างงานไม่ต่อเนื่อง การเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้ยาก การมีหนี้สินนอกระบบ จึงเกิดความยากลำบากในการดำรงชีวิตเมื่อเจอภาวะวิกฤติ[254] นอกจากนี้ กลุ่มแรงงานอิสระรวมถึงกลุ่มแรงงานแพลตฟอร์มและกลุ่มไรเดอร์ที่แม้จะมีความยืดหยุ่นและสามารถรับทำงานได้หลายแห่ง[255] แต่ยังคงมีการสะท้อนปัญหาเกี่ยวกับสภาพการทำงานที่ปลอดภัยและค่าตอบแทนที่ไม่เป็นธรรม[256, 257]

การประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชน

รัฐบาลมีความพยายามในการคุ้มครองแรงงานนอกระบบเพื่อให้ได้รับความคุ้มครองทางสังคมเช่นเดียวกับแรงงานในระบบ โดยจัดทำร่าง พ.ร.บ. คุ้มครองแรงงานอิสระ พ.ศ. .... ที่มีสาระสำคัญเพื่อคุ้มครองสิทธิแรงงานหลายประการ เช่น การมีกลไกในการตรวจแรงงานอิสระ การมีสิทธิในการรวมตัว การมีกองทุนส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตและคุ้มครองแรงงานอิสระเพื่อเป็นทุนหมุนเวียน เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับกติกา ICESCR ข้อ 9 ที่รับรองสิทธิของทุกคนในอันที่จะมีสวัสดิการสังคมรวมทั้งประกันสังคม และคณะกรรมการ

> *“รัฐบาลมีความพยายามในการคุ้มครองแรงงานนอกระบบเพื่อให้ได้รับความคุ้มครองทางสังคมเช่นเดียวกับแรงงานในระบบ โดยจัดทำร่าง พ.ร.บ. คุ้มครองแรงงานอิสระ พ.ศ. ....”*

ICESCR ได้มีความเห็นว่า รัฐต้องดำเนินการเพื่อให้แน่ใจว่าระบบประกันสังคมจะครอบคลุมแรงงานที่ไม่ได้รับการคุ้มครองอย่างเพียงพอ โดยเฉพาะในกลุ่มแรงงานอิสระ อย่างไรก็ตาม ยังคงต้องติดตามการยกร่างกฎหมายดังกล่าวอย่างต่อเนื่องว่าจะสามารถคุ้มครองแรงงานนอกระบบได้อย่างเพียงพอและจะทำให้แรงงานแพลตฟอร์มโดยเฉพาะไรเดอร์ได้รับความคุ้มครองในการทำงานมากขึ้นหรือไม่ รวมถึงรัฐบาลจะส่งเสริมหรือมีมาตรการจูงใจให้แรงงานนอกระบบขึ้นทะเบียนตามกฎหมายฉบับนี้อย่างไร เนื่องจากในปัจจุบันแม้ว่าจะมีการเปิดช่องทางให้แรงงานนอกระบบสามารถสมัครเป็นผู้ประกันตนตามมาตรา 40 เพื่อให้ได้รับความคุ้มครองในระบบประกันสังคมได้ แต่พบว่ายังมีผู้มีงานทำอีกจำนวนมากที่ยังไม่อยู่ในระบบประกันสังคม ซึ่งถือเป็นความท้าทายของรัฐบาลในการทำให้แรงงานเข้าสู่ระบบการคุ้มครองทางสังคม

ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

กสม. เห็นควรมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1) รัฐบาลโดย รง. ควรประชาสัมพันธ์และออกมาตรการเชิงรุกเพื่อจูงใจแรงงานนอกระบบให้สมัครเป็นผู้ประกันตนตามมาตรา 40 และมีหลักประกันที่จะได้รับการคุ้มครองทางสังคม

2) รัฐบาลควรพิจารณาจัดให้มีกฎหมายเพื่อคุ้มครองแรงงานนอกระบบให้มีผลบังคับใช้โดยเร่งรัดการจัดทำร่าง พ.ร.บ. คุ้มครองแรงงานอิสระ พ.ศ. .... เพื่อให้แรงงานได้รับความคุ้มครองทางสังคมอย่างเหมาะสม รวมทั้งควรแก้ไขปัญหาของแรงงานอิสระหรือแรงงานแพลตฟอร์ม

3. แรงงานข้ามชาติ

สถานการณ์ ปัญหาหรืออุปสรรค

ในปี 2565 รัฐบาลแก้ไขปัญหาแรงงานข้ามชาติโดยเฉพาะเรื่องใบอนุญาตทำงานและสถานะการเข้าเมืองที่ผิดกฎหมายผ่านการออกมติ ครม. หลายครั้ง เช่น มติ ครม. เมื่อวันที่ 15 มีนาคม 2565 เห็นชอบการบริหารจัดการการทำงานของคนต่างด้าว 3 สัญชาติ ที่เข้ามาทำงานตาม MOU และจะครบวาระการจ้างงาน 4 ปี ในระหว่างวันที่ 1 มกราคม 2565 ถึง 31 ธันวาคม 2565 เพื่อให้แรงงานข้ามชาติอยู่ในราชอาณาจักรต่อไปได้เป็นกรณีพิเศษอีก 6 เดือน และขออนุญาตทำงานหรือต่ออายุใบอนุญาตทำงานได้อีกไม่เกิน 2 ปี[258] มติ ครม. เมื่อวันที่ 5 กรกฎาคม 2565 ให้คนต่างด้าวสัญชาติกัมพูชา ลาว เมียนมา และเวียดนามที่มี “สถานะไม่ถูกต้อง” สามารถอยู่และทำงานเป็นการชั่วคราวได้ โดยเริ่มดำเนินการลงทะเบียนและยื่นบัญชีรายชื่อได้ตั้งแต่วันที่ 1 สิงหาคม 2565[259] นอกจากนี้ยังผ่อนผันขั้นตอนการนำเข้าแรงงานให้สะดวกมากขึ้นโดยการลดการกักตัวแรงงานหากฉีดวัคซีนครบและตรวจไม่พบเชื้อโควิด 19[260,261]

อย่างไรก็ตาม ยังคงพบประเด็นปัญหาที่สำคัญดังนี้

ปัญหาขาดแคลนแรงงาน

ในปี 2565 รัฐบาลพยายามที่จะทำให้แรงงานข้ามชาติที่ได้รับอนุญาตทำงานสามารถต่อใบอนุญาตทำงานและยังคงมีสถานะการเข้าเมืองที่ถูกกฎหมาย รวมถึงเปิดโอกาสให้ผู้ที่เข้าเมืองผิดกฎหมายได้ขึ้นทะเบียนและลดขั้นตอนกระบวนการในการนำเข้าแรงงานข้ามชาติเพื่อแก้ไขปัญหาการขาดแคลนแรงงานและลดการลักลอบนำเข้าแรงงานข้ามชาติ ส่งผลให้ในเดือนกันยายน 2565 มีแรงงานข้ามชาติได้รับอนุญาตทำงานจำนวน 2,473,816 คน[262] เพิ่มสูงขึ้นจากเดือนพฤศจิกายน 2564 ที่มีจำนวน 2,328,409 คน[263] อย่างไรก็ตาม ยังคงมีแรงงานข้ามชาติได้รับใบอนุญาตทำงานน้อยกว่าปี 2562 ก่อนที่จะมีสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ที่มีจำนวน 3,005,376 คน[264] ซึ่งสอดคล้องกับภาคธุรกิจที่ให้ข้อมูลว่ายังคงประสบปัญหาการขาดแคลนแรงงาน[265, 266, 267, 268] นอกจากนี้ ภาคประชาสังคมสะท้อนว่าระบบการขึ้นทะเบียนแรงงานข้ามชาติผ่านระบบออนไลน์มีความซับซ้อนกระบวนการขั้นตอนที่มีระยะเวลาจำกัด ส่งผลให้ต้องจ้างบริษัทนำเข้าหรือนายหน้าซึ่งมีค่าใช้จ่ายเพิ่มสูงถึง 12,000 - 18,000 บาท ทั้งที่ค่าใช้จ่ายจริงอยู่ที่เพียงประมาณ

3,000 บาทเท่านั้น[269] ซึ่งอาจทำให้แรงงานไม่สามารถขึ้นทะเบียนถูกกฎหมายได้เนื่องจากไม่มีเงินเพียงพอสำหรับค่าใช้จ่ายดังกล่าว

> *“ภาคประชาสังคมสะท้อนว่าระบบการขึ้นทะเบียนแรงงานข้ามชาติผ่านระบบออนไลน์มีความซับซ้อน กระบวนการขั้นตอนที่มีระยะเวลาจำกัด ส่งผลให้ต้องจ้างบริษัทนำเข้าหรือนายหน้าซึ่งมีค่าใช้จ่ายเพิ่มสูง”*

ปัญหาไม่ได้รับความคุ้มครองทางสังคม

แรงงานข้ามชาติยังคงประสบปัญหาไม่ได้รับความคุ้มครองทางสังคมจากการที่นายจ้างไม่ได้ดำเนินการขึ้นทะเบียนและส่งเงินสมทบผู้ประกันตนให้แรงงานข้ามชาติ และถูกละเมิดสิทธิจากการไม่ได้รับค่าจ้าง การได้รับค่าจ้างไม่เป็นธรรม และความหวาดกลัวว่าหากยื่นเรื่องร้องเรียนนายจ้างต่อหน่วยงานอาจถูกเลิกจ้างและไม่สามารถทำงานในประเทศไทยได้[270] โดยมีกรณีตัวอย่าง อาทิ กรณีแรงงานชาวเมียนมาทำงานในโรงงานผลิตถุงมือยางแห่งหนึ่งถูกไล่ออกโดยไม่ได้รับค่าชดเชยและมีการค้างค่าจ้าง[271] กรณีแรงงานข้ามชาติชาวกัมพูชาถูกเลิกจ้างจากบริษัทอิเล็กทรอนิกส์แห่งหนึ่งโดยไม่ได้รับค่าชดเชยตามกฎหมาย[272] กรณีนายจ้างรับเหมาก่อสร้างอาคารโรงเรียนจากรัฐค้างจ่ายค่าจ้างให้แก่แรงงานข้ามชาติ โดยศาลแรงงานภาค 8 ได้พิพากษาให้นายจ้างจ่ายค่าจ้างดังกล่าว[273]

แรงงานข้ามชาติที่เป็นลูกจ้างสถานประกอบกิจการจะได้รับการคุ้มครองสิทธิตาม พ.ร.บ. คุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 และมีสิทธิยื่นคำร้องต่อพนักงานตรวจแรงงานตามมาตรา 123 ซึ่งมีสถิติการยื่นคำร้องของแรงงานข้ามชาติ ดังนี้ ปี 2562 มีจำนวน 3,692 คน ปี 2563 จำนวน 3,249 คน ปี 2564 จำนวน 1,368 คน ปี 2565 จำนวน 1,704 คน โดยประเด็นที่ร้องเรียนเป็นกรณีเกี่ยวกับเงินค่าจ้าง เงินค่าชดเชย เงินค่าล่วงเวลา เงินตอบแทนอื่น ๆ[274] และสถิติเรื่องร้องเรียนต่อ สปส. โดยปี 2562 มีจำนวน 7 เรื่อง ปี 2563 จำนวน 4 เรื่อง ปี 2564 จำนวน 6 เรื่อง ปี 2565 จำนวน 2 เรื่อง ซึ่งประเด็นที่มีการร้องเรียนทุกปีคือนายจ้างไม่ได้ดำเนินการขึ้นทะเบียนและส่งเงินสมทบผู้ประกันตนให้แรงงานข้ามชาติ[275] ในส่วนของ กสม. มีรายงานผลการตรวจสอบกรณีระเบียบกระทรวงแรงงานว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการเลือกตั้งผู้แทนฝ่ายนายจ้างและผู้แทนฝ่ายผู้ประกันตนเป็นกรรมการในคณะกรรมการประกันสังคม พ.ศ. 2564 ข้อ 16 (1) ที่กำหนดว่า ผู้มีสิทธิเลือกตั้งต้องมีสัญชาติไทยเท่านั้น จึงเป็นบทบัญญัติที่ก่อให้เกิดการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อแรงงานข้ามชาติที่ขึ้นทะเบียนเป็นผู้ประกันตน จึงมีข้อเสนอแนะให้ รง. แก้ไขระเบียบดังกล่าว[276]

การประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชน

ในปัจจุบันประเทศไทยมีความต้องการแรงงานข้ามชาติในการดำเนินธุรกิจเป็นจำนวนมาก ซึ่งตั้งแต่เศรษฐกิจเริ่มฟื้นตัวภายหลังการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ทำให้เกิดการขาดแคลนแรงงาน ในปี 2565 รัฐบาลยังคงมีความพยายามในการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนแรงงาน โดยการผ่อนผันให้แรงงานข้ามชาติได้รับสถานะการเข้าเมืองถูกกฎหมายและได้รับใบอนุญาตทำงาน ลดขั้นตอนการนำเข้าแรงงานให้สะดวกและรวดเร็วมากขึ้น รวมถึงเปิดโอกาสให้แรงงานข้ามชาติที่ผิดกฎหมายขึ้นทะเบียนให้ถูกต้อง อย่างไรก็ตาม ยังคงมีการสะท้อนปัญหาการขึ้นทะเบียนแรงงานข้ามชาติที่มีความซับซ้อน ทำให้แรงงานข้ามชาติต้องพึ่งพิงนายหน้า ส่งผลให้มีค่าใช้จ่ายในการขึ้นทะเบียนสูงกว่าความเป็นจริง แรงงานบางส่วนจึงลักลอบเข้ามาทำงานอย่างผิดกฎหมาย นอกจากนี้ แม้ว่าจำนวนแรงงานข้ามชาติที่ได้รับใบอนุญาตทำงานจะมีสูงขึ้นในปี 2565 เมื่อเปรียบเทียบกับปีที่ผ่านมา แต่ยังคงมีจำนวนน้อยกว่าช่วงก่อนเกิดสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ซึ่งเป็นความท้าทายของรัฐบาลในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวเพื่อนำเข้าแรงงานข้ามชาติอย่างถูกกฎหมายและสนับสนุนภาคธุรกิจให้ขับเคลื่อนและฟื้นฟูระบบเศรษฐกิจภายหลังวิกฤติการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19

อย่างไรก็ตาม แรงงานข้ามชาติยังคงถูกละเมิดสิทธิและไม่ได้รับการคุ้มครองทางสังคมหลายประการ ทั้งการที่นายจ้างไม่จ่ายเงินสมทบผู้ประกันตนในระบบประกันสังคม ซึ่งการไม่ได้อยู่ในระบบประกันสังคมทำให้ไม่ได้รับการคุ้มครองและช่วยเหลือตามกฎหมาย การไม่ได้รับเงินค่าจ้าง ค่าชดเชย และเงินค่าล่วงเวลาตามที่กำหนดในกฎหมาย การถูกเลิกจ้าง การออกประกาศกำหนดคุณสมบัติผู้มีสิทธิเลือกตั้งคณะกรรมการประกันสังคมโดยไม่คำนึงถึงหลักการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสีย เมื่อแรงงานไม่ได้รับความไม่เป็นธรรมส่วนใหญ่ไม่กล้าร้องเรียนกับหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งอาจมีสาเหตุหลายประการ อาทิ อุปสรรคทางภาษา การไม่มีสถานะทางกฎหมาย การขาดความรู้เกี่ยวกับวิธีการหรือช่องทางการร้องเรียน ความกลัวที่จะถูกตอบโต้จากนายจ้าง ด้วยเหตุดังกล่าวนี้จึงส่งผลให้สถิติการร้องเรียนของแรงงานข้ามชาติต่อหน่วยงานภาครัฐมีจำนวนค่อนข้างน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนแรงงานข้ามชาติที่ได้รับใบอนุญาตทำงานทั้งหมด ซึ่งในการดูแลแรงงานข้ามชาติให้ได้รับความคุ้มครองทางสังคมทั้งด้านการทำงานและสุขภาพเป็นหน้าที่ของรัฐที่ต้องปฏิบัติให้สอดคล้องกับกติกา ICESCR ข้อ 9 ที่รับรองสิทธิของทุกคนในอันที่จะมีสวัสดิการสังคม รวมทั้งประกันสังคม และความเห็นของคณะกรรมการประจำกติกา ICESCR ที่แนะนำว่าแรงงานข้ามชาติควรได้รับประโยชน์จากการเข้าร่วมโครงการประกันสังคม ซึ่งหากรัฐสามารถทำให้แรงงานข้ามชาติที่ได้รับใบอนุญาตทำงานเข้าสู่ระบบการประกันสังคมได้ก็จะทำให้แรงงานข้ามชาติได้รับความคุ้มครอง รวมถึงต้องสร้างความไว้วางใจและขจัดอุปสรรคในการเข้าถึงการร้องเรียนและสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ ตามกฎหมาย นอกจากนี้ ยังมีอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิแรงงานข้ามชาติและสมาชิกในครอบครัวซึ่งให้การรับรองและคุ้มครองสิทธิของแรงงานข้ามชาติซึ่งประเทศไทยอาจพิจารณาศึกษาความเหมาะสมตามบริบทของประเทศในการเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาดังกล่าว

> *“คณะกรรมการประจำกติกา ICESCR แนะนำว่าแรงงานข้ามชาติควรได้รับประโยชน์จากการเข้าร่วมโครงการประกันสังคม”*

ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

กสม. เห็นควรมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1) รัฐบาลโดย รง. ควรพิจารณาทบทวนขั้นตอนการนำเข้าแรงงานข้ามชาติให้สะดวก รวดเร็วและมีค่าใช้จ่ายที่เหมาะสม เพื่อแก้ไขปัญหาการขาดแคลนแรงงานและลดการลักลอบนำแรงงานเข้าเมืองผิดกฎหมาย รวมถึงควรเปิดให้แรงงานข้ามชาติสามารถยื่นเรื่องขึ้นทะเบียนต่อหน่วยงานของรัฐตามสถานการณ์และข้อเท็จจริงโดยปรับช่วงเวลาที่รัฐเป็นผู้กำหนดให้ยืดหยุ่นหรือขยายให้มากยิ่งขึ้น

2) รัฐบาลโดย รง. ควรมีมาตรการกำกับดูแลให้นายจ้างนำแรงงานข้ามชาติเข้าสู่ระบบประกันสังคมอย่างจริงจัง เพื่อให้แรงงานข้ามชาติได้รับความคุ้มครอง รวมถึงต้องสร้างความไว้วางใจและขจัดอุปสรรคในการเข้าถึงการร้องเรียนและสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ ตามกฎหมาย

3) รัฐบาลโดย รง. ควรแก้ไขระเบียบกระทรวงแรงงานว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการเลือกตั้งผู้แทนฝ่ายนายจ้างและผู้แทนฝ่ายผู้ประกันตนเป็นกรรมการในคณะกรรมการประกันสังคม พ.ศ. 2564 ข้อ 16 (1) โดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของแรงงานข้ามชาติที่เป็นผู้ประกันตนด้วย

4) รัฐบาลควรมอบหมาย รง. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องศึกษาความเหมาะสมของการเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิของแรงงานโยกย้ายถิ่นฐานและสมาชิกในครอบครัวควบคู่การพิจารณากฎหมายภายในที่ใช้บังคับในปัจจุบัน

สิทธิในสุขภาพ

ในปี 2565 มีสถานการณ์สิทธิในสุขภาพที่สำคัญหลายประเด็น ดังนี้

1. การเข้าถึงบริการด้านสุขภาพของกลุ่มแรงงานข้ามชาติและเด็กติดตามแรงงานข้ามชาติ

สถานการณ์ ปัญหาหรืออุปสรรค

ในประเทศไทยมีหลักประกันสุขภาพของแรงงานข้ามชาติ 2 ระบบ คือ 1) ระบบประกันสังคม และ 2) ระบบกองทุนประกันสุขภาพคนต่างด้าวและแรงงานต่างด้าว การดำเนินการเพื่อให้แรงงานกลุ่มนี้รวมถึงเด็กติดตามแรงงานข้ามชาติเข้าถึงสิทธิด้านสุขภาพ พบว่า รัฐได้มีความพยายามให้แรงงานกลุ่มนี้ขึ้นทะเบียนให้ถูกต้องตามกฎหมายเพื่อให้ได้รับความคุ้มครองทั้งด้านแรงงานและด้านสุขภาพ[277] และจัดระบบประกันสุขภาพที่มีคุณภาพสำหรับแรงงานข้ามชาติที่ไม่ได้อยู่ในระบบประกันสังคมพร้อมผู้ติดตามทุกราย อย่างไรก็ตาม รัฐยังคงมีปัญหาอุปสรรคในการดูแลแรงงานข้ามชาติในระบบประกันสุขภาพ อาทิ การเข้าถึงบริการสุขภาพของแรงงานข้ามชาติที่ไม่มีประกันสุขภาพ การไม่มีกฎหมายกำหนดให้บุคคลที่ไม่ใช่คนไทยต้องเข้าสู่ระบบประกันสุขภาพ ทำให้มีบุคคลหลีกเลี่ยงการเข้าสู่ระบบประกันสุขภาพเมื่อต้องเข้ารับการรักษาพยาบาลส่งผลให้ต้องใช้งบประมาณ รวมถึงการขาดการเชื่อมโยงฐานข้อมูลที่เป็นระบบเดียวกันของบุคคลทุกกลุ่ม[278] นอกจากนี้ ในเวทีการประชุมสมัชชาสุขภาพได้มีข้อเสนอในการขับเคลื่อนการเข้าถึงสิทธิด้านสุขภาพของกลุ่มแรงงานข้ามชาติ เช่น บูรณาการแรงงานข้ามชาติเข้าสู่นโยบายพัฒนาประเทศ พัฒนาหลักประกันสุขภาพที่มีคุณภาพครอบคลุมแรงงานข้ามชาติทุกกลุ่ม พัฒนาการบริการสุขภาพปฐมภูมิเชิงรุกและมีอาสาสมัครครอบคลุมแรงงานข้ามชาติ ตลอดจนพัฒนาฐานข้อมูลของแรงงานข้ามชาติให้เป็นมาตรฐานเดียวกันทั้งระบบ เป็นต้น[279]

ในส่วนของความครอบคลุมของแรงงานข้ามชาติที่มีหลักประกันสุขภาพทั้ง 2 ระบบ พบว่า ในปี 2563 มีผู้ประกันตนในระบบประกันสังคมประมาณ 1.06 ล้านคน และระบบประกันสุขภาพแรงงานต่างด้าวและคนต่างด้าวประมาณ 0.78 ล้านคน จากแรงงานข้ามชาติที่ได้รับใบอนุญาตทำงานประมาณ 2.51 ล้านคน[280] ทั้งนี้ ยังพบข้อจำกัดของระบบประกันสังคมคือ การเข้าถึงสิทธิประโยชน์ตามระบบประกันสังคม เนื่องจากแรงงานข้ามชาติขาดความรู้ความเข้าใจและการใช้บริการมีความซับซ้อนยุ่งยาก ระบบไม่รองรับกลุ่มที่ทำงานในประเภทงานรับใช้ในบ้าน เกษตร ปศุสัตว์ ประมง ค้าขายที่มิใช่ธุรกิจ[281] และแรงงานข้ามชาติไม่สามารถสมัครเป็นผู้ประกันตนได้ด้วยตนเอง ส่วนข้อจำกัดของระบบกองทุนประกันสุขภาพคนต่างด้าวและแรงงานต่างด้าวคือ การมีอัตราเบี้ยประกันสุขภาพต่ำกว่างบประมาณรายหัวในระบบประกันสุขภาพถ้วนหน้า การไม่ครอบคลุมกลุ่มแรงงานข้ามชาติที่ไม่มีเอกสาร[282] การที่โรงพยาบาลไม่ขายบัตรประกันสุขภาพ การมีปัญหาในการบริหารกองทุน ทั้งนี้ แบ่งกลุ่มแรงงานข้ามชาติและผู้ติดตามที่อาจประสบปัญหาการเข้าถึงสิทธิด้านสุขภาพได้ ดังนี้ 1) กลุ่มแรงงานข้ามชาติที่ไม่มีเอกสาร 2) กลุ่มแรงงานข้ามชาติที่เดิมเข้าเมืองถูกกฎหมายและมีใบอนุญาตทำงาน แต่ในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ตกงานและไม่สามารถหางานทำหรือนายจ้างใหม่ภายใน 30 วัน ทำให้มีสถานะการเข้าเมืองผิดกฎหมาย 3) กลุ่มแรงงานข้ามชาติที่ได้รับอนุญาตทำงาน แต่ไม่เป็นผู้ประกันตนในระบบประกันสังคมหรือระบบประกันสุขภาพแรงงานต่างด้าว อาทิ กลุ่มที่นายจ้างหลีกเลี่ยงไม่ส่งเงินสมทบเข้าประกันสังคม หรือแรงงานไม่ต่ออายุบัตรประกันสุขภาพ[283] 4) กลุ่มเด็กติดตามแรงงานข้ามชาติ ทั้งในกลุ่มที่ไม่มีเอกสารหรือไม่ได้ซื้อหรือต่อประกันสุขภาพหรือสถานบริการไม่จัดจำหน่ายหรือไม่ต่ออายุบัตรประกันสุขภาพ[284] และเด็กที่มีปัญหาความล่าช้าในการจดทะเบียนการเกิดในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19[285] นอกจากนี้

เด็กติดตามแรงงานข้ามชาติที่เกิดในประเทศไทยกรณีคลอดในโรงพยาบาลของรัฐจะสามารถซื้อบัตรประกันสุขภาพได้ทันที ในขณะที่โรงพยาบาลเอกชนอาจมีปัญหาในการเข้าถึงบริการหากเป็นกรณีที่เด็กคลอดแล้วมีปัญหาสุขภาพที่มีค่าใช้จ่ายสูง[286]

การประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชน

กติกา ICESCR ข้อ 9 รับรองสิทธิของทุกคนในอันที่จะมีสวัสดิการสังคมรวมทั้งประกันสังคม และข้อ 12 รับรองสิทธิของทุกคนที่จะมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตตามมาตรฐานสูงสุดเท่าที่เป็นไปได้ซึ่งคณะกรรมการประจำกติกา ICESCR ได้ให้ความเห็นว่า แรงงานข้ามชาติควรได้รับประโยชน์จากการเข้าร่วมโครงการประกันสังคม จึงเป็นหน้าที่ของรัฐที่จะดำเนินการให้แรงงานข้ามชาติเข้าถึงการประกันสังคม ซึ่งในประเทศไทยการได้รับสิทธิตามหลักประกันสังคมจะต้องมีสถานะการเข้าเมืองที่ถูกกฎหมายและได้รับอนุญาตในการทำงาน อย่างไรก็ดีแรงงานข้ามชาติบางส่วนอยู่ในระบบกองทุนประกันสุขภาพคนต่างด้าวและแรงงานต่างด้าว แต่ยังพบว่ามีแรงงานข้ามชาติอีกเป็นจำนวนมากที่ไม่มีหลักประกันสุขภาพทั้ง 2 ระบบ ซึ่งมีความเสี่ยงต่อสุขภาพและความสามารถที่จะรับบริการที่ต้องชำระเงิน โดยสาเหตุของการตกหล่นจากระบบประกันสังคมหรือระบบประกันสุขภาพคนต่างด้าวและแรงงานต่างด้าว เช่น นายจ้างไม่นำแรงงานเข้าสู่ระบบประกันสังคม แรงงานข้ามชาติไม่สามารถซื้อหลักประกันสุขภาพใหม่ได้เนื่องจากโรงพยาบาลหรือสถานบริการสุขภาพไม่ขายบัตรประกันสุขภาพ รวมถึงกลุ่มเด็กติดตามแรงงานข้ามชาติไม่ได้ซื้อหรือต่อประกันสุขภาพ และยังมีปัญหาความยากลำบากและล่าช้าในการเข้าถึงการจดทะเบียนการเกิดในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ทำให้ส่งผลต่อการเข้าถึงบริการสุขภาพและไม่สอดคล้องตามกติกา ICESCR ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่รัฐและนายจ้างต้องให้ความสำคัญกับสิทธิด้านสุขภาพของแรงงานข้ามชาติและการเข้าถึงหลักประกันสุขภาพให้ครอบคลุมตลอดจนเด็กติดตามแรงงานข้ามชาติด้วย

> *“มีแรงงานข้ามชาติจำนวนมากที่ไม่มีหลักประกันสุขภาพทั้ง 2 ระบบ เสี่ยงต่อสุขภาพและความสามารถที่จะรับบริการที่ต้องชำระเงิน”*

ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

กสม. เห็นควรมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1) รัฐบาล โดย สธ. รง. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรมีมาตรการที่ทำให้แรงงานข้ามชาติเข้าถึงหลักประกันสุขภาพได้อย่างทั่วถึง รวมถึงมีมาตรการจูงใจทั้งในส่วนของนายจ้างให้นำแรงงานข้ามชาติเข้าสู่ระบบประกันสังคม และในส่วนของแรงงานข้ามชาติที่ไม่อยู่ในระบบประกันสังคมให้ซื้อหลักประกันสุขภาพให้ครอบคลุมถึงบุคคลที่ติดตามแรงงานข้ามชาติ พัฒนาให้มีอาสาสมัครแรงงานข้ามชาติให้ครอบคลุมในทุกพื้นที่และฐานข้อมูลแรงงานข้ามชาติให้เชื่อมโยงกันทั้งระบบ

2) รัฐบาล โดย สธ. รง. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรบูรณาการแรงงานข้ามชาติเข้าสู่นโยบายพัฒนาประเทศ พัฒนาหลักประกันสุขภาพที่มีเสถียรภาพครอบคลุมแรงงานข้ามชาติทุกกลุ่มโดยคำนึงถึงระยะเวลาในการพำนักอยู่ในประเทศไทยและระดับการมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจและสังคม พัฒนาหน่วยบริการสุขภาพปฐมภูมิครอบคลุมพื้นที่ชุมชนที่มีแรงงานข้ามชาติหนาแน่น ซึ่งเป็นไปตามมติสมัชชาสุขภาพในประเด็นว่าด้วยการเข้าถึงสิทธิด้านสุขภาพกลุ่มแรงงานข้ามชาติ

2. ปัญหาสุขภาพจิตของประชาชน

สถานการณ์ ปัญหาหรืออุปสรรค

ในปี 2565 ภาคส่วนต่าง ๆ มีความตระหนักถึงปัญหาด้านสุขภาพจิตที่เพิ่มขึ้น และพยายามให้ประชาชนที่มีปัญหาสุขภาพจิตเข้าถึงการรักษาพยาบาล โดยพัฒนาช่องทางในการเข้าถึงการรับคำปรึกษาและรักษาที่หลากหลายมากขึ้นตั้งแต่ปี 2564 โดยนำเทคโนโลยีมาใช้ในการดูแลผู้ที่มีปัญหาสุขภาพจิต อาทิ กรมสุขภาพจิตได้ติดตาม

สถานการณ์ความเครียดของประชาชนผ่านช่องทาง www.วัดใจ.com และการเพิ่มฟังก์ชัน “ตรวจสุขภาพใจ” ในแอปพลิเคชันหมอพร้อม นอกจากนี้ การดูแลสุขภาพจิตเด็กและเยาวชนได้พัฒนาระบบการดูแลสุขภาพจิตในโรงเรียนภายใต้โครงการ School Health Hero โดยครูผู้สอนให้การดูแลช่วยเหลือเด็กและขอรับคำปรึกษาบุคลากรด้านสุขภาพจิตผ่านแอปพลิเคชันได้ และจัดทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) ร่วมกับมหาวิทยาลัยราชภัฏ 38 แห่งเพื่อดูแลสุขภาพจิตนักศึกษา

> *“กรมสุขภาพจิตติดตามสถานการณ์ความเครียดของประชาชนผ่าน www.วัดใจ.com และเพิ่มฟังก์ชัน “ตรวจสุขภาพใจ” ในแอปพลิเคชันหมอพร้อม”*

จากสถิติการประเมินด้านสุขภาพจิตของประชาชนในระบบ Mental Health Check In พบว่า เมื่อปี 2564 ประชาชนมีภาวะเครียดสูงร้อยละ 10.47 เสี่ยงซึมเศร้าร้อยละ 12.38 เสี่ยงฆ่าตัวตายร้อยละ 6.98 และมีภาวะหมดไฟร้อยละ 4.70[287] โดยในปี 2565 พบว่า สถิติเริ่มดีขึ้นกว่าปีก่อนหน้า โดยมีภาวะเครียดสูงร้อยละ 4.29 เสี่ยงซึมเศร้าร้อยละ 5.34 เสี่ยงฆ่าตัวตายร้อยละ 2.88 ภาวะหมดไฟร้อยละ 4.60[288] อย่างไรก็ดี หากพิจารณาจากสถิติการฆ่าตัวตายสำเร็จพบว่า ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 มีคนฆ่าตัวตายสำเร็จจำนวน 5,004 คน หรือ 7.67 ต่อประชากรแสนคน ซึ่งเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 - 2564

ภาพที่ 4.1 : สถิติการฆ่าตัวตายสำเร็จปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 - 2565

ที่มา : กรมสุขภาพจิต

นอกเหนือจากปัญหาสุขภาพจิตแล้วปัจจัยในการฆ่าตัวตายยังมีอีกหลายสาเหตุ เช่น ปัญหาเศรษฐกิจ (อาทิ ตกงาน ถูกทวงถามหนี้นอกระบบ) ปัญหาด้านกฎหมาย (อาทิ ถูกฟ้องล้มละลาย หรือเป็นคดีความ ถูกยึดทรัพย์) ปัญหาอาชีพการงาน ปัญหาการเรียน เป็นต้น ดังนั้นแนวทางการแก้ไขปัญหาการฆ่าตัวตายจึงควรใช้การวิเคราะห์กลุ่มเสี่ยงที่ต้องเฝ้าระวัง พัฒนาทักษะของญาติในการมีส่วนร่วมในการเฝ้าระวังจับสัญญาณเตือนการฆ่าตัวตายและทักษะสำหรับการช่วยเหลือเบื้องต้น รวมทั้งมีช่องทางให้สามารถติดต่อกับเจ้าหน้าที่เพื่อขอรับคำแนะนำหรือการช่วยเหลือได้อย่างรวดเร็ว รวมถึงการช่วยเหลือที่ต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญจากหลายสาขาอาชีพ[289]

ในส่วนของกลุ่มเด็กและเยาวชน ข้อมูลจากศูนย์ป้องกันการฆ่าตัวตายแห่งชาติ กรมสุขภาพจิต พ.ศ. 2560 - 2564 พบว่า จำนวนผู้ที่ฆ่าตัวตายสำเร็จและทำร้ายร่างกายตนเองในวัยเรียน และวัยทำงานตอนต้นหรือช่วงอายุ 15 - 34 ปี เพิ่มมากขึ้นกว่าวัยทำงานที่อายุเกิน 34 ปีขึ้นไปถึง 4 เท่า[290] ในขณะที่การสำรวจในระบบ Mental Health Check In ในกลุ่มประชากรอายุต่ำกว่า 18 ปี ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม - 23 พฤศจิกายน 2565 พบว่าเสี่ยงซึมเศร้าร้อยละ 9.27 เสี่ยงฆ่าตัวตายร้อยละ 16.02[291] นอกจากนี้ ยังพบการรายงานข่าวการฆ่าตัวตายของเด็กและเยาวชนอย่างต่อเนื่อง โดยความเสี่ยงต่อพฤติกรรมการฆ่าตัวตายเกิดขึ้นได้จากหลายปัจจัย เช่น ไม่ได้รับความอบอุ่นจากครอบครัวเท่าที่ควร หรือเข้มงวดกับเด็กมากเกินไป ได้รับบาดแผลทางจิตใจร้ายแรงอื่น ๆ เป็นต้น[292]

การประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชน

ปัญหาสุขภาพจิตของประชาชนได้มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นมาตั้งแต่ปี 2563 ที่เกิดสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ในขณะที่การเข้าถึงการรักษาพยาบาลหรือการรับคำปรึกษาด้านสุขภาพจิตยังไม่เพียงพอต่อความต้องการของประชาชน รวมถึงการขาดแคลนบุคลากรทางการแพทย์ด้านสุขภาพจิต อย่างไรก็ตาม รัฐได้มีความพยายามในการแก้ไขปัญหาความขาดแคลนของ

> *“ปัญหาสุขภาพจิตของประชาชนได้มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นมาตั้งแต่ที่เกิดสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ในขณะที่การเข้าถึงการรักษาหรือการรับคำปรึกษายังไม่เพียงพอต่อความต้องการของประชาชน”*

บุคลากรทางการแพทย์ด้านสุขภาพจิต โดยการเพิ่มช่องทางในการดูแลผู้ที่มีปัญหาสุขภาพจิต และนำเทคโนโลยีมาใช้ในการประเมินคัดกรอง รวมทั้งให้คำปรึกษาในเบื้องต้น โดยดำเนินการต่อเนื่องมาจนในปี 2565 และได้เพิ่มช่องทางให้หลากหลายมากขึ้น เช่น ระบบแชทบอทในแอปพลิเคชันหมอพร้อมที่ใช้ระบบปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence หรือ AI) มาใช้ในการคัดกรอง เป็นต้น เพื่อให้สอดคล้องกับหน้าที่ของรัฐในการดูแลสุขภาพจิตของประชาชนตามกติกา ICESCR ข้อ 12 ที่รับรองสิทธิของทุกคนที่จะมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตตามมาตรฐานสูงสุดเท่าที่เป็นไปได้ อย่างไรก็ตาม ยังคงมีความท้าทายในการดูแลปัญหาสุขภาพจิตของกลุ่มเด็กและเยาวชนที่ในปี 2565 พบว่ามีความเสี่ยงในการฆ่าตัวตายร้อยละ 16.02 ซึ่งสูงกว่าการประเมินสุขภาพจิตในภาพรวมที่มีความเสี่ยงในการฆ่าตัวตายเพียงร้อยละ 2.88 เท่านั้น และอัตราการฆ่าตัวตายสำเร็จของประชาชนที่ยังคงเพิ่มสูงขึ้นในทุกปี ซึ่งรัฐต้องดำเนินการเชิงรุกในการเข้าถึงกลุ่มเสี่ยงและให้ความช่วยเหลือได้ทันท่วงทีและมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

กสม. เห็นควรมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1) รัฐบาล โดย สธ. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสร้างระบบการแก้ไขปัญหาการฆ่าตัวตายที่ต้นเหตุและเชิงรุกในชุมชนเพื่อนำมาวิเคราะห์และกำหนดกลไกให้สอดคล้องกับปัญหาในแต่ละพื้นที่ในระดับจังหวัด โดยใช้การบูรณาการความร่วมมือจากภาคส่วนต่าง ๆ รวมถึงต้องพัฒนาทักษะของญาติในการมีส่วนร่วมในการเฝ้าระวังจับสัญญาณเตือนการฆ่าตัวตายและทักษะสำหรับ

การช่วยเหลือเบื้องต้น รวมทั้งมีช่องทางให้ญาติสามารถติดต่อกับเจ้าหน้าที่เพื่อขอรับคำแนะนำหรือการช่วยเหลือได้อย่างรวดเร็ว

2) รัฐบาลโดย สธ. ควรประชาสัมพันธ์ช่องทางการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่มีความเสี่ยงสูงเพื่อให้สามารถเข้ารับคำปรึกษาหรือการรักษาผู้มีปัญหาด้านสุขภาพจิต โดยเฉพาะในกลุ่มเด็กและเยาวชนอย่างต่อเนื่อง

3. สถานการณ์การใช้กัญชาของประชาชน

ที่มา : HealthServ.net

สถานการณ์ ปัญหาหรืออุปสรรค

สธ. ได้ออกประกาศ เรื่อง ระบุชื่อยาเสพติดให้โทษในประเภท 5 พ.ศ. 2565 ส่งผลให้ทุกส่วนของกัญชา กัญชง ไม่เป็นยาเสพติดให้โทษประเภท 5 ยกเว้นสารสกัดที่มีสารเตตราไฮโดรแคนนาบินอล (Tetrahydrocannabinol: THC) เกินร้อยละ 0.2 มีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 9 มิถุนายน 2565 ต่อมาหน่วยงานของรัฐได้ออกกฎหมายหลายฉบับเพื่อคุ้มครองผลกระทบด้านสุขภาพจากการใช้กัญชาที่ไม่ใช่เพื่อวัตถุประสงค์ทางการแพทย์ เช่น ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง กำหนดให้การกระทำให้เกิดกลิ่นหรือควันกัญชา กัญชง หรือพืชอื่นใดเป็นเหตุรำคาญ พ.ศ. 2565 เพื่อคุ้มครองสุขภาพของบุคคลซึ่งอาจได้รับอันตรายจากการสูบหรือบริโภคกัญชา กัญชง ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง สมุนไพรควบคุม (กัญชา) พ.ศ. 2565 ซึ่งกำหนดให้กัญชาหรือสารสกัดจากกัญชาเป็นสมุนไพรควบคุม และห้ามสูบกัญชาในที่สาธารณะ การห้ามใช้และจำหน่ายกัญชาหรือสารสกัดจากกัญชาให้กับผู้มีอายุต่ำกว่า 20 ปี หญิงมีครรภ์หรือหญิงให้นมบุตร ประกาศเมื่อวันที่ 16 มิถุนายน 2565 ต่อมาเมื่อวันที่ 11 พฤศจิกายน 2565 ได้มีการออกประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง สมุนไพรควบคุม (กัญชา) พ.ศ. 2565 ฉบับใหม่ โดยยกเลิกประกาศฉบับเดิม และกำหนดให้เฉพาะส่วนของช่อดอกกัญชาเป็นสมุนไพรควบคุม โดยห้ามจำหน่ายเพื่อการค้าให้กับผู้ที่มีอายุต่ำกว่ายี่สิบปี สตรีมีครรภ์หรือสตรีให้นมบุตร นักเรียน นิสิตหรือนักศึกษา ห้ามจำหน่ายสมุนไพรควบคุมเพื่อการสูบในสถานที่ประกอบการ ห้ามจำหน่ายสมุนไพรควบคุมหรือสินค้าที่แปรรูปจากสมุนไพรควบคุมเพื่อการค้าผ่านเครื่องจำหน่ายสินค้าอัตโนมัติ (vending machine) ผ่านช่องทางอิเล็กทรอนิกส์หรือเครือข่ายคอมพิวเตอร์ ห้ามโฆษณาสมุนไพรควบคุมในทุกช่องทางเพื่อการค้า ห้ามจำหน่ายสมุนไพรควบคุมหรือสินค้าที่แปรรูปจากสมุนไพรควบคุมเพื่อการค้าในบางสถานที่

ส่วนประกอบของกัญชาถูกนำมาใช้ประโยชน์ในทางการแพทย์ทั้งแพทย์แผนปัจจุบัน[293] และแพทย์แผนไทย[294] โดยมีผู้ได้รับการรักษาด้วยกัญชาในปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 จำนวน 23,402 คน และปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 จำนวน 59,287 คน[295] และประโยชน์ในด้านเศรษฐกิจที่ช่วยให้ชุมชนมีรายได้[296] อย่างไรก็ตาม หากประชาชนนำกัญชาไปใช้โดยไม่มีความรู้ในการปลูกหรือการใช้ในปริมาณที่เหมาะสมอาจทำให้ได้รับกัญชาที่มีสารปนเปื้อนและการออกฤทธิ์ที่ไม่แน่นอนได้ เนื่องจากในกัญชามีสาร THC ที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพหลายประการ[297] โดยเฉพาะผลกระทบต่อสมองของเด็กและเยาวชน[298] ซึ่งมีรายงานสถิติผู้ป่วยนอกที่มีความผิดปกติจากการใช้กัญชา Poisoning: Cannabis (derivatives) ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 - 2565 จำนวน 431 คน 572 คน และ 1,243 คน ตามลำดับ[299] รวมถึงการใช้กัญชาของเด็กและเยาวชนผ่านทางสื่อต่าง ๆ เช่น กรณีผู้ป่วยใช้กัญชาเกินขนาดจนต้องเข้ารับการรักษา

พยาบาล[300] กรณีเด็กได้รับกัญชาทั้งโดยตั้งใจและไม่ตั้งใจจนต้องเข้ารับการรักษาพยาบาล[301] กรณีหญิงสาวเข้ารักษาตัวในห้องฉุกเฉินจากการรับประทานขนมผสมกัญชาโดยไม่รู้ตัว[302] กรณีนักเรียนสูบกัญชาในโรงเรียน[303, 304] เป็นต้น ในเรื่องดังกล่าว กสม. จึงได้ประชุมรับฟังความคิดเห็นจากภาคส่วนต่าง ๆ และจัดทำรายงานข้อเสนอแนะต่อรัฐบาลและรัฐสภาเพื่อคุ้มครองสิทธิด้านสุขภาพและสิทธิเด็กในสถานการณ์การใช้กัญชาในประเทศไทย[305]

การประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชน

นับแต่มีนโยบายในการใช้กัญชาในทางการแพทย์ พบว่า มีจำนวนผู้ป่วยที่ได้รับการรักษาด้วยกัญชาเพิ่มขึ้นมากกว่าเท่าตัวในปี 2565 จากปีก่อนหน้า อย่างไรก็ตาม การประกาศให้กัญชาและกัญชงไม่เป็นยาเสพติดให้โทษเมื่อวันที่ 9 มิถุนายน 2565 มีรายงานการใช้กัญชานอกเหนือจากการใช้ทางการแพทย์และรายงานผลกระทบต่อสุขภาพที่อาจเกี่ยวเนื่องจากการใช้กัญชาออกมาเป็นระยะ โดยเฉพาะในเด็กและเยาวชน สตรีตั้งครรภ์ บุคคลที่มีโรคประจำตัวบางโรค และผู้บริโภคทั่วไป ซึ่งขณะนี้รัฐสภาอยู่ระหว่างการพิจารณากฎหมายเพื่อคุ้มครองผู้บริโภคจากการใช้กัญชา กัญชง ที่ไม่เหมาะสมและอาจส่งผลกระทบต่อสุขภาพ อย่างไรก็ตาม ในระหว่างจัดทำกฎหมายเฉพาะเพื่อควบคุมและกำกับดูแลการใช้กัญชา กัญชง หน่วยงานที่เกี่ยวข้องแม้จะมีกฎหมายเพื่อคุ้มครองสุขภาพของประชาชนจากการใช้กัญชาหลายฉบับ แต่ยังไม่มีกลไกบังคับใช้ที่ชัดเจนและยังไม่ครอบคลุมเพียงพอที่จะสามารถป้องกันผลกระทบได้อย่างมีประสิทธิผล[306] โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อมีการออกประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง สมุนไพรควบคุม (กัญชา) พ.ศ. 2565 ลงวันที่ 11 พฤศจิกายน 2565 โดยยกเลิกประกาศฉบับเดิม และกำหนดให้เฉพาะส่วนของช่อดอกกัญชาเป็นสมุนไพรควบคุม ส่งผลให้ใบกัญชาและสารสกัดหรือส่วนอื่น ๆ ซึ่งมีสาร THC ไม่ถูกควบคุมโดยประกาศฉบับนี้ อาจส่งผลให้มีการจำหน่ายกัญชาส่วนอื่นที่ไม่ใช่ช่อดอกให้แก่ผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปี สตรีตั้งครรภ์และให้นมบุตร นักเรียน นักศึกษาได้

> *“แม้จะมีกฎหมายเพื่อคุ้มครองสุขภาพของประชาชนจากการใช้กัญชาหลายฉบับ แต่ยังไม่มีกลไกบังคับใช้ที่ชัดเจนและยังไม่ครอบคลุมเพียงพอที่จะป้องกันผลกระทบได้อย่างมีประสิทธิผล”*

นอกจากนี้ ในปี2565 ยังปรากฏรายงานผลกระทบจากการใช้กัญชาของประชาชน สะท้อนจากสถิติผู้ป่วยนอกที่มีความผิดปกติจากการใช้กัญชาที่สูงขึ้นเกือบสามเท่าตัวจากปี 2563 รวมถึงเด็กและเยาวชนผ่านทางสื่อต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการขาดความรู้ความเข้าใจและการได้รับทราบข้อมูลที่ถูกต้องเพียงพอต่อการใช้กัญชา ซึ่งเป็นหน้าที่ของรัฐในการคุ้มครองสิทธิด้านสุขภาพและสิทธิเด็ก รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 55 และมาตรา 61 กำหนดให้รัฐมีหน้าที่ต้องเสริมสร้างให้ประชาชนมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพและการป้องกันโรค รวมทั้งต้องจัดให้มีมาตรการหรือกลไกที่มีประสิทธิภาพในการคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิของผู้บริโภคด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านการรู้ข้อมูลที่เป็นจริง ด้านความปลอดภัย หรือด้านอื่นใดอันเป็นประโยชน์ต่อผู้บริโภค นอกจากนี้ ในฐานะรัฐภาคีกติกา ICESCR รัฐยังมีพันธกรณีตามข้อ 12 ที่ต้องรับรองสิทธิของทุกคนที่จะมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตตามมาตรฐานสูงสุดเท่าที่เป็นได้ ซึ่งรวมถึงการทำให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่มีผลกระทบด้านสุขภาพด้วย อีกทั้งมีพันธกรณีตามอนุสัญญา CRC ที่กำหนดให้การกระทำทั้งปวงของรัฐภาคีต้องคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นลำดับแรก และต้องประกันอย่างเต็มที่เท่าที่จะทำได้ให้มีการอยู่รอดและการพัฒนาของเด็ก รวมถึงจะต้องดำเนินมาตรการที่เหมาะสมทั้งปวงที่จะคุ้มครองเด็กจากการใช้โดยผิดกฎหมายซึ่งยาเสพติด รวมทั้งสารที่มีพิษต่อจิตประสาทอื่น ๆ ตามข้อ 3 ข้อ 6 ข้อ 24 และข้อ 33 ดังนั้น รัฐจึงต้องให้ความสำคัญในการกำหนดนโยบายและการตรากฎหมายใด ๆ ที่จะมีผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชน โดยเฉพาะ

อย่างยิ่งผลกระทบต่อสุขภาพและพัฒนาการของเด็ก และต้องมีมาตรการป้องกันด้านสุขภาพนั้นอย่างเพียงพอ เพื่อประกันว่าประชาชนและเด็กจะไม่ได้รับอันตรายด้านสุขภาพ ทั้งมาตรการด้านนิติบัญญัติ บริหาร สังคม และการศึกษา ซึ่งรวมถึงการให้ความรู้และข้อมูลที่จำเป็นเพื่อป้องกันการเจ็บป่วยและการมีสุขภาพที่ดีด้วย

ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

กสม. เห็นควรมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ดังนี้

1) รัฐสภาควรพิจารณาให้มีกฎหมายในระดับ พ.ร.บ. ที่รวบรวมมาตรการเกี่ยวกับการใช้กัญชา กัญชง ให้อยู่ในฉบับเดียวกัน และกำหนดมาตรการในการคุ้มครองด้านสุขภาพและควบคุมการใช้กัญชา กัญชง รวมถึงผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้อง เช่น การควบคุมผลิตภัณฑ์กัญชา กัญชง หรือสารสกัดให้มีสาร THC ในปริมาณที่เหมาะสม การควบคุมบรรจุภัณฑ์และฉลากผลิตภัณฑ์ ซึ่งต้องมีการให้ข้อมูลและคำเตือนด้านสุขภาพ และไม่มีลักษณะที่ดึงดูดความสนใจต่อเด็กและเยาวชน การกำหนดห้ามขายกัญชา กัญชง ในบางลักษณะ เช่น การขายโดยใช้เครื่องกดอัตโนมัติ หรือการขายผ่านทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ การขายนอกสถานที่ที่ระบุไว้ในใบอนุญาต และการห้ามขายในสถานที่บางแห่ง การกำหนดห้ามโฆษณาเพื่อขาย/วางจำหน่าย การกำหนดพื้นที่ห้ามสูบกัญชาและบทกำหนดโทษ เป็นต้น[307]

2) รัฐบาลควรมอบหมายให้ สธ. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกำหนดมาตรการที่สามารถลดความเสี่ยงของการใช้กัญชาในทางที่ผิดในกฎหมายอย่างชัดเจนและบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง ซึ่งควรครอบคลุมมาตรการตรวจหาสาร THC ในผลิตภัณฑ์ การตรวจบัตรประชาชนของผู้ซื้อกัญชา ดำเนินการพัฒนาองค์ความรู้ เครื่องมือ และสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้กัญชา กัญชง พัฒนากลไกในการเฝ้าระวังและติดตามสถานการณ์การใช้กัญชา กัญชง และผลกระทบในด้านสุขภาพทั้งในสถานพยาบาล สถานศึกษา และชุมชน รวมทั้งเชื่อมโยงฐานข้อมูลระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สนับสนุนให้ท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการควบคุมการปลูกและการใช้ประโยชน์จากกัญชา กัญชง รวมทั้งพัฒนากฎหมายและการตรวจวัดระดับการสูบหรือบริโภคกัญชา กัญชง ขณะขับขี่ยานพาหนะ การทำงานกับเครื่องจักร ทำงานในที่สูง หรือทำงานในลักษณะอื่นที่อาจก่อให้เกิดอุบัติเหตุ[308]

> *“รัฐสภาควรพิจารณาให้มีกฎหมายในระดับ พ.ร.บ. ที่รวบรวมมาตรการเกี่ยวกับการใช้กัญชา กัญชง ให้อยู่ในฉบับเดียวกัน และกำหนดมาตรการในการคุ้มครองด้านสุขภาพและควบคุมการใช้กัญชา กัญชง รวมถึงผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้อง”*

สิทธิด้านการศึกษา

1. การจัดการและประเมินผลการศึกษา

สถานการณ์ ปัญหาหรืออุปสรรค

สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ในช่วงปี 2563 - 2564 ทำให้สถานศึกษาต้องปิดการเรียนการสอนโดยในบางพื้นที่มีการปิดเรียนมากกว่า 53 สัปดาห์[309] ส่งผลให้เกิดภาวะสูญเสียการเรียนรู้ (learning loss) และความเหลื่อมล้ำสำหรับกลุ่มผู้เรียนที่ไม่สามารถเข้าถึงการเรียนในรูปแบบออนไลน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ[310] อีกทั้งมีรายงานว่า การปิดสถานศึกษาเป็นระยะเวลายาวนานกระทบต่อการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยในด้านวิชาการและด้านการจดจำอย่างมาก[311] ประกอบกับผู้ปกครองอ่านหนังสือให้เด็กฟังน้อยลงส่วนหนึ่งเนื่องจากขาดสื่อการเรียนรู้ ความยากจนและการเข้าไม่ถึงเทคโนโลยี ส่งผลต่อการพัฒนาทักษะด้านภาษาและทักษะด้านคณิตศาสตร์ของเด็ก หลายภาคส่วน

ในสังคมจึงได้มีข้อเสนอให้ชดเชยเวลาเรียนที่หายไป พัฒนาทักษะการอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครองและยกระดับการเรียนการสอนด้วยรูปแบบ active learning[312] ที่เน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมและมีปฏิสัมพันธ์ในการเรียน

ในปี 2565 รัฐบาลมีนโยบายให้สถานศึกษาจัดการเรียนการสอนในรูปแบบ onsite โดย สธ. ได้ออกประกาศมาตรการเปิดเรียน onsite ในสถานศึกษาเพื่อเตรียมความพร้อมการเปิดภาคเรียนที่ 1/2565 อาทิ การเร่งรัดให้มีการฉีดวัคซีนให้ครอบคลุมผู้เรียนและบุคลากรทางการศึกษาอย่างทั่วถึง[313] กรณีมีผู้ติดเชื้อให้พิจารณาจัดรูปแบบการเรียนการสอนอย่างเหมาะสม และ ศธ. กำหนดให้สถานศึกษาทั้งที่สังกัดรัฐและเอกชนกลับมาทำการสอนในห้องเรียนได้ โดยออกประกาศเรื่องหลักเกณฑ์การเปิดโรงเรียน พ.ศ. 2565[314] นอกจากนี้มีความคืบหน้าในการจัดทำกฎหมายด้านการศึกษาจำนวน 2 ฉบับ ได้แก่ 1) ร่าง พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. .... ซึ่งอยู่ระหว่างการพิจารณาของรัฐสภา มีสาระสำคัญ เช่น การกำหนดการจัดการศึกษาตามสมรรถนะผู้เรียน 7 ช่วงวัย และมีระบบการศึกษาที่เอื้อต่อการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างต่อเนื่องโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง รวมทั้งการพัฒนาครูผู้สอนที่ต้องมีทักษะหลากหลายมากยิ่งขึ้นเพื่อให้สามารถออกแบบการจัดการเรียนการสอนและสื่อสารกับผู้เรียนได้อย่างเชี่ยวชาญ[315] และ 2) ร่าง พ.ร.บ. ส่งเสริมการเรียนรู้ พ.ศ. .... ซึ่งรัฐสภาให้ความเห็นชอบแล้ว มีสาระสำคัญ เช่น จัดให้มีระบบกระตุ้นหรืออำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงการเรียนรู้ได้ด้วยตนเองในเรื่องที่มีความสนใจและความถนัด และกำหนดให้จัดตั้งศูนย์จัดการเรียนรู้ในระดับอำเภอหรือตำบล[316]

ในส่วนของ กสม. ได้ตรวจสอบเรื่องร้องเรียนที่เกี่ยวกับการจัดและการประเมินผลการศึกษาเสร็จสิ้นจำนวน 2 เรื่อง ได้แก่ 1) กรณีผู้จัดการศึกษาโดยครอบครัวร้องเรียนว่า สพฐ. สพป. และ สพม. ปฏิเสธการมีส่วนร่วมในการประเมินผลการศึกษาของผู้ปกครองที่จัดการศึกษาโดยครอบครัว (home school) ซึ่ง กสม. ได้มีข้อเสนอแนะให้ สพฐ. กำหนดให้ครอบครัวหรือผู้จัดการศึกษาโดยครอบครัวมีส่วนร่วมในการวัดและประเมินผลเพื่อให้เป็นไปอย่างรอบด้านและมีประสิทธิภาพ[317] และ 2) กรณีหน่วยงานของรัฐยกเลิกระเบียนแสดงผลการเรียนหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน หรือใบ ปพ. 1 ส่งผลให้นักเรียนไม่ได้รับวุฒิการศึกษาและเสียโอกาสในการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น กสม. จึงมีข้อเสนอแนะให้ ศธ. จัดทำระบบให้สามารถเชื่อมโยงฐานข้อมูลการศึกษาของผู้เรียนในแต่ละระบบการศึกษา เพื่อป้องกันไม่ให้ผู้เรียนเสียโอกาสทางการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น[318]

การประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชน

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

> *“ในปี 2565 รัฐบาลมีความพยายามให้สถานศึกษาทุกแห่งจัดเตรียมความพร้อมการเรียนการสอนแบบ onsite เต็มรูปแบบหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 เริ่มดีขึ้น”*

ในปี 2565 รัฐบาลมีความพยายามให้สถานศึกษาทุกแห่งจัดเตรียมความพร้อมการเรียนการสอนแบบ onsite เต็มรูปแบบหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 เริ่มดีขึ้น ทั้งการจัดหาวัคซีนและเตรียมพร้อมโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษาให้สามารถจัดการเรียนการสอนได้ ซึ่งเป็นการดำเนินการที่สำคัญของรัฐต่อข้อเสนอแนะของ กสม. ในรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2564 ที่ให้กลับมาจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาได้ตามปกติ รวมทั้งการจัดทำกฎหมาย 2 ฉบับ ได้แก่ ร่าง พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. .... และร่าง พ.ร.บ. ส่งเสริมการเรียนรู้ พ.ศ. .... ที่จะช่วยให้มีการกำหนดรูปแบบการเรียนการสอนที่มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับ

ผู้เรียน ทำให้สามารถเข้าถึงการศึกษาตามความต้องการและเป้าหมายการเรียนรู้ในแต่ละช่วงวัย เกิดความร่วมมือในการส่งเสริมการเรียนรู้ระหว่างหน่วยงานรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคประชาชน และภาคเอกชน ในการจัดการศึกษาเพื่อให้สามารถนำไปสู่การลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ตามสิทธิที่ได้รับรองในรัฐธรรมนูญ มาตรา 54 ที่บัญญัติให้รัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาอย่างมีคุณภาพ และสอดคล้องกับกติกา ICESCR ข้อ 13 ที่รับรองสิทธิของทุกคนในการศึกษา รวมทั้งอนุสัญญา CRC ข้อ 28 ที่บัญญัติให้รัฐมีมาตรการสนับสนุนการเข้าเรียนอย่างสม่ำเสมอ อย่างไรก็ตาม ยังมีสถานการณ์ที่น่ากังวลในกลุ่มนักเรียนที่ต้องหยุดเรียน โดยเฉพาะในกลุ่มเด็กปฐมวัย ซึ่งยังไม่สามารถเข้าถึงการเรียนในรูปแบบออนไลน์ได้อย่างทั่วถึง บางส่วนขาดแคลนอุปกรณ์เทคโนโลยี ซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ จนอาจนำไปสู่การสูญเสียการเรียนรู้ (learning loss) ที่เป็นปัญหาสำคัญต่อพัฒนาการของผู้เรียนให้สมวัย ทั้งนี้ ยังไม่มีข้อมูลที่ชัดเจนถึงจำนวนนักเรียนที่ระดับความรู้หายไปหรือถดถอยลง จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่รัฐต้องฟื้นฟูความรู้และเพิ่มเติมการเรียนรู้ที่สูญหายไปให้แก่ผู้เรียนโดยเร่งด่วน ควบคู่กับการส่งเสริมทักษะที่สำคัญในการสอนให้แก่พ่อแม่ผู้ปกครอง นอกจากนี้ จากข้อเสนอแนะของ กสม. ในเรื่องจัดการศึกษาโดยครอบครัว (home school) และการเชื่อมโยงฐานข้อมูลการศึกษาของผู้เรียนในแต่ละระบบการศึกษา จะช่วยยกระดับการส่งเสริมและสนับสนุนเพื่อคุ้มครองสิทธิด้านการศึกษาในรูปแบบอื่น ซึ่งหน่วยงานของรัฐควรพิจารณาดำเนินการปรับปรุงแก้ไขให้เกิดผลเป็นรูปธรรม

> *“รัฐต้องฟื้นฟูความรู้และเพิ่มเติมการเรียนรู้ที่สูญหายไปให้แก่ผู้เรียนโดยเร่งด่วน ควบคู่กับการส่งเสริมทักษะที่สำคัญในการสอนให้แก่พ่อแม่ผู้ปกครอง”*

ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

กสม. เห็นควรมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1) รัฐบาลควรมอบหมาย ศธ. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ร่วมกันสำรวจและจัดทำข้อมูลเกี่ยวกับการสูญเสียการเรียนรู้ของผู้เรียนในด้านต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่การฟื้นฟูและป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้นต่อผู้เรียน โดยอาจกำหนดให้มีการจัดการเรียนการสอนเชิงรุก (active learning) การสอนเพิ่มเติมเพื่อชดเชยเวลาเรียนและฟื้นฟูความรู้ของผู้เรียนที่สูญหายหรือถดถอยไป รวมทั้งทบทวนหลักสูตรการเรียนการสอนที่มีอยู่ในปัจจุบันให้สอดคล้องต่อความต้องการของผู้เรียนแต่ละช่วงชั้น

2) เมื่อ ร่าง พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. .... และร่าง พ.ร.บ. ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต พ.ศ. .... ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเร่งจัดทำกฎหมายลำดับรองเพื่อให้สามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งการจัดทำกฎหมายลำดับรองที่ต้องคำนึงถึงการยกระดับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาไทย และรัฐบาลควรมอบหมายหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้เตรียมความพร้อมในการบังคับใช้กฎหมายเพื่อจัดการศึกษาให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

3) รัฐบาลโดย ศธ. ควรกำหนดนโยบายและมาตรการที่ชัดเจนเกี่ยวกับการจัดการศึกษาโดยครอบครัว (home school) ที่รับรองสิทธิของผู้จัดการศึกษาโดยครอบครัวให้สามารถดำเนินการจัดการศึกษาให้แก่ผู้เรียน รวมทั้งเชื่อมโยงฐานข้อมูลการศึกษาของผู้เรียนในแต่ละระบบการศึกษาเพื่อเปิดโอกาสการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับสถานการณ์

2. การเข้าถึงการศึกษา

สถานการณ์ ปัญหาหรืออุปสรรค

จากการสำรวจข้อมูลของ ศธ. พบว่า มีนักเรียนที่หลุดจากระบบการศึกษาช่วงปี 2564 จำนวน 238,707 คน และสามารถนำกลับเข้าสู่ระบบการศึกษาก่อนปี 2565 ได้แล้ว จำนวน 117,065 คน[319] คงเหลือผู้เรียนที่ยังมิได้นำกลับเข้าสู่ระบบการศึกษาจำนวน 121,642 คน จากการดำเนินการของรัฐบาลผ่านโครงการพาน้องกลับมาเรียน ในปี 2565 ทำให้สามารถนำผู้เรียนกลับเข้าสู่ระบบการศึกษาได้เพิ่มอีกจำนวน 103,689 คน คงเหลือผู้เรียนที่ยังไม่กลับเข้าสู่ระบบการศึกษาหรืออยู่ระหว่าง

การติดตามอีกจำนวน 17,953 คน สำหรับสาเหตุที่ทำให้ผู้เรียนหลุดจากระบบการศึกษาพบว่า เกิดจากปัญหาทางสังคมและปัญหาทางเศรษฐกิจของครอบครัว ซึ่งเป็นผลกระทบต่อเนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19[320]

> *"สาเหตุที่ทำให้ผู้เรียนหลุดจากระบบการศึกษา เกิดจากปัญหาทางสังคมและปัญหาทางเศรษฐกิจของครอบครัว ซึ่งเป็นผลกระทบต่อเนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19"*

สำหรับการให้การช่วยเหลือผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์เพื่อสร้างความเสมอภาคและลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาผ่าน กสศ. มีการประเมินว่า มีผู้เรียนที่เสี่ยงต่อการหลุดจากระบบการศึกษาทั้งหมดประมาณ 3.1 ล้านคน กสศ. ได้ให้การช่วยเหลือผู้เรียนที่ยากจนเป็นพิเศษด้วยการสนับสนุนด้านการเงิน จำนวนประมาณ 1.3 ล้านคน โดยเป็นผู้เรียนระดับชั้นอนุบาล 200,187 คน และผู้เรียนที่อยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาและมัธยมศึกษา จำนวน 1,106,965 คน รวมทั้งได้ส่งต่อข้อมูลการช่วยเหลือไปยังสถานศึกษาเพื่อสนับสนุนให้ได้รับการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น โดยในปี 2565 มีผู้เรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 148,021 คน ได้ศึกษาต่อถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 62,042 คน และในจำนวนดังกล่าวได้เข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา จำนวน 20,018 คน[321] อย่างไรก็ตาม ยังไม่สามารถให้การช่วยเหลือผู้เรียนที่ยากจนและเสี่ยงต่อการหลุดจากระบบการศึกษาได้ในทุกพื้นที่ โดยยังมีผู้เรียนจำนวนมากที่ไม่ได้รับการช่วยเหลือเนื่องจากข้อจำกัดด้านงบประมาณ[322]

ในส่วนของการให้ความช่วยเหลือผ่านการกู้ยืมเงินเพื่อการศึกษาของ กยศ. พบว่ามีผู้กู้ยืมเงินทั้งหมด 6.4 ล้านคน ในจำนวนดังกล่าวมีผู้ที่สำเร็จการศึกษาและชำระเงินคืนแล้ว จำนวน 1.6 ล้านคน อยู่ระหว่างการชำระเงินคืนอีก 3.5 ล้านคน[323] โดยการกู้ยืม กยศ. เฉพาะในปี 2565 พบว่า มีผู้ยื่นกู้ยืมทั้งหมด 656,187 คน ได้รับการอนุมัติให้กู้ยืม จำนวน 638,714 คน คิดเป็นจำนวนเงินที่ให้กู้ยืมทั้งหมด 3.9 หมื่นล้านบาท กยศ. พบประเด็นปัญหาผู้กู้ยืมจำนวนมากขาดการชำระเงินคืนกองทุนโดยมีสาเหตุมาจากความยากจนและขาดวินัยทางการเงินหลังสำเร็จการศึกษา[324] ทั้งนี้ รัฐบาลให้การช่วยเหลือผู้กู้ยืมที่ไม่สามารถชำระหนี้คืนได้ตามกำหนด ด้วยการไกล่เกลี่ยหนี้ เพื่อช่วยเหลือผู้กู้ยืมที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 โดยจะไม่ถูกดำเนินคดีและได้รับส่วนลดเบี้ยปรับ รวมทั้งได้รับโอกาสในการขยายระยะเวลาผ่อนชำระเงินกู้ได้จนถึงอายุ 65 ปี[325] และรัฐสภาได้เห็นชอบร่าง พ.ร.บ. กองทุนให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา (ฉบับที่..) พ.ศ. .... ซึ่งมีสาระสำคัญที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์สามารถเข้าถึงการสนับสนุนด้านการเงินได้ง่ายยิ่งขึ้น เช่น ให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาโดยไม่ต้องใช้ผู้ค้ำประกันจากเดิมที่กำหนดให้ผู้กู้ยืมต้องมีผู้ค้ำประกัน และปรับการคิดดอกเบี้ยในอัตราไม่เกินร้อยละ 1 ต่อปี จากเดิมที่คิดดอกเบี้ยไม่เกินร้อยละ 7.5 ต่อปี และอัตราเบี้ยปรับกรณีผิดนัดชำระหนี้ไม่เกินร้อยละ 0.5 ต่อปี จากเดิมที่คิดดอกเบี้ยผิดนัดไม่เกินร้อยละ 1.5 ต่อเดือน[326] เป็นต้น

การประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชน

จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ซึ่งส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจและความยากจนของครอบครัว ทำให้มีนักเรียนจำนวนมากหลุดจากระบบการศึกษา รัฐบาลได้ใช้ความพยายามอย่างเต็มที่ในการนำนักเรียนกลับเข้าสู่ระบบการศึกษา ซึ่งเป็นการดำเนินการที่สำคัญของรัฐต่อข้อเสนอแนะของ กสม. ตามรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2564 ที่ให้รัฐบาลดำเนินการเชิงรุกเพื่อติดตามเด็กที่อาจหลุดหรือหลุดจากระบบการศึกษาได้กลับเข้ารับการศึกษาตามสิทธิที่ได้รับการรับรองในรัฐธรรมนูญ และสอดคล้องกับกติกา ICESCR ข้อ 13 ที่รับรองสิทธิของทุกคนในการศึกษา รวมทั้งอนุสัญญา CRC ข้อ 28 ที่รัฐพึงมีมาตรการลดอัตราการออกจากโรงเรียนกลางคัน นอกจากนี้ รัฐได้ให้การช่วยเหลือผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ผ่านกลไกการสนับสนุนทางการเงิน

ที่สำคัญ ได้แก่ กสศ. และ กยศ. เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา เป็นการดำเนินการเพื่อส่งเสริมการเข้าถึงสิทธิการศึกษาให้ครอบคลุมและทั่วถึงยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นไปตามรัฐธรรมนูญและพันธกรณีระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชน แต่ยังมีผู้ยื่นกู้บางรายไม่ได้รับการอนุมัติให้กู้ยืมและมีผู้เรียนจำนวนมากที่สำเร็จการศึกษาแล้วแต่ไม่สามารถใช้คืนเงินกู้ได้อันเนื่องมาจากความยากจนหลังจากจบการศึกษา ซึ่งได้มีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายตามร่าง พ.ร.บ. กองทุนให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... โดยลดเงื่อนไขการกู้ยืมเพื่อช่วยให้ผู้เรียนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์เข้าถึงการศึกษาได้มากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับข้อเสนอแนะของกระบวนการ UPR ที่รัฐให้การตอบรับในเรื่องการขยายการเข้าถึงการศึกษาและให้การศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับทุกคนอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งรับรองการเพิ่มอัตราการเข้าศึกษาในทุกระดับ

ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

กสม. เห็นควรมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1) รัฐบาลควรมอบหมายหน่วยงานที่เกี่ยวข้องติดตามเด็กที่อาจหลุดหรือหลุดจากระบบการศึกษาส่วนที่เหลืออย่างต่อเนื่อง และสนับสนุนการดำเนินงานของ กสศ. พร้อมจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอต่อการคัดกรองและช่วยเหลือเด็กที่มีความเสี่ยงต่อการหลุดจากระบบการศึกษาที่อยู่ในครอบครัวที่มีความยากจนให้ได้รับโอกาสเข้าถึงการศึกษาเพิ่มมากยิ่งขึ้น

2) รัฐบาลควรมอบหมายหน่วยงานที่เกี่ยวข้องพิจารณาเพิ่มความรู้ทางการเงินให้แก่ผู้เรียนที่กู้ยืมเงินจาก กยศ. เพื่อให้มีความสามารถชำระหนี้คืนได้หลังจากสำเร็จการศึกษาและมีรายได้เพียงพอต่อการดำเนินชีวิต

สิทธิชุมชนในการจัดการที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

1. การจัดการที่ดินและการจัดการทรัพยากรป่าไม้

สถานการณ์ ปัญหาหรืออุปสรรค

ด้านการจัดการที่ดิน

ในปี 2565 ประชาชนที่ประสบปัญหาที่ดินทำกินทับซ้อนกับโครงการของรัฐยังคงออกมาร้องเรียนให้รัฐแก้ไขปัญหา อาทิ กรณีชาวบ้านใน จ. อุตรดิตถ์ ติดตามความคืบหน้าเรื่องที่อยู่อาศัยและที่ดินทำกินตามที่รัฐบาลจะจัดสรรให้ใหม่หลังจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ ตั้งแต่ปี 2513[327] และกรณีชาวบ้านใน อ. ฮอด อ. จอมทอง และ อ. ดอยเต่า จ. เชียงใหม่ ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนภูมิพล ถูกจัดสรรให้ไปอาศัยและทำกินในพื้นที่ซึ่งเช่าจากกรมป่าไม้ แต่ปัจจุบันสัญญาเช่าหมดอายุและยังไม่มีการต่อสัญญา ทำให้ประสบปัญหาความไม่มั่นคงในที่อยู่อาศัยและที่ดินทำกิน[328] ทั้งนี้ พบปัญหาเรื่องที่ดินทำกินทับซ้อนกับที่ดินของรัฐหลายกรณีทั่วประเทศ เช่น ชาวบ้านทัพไทย อ. ตาพระยา จ. สระแก้ว เรียกร้องให้แก้ไขการประกาศป่าชุมชนทับซ้อนกับที่ดินของชาวบ้าน[329] กรณีชาวบ้านหลายตำบลใน อ. คลองหอยโข่ง จ. สงขลา ขอความช่วยเหลือกรณีที่ดินที่ทับซ้อนกับพื้นที่ป่าสงวนของกรมป่าไม้[330] กรณีชาวบ้านได้รับความเดือดร้อนจากแนวเขตการรถไฟแห่งประเทศไทย (รฟท.) ที่ทับซ้อนกับที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัย[331] เป็นต้น

ข้อมูลจากสำนักงานคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ (คทช.) ระบุว่าประเทศไทยมีที่ดินที่มีการออกเอกสารสิทธิประมาณ 130 ล้านไร่ การถือครองส่วนมากกระจุกตัวอยู่ในกลุ่มบุคคลหรือนิติบุคคลบางกลุ่ม โดยนับตั้งแต่ปี 2558 - 2565 ประชาชนผู้ไร้ที่ดินทำกินได้ยื่นคำร้องแสดงความประสงค์ให้หน่วยงานภาครัฐช่วยเหลือจำนวน 823,936 ราย ซึ่งได้รับการจัดที่ดินแล้ว 76,453 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 25 ของการกำหนดพื้นที่เป้าหมายและ

การให้หนังสืออนุญาต อย่างไรก็ตาม ปัญหาที่มีส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับการขอให้ออกเอกสารสิทธิ การขอที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัย และการแก้ไขปัญหาทับซ้อนของแนวเขตที่ดิน[332] ในปี 2565 คทช. ได้ตั้งคณะทำงานแก้ไขปัญหาและศึกษาแนวทางจัดที่ดินทำกินให้ชุมชนโดยการยกระดับโฉนดชุมชนให้เป็นรูปแบบหนึ่งของการจัดที่ดินตามมาตรา 10 (4) ของ พ.ร.บ. คณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ พ.ศ. 2562 ให้เป็นไปตามที่ ครม. มอบหมายให้ คทช. ดำเนินการแก้ไขปัญหาที่ทำกินตามข้อเรียกร้องของกลุ่มขบวนการประชาชนเพื่อสังคมที่เป็นธรรม หรือ ขปส. (P-move)[333] นอกจากนี้ เมื่อวันที่ 22 พฤศจิกายน 2565 ครม. มีมติเห็นชอบผลการดำเนินการปรับปรุงแผนที่แนวเขตที่ดินของรัฐแบบบูรณาการ มาตราส่วน 1:4000 (One Map) และรับรองเส้นแนวเขตที่ดินของรัฐเพื่อแก้ไขปัญหาที่ดินทับซ้อนของหน่วยงานรัฐ 9 หน่วยงาน[334] จำนวน 11 จังหวัด โดยมีพื้นที่หลังปรับปรุงแนวเขตฯ รวม 18,954,338 ไร่ [335]

ในส่วนของ กสม. ได้ตรวจสอบในประเด็นที่ดินทับซ้อนที่สำคัญในปี 2565 อาทิ กรณีการออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง (นสล.) พื้นที่สนามฝึกรบในป่าของหน่วยงานทางทหารอาจทับซ้อนกับที่ดินทำกินของราษฎรใน จ. อุดรธานี จากการตรวจสอบพบว่า พื้นที่ดังกล่าวเป็นเขตป่าสงวนแห่งชาติ ไม่สามารถดำเนินการเพื่อออก นสล. ได้ จึงมีข้อเสนอแนะให้กรมป่าไม้ร่วมกับ คทช. ดำเนินการจัดที่ดินให้แก่ราษฎรในพื้นที่โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมและยุติกระบวนการออก นสล.[336] กรณีการดำเนินโครงการของรัฐที่ จ. สุรินทร์ ทับซ้อนกับที่ดินของประชาชนโดยมิได้มีการพิสูจน์สิทธิการถือครองที่ดินหรือตรวจสอบระงับข้อพิพาทให้เสร็จสิ้น ทำให้ที่ดินได้รับความเสียหายและไม่สามารถใช้ประโยชน์ได้ จึงมีข้อเสนอแนะให้กรมที่ดินพัฒนาระบบการควบคุมตรวจสอบการสร้างระวางแผนที่ไว้ใช้ในราชการ พร้อมทั้งจัดทำฐานข้อมูลรูปแปลงที่ดินให้ถูกต้อง และให้ คทช. ปรับปรุงแผนที่แนวเขตที่ดินของรัฐแบบบูรณาการมาตราส่วน 1:4000 (One Map) เพื่อนำมาประกอบการแก้ไขปัญหาแนวเขตที่ดินของรัฐ โดยไม่เป็นอุปสรรคต่อการพิสูจน์การได้มาซึ่งสิทธิในที่ดินของประชาชน[337] และกรณีแนวเขตปรับปรุงใหม่ของอุทยานแห่งชาติทับซ้อนที่ดินทำกินของประชาชนในพื้นที่ จ. ระยอง ทำให้ประชาชนไม่สามารถอยู่อาศัยและประกอบอาชีพการเกษตรได้ จึงมีข้อเสนอแนะให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการโดยให้คำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนรวมทั้งความมั่นคงในการถือครองที่ดินและการประกอบอาชีพของประชาชน[338]

สถานการณ์การจัดการทรัพยากรป่าไม้

การอนุรักษ์และป้องกันการบุกรุกทำลายทรัพยากรป่าไม้ตามนโยบายทวงคืนผืนป่าและคำสั่ง คสช. เมื่อปี 2557 ส่งผลให้มีการขับไล่และรื้อถอนทำลายทรัพย์สิน รวมถึงจับกุมดำเนินคดีกับประชาชนจำนวนมาก แม้ต่อมาในปี 2562 รัฐบาลได้ยกเลิกคำสั่งดังกล่าว แต่ปัจจุบันผลจากการจับกุมดำเนินคดียังคงปรากฏอยู่ จากสถิติการดำเนินคดีทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ซึ่งเก็บรวบรวมตั้งแต่ปี 2554 - 2565 มีจำนวน 48,764 คดี (ข้อมูล ณ วันที่ 24 มีนาคม 2565) ผู้ถูกดำเนินคดีส่วนมากได้รับผลกระทบเนื่องจากไม่มีทุนทรัพย์ในการต่อสู้คดี ประเภทคดีส่วนมากได้แก่ คดีบุกรุกพื้นที่ คดีทำไม้/ของป่า และคดีเกี่ยวกับสัตว์ป่า ส่วนสถิติการดำเนินคดีกับผู้กระทำผิดกฎหมายของกรมป่าไม้ ตั้งแต่ปี 2560 - 2564 มีจำนวน 20,490 คดี (ข้อมูล ณ วันที่ 19 พฤศจิกายน 2564)[339] เฉพาะในปี 2565 พบกรณีประชาชนรายหนึ่งใน จ. ลำปาง อยู่อาศัยและทำกินในพื้นที่ก่อนการประกาศเป็นป่าสงวนแห่งชาติ แต่ถูกดำเนินคดีบุกรุกพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ และศาลฎีกาพิพากษาให้จำคุกและปรับ โดยรอลงอาญา 2 ปี[340] เป็นต้น นอกจากนี้ มีรายงานว่า ยธ. ได้ดำเนินการตามมติ ครม. เกี่ยวกับข้อเรียกร้องของกลุ่ม P-move โดยจัดตั้งคณะทำงานศึกษาร่างกฎหมายว่าด้วยการนิรโทษกรรมแก่ราษฎรซึ่งได้รับความเสียหายหรือได้รับผลกระทบจากการดำเนินนโยบายของรัฐ โดยมีกรอบการพิจารณา เช่น การนิยามความเสียหายหรือผลกระทบ การกำหนดฐานความผิดที่จะได้รับการนิรโทษกรรม เป็นต้น ซึ่งมีกลุ่มประชาชน

ที่ถูกดำเนินคดีจากนโยบายประกาศเขตพื้นที่ทับที่ทำกินและการกระทำความผิดเกี่ยวกับการบุกรุก ครอบครอง หรือกระทำการใด ๆ ให้สภาพป่าเสื่อมเสียรวมอยู่ด้วย

ภายหลังที่รัฐบาลได้ประกาศใช้ พ.ร.บ. อุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2562 พ.ร.บ. สงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2562 และ พ.ร.บ. ป่าชุมชน พ.ศ. 2562 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีหน้าที่ต้องจัดทำกฎหมายลำดับรองเพื่อกำหนดหลักเกณฑ์ คุณสมบัติ และเงื่อนไขในการอยู่อาศัยในพื้นที่ที่ได้มีการสำรวจและตรวจสอบการถือครองที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัย อย่างไรก็ตาม ในปี 2565 การดำเนินการดังกล่าวยังไม่เสร็จสิ้นและมีความล่าช้า ในขณะเดียวกันภาคประชาสังคมได้เรียกร้องให้ทบทวนเนื้อหาร่างกฎหมายลำดับรองที่อาจมีผลกระทบต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ ขอบเขตเงื่อนไขการใช้ประโยชน์ทรัพยากรบางกรณีไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของประชาชน รวมทั้งบทกำหนดโทษมีความรุนแรงไม่สอดคล้องกับความเสียหาย[341] นอกจากนี้ มีรายงานว่าในการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในการกำหนดพื้นที่อุทยานแห่งชาติออบขานในเขต อ. สะเมิง จ. เชียงใหม่ ประชาชนในพื้นที่ประมาณ 300 คน มีความกังวลถึงผลกระทบต่อโอกาสในการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ รวมถึงการไม่ได้รับความคุ้มครองสิทธิในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 64 (การสำรวจพื้นที่ทำกินของราษฎร) และมาตรา 65 (การใช้ประโยชน์จากป่า) ตาม พ.ร.บ. อุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2562 ทั้งนี้ กสม. ได้จัดทำรายงานและมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับกฎหมายลำดับรองซึ่งอาศัยอำนาจตาม พ.ร.บ. อุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2562 และ พ.ร.บ. สงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2562[342] โดยเน้นย้ำให้หน่วยงานที่บังคับใช้กฎหมายด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมต้องคำนึงถึงสิทธิชุมชนซึ่งได้รับการรับรองไว้ตามรัฐธรรมนูญเป็นหลัก รวมทั้งคำนึงถึงการมีส่วนร่วมความมั่นคงในการถือครองที่ดินและการประกอบอาชีพของประชาชน

การประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชน

รัฐบาลมีความพยายามอย่างต่อเนื่องในการแก้ไขปัญหาการถือครองที่ดินและความขัดแย้งในพื้นที่ป่าอนุรักษ์โดยมี คทช. เป็นหน่วยงานหลักร่วมกับหน่วยงานอื่นที่มีบทบาทด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และด้านที่ดินและการเกษตร โดยมีนโยบายยกระดับโฉนดชุมชนเพื่อจัดสรรที่ทำกินให้แก่ประชาชน รวมทั้งปรับปรุงแผนที่แนวเขตที่ดินของรัฐแบบบูรณาการมาตราส่วน 1:4000 (One Map) และรับรองเส้นแนวเขตที่ดินของรัฐเพื่อแก้ปัญหาพื้นที่ทับซ้อนกันของหน่วยงานรัฐ เนื่องจากแต่ละหน่วยงานมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องหลายฉบับและใช้มาตราส่วนในแผนที่แนบท้ายกฎหมายแตกต่างกัน ทั้งนี้ เพื่อให้มีแนวทางการแก้ไขปัญหาผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นกับประชาชนจากการปรับปรุงแผนที่แนวเขตที่ดินของรัฐซ้อนทับกับแนวเขตที่ดินที่มีเอกสารสิทธิหรือมีการเข้าครอบครองประโยชน์ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวสอดคล้องกับข้อเสนอแนะของ กสม. และรัฐธรรมนูญ มาตรา 72 (3) ที่กำหนดให้รัฐกระจายการถือครองที่ดินเพื่อให้ประชาชนสามารถมีที่ทำกินได้อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม รวมทั้งมีความพยายามที่เป็นรูปธรรมมากขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาประชาชนที่ได้รับผลกระทบหรือความเสียหายจากการดำเนินนโยบายของรัฐเกี่ยวกับการอนุรักษ์และจัดการทรัพยากรธรรมชาติของรัฐเพื่อมุ่งไปสู่การนิรโทษกรรม และให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมในการทำงานร่วมกับกลไกที่เกี่ยวข้อง

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

อย่างไรก็ตาม การจัดการที่ดินและการจัดการทรัพยากรป่าไม้ ซึ่งเกิดขึ้นจากโครงการของรัฐในอดีตและส่งผลกระทบต่อที่อยู่อาศัยและที่ทำกินของประชาชนยังไม่ได้รับการแก้ไขอย่างเสร็จสิ้น และปัญหายังคงปรากฏให้เห็นอย่างต่อเนื่องในปี 2565 โดยเฉพาะกรณีพื้นที่ทับซ้อนระหว่างเขตป่าอนุรักษ์กับที่อยู่อาศัยและที่ดินทำกินของประชาชน การจัดสรรที่ดินให้แก่ประชาชนตามนโยบายของ คทช. ยังไม่แล้วเสร็จและมีความคืบหน้าล่าช้าเพียงร้อยละ 25 ของพื้นที่เป้าหมาย ประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากนโยบายด้านการอนุรักษ์และปกป้องการบุกรุกหรือทำลายทรัพยากรป่าไม้ โดยเฉพาะคดีที่ประชาชนรายหนึ่งถูกศาลฎีกาพิพากษาจำคุกและปรับเนื่องจากถูกกล่าวหาว่าบุกรุกป่าสงวน ทั้งที่พื้นที่ดังกล่าวมีการอยู่อาศัยมาก่อนประกาศเขตป่าสงวน รวมไปถึงการจัดทำกฎหมายลำดับรองของกฎหมายเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ยังคงมีความล่าช้าและมีข้อห่วงกังวลจากภาคประชาสังคมว่าจะขาดหลักประกันด้านการมีส่วนร่วมและการคำนึงถึงรูปแบบวิถีชีวิตของประชาชนตามที่ได้รับการรับรองในรัฐธรรมนูญ มาตรา 43 (2) และมาตรา 57 (2)

ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

กสม. เห็นควรมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1) รัฐบาลควรมอบหมาย คทช. ทส. และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องพิจารณาปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสิทธิชุมชน การจัดการที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนที่อยู่อาศัยมาก่อนประกาศแนวเขตป่าอนุรักษ์หรือเขตอุทยาน เร่งรัดการปรับปรุงแนวเขตที่ดินของรัฐแบบบูรณาการมาตราส่วน 1:4000 (One map) รวมทั้งเร่งพิสูจน์สิทธิการถือครองที่ดินในเขตที่ดินประเภทต่าง ๆ ของรัฐให้แก่ประชาชนตามแนวทางจัดการที่ดินทำกินชุมชนตาม พ.ร.บ. คณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ พ.ศ. 2562

2) รัฐบาลควรมอบหมาย ทส. พิจารณาเร่งรัดการตรากฎหมายลำดับรองของกฎหมายเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้สอดคล้องกับสิทธิชุมชนในการจัดการบำรุงรักษา และใช้ประโยชน์ รวมถึงการมีส่วนร่วมกับรัฐในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ให้มีความยั่งยืนและเป็นธรรม

3) รัฐบาลโดย ยธ. ควรเร่งดำเนินการจัดทำกฎหมายนิรโทษกรรมแก่ราษฎรซึ่งได้รับความเสียหายหรือได้รับผลกระทบจากการดำเนินนโยบายของรัฐ โดยเน้นการมีส่วนร่วมจากภาคส่วนต่าง ๆ และมีหลักประกันว่าหลักเกณฑ์พิจารณาให้ความช่วยเหลือจะครอบคลุมประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากนโยบายด้านการอนุรักษ์และปกป้องการบุกรุกหรือทำลายทรัพยากรป่าไม้ และไม่ควรมีการดำเนินคดีเพิ่มหากปัญหาการทับซ้อนของที่ดินยังไม่ได้รับการแก้ไข

2. สิทธิชุมชนในโครงการพัฒนาของรัฐหรือเอกชน

ที่มา สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

สถานการณ์ ปัญหาหรืออุปสรรค

กรณีโครงการพัฒนาของรัฐ

จากการติดตามสถานการณ์ด้านสิทธิชุมชนในโครงการพัฒนาของรัฐ ยังคงพบปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่อาจส่งผลกระทบต่อชุมชนและสิ่งแวดล้อม การดำเนินโครงการพัฒนาหลายแห่งขาดการคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของบุคคลและชุมชนที่เพียงพอ การเปิดเผยข้อมูลการดำเนินการไม่โปร่งใส นำมาซึ่งการคัดค้านและการไม่ยอมรับจากชุมชนและภาคประชาสังคม เช่น โครงการผันน้ำยวมลงสู่เขื่อนภูมิพลและโครงการสายส่งไฟฟ้าแรงสูงลำพูน-สบเมย มีข้อห่วงกังวล

เกี่ยวกับผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและพื้นที่ทำกินของชุมชน และการได้รับทราบข้อมูลข่าวสารหรือภาษาทางการซึ่งเข้าใจได้ยาก[343] โครงการอ่างเก็บน้ำลำน้ำญวน จ. พะเยา ถูกชาวบ้านในพื้นที่คัดค้านหลังจากทราบว่ารายงานการประเมินผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม (EIA) ผ่านความเห็นชอบ แต่ชาวบ้านยืนยันว่าไม่ทราบและไม่เคยเข้าร่วมในกระบวนการศึกษาผลกระทบมาก่อน[344] โครงการสะพานเศรษฐกิจเชื่อมฝั่งทะเลอ่าวไทย-อันดามัน (แลนด์บริดจ์เส้นทางชุมพร-ระนอง) มีรายงานว่าสำนักงานนโยบายและแผนการขนส่งและจราจร (สนข.) อยู่ระหว่างเตรียมเสนอ ครม. พิจารณาเห็นชอบผลการศึกษาโครงการ[345] โดยประชาชนในพื้นที่ยังไม่ทราบรายละเอียดการดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับโครงการ ซึ่งไม่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนและการประเมินผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม (EIA) ที่เหมาะสม จึงอาจก่อให้เกิดปัญหาต่อชุมชนและสิ่งแวดล้อมได้[346] เป็นต้น นอกจากนี้ ยังพบการขอให้ภาครัฐทบทวนนโยบายส่งเสริมโรงไฟฟ้าชีวมวลเนื่องจากประเทศไทยมีไฟฟ้าสำรองเพียงพอและการดำเนินโครงการประเภทดังกล่าวไม่อยู่ในเงื่อนไขต้องจัดทำรายงาน EIA ซึ่งจะทำให้ขาดมาตรการที่เหมาะสมในการควบคุมมลพิษจากโรงไฟฟ้าที่มีต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนและสิ่งแวดล้อม[347] และการดำเนินโครงการกำแพงกันคลื่นชายฝั่งทะเลในภาคใต้และภาคตะวันออกที่มีปัญหาการกัดเซาะชายฝั่งทะเล ภาคประชาสังคมยังคงเรียกร้องให้โครงการกำแพงกันคลื่นต้องจัดทำรายงาน EIA หากเป็นโครงการขนาดใหญ่ ควรมีการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (Strategic Environmental Assessment: SEA) ด้วย[348]

ในปี 2565 กสม. ได้รับเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับผลกระทบจากการดำเนินโครงการพัฒนาของรัฐหลายกรณี เช่น โครงการยกระดับถนนสาธารณะของเทศบาลนครนนทบุรี โครงการขุดลอกร่องน้ำสาธารณประโยชน์ใน จ. ภูเก็ต โครงการขุดลอกอ่าวปัตตานี ผลกระทบจากการประกอบกิจการเหมืองแร่และโรงไฟฟ้าแม่เมาะ และการกำหนดเส้นเสียงในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากการดำเนินงานของสนามบินอู่ตะเภา[349] เป็นต้น โดยมีรายงานผลการตรวจสอบเรื่องร้องเรียนที่สำคัญ อาทิ โครงการก่อสร้างสะพานข้ามแม่น้ำเจ้าพระยาบริเวณแยกเกียกกายขาดการมีส่วนร่วมและส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมและประชาชน กสม. จึงมีข้อเสนอแนะให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดให้มีการเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับโครงการและการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนก่อนเริ่มดำเนินโครงการใหม่[350] และกรณีขอให้ตรวจสอบกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการสำรวจและออกแบบทางแยกต่างระดับทางหลวงใน จ. สุราษฎร์ธานี ซึ่ง กสม. เห็นว่ากระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการดังกล่าวยังไม่สอดคล้องกับสิทธิในการมีส่วนร่วมของบุคคลและชุมชนอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน จึงมีข้อเสนอแนะให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดตั้งคณะทำงานเพื่อศึกษารูปแบบที่เหมาะสมในการสำรวจและออกแบบการก่อสร้างให้ได้ข้อยุติร่วมกัน โดยให้มีผู้แทนภาคส่วนต่าง ๆ รวมถึงชุมชนที่ได้รับผลกระทบร่วมเป็นคณะทำงาน[351]

กรณีโครงการพัฒนาของเอกชน

สำหรับการดำเนินโครงการพัฒนาของเอกชนพบปัญหาในลักษณะเดียวกับโครงการพัฒนาของรัฐ โดยเฉพาะประเด็นการมีส่วนร่วมของประชาชนและการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร รวมถึงข้อห่วงกังวลถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมที่อาจเกิดขึ้น เช่น กรณีบริษัทเอกชนที่ได้เข้ารับประทานบัตรทำเหมืองแร่โพแทช จ. อุดรธานี ถูกประชาชนในพื้นที่รวบรวมรายชื่อคัดค้านเพราะกังวลถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น[352] กรณีประชาชนใน อ. แม่ลาน้อย จ. แม่ฮ่องสอน คัดค้านการทำเหมืองแร่ฟลูออไรต์เนื่องจากมีความกังวลถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อวิถีชีวิต สุขภาพและสิ่งแวดล้อม ทำให้ผู้ประกอบการไม่สามารถจัดทำเวทีรับฟังความเห็นได้[353] หรือกรณีประชาชนใน จ. ลำพูน ร้องเรียนคัดค้านโครงการก่อสร้างโรงไฟฟ้าขยะ เนื่องจากไม่ทราบมาก่อนว่าจะมีโรงไฟฟ้าขยะเข้ามาตั้งใกล้เคียงชุมชน[354] เป็นต้น

นอกจากนี้ จากการตรวจสอบของ กสม. เมื่อปี 2563 พบการละเมิดสิทธิมนุษยชนในกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อประกอบการจัดทำ EIA

ในโครงการเหมืองแร่อมก๋อย จ. เชียงใหม่[355] ในปี 2565 ประชาชนในพื้นที่ได้ร่วมกันยื่นฟ้องต่อศาลปกครองเชียงใหม่และศาลให้การคุ้มครองชั่วคราว ส่งผลให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและบริษัทเจ้าของโครงการเหมืองแร่ไม่สามารถดำเนินการใด ๆ ได้ในระหว่างการพิจารณาคดีจนกว่าศาลจะมีคำพิพากษา[356] ในส่วนการดำเนินการของ กสม. ได้รับเรื่องร้องเรียนจากประชาชนที่กล่าวอ้างว่ามีการดำเนินโครงการของเอกชนที่ส่งผลกระทบต่อชุมชนและสิ่งแวดล้อมหลายกรณี โดยในปี 2565 ได้รับ 8 คำร้อง ใกล้เคียงกับปี 2564 ซึ่งมี 9 คำร้อง เช่น กรณีผลกระทบจากการประกอบธุรกิจดูดทรายในแม่น้ำชี ใน จ. อุบลราชธานี และในคลองพุมดวง จ. สุราษฎร์ธานี กรณีโครงการเหมืองแร่หินอุตสาหกรรมใน จ. สตูล และกรณีโครงการเหมืองแร่หินเพื่ออุตสาหกรรมปูนซีเมนต์ใน จ. สระบุรี ที่ขาดการมีส่วนร่วมและกระทบต่อวิถีชีวิตของประชาชน[357] เป็นต้น สำหรับในปี 2565 มีรายงานผลการตรวจสอบที่สำคัญ เช่น กรณีกล่าวอ้างว่า ได้รับผลกระทบจากการดำเนินกิจการคลังน้ำมันเชื้อเพลิงในพื้นที่ ต.แหลมใหญ่ อ. เมืองสมุทรสงคราม จ. สมุทรสงคราม[358] เป็นต้น

การประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชน

ในปี 2565 ภาพรวมการดำเนินการโครงการพัฒนาของรัฐหรือของเอกชนที่รัฐเป็นผู้อนุญาต รวมทั้งข้อมูลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนของ กสม. ยังคงสะท้อนปัญหาและอุปสรรคในการสร้างหลักประกันให้กับบุคคลหรือชุมชนที่อาจได้รับผลกระทบด้านสิทธิมนุษยชนจากการดำเนินโครงการดังกล่าว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นการมีส่วนร่วมของประชาชนและการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่สำคัญเพื่อประกอบการรับฟังความคิดเห็นอย่างเพียงพอและครบถ้วน การดำเนินโครงการบางกรณีถูกคัดค้านตั้งแต่ก่อนการเริ่มโครงการ ในขณะที่บางโครงการที่ต้องจัดทำรายงาน EIA ไม่ได้รับความน่าเชื่อถือและขาดการมีส่วนร่วม ส่งผลให้เกิดความขัดแย้งระหว่างประชาชนในพื้นที่กับหน่วยงานของรัฐหรือเอกชนที่เป็นเจ้าของโครงการ โดยเฉพาะโครงการเกี่ยวกับเหมืองแร่หินอุตสาหกรรมที่สร้างความวิตกกังวลเกี่ยวกับปัญหามลพิษ ทั้งฝุ่นละออง เสียงและความสั่นสะเทือนจากการระเบิดหิน และผลกระทบต่อวิถีชีวิตของประชาชนและชุมชน ซึ่งสถานการณ์ดังกล่าวสะท้อนว่าการดำเนินการของหน่วยงานรัฐและเอกชนยังคงไม่สอดคล้องเพียงพอตามหลักสิทธิชุมชนในการมีส่วนร่วมเพื่อจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมซึ่งได้รับการรับรองในรัฐธรรมนูญมาตรา 43 (2) มาตรา 57 (2) และมาตรา 58 รวมทั้งสิทธิในการมีส่วนร่วมในการบริหารรัฐกิจซึ่งได้รับการรับรองในกติกา ICCPR ตลอดจนสิทธิของบุคคลที่จะมีคุณภาพชีวิตและสุขภาพที่ดีซึ่งได้รับการรับรองในกติกา ICESCR

ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

กสม. เห็นควรมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1) รัฐบาลควรกำชับให้หน่วยงานของรัฐหรือเอกชนที่ดำเนินโครงการพัฒนาต่าง ๆ ที่อาจส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ที่อยู่อาศัยและที่ดินทำกิน หรือคุณภาพชีวิตของบุคคลหรือชุมชน ต้องจัดให้มีการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์หรือระดับโครงการ ไม่ว่าประเภทของโครงการนั้นอยู่ในเงื่อนไขที่ต้องจัดทำรายงาน EIA หรือไม่ก็ตาม โดยให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างแท้จริง จัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นจากผู้ที่อาจได้รับผลกระทบ รวมทั้งเปิดเผยข้อมูลการดำเนินการทั้งในด้านบวกและด้านลบอย่างถูกต้องครบถ้วน

2) ในกรณีที่ปรากฏว่าการดำเนินโครงการใดจะก่อให้เกิดผลกระทบต่อประชาชนมากกว่าที่เผยแพร่ข้อมูลไว้ รัฐบาลควรกำชับให้หน่วยงานของรัฐหรือเอกชนพิจารณาทบทวนความเหมาะสมและความจำเป็นในการดำเนินโครงการ หากจำเป็นต้องดำเนินโครงการต่อไป ต้องจัดทำมาตรการป้องกัน แก้ไข หรือเยียวยาความเดือดร้อนหรือเสียหายให้แก่ประชาชนหรือชุมชนที่ได้รับผลกระทบอย่างรวดเร็วและเป็นธรรม

ธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน

ประเทศไทยให้ความสำคัญกับการขับเคลื่อนหลักการชี้แนะของสหประชาชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน นำไปสู่การประกาศใช้แผนปฏิบัติการระดับชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน (National Action Plan on Business and Human Rights: NAP) ระยะที่ 1 (พ.ศ. 2562 - 2565) ซึ่งครบกำหนดระยะเวลาตามแผนปฏิบัติการแล้ว และอยู่ระหว่างจัดทำแผนปฏิบัติการในระยะที่ 2 สำหรับสถานการณ์สิทธิมนุษยชนที่สำคัญในปี 2565 มีดังนี้

1. การดำเนินการตามแผน NAP

สถานการณ์ ปัญหาหรืออุปสรรค

การปฏิบัติการตามแผน NAP ระยะที่ 1 (ระยะครึ่งรอบ) มีผลการดำเนินการที่สำคัญ อาทิ การให้ความช่วยเหลือด้านแรงงานในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 การกำหนดให้บริษัทที่จดทะเบียนในตลาดทุนเปิดเผยข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อม สังคม รวมถึงสิทธิมนุษยชนและการมีธรรมาภิบาล หรือข้อมูล ESG (Environmental, Social and Governance) ในรายงาน One report[359]

สำหรับการจัดทำร่างแผน NAP ระยะที่ 2 (พ.ศ. 2566 - 2570) กระบวนการจัดทำยังคงเน้น 4 ประเด็นหลักที่จะขับเคลื่อนต่อเนื่องจากแผน NAP ระยะที่ 1 โดยคำนึงถึงสถานการณ์และบริบทสังคมที่เปลี่ยนไป อาทิ สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ โดยอยู่ระหว่างจัดทำและรับฟังความคิดเห็นจากภาคส่วนต่าง ๆ[360] อย่างไรก็ตาม ภาคประชาสังคม ภาคเอกชน และนักวิชาการบางส่วนมีความเห็นว่ากระบวนการทบทวนหรือจัดทำร่างแผน NAP ระยะที่ 2 ยังขาดการมีส่วนร่วมที่ชัดเจนเพียงพอ และในส่วนภาคธุรกิจยังขาดความรู้ความเข้าใจเรื่องธุรกิจกับสิทธิมนุษยชนโดยต้องการให้มีตัวอย่างหรือแนวปฏิบัติที่ดีในการดำเนินการสำหรับการประกอบธุรกิจ[361]

ในส่วนภาพรวมการดำเนินการด้านอื่น ๆ ของภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในปี 2565 พบว่า ภาครัฐมีมาตรการส่งเสริมให้สถานประกอบการนำแนวปฏิบัติการใช้แรงงานที่ดี (Good Labor Practices: GLP) ไปใช้ในการบริหารด้านแรงงานเพื่อให้เกิดบรรทัดฐานการปฏิบัติต่อแรงงานที่แสดงออกถึงการประกอบธุรกิจที่มีความรับผิดชอบทางสังคม และยกระดับสภาพการจ้างและสภาพการทำงาน เช่น การลงนามบันทึกความตกลงระหว่างกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานกับบริษัทขนาดใหญ่แห่งหนึ่ง ซึ่งมีพนักงานประมาณ 5,000 คน เป็นต้น[362] และมีการดำเนินการเพื่อคุ้มครองนักปกป้องสิทธิมนุษยชนที่คัดค้านการประกอบธุรกิจที่ส่งผลกระทบต่อชุมชน โดยมีการแก้ไขเพิ่มเติม พ.ร.บ. คุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 และประกาศใช้ พ.ร.บ. คุ้มครองพยานในคดีอาญา (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2565 เพื่อคุ้มครองพยานให้เกิดความเชื่อมั่น ได้รับความคุ้มครองและได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสมมากยิ่งขึ้น ในขณะที่หน่วยงานของรัฐที่มีบทบาทในการเป็นผู้ให้เงินกู้แก่ประเทศเพื่อนบ้านเพื่อดำเนินโครงการที่เป็นโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ ได้มีนโยบายและตัวอย่างโครงการที่สอดคล้องกับหลักการด้านสิทธิมนุษยชน เช่น การประกาศนโยบายด้านสิทธิมนุษยชนภายใต้โครงการให้ความช่วยเหลือประเทศเพื่อนบ้านให้สอดคล้องกับแผน NAP ซึ่งกำหนดให้โครงการต่าง ๆ ต้องประเมินความเสี่ยงของผลกระทบด้านสิทธิมนุษยชนอย่างรอบด้าน (Human Rrights Due Diligence: HRDD) ก่อนการดำเนินโครงการ เช่น งานจ้างออกแบบโครงการสายส่งไฟฟ้าแรงสูงในสหภาพเมียนมา เป็นต้น[363] ในส่วนการประกอบธุรกิจของรัฐวิสาหกิจไทยในต่างประเทศ มีการกำหนดหลักเกณฑ์จัดตั้งหรือร่วมทุนและกำกับดูแลบริษัทในเครือให้เคารพหลักสิทธิมนุษยชน โดยทัดเทียมกับบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย[364]

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

2. การประกอบธุรกิจกับการเคารพสิทธิมนุษยชน

สถานการณ์ ปัญหาหรืออุปสรรค

ในปี 2565 มีความคืบหน้าในการสร้างความร่วมมือและผลักดันประเด็นสิทธิมนุษยชนให้ภาคธุรกิจนำไปปฏิบัติให้เกิดผลมากขึ้น เช่น การลงนามบันทึกข้อตกลงเพื่อก่อตั้ง "สถาบันธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน" (BHR Academy) ระหว่างสมาคมเครือข่ายโกลบอลคอมแพ็กแห่งประเทศไทย (GCNT) กับกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ยธ. สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (กลต.) คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และสำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (UNDP)[365] สำนักงาน กลต. จัดทำโครงการธุรกิจกับสิทธิมนุษยชนสำหรับภาคธุรกิจในตลาดทุนไทย ระยะที่ 2 ในหลักสูตร "ธุรกิจกับสิทธิมนุษยชนสำหรับภาคธุรกิจในตลาดทุน" ทั้งนี้ ในปี 2565 เป็นปีแรกที่บริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ต้องส่งแบบแสดงรายการข้อมูลประจำปี หรือ 56-1 One Report[366] นอกจากนี้ จากการที่ประเทศไทยได้รับการจัดอันดับให้เป็นประเทศที่มีแรงงานข้ามชาติหญิงในธุรกิจก่อสร้างมากเป็นอันดับ 2 ของโลก ด้วยจำนวนแรงงาน 200,000 คน หรือร้อยละ 40 ของแรงงานข้ามชาติทั้งหมด มูลนิธิศุภนิมิตฯ จึงได้ร่วมมือกับภาคธุรกิจก่อสร้างและอสังหาริมทรัพย์ดำเนินโครงการนำร่องในปี 2565 สนับสนุนแรงงานในโครงการก่อสร้างที่อยู่อาศัย 10 แห่ง ให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิแรงงานและกลไกความช่วยเหลือต่าง ๆ จากรัฐ โดยเน้นกลุ่มแรงงานหญิงบุตรของแรงงานก่อสร้าง และในปี 2566 จะขยายไปยังแรงงานข้ามชาติชายและกลุ่มแรงงานไทยต่อไป[367] สำหรับการส่งเสริมความรู้ด้านธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน กสม. ได้จัดกิจกรรมเพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนประเด็นธุรกิจกับสิทธิมนุษยชนให้กับหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนในพื้นที่ จ. ภูเก็ต[368] รวมทั้งได้มีความร่วมมือกับสถาบันการศึกษาในการส่งเสริมความรู้เรื่องธุรกิจกับสิทธิมนุษยชนแก่ผู้ประกอบการ โดยการร่วมกำหนดเค้าโครงเนื้อหาหลักสูตรอบรมธุรกิจกับสิทธิมนุษยชนของมหาวิทยาลัยบูรพา สำหรับผู้ประกอบการหรือผู้สนใจ[369]

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

อย่างไรก็ตาม ในปี 2565 ยังคงปรากฏว่าภาคเอกชนประกอบธุรกิจที่ยังขาดความตระหนักและส่งผลกระทบด้านสิทธิมนุษยชนหลายกรณี อาทิ กรณีแพลตฟอร์มขายสินค้าออนไลน์รายหนึ่งส่งเสริมการขายมีลักษณะล้อเลียนหรือพาดพิงผู้พิการหรือผู้ทุพพลภาพ กสม. จึงมีแถลงการณ์แสดงความห่วงใยและให้ภาคธุรกิจและผู้มีอิทธิพลในสื่อออนไลน์จัดทำสื่อโดยคำนึงถึงความรับผิดชอบต่อสังคมเพื่อสนับสนุนการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ รวมทั้งการดำเนินธุรกิจอย่างเคารพสิทธิมนุษยชนตามหลักการชี้แนะว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชนของสหประชาชาติ[370]

3. ความท้าทายต่อประเด็นหลักตามแผน NAP

สถานการณ์ ปัญหาหรืออุปสรรค

ในภาพรวมการปฏิบัติตามแผน NAP ระยะที่ 1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ดำเนินการตามแผนงานหรือกิจกรรมแล้วเป็นส่วนใหญ่ แต่ยังมีสถานการณ์ปัญหาหรือข้อท้าทายซึ่งเป็นผลจากการติดตามสถานการณ์และการดำเนินการของ กสม. ใน 4 ประเด็นหลัก ดังนี้

ด้านแรงงาน

กสม. พบว่าแรงงานเผชิญปัญหาการเลิกจ้างโดยไม่เป็นธรรมหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมายเป็นระยะ ๆ โดยในปี 2565 กสม. ได้รับเรื่องร้องเรียนกรณีแรงงานถูกเลิกจ้างอย่างไม่เป็นธรรม จึงมีข้อเสนอแนะ อาทิ ให้สำนักงานสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานในพื้นที่พิจารณาให้บริษัทผู้ถูกร้องดำเนินการเยียวยาแรงงานดังกล่าวภายใน 60 วันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งรายงานผลการตรวจสอบ ให้ รง. กำชับให้สำนักงานส่วนภูมิภาคส่งเสริมให้สถานประกอบกิจการในพื้นที่รับผิดชอบนำแนวปฏิบัติการใช้แรงงานที่ดีตามที่ระบุไว้ในแผน NAP ไปใช้ในการบริหารจัดการธุรกิจของตน[371] เรื่องร้องเรียนในกรณีที่สถานประกอบการกำหนดให้มีการตรวจเลือดหาเชื้อเอชไอวีก่อนรับบุคคลเข้าทำงาน จำนวน 6 คำร้อง[372] ซึ่งเป็นการเลือกปฏิบัติในการจ้างงาน โดย กสม. มีข้อเสนอแนะให้หน่วยงานของรัฐกำกับดูแลองค์กรภาครัฐหรือเอกชนให้ยกเลิกการตรวจหาเชื้อเอชไอวีก่อนรับเข้าทำงาน[373]

ด้านชุมชน ที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

การประกอบธุรกิจที่ส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบางกรณีนำไปสู่การคัดค้านการดำเนินโครงการ และการเรียกร้องให้แก้ไขเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้น เช่น กรณีการประกอบกิจการเหมืองแร่โพแทชในพื้นที่ อ. ด่านขุนทด จ. นครราชสีมา ประชาชนยื่นหนังสือและเดินขบวนเรียกร้องให้ยุติการดำเนินโครงการและเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นต่อสิ่งแวดล้อมและโอกาสในการประกอบอาชีพโดยเร็ว[374] กรณีน้ำมันดิบของบริษัทเอกชนแห่งหนึ่งรั่วไหลที่ จ. ระยอง ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและธุรกิจท่องเที่ยวในพื้นที่เป็นวงกว้าง[375] เป็นต้น ในส่วนการดำเนินการของ กสม. ได้จัดเวทีรับฟังความคิดเห็นครบรอบ 1 ปี กรณีโรงงานสารเคมีแห่งหนึ่งเกิดเหตุระเบิดส่งผลกระทบต่อชุมชนและสิ่งแวดล้อม โดยเน้นย้ำให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องหาแนวทางที่เหมาะสมในการป้องกันหรือแก้ไขการละเมิดสิทธิมนุษยชน รวมถึงการให้ความช่วยเหลือเยียวยาประชาชนที่ได้รับผลกระทบ[376] นอกจากนี้ กสม. ได้ตรวจสอบเรื่องร้องเรียนกรณีที่ดินพิพาทระหว่างผู้ประกอบธุรกิจการท่องเที่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลอูรักลาโว้ย จ. สตูล เนื่องจากปัญหาการปิดเส้นทางสัญจรสาธารณะในพื้นที่ โดย กสม. มีข้อเสนอแนะให้ภาคส่วนต่าง ๆ ตรวจพิสูจน์การออกเอกสารสิทธิที่ดินให้เกิดความเป็นธรรมกับทุกฝ่าย รวมทั้งเคารพสิทธิชุมชนและปฏิบัติตามหลักการชี้แนะของสหประชาชาติเรื่องธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน[377] และการตรวจสอบเรื่องร้องเรียนกรณีคัดค้านโครงการก่อสร้างโรงไฟฟ้าพลังงานสะอาดในพื้นที่ อ. นาบอน จ. นครศรีธรรมราช ซึ่ง กสม. พบว่าชาวบ้านในพื้นที่ขาดการมีส่วนร่วมในขั้นตอนขออนุญาตประกอบกิจการไฟฟ้าตามที่กฎหมายกำหนด จึงมีข้อเสนอแนะให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทบทวนการอนุญาตให้ประกอบกิจการไฟฟ้า เร่งรัดการแต่งตั้งคณะกรรมการกลางประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ในพื้นที่ (SEA) โดยอาศัยการมีส่วนร่วมกับทุกภาคส่วน ตลอดจนนำหลักการชี้แนะว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ (UNGPs) และกระบวนการ HRDD ไปปรับใช้เป็นกรอบการดำเนินการด้วย

ด้านนักปกป้องสิทธิมนุษยชน

นักปกป้องสิทธิมนุษยชนยังคงได้รับผลกระทบจากการถูกฟ้องร้องดำเนินคดีจากองค์กรธุรกิจเพื่อระงับหรือยับยั้งการมีส่วนร่วมของสาธารณชน เช่น กรณีภาคธุรกิจแห่งหนึ่งฟ้องร้องดำเนินคดีต่อลูกจ้าง รวมถึงสื่อมวลชนและนักเคลื่อนไหวด้านสิทธิมนุษยชน แม้ว่าเป็นกรณีที่เกิดขึ้นตั้งแต่ปี 2559 แต่ในปี 2565 ภาคธุรกิจนั้นยังฟ้องดำเนินคดีเพิ่มเติมกับอดีต กสม. และบุคคลที่แสดงความคิดเห็นต่อประเด็นดังกล่าวในสื่อสังคมออนไลน์ และศาลได้มีคำสั่งให้ประทับฟ้องโดยเห็นว่าจำเลยไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าตนให้ความเห็นโดยสุจริตหรือโจทก์ใช้สิทธิฟ้องโดยไม่สุจริตเพื่อกลั่นแกล้งจำเลย[378] เป็นต้น

ด้านการลงทุนระหว่างประเทศและบรรษัทข้ามชาติ

ในปี 2565 ศาลปกครองสูงสุดได้พิพากษายืนตามศาลปกครองกลางที่ยกฟ้องคดีที่ประชาชนยื่นฟ้อง

หน่วยงานของรัฐว่าสัญญารับซื้อไฟฟ้าจากเขื่อนไซยะบุรี สปป. ลาว จะส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และสุขภาพของประชาชน โดยศาลวินิจฉัยว่า หน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่ได้ละเลยหน้าที่และไม่อยู่ในเงื่อนไขต้องทำรายงาน EIA[379] ในส่วนภาคประชาสังคมยังคงมีความเคลื่อนไหวเรียกร้องให้รัฐทบทวนนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการลงทุน การดำเนินโครงการหรือกิจกรรมที่เชื่อมโยงกับการลงทุนข้ามพรมแดน เช่น องค์กรแม่น้ำนานาชาติแสดงความห่วงกังวลต่อมติคณะกรรมการนโยบายพลังงานแห่งชาติ ที่เห็นชอบอัตราค่าไฟฟ้าจากโครงการเขื่อนหลวงพระบางและเขื่อนปากแบง ใน สปป. ลาว เนื่องจากประเทศไทยมีปริมาณไฟฟ้าสำรองสูงมาก และโครงการดังกล่าวอาจมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและวิถีชีวิตของชุมชนในพื้นที่[380] หรือกรณีที่กลุ่มอนุรักษ์เชียงของ จ. เชียงราย ยื่นหนังสือเพื่อคัดค้านการลงนามสัญญาซื้อไฟฟ้าจากโครงการเขื่อนปากแบง สปป. ลาว เนื่องจากโครงการดังกล่าวตั้งอยู่ไม่ไกลจากชุมชนไทยและการศึกษาผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมยังไม่ครอบคลุมภาวะที่แม่น้ำโขงบริเวณ อ. เชียงของ จ. เชียงราย จะเพิ่มระดับขึ้นเมื่อมีเขื่อนปิดกั้น (Backwater effect)[381] เป็นต้น

การประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชน

ในภาพรวมรัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีความพยายามดำเนินการต่าง ๆ เพื่อแก้ไขปัญหาผลกระทบด้านสิทธิมนุษยชนจากการประกอบธุรกิจตามข้อเสนอแนะที่ไทยได้ตอบรับภายใต้กลไก UPR และหลักการชี้แนะของสหประชาชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน รวมทั้งการขับเคลื่อนแผน NAP เพื่อผลักดันให้เกิดการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนอย่างต่อเนื่องจากปีที่ผ่านมา โดยมีผลการดำเนินการที่สำคัญคือ การคุ้มครองสิทธิแรงงานในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 และการเปิดเผยข้อมูลจากองค์กรธุรกิจตามแบบรายงานของ กลต. อย่างไรก็ตาม ประเด็นธุรกิจกับสิทธิมนุษยชนยังคงมีข้อท้าทายด้านการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประกอบธุรกิจที่เคารพสิทธิมนุษยชนในวงกว้าง และการเปิดเผยข้อมูลที่อาจยังไม่ครอบคลุมภาคธุรกิจที่ไม่ได้จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์หรือกลุ่มธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อย ส่งผลให้ประชาชนและภาคประชาสังคมยังคงร้องเรียนถึงผลกระทบที่เกิดขึ้น จึงเป็นข้อท้าทายของรัฐในการที่จะจัดทำแผน NAP ระยะที่ 2 ซึ่งควรเปิดให้ผู้ที่มีส่วนร่วมได้แสดงความคิดเห็นเสนอแนะมาตรการป้องกันและเยียวยาผลกระทบจากการประกอบธุรกิจให้ทั่วถึงอย่างรวดเร็วและเป็นธรรม ตลอดจนได้รับการส่งเสริมเชิงรุกให้มีความตระหนักด้านธุรกิจและสิทธิมนุษยชน

ข้อเสนอแนะเพื่อส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

กสม. เห็นควรมีข้อเสนอแนะดังนี้

1) รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรขับเคลื่อนแผน NAP อย่างต่อเนื่องโดยส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากภาคส่วนต่าง ๆ ในการจัดทำแผน NAP ระยะที่ 2 ที่เหมาะสมทั้งในการทบทวนและจัดทำแผนปฏิบัติการระยะต่อไป

2) รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมให้ภาคธุรกิจที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ รวมถึงภาคธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมมีความรู้ความเข้าใจด้านสิทธิมนุษยชน สร้างแนวปฏิบัติหรือตัวอย่างที่ดีในการดำเนินธุรกิจที่เคารพสิทธิมนุษยชน ตลอดจนผลักดันการดำเนินการตามกระบวนการ HRDD โดยมีกลไกหรือมาตรการสนับสนุนทางการเงินหรือสินเชื่อมากำกับดูแล

3) รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมให้รัฐวิสาหกิจหรือภาคเอกชนไทยที่ลงทุนในต่างประเทศมีความรู้ความเข้าใจด้านสิทธิมนุษยชน ตลอดจนผลักดันให้กระบวนการ HRDD เป็นส่วนหนึ่งของการกำกับดูแลองค์กรธุรกิจและเป็นเงื่อนไขหนึ่งในการสนับสนุนการดำเนินการของธุรกิจนั้นให้เกิดผลเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น

บทที่ 5

การประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชนของกลุ่มบุคคล

91 สิทธิเด็ก

101 สิทธิผู้สูงอายุ

109 สิทธิคนพิการ

121 สิทธิสตรีและความเสมอภาคทางเพศ

131 ผู้มีปัญหาสถานะและสิทธิ/คนไร้รัฐไร้สัญชาติ

144 สิทธิของกลุ่มชาติพันธุ์

147 สิทธิของกลุ่มคนจนเมือง

การประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชนของกลุ่มบุคคล

สิทธิเด็ก

ข้อมูลจากสำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง มท. ณ วันที่ 30 ธันวาคม 2565 มีเด็กอายุต่ำกว่า 18 ปี จำนวน 13,844,717 คน คิดเป็นร้อยละ 20.95 ของจำนวนประชากรทั้งหมด 66,090,475 คน[382] จากการติดตามสถานการณ์สิทธิมนุษยชนด้านสิทธิเด็ก ปี 2565 พบประเด็นสำคัญเกี่ยวกับสิทธิในการอยู่รอดและการพัฒนา สิทธิในการได้รับการคุ้มครองจากการถูกกระทำรุนแรง การถูกล่วงละเมิดและแสวงประโยชน์ทางเพศ และสิทธิของเด็กที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดอาญาในการได้รับการปฏิบัติที่ส่งเสริมศักดิ์ศรีและคุณค่าของเด็ก โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. สถานการณ์ของเด็กปฐมวัย

สถานการณ์ ปัญหาหรืออุปสรรค

ตามที่ พม. มีแผนที่จะขยายโครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิดโดยขอให้จัดสรรเงิน 600 บาท แก่เด็กแรกเกิดถึงอายุ 6 ปีแบบถ้วนหน้าในปี 2565 นั้น มีอุปสรรคเรื่องงบประมาณ ทำให้ยังไม่สามารถดำเนินการได้[383] ในปี 2565 แม้ว่า พม. จะได้พัฒนาแอปพลิเคชัน "เงินเด็ก" เพื่อให้สามารถลงทะเบียนรับเงินอุดหนุนเด็กแรกเกิดผ่านระบบออนไลน์ได้ แต่ยังมีเงื่อนไขให้ผู้ปกครองลงทะเบียนยืนยันตัวตนตามสถานที่ที่กรมการปกครองกำหนด จึงมีอุปสรรคด้านการเข้าถึงเทคโนโลยีและการเดินทาง[384] รวมทั้งบางกรณีมีอุปสรรคต้องหาผู้รับรองจำนวน 2 คนโดยหนึ่งในนั้นต้องเป็นข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐทำให้เด็กแรกเกิดบางส่วนยังไม่สามารถรับเงินอุดหนุนฯ[385]

ดย. ได้ขับเคลื่อนมาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ เพื่อกำกับสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยทั่วประเทศประมาณ 5 หมื่นแห่ง ในการดูแลเด็กให้ได้รับการพัฒนาสมวัยครบทุกมิติและเติบโตอย่างมีคุณภาพ[386] จากการติดตามผลการพัฒนาเด็กปฐมวัยในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยทั่วประเทศ ณ วันที่ 15 กันยายน 2565 พบว่าสถานรับเลี้ยงเด็กเอกชนผ่านเกณฑ์ประเมินร้อยละ 91.12 สถานพัฒนาเด็กปฐมวัยของรัฐทั่วประเทศจำนวน 52,256 แห่ง ประเมินตนเองแล้ว 40,126 แห่ง ผ่านเกณฑ์ประเมินร้อยละ 97.81[387] นอกจากนี้ พม. ร่วมกับ ศธ. และ อปท. เตรียมเปิดสถานรับเลี้ยงเด็กเพื่อรองรับเด็กแรกเกิดถึง 3 ปี โดยในปี 2565 จะเริ่มดำเนินการในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ตลอดจนสนับสนุนให้ รง. ผลักดันให้สถานประกอบการต่าง ๆ มีศูนย์รับเลี้ยงเด็กในที่ทำงาน[388]

> *"มีเด็กที่พัฒนาการไม่สมวัยถึง 1 ใน 4 ของเด็กที่ได้รับการประเมิน"*

ข้อมูลจากสถาบันพัฒนาอนามัยเด็กแห่งชาติ กรมอนามัย สธ. รายงานผลจากคู่มือเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยของประเทศไทยพบว่า ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 มีเด็กที่พัฒนาการไม่สมวัยถึง 1 ใน 4 ของเด็กที่ได้รับการประเมิน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นด้านการใช้ภาษา ด้านการเข้าใจภาษา และด้านกล้ามเนื้อมัดเล็กและสติปัญญาตามลำดับ โดยคาดการณ์ว่าพัฒนาการด้านการใช้มือหรือกล้ามเนื้อมัดเล็กจะถดถอยลงเรื่อย ๆ เนื่องจากการใช้นิ้วเดียวในการสัมผัสโทรศัพท์แบบสมาร์ตโฟน[389]

การประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชน

แม้หน่วยงานของรัฐจะพัฒนาการเข้าถึงระบบรับเงินอุดหนุนเด็กแรกเกิดเพื่อความสะดวกและเพิ่มช่องทางให้แก่ผู้ปกครองโดยการพัฒนาแอปพลิเคชัน แต่มีเงื่อนไขบางประการที่เป็นอุปสรรคในการลงทะเบียนเพื่อรับเงินอุดหนุน ทำให้มีเด็กแรกเกิดจำนวนหนึ่งที่ไม่สามารถเข้าถึงสิทธิดังกล่าวได้ นอกจากนี้ ยังไม่สามารถจัดสรรเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิดแบบถ้วนหน้าตามข้อเสนอแนะจากกระบวนการ UPR ที่

ประเทศไทยตอบรับได้เนื่องจากข้อจำกัดด้านงบประมาณ ประกอบกับยังมีผลสำรวจพัฒนาการที่ไม่สมวัยของเด็กปฐมวัยถึงร้อยละ 25 รัฐจึงจำเป็นต้องเร่งดำเนินการแก้ไขปัญหาให้เด็กปฐมวัยได้รับการดูแลและมีพัฒนาการสมวัย

ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

กสม. เห็นควรเสนอแนะ ดังนี้

1) รัฐบาลโดย พม. ควรเร่งดำเนินการโครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิดถึงอายุ 6 ปี แบบถ้วนหน้า และเร่งขจัดอุปสรรคในการใช้สิทธิลงทะเบียนรับเงินอุดหนุนเด็กแรกเกิด อาทิ การแก้ไขหลักเกณฑ์คุณสมบัติของผู้รับรองการลงทะเบียนให้มีความยืดหยุ่นมากยิ่งขึ้น เพื่อเป็นการประกันว่าเด็กในช่วงปฐมวัยจะสามารถสร้างเสริมพัฒนาการด้านต่าง ๆ ได้อย่างมีคุณภาพ

2) รัฐบาลโดย ศธ. และ สธ. ควรร่วมกันเร่งแก้ไขปัญหาพัฒนาการที่ไม่สมวัยของเด็กปฐมวัยให้สอดคล้องกับทักษะการเรียนรู้แต่ละด้านตามที่กำหนดในคู่มือเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยของประเทศไทย

2. การใช้ความรุนแรงต่อเด็ก

สถานการณ์ ปัญหาหรืออุปสรรค

ในปี 2565 ศธ. กำหนดให้เรื่องความปลอดภัยในสถานศึกษาเป็นวาระเร่งด่วน และจัดตั้งศูนย์ MOE SAFETY CENTER เพื่อจัดการปัญหาเกี่ยวกับความปลอดภัยของนักเรียนและเยาวชน ใน 4 ด้าน ได้แก่ 1) ภัยที่เกิดจากการใช้ความรุนแรงของมนุษย์ 2) ภัยที่เกิดจากอุบัติเหตุ 3) ภัยที่เกิดจากการถูกละเมิดสิทธิ และ 4) ภัยที่เกิดจากผลกระทบต่อสุขภาวะทางกายและจิตใจ โดยพัฒนาแพลตฟอร์มในการแจ้งเหตุ[390] ศูนย์ดังกล่าวมีสถิติรับเรื่องระหว่างวันที่ 1 มีนาคม ถึง 30 กันยายน 2565 จำนวน 160 ราย แบ่งเป็นการล่วงละเมิดทางเพศ จำนวน 67 ราย และการกลั่นแกล้งรังแก (bully) จำนวน 93 ราย

ที่มา : สถาบันวิจัยเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (วสศ.)

นอกจากนี้ ศธ. ได้ร่วมกับ ตร. ขับเคลื่อนโครงการต้านภัยโลกไซเบอร์ในสถานศึกษา ให้ความรู้เด็กและเยาวชนตั้งแต่ในระดับชั้นของเด็กเล็กได้ตระหนักและรู้เท่าทันภัยโลกออนไลน์มากขึ้น รวมทั้งมีแผนขยายไปในทุกระดับชั้น[391] อย่างไรก็ตาม จากนโยบายของ ศธ. เมื่อปี 2563 ที่ปรับแก้ไขระเบียบเรื่องการลงโทษนักเรียนให้มีความทันสมัย แต่ในปี 2565 ยังปรากฏมีการกระทำรุนแรงจากบุคลากรครูที่สั่งลงโทษจนเกิดการบาดเจ็บอย่างรุนแรง[392]

ในส่วนของ พม. มีระบบสารสนเทศเพื่อการคุ้มครองเด็ก (Child Protection Information System: CPIS) ในการรับแจ้งเหตุ คัดกรอง และจัดการรายกรณี โดยเชื่อมโยงฐานข้อมูลกับ มท. เพื่อให้การช่วยเหลือเด็กอย่างรอบด้าน ผลดำเนินการในปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 ได้รับแจ้งเหตุปัญหาความรุนแรง รวมทั้งสิ้น 2,125 กรณี แบ่งออกเป็นการทารุณกรรมทางร่างกาย 341 กรณี การทารุณกรรมทางจิตใจ 129 กรณี ถูกล่วงละเมิดทางเพศ 638 กรณี ถูกละเลยทอดทิ้ง 609 กรณี และถูกแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ 408 กรณี ซึ่งมีการให้ความช่วยเหลือจากระบบจัดการรายกรณี 137 ราย แบ่งเป็นเด็กที่ถูกกระทำทารุณกรรมทางร่างกาย 62 ราย ทารุณกรรมทางจิตใจ 11 ราย ถูกล่วงละเมิดทางเพศ 19 ราย และถูกละเลยทอดทิ้ง 40 ราย[393] ในขณะที่มีรายงานเด็กที่เข้ารับการรักษาพยาบาลด้วยสาเหตุจากการกระทำรุนแรงและถูกล่วงละเมิดทางเพศของสถาบันสุขภาพเด็กแห่งชาติมหาราชินีในระหว่างปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 - 2565 จำนวน 55 คน 43 คน และ 37 คน ตามลำดับ

สำหรับด้านสุขภาพจิต สธ. ได้พัฒนาแอปพลิเคชัน "BuddyThai" นำร่องให้โรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานครทดลองใช้งาน เพื่อช่วยเหลือเด็กและเยาวชนที่โดนกลั่นแกล้งรังแก (bully) ในขณะที่ข้อมูลการขอรับบริการปรึกษาปัญหาทางโทรสายด่วนสุขภาพจิต 1323 ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 มีผู้เข้าใช้บริการที่เป็นเด็กและเยาวชนอายุ 12 - 18 ปี จำนวน 41 ราย ประเด็นที่ขอรับการปรึกษามากที่สุดคือ ถูกล้อเลียนรูปร่างบุคลิกภาพและปัญหาการปรับตัวเข้ากับกลุ่มเพื่อน[394]

ทั้งนี้ มีรายงานปัญหาการใช้ความรุนแรงต่อเด็กที่ปรากฏตามสื่อหลายกรณีที่เด็กถูกกระทำรุนแรงจากบุคคลในครอบครัว เช่น เด็กชายถูกพ่อเลี้ยงทำร้ายร่างกายจนเสียชีวิต[395] เด็กหญิงถูกยายใช้ไม้ตีศีรษะจนเสียชีวิต[396] เป็นต้น ความรุนแรงที่เกิดจากบุคลากรทางการศึกษาและนักเรียนด้วยกันเอง เช่น กรณีครูทำร้ายร่างกายเด็กนักเรียนจนได้รับบาดเจ็บ[397] กรณีนักเรียนถูกรุ่นน้องทำร้ายร่างกายจนเสียชีวิต[398] เป็นต้น นอกจากนี้ มีเหตุการณ์กระทำรุนแรงต่อชีวิตและร่างกายของเด็กจำนวนมากในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จ. หนองบัวลำภู ซึ่งเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างร้ายแรง กสม. จึงได้ออกแถลงการณ์ให้ภาคส่วนต่าง ๆ ปฏิบัติและคำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชนเพื่อช่วยบรรเทาผลกระทบที่เกิดขึ้น โดยขอให้รัฐบาลดำเนินการให้ความช่วยเหลือ เยียวยาความเสียหาย และฟื้นฟูสภาพจิตใจของผู้ที่ได้รับผลกระทบโดยเร็วและทั่วถึง และวางมาตรการป้องกันเพื่อไม่ให้เกิดเหตุซ้ำ[399]

> *"กสม. จึงได้ออกแถลงการณ์ให้รัฐบาลดำเนินการให้ความช่วยเหลือ เยียวยาความเสียหาย และฟื้นฟูสภาพจิตใจของผู้ที่ได้รับผลกระทบโดยเร็วและทั่วถึง และวางมาตรการป้องกันเพื่อไม่ให้เกิดเหตุซ้ำ"*

การประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชน

หน่วยงานของรัฐมีมาตรการ/กลไกในการป้องกัน แก้ไข และให้การช่วยเหลือเด็กจากการถูกกระทำรุนแรงในรูปแบบต่าง ๆ และมีการริเริ่มในการเชื่อมโยงฐานข้อมูลเพื่อบูรณาการการทำงานร่วมกันเพื่อให้ความช่วยเหลือเด็กอย่างรอบด้าน ซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอแนะของคณะกรรมการประจำอนุสัญญา CRC ที่แนะนำให้รัฐพัฒนาระบบการเก็บข้อมูลเพื่อนำไปวิเคราะห์และเผยแพร่ อย่างไรก็ดี เนื่องจากระบบต่าง ๆ เป็นระบบใหม่จึงยังมีผู้เข้ามาใช้งานจำนวนไม่มาก และจากข้อมูลสถิติและสถานการณ์ความรุนแรงที่ปรากฏตามสื่อบ่งชี้ว่า การกระทำความรุนแรงต่อเด็กยังเกิดขึ้นในทุกมิติ เช่น การใช้ความรุนแรงทางร่างกาย จิตใจ การลงโทษเด็ก เป็นต้น และกลุ่มผู้กระทำความรุนแรงยังมีความหลากหลายมากขึ้น ทั้งบุคคลในครอบครัว บุคลากรทางการศึกษา รวมถึงเด็กต่อเด็กด้วยกัน โดยรัฐยังไม่ได้ยกระดับเรื่องการคุ้มครองเด็กจากความรุนแรงให้เป็นนโยบายสำคัญระดับชาติตามข้อเสนอแนะของคณะกรรมการประจำอนุสัญญา CRC และข้อเสนอแนะจากกระบวนการ UPR ที่รัฐบาลรับมาดำเนินการ

ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

กสม. เห็นควรมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1) รัฐบาลโดย พม. ควรยกระดับการแก้ไขปัญหาการกระทำรุนแรงต่อเด็กให้เป็นนโยบายสำคัญระดับชาติโดยเร่งด่วน โดยกำหนดแนวทางเพื่อป้องกันและรับมือแก้ไขความรุนแรงต่อเด็กในทุกรูปแบบ ตลอดจนเสริมสร้างกลไกโดยเฉพาะกลไกในระดับท้องถิ่นให้เข้มแข็งและมีประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญหาและช่วยเหลือเยียวยาเด็กที่ถูกกระทำรุนแรงให้สามารถกลับไปใช้ชีวิตอย่างปกติได้

2) รัฐบาลโดย ศธ. พม. สธ. ดศ. และ ตร. ควรบูรณาการทำงานร่วมกันเพื่อแก้ไขปัญหาความรุนแรงต่อเด็กในรูปแบบออนไลน์ โดยเฉพาะปัญหาการกลั่นแกล้งรังแก (bully) ทั้งในเชิงป้องกันและแก้ไข เช่น การอบรมให้ความรู้แก่เด็กทุกช่วงชั้น บุคลากรทางการศึกษา และผู้ปกครอง รวมทั้งมีการติดตามประเมินผลความรู้ความเข้าใจ สร้างกลไกที่มีประสิทธิภาพในการให้ความช่วยเหลือเด็กเมื่อตกเป็นเหยื่อความรุนแรงออนไลน์ เป็นต้น

3. การล่วงละเมิดและการแสวงประโยชน์ทางเพศ

ที่มา : TNN ONLINE

สถานการณ์ ปัญหาหรืออุปสรรค

ครม. ได้มีมติเมื่อวันที่ 16 สิงหาคม 2565 รับทราบรายงานผลการดำเนินการของหน่วยงานภาครัฐตามข้อเสนอแนะของ กสม. กรณีปัญหาความรุนแรงทางเพศต่อเด็กนักเรียนโดยครูหรือบุคลากรทางการศึกษา[400] อาทิ การบรรจุนักจิตวิทยาโรงเรียนประจำสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาทุกเขต การพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการคุ้มครองเด็ก (Child Protection Information System: CPIS)[401] นอกจากนี้ รัฐบาลมีช่องทางการช่วยเหลือและให้คำแนะนำแก่เด็กและผู้ปกครองในการแจ้งเหตุล่วงละเมิดทางเพศต่อเด็กทางอินเทอร์เน็ตผ่านเว็บไซต์ “www.คลิปหลุดทำไง.com” หรือ “www.help.ticac.org” และมีโครงการ D.A.R.E. 2 C.A.R.E. ของชุดปฏิบัติการปราบปรามการล่วงละเมิดทางเพศต่อเด็กทางอินเทอร์เน็ต (TICAC) ซึ่งเป็นหลักสูตรอบรมการป้องกันการล่วงละเมิดทางเพศต่อเด็กออนไลน์แก่ครูทั่วประเทศเพื่อนำไปให้ความรู้แก่นักเรียน โดยมีการอบรมไปทั้งสิ้น 17,750 ครั้ง ในสถานศึกษา 17,081 แห่ง และนักเรียนจำนวน 559,724 คน[402]

> *“พบกรณีการล่วงละเมิดทางเพศทั้งต่อเด็กหญิงและเด็กชายจากบุคคลใกล้ชิด ไม่ว่าจะเป็นบุคคลในครอบครัว บุคลากรทางการศึกษา รวมถึงบุคคลภายนอก และเด็กด้วยกันเอง”*

อย่างไรก็ดี ยังพบกรณีการล่วงละเมิดทางเพศทั้งต่อเด็กหญิงและเด็กชายจากบุคคลใกล้ชิด ไม่ว่าจะเป็นบุคคลในครอบครัว บุคลากรทางการศึกษา รวมถึงบุคคลภายนอก และเด็กด้วยกันเอง อาทิ กรณีเด็กหญิงถูกปู่ข่มขืนจนตั้งครรภ์[403] กรณีครูข่มขืนนักเรียนจนตั้งครรภ์[404] กรณีเด็กชายถูกคนแปลกหน้าตีสนิทและล่อลวงไปล่วงละเมิดทางเพศหลายราย[405] กรณีเด็กหญิงถูกเด็กชายข่มขืนในโรงเรียน โดยผู้อำนวยการโรงเรียนห้ามมิให้นำเรื่องไปบอกกับผู้ปกครอง[406] หรือกรณีนักเรียนหญิงถูกนักเรียนชายล่วงละเมิดทางเพศภายในหอพัก โดยมีความพยายามให้ผู้เสียหายปกปิดเรื่อง กสม. จึงได้ออกแถลงการณ์และมีข้อเสนอแนะให้ ศธ. พัฒนาระบบฐานข้อมูลและมีมาตรการให้ผู้บริหารสถานศึกษาต้องรายงานข้อเท็จจริงกรณีเกิดการกระทำความรุนแรงหรือการล่วงละเมิดทางเพศต่อเด็กในสถานศึกษาโดยเร็ว หากไม่รายงานหรือมีการปกปิดต้องมีมาตรการลงโทษ[407]

ในส่วนของการถูกแสวงประโยชน์ทางเพศออนไลน์นั้น จากรายงานสรุปการจับกุมคดีการปราบปรามการล่วงละเมิดทางเพศต่อเด็กทางอินเทอร์เน็ตของ TICAC ระหว่างปี 2563 - 2565 มีจำนวน 530 คดี แบ่งเป็นปี 2563 จำนวน 94 คดี ปี 2564 จำนวน 59 คดี และปี 2565 จำนวน 377 คดี ตามลำดับ สำหรับสถิติผู้เสียหายจำแนกตามเพศและช่วงอายุพบว่า ในปี 2565 มีเด็กที่ตกเป็นผู้เสียหายจำนวน 320 คน เป็นเพศหญิง 201 คน เพศชาย 119 คน โดยอยู่ในช่วงอายุ 8 - 14 ปี มากที่สุดจำนวน 166 คน อย่างไรก็ดี ยังมีอุปสรรคจำนวนบุคลากรและอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับการพิสูจน์หลักฐานทางวิทยาศาสตร์ไม่เพียงพอต่อเบาะแสที่ได้รับแจ้ง และความเชี่ยวชาญของบุคลากรในการรวบรวมพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ในคดีที่เกี่ยวกับการล่วงละเมิดทางเพศต่อเด็กทางอินเทอร์เน็ต[408]

ในขณะที่ข้อมูลจากโครงการวิจัย “Disrupting Harm” เกี่ยวกับการแสวงหาประโยชน์และการล่วงละเมิดทางเพศออนไลน์[409] ระบุว่า เด็กอายุ 12 - 17 ปี ที่ใช้งานอินเทอร์เน็ตร้อยละ 9 จากทั้งหมด 967 คน ตกเป็นผู้เสียหายจากการถูกแสวงประโยชน์และการล่วงละเมิดทางเพศออนไลน์ โดยสื่อสังคมออนไลน์ ได้แก่ เฟซบุ๊ก

ทวิตเตอร์ อินสตาแกรม และติ๊กต็อก โดยส่วนใหญ่ผู้กระทำเป็นบุคคลที่เด็กรู้จัก และมีเพียง 1 ใน 5 เท่านั้นเป็นบุคคลที่ไม่รู้จัก และผู้ละเมิดมักเป็นบุคคลที่มีตำแหน่งหรืออำนาจเหนือเด็ก เด็กที่เป็นผู้เสียหายส่วนใหญ่จะเปิดเผยกับผู้ปกครองที่เป็นผู้หญิง พี่น้อง หรือเพื่อน และมีจำนวนน้อยมากที่แจ้งเหตุกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ นักสังคมสงเคราะห์ หรือสายด่วนของหน่วยงานรัฐ ส่วนเด็กที่ไม่เปิดเผยเรื่องต่อผู้อื่นและรายงานเหตุต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจ เนื่องจากไม่ทราบว่าจะแจ้งข้อมูลได้ที่ใดหรือจะแจ้งข้อมูลกับผู้ใด[410]

การประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชน

รัฐบาลมีความพยายามในการป้องกันและคุ้มครองเด็กจากการถูกล่วงละเมิดและแสวงหาประโยชน์ทางเพศโดยเฉพาะที่กระทำผ่านช่องทางออนไลน์เพิ่มมากขึ้นจากปีที่ผ่านมา อาทิ การจัดทำเว็บไซต์ “www.คลิปหลุดทำไง.com” และมีสถิติการจับกุมคดีเกี่ยวกับการแสวงหาประโยชน์ทางเพศออนไลน์ที่เพิ่มสูงขึ้น อย่างไรก็ดียังพบปัญหาการล่วงละเมิดทางเพศจากบุคลากรทางการศึกษา รวมทั้งจากเด็กด้วยกันเองที่ยังไม่พบว่ามีแนวทางป้องกันและแก้ไขปัญหา รวมถึงการให้ความช่วยเหลือเด็กที่ถูกล่วงละเมิดทางเพศหรือแสวงประโยชน์ทางเพศที่ชัดเจน อีกทั้งยังพบว่ามีการนำเสนอข่าวโดยไม่คำนึงถึงสิทธิเด็ก ซึ่งไม่สอดคล้องกับข้อห่วงกังวลของคณะกรรมการประจำอนุสัญญา CRC ในการนำเสนอข่าวและมีการนำเสนออัตลักษณ์ของเด็ก เช่น นามสกุล ที่อยู่ และรูปภาพในกรณีที่มีความละเอียดอ่อน อาทิ การละเมิดเด็ก การแสวงประโยชน์จากเด็ก

ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

กสม. เห็นควรมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1) รัฐบาลโดย ศธ. ควรพิจารณาแนวทางและมาตรการเพื่อแก้ไขปัญหาการล่วงละเมิดทางเพศต่อเด็กโดยบุคลากรทางการศึกษา รวมทั้งระหว่างเด็กต่อเด็กด้วยกันอย่างเร่งด่วน อีกทั้งควรบูรณาการการทำงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ความรู้แก่เด็กในการป้องกันตนเอง ช่วยเหลือเยียวยาเด็ก ดำเนินมาตรการให้สถานศึกษาเป็นสถานที่ปลอดภัยสำหรับเด็ก และดำเนินการให้เด็กที่ถูกล่วงละเมิดทางเพศสามารถกลับเข้าสู่ระบบการศึกษาได้อย่างเหมาะสม

2) รัฐบาลโดย ตร. ควรจัดให้มีหน่วยงานเฉพาะที่รับผิดชอบงานด้านป้องกันและปราบปรามการแสวงประโยชน์ทางเพศออนไลน์ รวมทั้งควรจัดสรรงบประมาณและบุคลากรที่เหมาะสมกับภารกิจ ตลอดจนอบรมเพิ่มความเชี่ยวชาญแก่บุคลากรในการทำคดีดังกล่าว

4. เด็กในกระบวนการยุติธรรม

สถานการณ์ ปัญหาหรืออุปสรรค

มีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับการกระทำความผิดทางอาญาของเด็กที่มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 8 พฤษภาคม 2565 โดยปรับเพิ่มเกณฑ์อายุขั้นต่ำในการรับโทษทางอาญาจากเดิม 10 ปีเป็น 12 ปี โดยเด็กอายุยังไม่เกิน 12 ปีกระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด เด็กนั้นไม่ต้องรับโทษ และเด็กอายุกว่า 12 ปี แต่ยังไม่เกิน 15 ปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด เด็กนั้นไม่ต้องรับโทษ แต่ให้ศาลมีอำนาจว่ากล่าวตักเตือนแล้วปล่อยตัวไป หรือส่งมอบเด็กให้ผู้ปกครองดูแล ส่งไปยังสถานศึกษาหรือสถานฝึกอบรม[411]

> *“ปรับเพิ่มเกณฑ์อายุขั้นต่ำในการรับโทษทางอาญาจากเดิม 10 ปีเป็น 12 ปี”*

สำหรับจำนวนคดีเด็กและเยาวชนที่ถูกดำเนินคดีทั่วประเทศของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนระหว่างปีงบประมาณ พ.ศ. 2560 - 2565 มีจำนวน 115,454 คดี แบ่งเป็นปีงบประมาณ พ.ศ. 2560 จำนวน 22,115 คดี ปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 จำนวน 22,609 คดี ปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 จำนวน 20,842 คดี ปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 จำนวน 19,470 คดี ปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 จำนวน 14,182 คดี และปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 จำนวน 12,236 คดี ซึ่งเห็นได้ว่า

จำนวนคดีที่เข้าสู่สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนทั่วประเทศมีแนวโน้มลดลงตามลำดับ โดยฐานความผิดที่กระทำมากที่สุดในปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 ได้แก่ 1) ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษ 2) ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ และ 3) ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย

สำหรับการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้องตามมาตรา 86 แห่ง พ.ร.บ. ศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 แบ่งเป็นจำนวนคดีเด็กและเยาวชนที่เข้าหลักเกณฑ์การพิจารณาให้ใช้มาตรา 86 วรรคแรก[412] ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 จำนวน 8,208 คดี เสนอใช้มาตรการพิเศษ จำนวน 3,161 คดี คิดเป็นร้อยละ 38.51 ปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 จำนวน 5,371 คดี เสนอใช้มาตรการพิเศษ จำนวน 2,290 คดี คิดเป็นร้อยละ 42.63 และปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 จำนวน 3,079 คดี เสนอใช้มาตรการพิเศษ จำนวน 1,670 คดี คิดเป็นร้อยละ 54.23 ตามลำดับ

ภาพที่ 5.1 : ข้อมูลจำนวนเด็กและเยาวชนที่เข้าเกณฑ์การใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญากับเด็กและเยาวชนตามมาตรา 86 ของ พ.ร.บ. ศาลเยาวชนและครอบครัวฯ เปรียบเทียบการเสนอให้ใช้มาตรการพิเศษ

ที่มา: กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

ข้อมูลจำนวนเด็กและเยาวชนที่ต้องปฏิบัติตนตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ระหว่างปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 - 2565 มีจำนวน 4,046 คน แบ่งเป็นปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 จำนวน 1,831 คน ปฏิบัติตามแผนฯ สำเร็จและได้รับความเห็นชอบมีคำสั่งไม่ฟ้องคดี จำนวน 1,783 คน คิดเป็นร้อยละ 97.38 ปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 จำนวน 1,271 คน ปฏิบัติตามแผนฯ สำเร็จและได้รับความเห็นชอบมีคำสั่งไม่ฟ้องคดี จำนวน 1,243 คน คิดเป็นร้อยละ 97.80 และปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 จำนวน 944 คน ปฏิบัติตามแผนฯ สำเร็จและได้รับความเห็นชอบมีคำสั่งไม่ฟ้องคดี จำนวน 921 คน คิดเป็นร้อยละ 97.42 ตามลำดับ

ภาพที่ 5.2 : ร้อยละของเด็กและเยาวชนที่ปฏิบัติตนตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูสำเร็จและได้รับความเห็นชอบจากพนักงานอัยการ มีคำสั่งไม่ฟ้องคดีเปรียบเทียบกับจำนวนเด็กและเยาวชนที่ต้องปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู

ที่มา: กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

การประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชน

รัฐบาลได้ปรับแก้ไขประมวลกฎหมายอาญา โดยการเพิ่มเกณฑ์อายุขั้นต่ำในการรับโทษอาญาของเด็กเป็น 12 ปี ซึ่งเป็นการดำเนินการที่สอดคล้องกับข้อเสนอแนะของคณะกรรมการประจำอนุสัญญา CRC ในการสร้างหลักประกันการปฏิบัติตามมาตรฐานกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็ก และมาตรฐานระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง และเป็นไปตามกลไก UPR ในส่วนของการนำมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีทางอาญามาใช้ เห็นว่า มีความพยายามในการนำมาตรการพิเศษดังกล่าวมาใช้อย่างต่อเนื่องและมีสถิติที่แสดงให้เห็นว่ามีการปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูสำเร็จเป็นตัวเลขในระดับสูงมาก ซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอแนะของคณะกรรมการประจำอนุสัญญา CRC ที่สนับสนุนให้ส่งเสริมมาตรการทางเลือกในการกักกัน อย่างไรก็ดี เมื่อพิจารณาฐานความผิดที่ทำให้เด็กและเยาวชนถูกดำเนินคดีมากที่สุดยังเป็นฐานความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดเช่นเดียวกับปีที่ผ่านมา สะท้อนให้เห็นว่าปัญหายาเสพติดเป็นปัญหาสำคัญของเด็กที่ควรได้รับการแก้ไขอย่างจริงจัง

ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

กสม. เห็นควรมีข้อเสนอแนะต่อรัฐบาล โดย พม. ยธ. ศธ. และ มท. ร่วมกันบูรณาการหามาตรการและแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่สาเหตุซึ่งทำให้เด็กและเยาวชนต้องถูกดำเนินคดี เพื่อให้เด็กมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น โดยเฉพาะจากปัญหายาเสพติด เช่น การรณรงค์เพื่อสร้างความตระหนักโดยเฉพาะอย่างยิ่งในเด็กวัยรุ่น การศึกษาผลกระทบด้านลบเกี่ยวกับยาเสพติดและการฝึกอบรมทักษะชีวิต เป็นต้น

5. สถานการณ์เด็กจมน้ำ

ที่มา : พิษณุโลกฮอตนิวส์

สถานการณ์ ปัญหาหรืออุปสรรค

ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา มีเด็กจมน้ำเสียชีวิตเฉลี่ยปีละ 737 คน หรือวันละประมาณ 2 คน และเป็นหนึ่งในประเด็นที่เป็นข้อห่วงกังวลของคณะกรรมการประจำอนุสัญญา CRC โดยในปี 2563 การจมน้ำเป็นสาเหตุการเสียชีวิตอันดับ 1 ของเด็กไทยที่มีอายุต่ำกว่า 15 ปี โดยปี 2564 มีอัตราเด็กเสียชีวิตจากการจมน้ำ 6 คนต่อประชากรเด็ก 1 แสนคน ขณะที่ในปี 2565 การเสียชีวิตจากการจมน้ำเป็นสาเหตุของการเสียชีวิตอันดับ 2 กรมควบคุมโรคจึงได้กำหนดเป้าหมายลดอัตราการเสียชีวิตจากการจมน้ำให้เหลือ 2.5 คนต่อประชากรเด็ก 1 แสนคน ภายในปี 2570[413] ส่วนในปี 2565 มีรายงานเหตุจมน้ำจำนวน 184 เหตุการณ์ มีผู้เสียชีวิตทั้งหมด 174 ราย ซึ่งส่วนใหญ่พบในเด็กอายุต่ำกว่า 15 ปี โดยพบปัจจัยเกิดจากการว่ายน้ำไม่เป็น ไม่มีทักษะการเอาชีวิตรอด ลงเล่นน้ำโดยไม่แจ้งผู้ปกครองหรือไม่มีผู้ปกครองดูแลใกล้ชิด ไม่มีป้ายเตือนหรือสิ่งกีดขวาง[414] รัฐบาลกำชับให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควบคุมพื้นที่แหล่งน้ำธรรมชาติที่เสี่ยงต่อเด็ก รวมทั้งเน้นย้ำโรงเรียนในการให้ความรู้กับนักเรียนอย่างต่อเนื่องเพื่อลดปัญหาเด็กจมน้ำเสียชีวิตในช่วงปิดเทอมให้เป็นศูนย์[415]

การประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชน

จากสถิติจำนวนเด็กเสียชีวิตจากการจมน้ำซึ่งพบว่าลดลงมากจากเมื่อ 10 ปีย้อนหลัง ถือว่ารัฐได้พยายามดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหาแต่ยังต้องมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องเพื่อการบรรลุเป้าหมายของกรมควบคุมโรคที่จะลดอัตราการเสียชีวิตจากการจมน้ำของเด็กอายุต่ำกว่า 15 ปี ให้เหลือ 2.5 คนต่อประชากรเด็ก 1 แสนคน ในปี 2570 เพื่อให้สอดคล้องกับข้อห่วงกังวลและข้อเสนอแนะของคณะกรรมการประจำอนุสัญญา CRC ที่ให้ประเทศไทยดำเนินมาตรการที่จำเป็นเพื่อป้องกันการอุบัติเหตุและการเสียชีวิตจากการจมน้ำ

ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

กสม. เห็นควรมีข้อเสนอแนะต่อรัฐบาลควรมอบหมาย มท. และ ศธ. ผลักดันนโยบายการดูแลเด็กให้มีทักษะในการว่ายน้ำและการสร้างความตระหนักของครอบครัว โรงเรียน และประชาชนทั่วไปในการดูแลความปลอดภัยของเด็กบริเวณแหล่งน้ำหรือสถานที่เสี่ยง

6. สถานการณ์เด็กในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

6.1 สถานการณ์ด้านการศึกษา

สถานการณ์ ปัญหาหรืออุปสรรค

เด็กในพื้นที่จำนวนมากขาดทักษะขั้นพื้นฐานที่จำเป็น โดยมีทักษะด้านการอ่านและการคำนวณขั้นพื้นฐานต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศ[416] อัตราการเข้าเรียนของเด็กลดน้อยลงตามระดับการศึกษาตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาจนถึงระดับอุดมศึกษา ซึ่งรัฐได้ดำเนินการแก้ไขปัญหา เช่น การพัฒนาทักษะด้านภาษาให้แก่เด็กในพื้นที่ การช่วยเหลือด้านทุนการศึกษา การส่งเสริมคุณภาพการศึกษาและทักษะด้านอาชีพโดยเฉพาะเด็กที่ศึกษาในสถาบันปอเนาะ อย่างไรก็ดี ในปี 2565 พบประเด็นด้านการศึกษาที่สำคัญ[417] ดังนี้

1) คุณภาพการศึกษา ปัญหาการอ่านและเขียนภาษาไทยไม่ได้ในกลุ่มเด็กที่ศึกษาในสถาบันปอเนาะเป็นอุปสรรคเมื่อต้องเข้าสู่ตลาดแรงงาน จึงมีการส่งเสริมให้เด็กเข้ารับการศึกษาหลักสูตรสามัญควบคู่ไปกับการศึกษาด้านศาสนาเพิ่มมากขึ้น โดยส่วนใหญ่เข้าเรียนในโรงเรียน กศน. ทั้งนี้ จากข้อมูลผลการประเมินระดับการรู้หนังสือของสำนักงาน กศน. ที่มีอยู่ จำนวน 6,048 คน พบว่า มีระดับคะแนนผลการประเมินการอ่าน - เขียนอยู่ในระดับดีและดีมาก ในขณะที่สถาบันการอาชีวศึกษาช่วยเสริมทักษะด้านอาชีพ เช่น ช่างเชื่อมโลหะ ช่างก่อสร้าง ช่างอิเล็กทรอนิกส์ และช่างซ่อมรถจักรยานยนต์ เป็นต้น อย่างไรก็ดี ภาคประชาสังคมมีข้อห่วงกังวลในกลุ่มเด็กที่ศึกษาใน กศน. บางส่วนที่อ่านไม่ออก เขียนไม่ได้ และเด็กในสถาบันปอเนาะยังไม่ได้รับการส่งเสริมทักษะด้านอาชีพอย่างครอบคลุมในทุกพื้นที่

2) การหลุดจากระบบการศึกษา มีเด็กบางกลุ่มที่หลุดจากระบบการศึกษาและเข้าไม่ถึงความช่วยเหลือด้านทุนการศึกษา เช่น กลุ่มเด็กกำพร้าที่ไม่ได้รับการ

รับรองจากคณะกรรมการ 3 ฝ่าย เนื่องจากถูกพิจารณาว่าบุคคลในครอบครัวอาจมีส่วนเกี่ยวข้องกับการก่อเหตุการณ์ความรุนแรง นอกจากนี้ ปัญหาการตั้งครรภ์ไม่พร้อมเป็นสาเหตุสำคัญประการหนึ่งที่ส่งผลให้เด็กหลุดจากระบบการศึกษาด้วย[418]

3) การเข้าไม่ถึงระบบการศึกษา มีเด็กบางกลุ่มที่เข้าไม่ถึงและไม่ได้รับการศึกษา เช่น บุตรของแรงงานข้ามชาติ และบุตรของแรงงานประมง เนื่องจากผู้ปกครองเคลื่อนย้ายอยู่ตลอดเวลาและใช้ชีวิตส่วนใหญ่อยู่ในเรือประมง ทั้งนี้ ยังไม่มีการสำรวจทางสถิติอย่างแน่ชัดว่าเด็กกลุ่มดังกล่าวมีจำนวนเท่าใด

การประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชน

อนุสัญญา CRC ข้อ 28 กำหนดให้รัฐสนับสนุนการพัฒนาการศึกษาระดับชั้นมัธยมในรูปแบบต่าง ๆ รวมถึงการศึกษาสายสามัญและสายอาชีพ การจัดการศึกษาให้แพร่หลายและเปิดกว้างแก่เด็กทุกคน และดำเนินมาตรการที่เหมาะสม เช่น การให้ความช่วยเหลือทางการเงินในกรณีที่จำเป็น รวมถึงการมีมาตรการสนับสนุนการเข้าเรียนอย่างสม่ำเสมอ และลดอัตราการออกจากโรงเรียนกลางคัน ทั้งนี้ จากสถานการณ์ด้านการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ในปี 2565 พบว่า รัฐมีความพยายามอย่างต่อเนื่องในการดำเนินการเพื่อแก้ไขสถานการณ์ด้านการศึกษาให้ดีขึ้น[419] อย่างไรก็ดี กสม. ยังห่วงกังวลต่อสถานการณ์บางกรณีที่ยังเป็นปัญหาในพื้นที่ เช่น การออกจากระบบการศึกษาของเด็กโดยเฉพาะในกรณีที่มีสาเหตุจากการตั้งครรภ์ไม่พร้อมแม้ว่าจะมีกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและการแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น เนื่องจากการหลุดจากระบบการศึกษาย่อมส่งผลต่อสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของทั้งแม่และเด็กในอนาคต นอกจากนี้ ยังมีความห่วงกังวลต่อประเด็นทักษะด้านวิชาการและด้านอาชีพของเด็กที่ศึกษาในสถาบันปอเนาะ ซึ่งรัฐควรให้การสนับสนุนและมีแนวทางเพื่อส่งเสริมและพัฒนาทักษะด้านวิชาการและวิชาชีพแก่เด็กกลุ่มดังกล่าวอย่างต่อเนื่องและเหมาะสม เพื่อให้สามารถออกไปประกอบอาชีพและมีคุณภาพชีวิตที่ดี

> *“ในปี 2565 พบว่า รัฐมีความพยายามอย่างต่อเนื่องในการดำเนินการเพื่อแก้ไขสถานการณ์ด้านการศึกษาให้ดีขึ้น”*

ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

กสม. เห็นควรมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1) รัฐบาล โดย ศธ. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมการพัฒนาทักษะด้านการอ่านออกเขียนได้ของเด็ก รวมถึงพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนทั้งในและนอกระบบการศึกษา และการศึกษาตามอัธยาศัย รวมทั้งส่งเสริมทักษะด้านอาชีพอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจของประชาชนและภาคศาสนาถึงความสำคัญของการอ่านออกเขียนได้เพื่อให้เด็กมีศักยภาพเพิ่มขึ้นเมื่อต้องเข้าสู่ตลาดแรงงานอันจะส่งผลต่อคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของเด็กในอนาคต

2) รัฐบาล โดย ศธ. และ อว. ควรเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องแก่บุคลากรและนักเรียนนักศึกษาเกี่ยวกับระบบการดูแล ช่วยเหลือ และคุ้มครองนักเรียนนักศึกษาที่ตั้งครรภ์ให้ได้รับการศึกษาด้วยรูปแบบที่เหมาะสมและต่อเนื่อง ตลอดจนดำเนินการตาม พ.ร.บ. ป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น พ.ศ. 2559 อย่างเหมาะสม เพื่อป้องกันการหลุดจากระบบการศึกษาและป้องกันการตีตราต่อกลุ่มเด็กที่ตั้งครรภ์ไม่พร้อม

3) รัฐบาลควรมอบหมายให้หน่วยงานในพื้นที่จัดระบบการเก็บข้อมูลการเข้าถึงการศึกษาของเด็กในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยเฉพาะกลุ่มเด็กที่ยังไม่เข้าสู่ระบบการศึกษาหรือเด็กที่ต้องติดตามผู้ปกครองเพื่อช่วยให้การแก้ไขปัญหาเป็นไปอย่างครอบคลุม ทั่วถึงและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

6.2 สถานการณ์ด้านสุขภาพ

สถานการณ์ ปัญหาหรืออุปสรรค

สถานการณ์ด้านสุขภาพของเด็ก[420] ในรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2564 กสม. มีข้อห่วงกังวลในหลายประเด็น[421] ซึ่งได้เสนอให้รัฐบาลดำเนินมาตรการเชิงรุกเพื่อส่งเสริมสุขภาวะที่ดีของเด็กให้เกิดผลเป็นรูปธรรม อย่างไรก็ดี ในปี 2565 ยังพบสถานการณ์ที่สำคัญ[422] ดังนี้

1. ด้านสุขภาพกาย พบปัญหาภาวะซีด พัฒนาการล่าช้า ภาวะทุพโภชนาการ และได้รับวัคซีนไม่ครบตามเกณฑ์ในเด็กเล็ก โดยมีสาเหตุจากการขาดความรู้ที่ถูกต้องในการเลี้ยงดูและการดูแลสุขภาพเด็ก ตลอดจนปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจและรายได้ของผู้ปกครอง ภาวะโภชนาการที่ต่ำกว่าเกณฑ์เมื่อเปรียบเทียบกับพื้นที่อื่นของประเทศมีสาเหตุจากฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว ประกอบกับมีปัญหาความไม่ครอบคลุมในการได้รับเงินสนับสนุนค่าอาหารกลางวันจากรัฐในโรงเรียนเอกชน เช่น โรงเรียนเอกชนสอนศาสนา และสถาบันปอเนาะ นอกจากนี้ ยังพบปัญหาการขาดวิตามินเอในเด็ก ส่งผลให้เด็กมีภาวะซีดสูงกว่าในพื้นที่อื่นจากการได้รับสารอาหารที่ไม่ครบถ้วนและการได้รับวัคซีนที่มีจำนวนต่ำ ซึ่งสาเหตุหนึ่งมาจากการไม่เห็นความสำคัญของวัคซีนป้องกันโรคของผู้ปกครอง

ทั้งนี้ ในการดำเนินการเพื่อแก้ไขปัญหาสุขภาวะและภาวะโภชนาการต่ำของเด็กเล็กในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องขอรับการจัดสรรงบประมาณปี พ.ศ. 2566 ภายใต้แผนงานบูรณาการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ แต่ไม่ได้รับงบประมาณ อย่างไรก็ดี หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ขอรับการสนับสนุนจากกองทุนหลักประกันสุขภาพในระดับท้องถิ่นหรือพื้นที่ สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) ทดแทน[423]

2. ด้านสุขภาพจิต เด็กที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบหรือต้องสูญเสียบุคคลในครอบครัว รวมถึงเด็กที่มีผู้ปกครองเกี่ยวข้องกับคดีความมั่นคง เป็นกลุ่มเด็กที่มีบาดแผลทางจิตใจ มีรายงานความพยายามฆ่าตัวตายและทำร้ายตัวเอง โดยข้อมูลจากศูนย์สุขภาพจิตที่ 12 รายงานว่า ปัญหาการพยายามฆ่าตัวตายของเด็กและวัยรุ่นในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้มีแนวโน้มสูงขึ้น เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย มีสาเหตุหลักมาจากปัญหาสัมพันธภาพทั้งในครอบครัว/ผู้อื่นและปัญหาเศรษฐกิจ โดยบางเหตุการณ์อาจเกิดจากพฤติกรรมเลียนแบบจากสื่อสังคมออนไลน์ ทั้งนี้ พบเด็กมีพฤติกรรมพยายามฆ่าตัวตายเพิ่มสูงขึ้นทุกปี โดยระหว่างปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 - 2565 มีจำนวน 20 ราย 43 ราย 51 ราย และ 166 ราย ตามลำดับ

ภาพที่ 5.3 : สถิติเด็กที่พยายามฆ่าตัวตายในปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 - 2565

ที่มา : ศูนย์สุขภาพจิตที่ 12

สำหรับการแก้ไขปัญหาด้านสุขภาพจิตของเด็กในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้พบว่า รัฐมีการดำเนินการในหลายช่องทาง เช่น การฝึกทักษะครูที่มีหน้าที่ดูแลเด็กในเบื้องต้น การจัดระบบส่งต่อเด็กจากโรงเรียนเพื่อเข้ารับการดูแลที่โรงพยาบาล และการดูแลให้คำปรึกษาเด็กผ่านระบบแอปพลิเคชัน School Health HERO[424] อย่างไรก็ดี ยังมีข้อจำกัดด้านจำนวนบุคลากรและความร่วมมือจากประชาชนในพื้นที่

การประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชน

ในปี 2565 พบว่ารัฐมีความพยายามในการดำเนินการเพื่อแก้ไขปัญหาด้านสุขภาพของเด็กในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ผ่านโครงการต่าง ๆ และการให้ความรู้เรื่องการวางแผนครอบครัวและการดูแลแม่ขณะตั้งครรภ์ การสร้างอาชีพให้กับครอบครัว และการแก้ปัญหาความยากจน อย่างไรก็ดี กสม. มีข้อห่วงกังวลต่อข้อจำกัดด้านงบประมาณในการดำเนินโครงการเพื่อแก้ไขปัญหาสุขภาวะและภาวะโภชนาการต่ำของเด็กเล็กในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ และความไม่ครอบคลุมในการได้รับเงินสนับสนุนค่าอาหารกลางวันของเด็กที่ศึกษาในโรงเรียนเอกชน ซึ่งจำเป็นต้องมีการแก้ปัญหาดังกล่าวอย่างเต็มที่ เหมาะสม รวมถึงมีการติดตามผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สอดคล้องกับสาระสำคัญตามกติกา CRC ข้อ 24 ที่กำหนดให้รัฐดำเนินมาตรการที่เหมาะสมในการส่งเสริมสิทธิด้านสุขภาพของเด็ก[425]

ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

กสม. เห็นควรมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1) รัฐบาลและสำนักงบประมาณ ควรพิจารณาอนุมัติงบประมาณที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาสุขภาวะและภาวะโภชนาการต่ำของเด็กเล็กในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ รวมถึงการพิจารณาแนวทางในการสนับสนุนค่าอาหารเช้าและอาหารกลางวันให้แก่เด็กในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ศึกษาอยู่ในกลุ่มโรงเรียนเอกชน

2) รัฐบาล โดย สธ. และ ศธ. ควรเพิ่มกลไกด้านสาธารณสุขในการจัดการปัญหาด้านสุขภาพจิตของเด็กที่มีบาดแผลทางจิตใจและได้รับผลกระทบทางด้านจิตใจโดยเฉพาะ ให้สามารถเข้าถึงความช่วยเหลือได้โดยสะดวกและรวดเร็ว รวมถึงการพิจารณาจัดให้มีนักจิตวิทยาในโรงเรียน เพื่อช่วยให้ปัญหาภาวะจิตใจในเด็กได้รับการแก้ไขอย่างทันท่วงทีและติดตามอย่างใกล้ชิด ตลอดจนการผลักดันให้ภาคศาสนามีส่วนร่วมและมีบทบาทหลักในการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาสุขภาพของเด็กทั้งด้านร่างกายและจิตใจ

สิทธิผู้สูงอายุ

ข้อมูลจากกรมกิจการผู้สูงอายุ ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2565 ประเทศไทยเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุแล้ว โดยมีผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 12,519,926 คน คิดเป็นร้อยละ 18.94 ของประชากรทั้งหมด เป็นผู้สูงอายุวัยต้น (อายุ 60 - 69 ปี) มากที่สุด มีจำนวน 7,042,023 คน คิดเป็นร้อยละ 56.25 ของผู้สูงอายุทั้งหมด รองลงมาเป็นผู้สูงอายุวัยกลาง (อายุ 70 - 79 ปี) มีจำนวน 3,696,070 คน คิดเป็นร้อยละ 29.52 และผู้สูงอายุวัยปลาย (อายุ 80 ปีขึ้นไป) จำนวน 1,781,833 คน คิดเป็นร้อยละ 14.23[426]

แผนภาพที่ 5.4 : จำนวนผู้สูงอายุตามช่วงวัยในปี 2565
ที่มา: กรมกิจการผู้สูงอายุ

สำหรับสถานการณ์ด้านสิทธิผู้สูงอายุที่สำคัญในปี 2565 มีดังนี้

1. สิทธิในสุขภาพ

สถานการณ์ ปัญหาหรืออุปสรรค

ผู้สูงอายุเมื่ออายุเพิ่มมากขึ้นส่งผลให้การทำงานของระบบต่าง ๆ ในร่างกายเสื่อมถอยลง และบางรายมีพฤติกรรมการใช้ชีวิตที่ส่งผลต่อสุขภาพทำให้ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ป่วยด้วยโรคที่ไม่ติดต่อแต่มีภาวะเรื้อรัง ได้แก่ โรคความดันโลหิตสูง ไขมันในเลือดสูง โรคเบาหวาน โรคสมองเสื่อม อาการปวดข้อและปวดหลังเรื้อรัง[427] นอกจากนี้ สถานการณ์ที่มีทั้งโรคเกิดใหม่และโรคอุบัติซ้ำทำให้ผู้สูงอายุมีแนวโน้มอยู่ในภาวะพึ่งพิงเพิ่มขึ้น[428] ในขณะที่มีรายงานว่าผู้สูงอายุต้องอยู่คนเดียว หรืออยู่ตามลำพังกับคู่สมรสสูงขึ้น อีกทั้งคาดการณ์ว่าในอนาคตอาจขาดแคลนบุคลากรทำหน้าที่ดูแลผู้สูงอายุ จึงต้องพึ่งพาเทคโนโลยีและนวัตกรรมในการดูแลผู้สูงอายุ[429] นอกจากนี้ จากข้อมูลของกรมควบคุมโรคพบว่าผู้สูงอายุมีความเสี่ยงในการเสียชีวิตสูงเมื่อติดโรคโควิด 19 และได้รับผลกระทบทางด้านจิตใจ[430] โดยเฉพาะผู้สูงอายุที่พักอาศัยอยู่ตามลำพังและบางรายประสบความยากลำบากในการเดินทางไปโรงพยาบาล[431] กรมกิจการผู้สูงอายุ (ผส.) จึงมีความพยายามในการดูแลผู้สูงอายุในช่วงการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ให้ทั่วถึงด้วยกลไกศูนย์เรียนรู้วิถีใหม่เพื่อการดูแลผู้สูงวัยหลังภัยโควิด 19 โดยศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และกลุ่มจิตอาสาและชุมชนในพื้นที่[432]

ในปี 2565 สธ. ได้จัดทำแผนพัฒนาและสร้างศักยภาพคนไทยทุกกลุ่มวัย (ด้านสุขภาพ) โดยมุ่งให้ประชากรสูงอายุมีพฤติกรรมสุขภาพที่พึงประสงค์[433]และพฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเองของผู้สูงอายุ[434] มีระบบการส่งเสริมสุขภาพดูแลผู้สูงอายุระยะยาว (long-term care) และผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง[435] ให้ได้รับการดูแลตามแผนดูแลรายบุคคล (care plan)[436] โดยนำระบบส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ[437] การประเมินคัดกรองปัญหาสุขภาพขั้นพื้นฐาน[438] และระบบส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ[439] มาใช้ในการดูแล ส่งเสริม พัฒนา สนับสนุนฟื้นฟูผู้สูงอายุและผู้ที่มีภาวะพึ่งพิง รวมถึงทำงานร่วมกับอาสาสมัครบริบาลท้องถิ่น ทีมสหวิชาชีพ และเครือข่ายในระดับชุมชนแบบมีส่วนร่วมให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพที่ดี มีคุณภาพชีวิตที่ดีและมีอายุยืนยาว[440] ทั้งนี้ สธ. ได้ให้การดูแลผู้สูงอายุตามแผนดูแลรายบุคคลอย่างต่อเนื่อง และจากรายงานผลการดำเนินการพบว่ามีผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงเข้าร่วมโครงการดูแลผู้สูงอายุในระยะยาวในปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 จำนวน 397,503 คน[441] เพิ่มขึ้นจากจำนวนผู้สูงอายุในปีก่อนหน้าที่มีจำนวน 140,889 คน[442]

นอกจากนี้ สธ. ยังได้จัดทำโครงการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุภายใต้แผนบูรณาการเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับสังคมผู้สูงวัย ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 ได้แก่ โครงการสร้างเสริมระบบการดูแลสุขภาพเพื่อรองรับสังคมสูงวัยแบบบูรณาการ โครงการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเข้าถึงระบบสุขภาพ[443] และโครงการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุด้วยการแพทย์แผนไทย และการแพทย์ผสมผสาน โครงการพัฒนาและสร้างเสริมศักยภาพคนไทยกลุ่มวัยสูงอายุ โครงการเสริมสร้างสุขภาพจิตวัยสูงอายุ และโครงการสร้างสังคมห่วงใยใส่ใจสุขภาพผู้สูงอายุ ซึ่งมีผู้เข้าร่วมโครงการดังกล่าวจำนวน 4,347,845 คน[444]

ที่มา: กรมกิจการผู้สูงอายุ

การประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชน

ในปี 2565 รัฐบาลโดย สธ. มีมาตรการในการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุที่อยู่ในภาวะพึ่งพิงเพื่อฟื้นฟูสุขภาพของผู้สูงอายุโดยร่วมกับเครือข่ายในระดับพื้นที่ ตลอดจนดำเนินการเสริมสร้างให้ผู้สูงอายุมีพฤติกรรมสุขภาพที่พึงประสงค์ ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 มีผู้สูงอายุได้รับบริการเพิ่มขึ้นเกือบ 2 เท่าจากปีก่อนหน้า รวมทั้งมีความพยายามในการเข้าถึงผู้สูงอายุเพื่อให้บริการสุขภาพในช่วงการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 จึงถือว่าเป็นการดำเนินการที่สอดคล้องกับกติกา ICESCR ข้อ 12 ที่กำหนดให้รัฐรับรองสิทธิของทุกคนที่จะมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตตามมาตรฐานสูงสุดเท่าที่เป็นไปได้ และดำเนินการให้สิทธิดังกล่าวเป็นจริงอย่างสมบูรณ์ อย่างไรก็ตาม ในช่วงของการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ผู้สูงอายุอาจเข้าไม่ถึงบริการสุขภาพเนื่องจากสถานพยาบาลไม่มีบุคลากรเพียงพอที่จะดูแลผู้ป่วย จึงอาจมีผลกระทบต่อผู้สูงอายุบางรายได้ (โปรดดูรายละเอียดเพิ่มเติมในหัวข้อสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19)

ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

กสม. เห็นควรมีข้อเสนอแนะต่อรัฐบาล โดย สธ. พม. และ มท. ให้เร่งจัดทำมาตรการหรือแนวทางในการดูแล ส่งเสริม พัฒนา สนับสนุนและฟื้นฟูสุขภาพกลุ่มวัยแรงงานเพื่อเตรียมความพร้อมสู่วัยผู้สูงอายุ พร้อมทั้งส่งเสริมความรู้และพัฒนาศักยภาพด้านการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงแก่อาสาสมัครบริบาลท้องถิ่น ทีมสหวิชาชีพและเครือข่ายในระดับชุมชนเพื่อให้ผู้สูงอายุได้รับการดูแลด้านสุขภาพอย่างเหมาะสม

2. หลักประกันรายได้

สถานการณ์ ปัญหาหรืออุปสรรค

ผู้สูงอายุจำนวนมากยังขาดรายได้เพียงพอในการดำเนินชีวิตที่มีคุณภาพ จากผลสำรวจข้อมูลจากสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่พึ่งพารายได้จากเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุของรัฐบางส่วนรับเงินจากบุตรหลาน หรือต้องทำงานหารายได้เลี้ยงชีพ[445] นอกจากนี้ มีรายงานว่าประเทศไทยมีแรงงานนอกระบบมากกว่า 20 ล้านคน ที่ยังไม่มีหลักประกันด้านรายได้ยามชราภาพ และมีเงินออมที่ไม่เพียงพอเมื่อมีอายุสูงขึ้นจึงขาดหลักประกันรายได้ที่เพียงพอต่อการมีคุณภาพชีวิตที่ดี[446] ทำให้กลุ่มผู้สูงอายุเป็นประชากรที่มีอัตราความยากจนสูงที่สุดถึงร้อยละ 11 ของจำนวนผู้สูงอายุทั้งหมด โดยมีรายได้เพื่อใช้จ่ายครัวเรือนเฉลี่ยไม่ถึง 3,000 บาท/คน/เดือน และพบว่าผู้สูงอายุจะเป็นกลุ่มที่สูญเสียรายได้จากการขาดอาชีพ พื้นที่ค้าขาย หรือถูกลดเงินเดือน โดยเฉพาะผู้สูงอายุที่อยู่ในเมือง รวมถึงการได้รับสวัสดิการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุและหลักประกันรายได้ผู้สูงอายุยังไม่เพียงพอต่อการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุ ซึ่งอาจนำไปสู่ปัญหาความเหลื่อมล้ำและปัญหาคุณภาพชีวิต[447]

ในปี 2565 ครม. อนุมัติแผนปฏิบัติการด้านผู้สูงอายุ ระยะที่ 3 (พ.ศ. 2566 - 2580) เพื่อใช้เป็นกรอบบูรณาการการทำงานรองรับสังคมสูงวัย โดยมีแผนการเตรียมความพร้อมของประชากรก่อนสูงวัย การยกระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุทุกมิติอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม การปฏิรูปและบูรณาการระบบบริหารเพื่อรองรับสังคมสูงวัยอย่างมีคุณภาพ และการเพิ่มศักยภาพการวิจัยการพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมรองรับสังคมสูงวัย[448] นอกจากนี้ได้เห็นชอบให้จ่ายเงินช่วยเหลือพิเศษผู้สูงอายุเพิ่มขึ้น 100 - 250 บาท จากอัตราเดิมเพื่อบรรเทาผลกระทบด้านเศรษฐกิจในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 แก่ผู้สูงอายุที่ลงทะเบียน จำนวน 10,896,444 ราย

เป็นระยะเวลา 6 เดือน ตั้งแต่เดือนเมษายน - กันยายน 2565[449] ทั้งนี้ ครม. ได้ตอบรับข้อเสนอแนะของ กสม. โดยอนุมัติการคืนเบี้ยยังชีพให้กับผู้สูงอายุที่มีปัญหาและได้นำเงินมาคืนทางราชการก่อนหน้านี้ จำนวน 28,345 ราย เป็นเงินทั้งสิ้น 245,243,189.70 บาท พร้อมกับมอบหมายหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจ่ายเงินคืนให้แก่ผู้สูงอายุที่รับเบี้ยยังชีพซ้ำซ้อนกับสวัสดิการ พร้อมให้มีการถอนฟ้องหรือระงับการบังคับคดีตามที่คณะกรรมการกฤษฎีกามีคำวินิจฉัยว่าเงื่อนไขที่กำหนดให้ผู้สูงอายุที่จะได้รับเบี้ยยังชีพต้องไม่เป็นผู้รับสวัสดิการหรือสิทธิประโยชน์จากหน่วยงานของรัฐเป็นเงื่อนไขที่ขัดแย้งต่อรัฐธรรมนูญ และ พ.ร.บ. ผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546[450] นอกจากนี้ กสม. ได้ตรวจสอบเรื่องร้องเรียนกรณีผู้สูงอายุรายหนึ่งได้รับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุไม่ครบถ้วน ซึ่ง กสม. พิจารณาแล้วมีข้อเสนอแนะไปยัง มท. และ พม. ควรประชาสัมพันธ์และสร้างความเข้าใจในการลงทะเบียนรับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุแก่ประชาชน และเร่งรัดการเชื่อมโยงฐานข้อมูลประชาชนของทุกส่วนราชการกับฐานข้อมูลทะเบียนราษฎร รวมถึงทบทวนระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยหลักเกณฑ์การจ่ายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2552 และที่แก้ไขเพิ่มเติม และแนวปฏิบัติที่เกี่ยวข้อง[451] ต่อมา มท. ได้ร่วมกับ อปท. ประชาสัมพันธ์และเปิดรับลงทะเบียนนอกสถานที่เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้สูงอายุ และดำเนินการโครงการบูรณาการฐานข้อมูลสวัสดิการทางสังคมร่วมกับกรมบัญชีกลาง[452]

ที่มา: The Active

การประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชน

ประเทศไทยมีระบบหลักประกันรายได้ยามชราภาพหลายระบบสำหรับข้าราชการ ลูกจ้าง ผู้ประกอบการและแรงงานนอกระบบ ผ่านสวัสดิการข้าราชการ กองทุนประกันสังคม และกองทุนการออมแห่งชาติเพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับผู้สูงอายุ นอกจากนี้ สวัสดิการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุเป็นรายได้หลักของผู้สูงอายุที่ไม่มีหลักประกันรายได้จากระบบต่าง ๆ ซึ่งหลักการหรือแนวทางการจัดระบบประกันรายได้ของรัฐถือว่าสอดคล้องตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 71 วรรคสาม รัฐพึงให้ความช่วยเหลือผู้สูงอายุให้สามารถดำรงชีพได้อย่างมีคุณภาพ และกติกา ICESCR ข้อ 9 ที่กำหนดให้รัฐรับรองสิทธิของทุกคนที่จะมีสวัสดิการสังคมรวมทั้งการประกันสังคม แต่หากพิจารณาจำนวนเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุยังไม่เพียงพอต่อการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุอย่างมีคุณภาพอีกจำนวนมาก โดยเฉพาะหากเกิดปัญหาภาวะวิกฤติ ซึ่งรัฐควรดำเนินการให้เป็นไปตามกติกา ICESCR ข้อ 11 ที่กำหนดให้รัฐรับรองสิทธิของทุกคนในมาตรฐานการครองชีพที่พอเพียงสำหรับตนเองและครอบครัว ซึ่งรวมถึงอาหาร เครื่องนุ่งห่ม และที่อยู่อาศัยที่เพียงพอต่อสภาพการครองชีพที่ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง รวมถึงคำมั่นโดยสมัครใจของประเทศไทยภายใต้กลไก UPR รอบที่ 3 ที่จะพยายามมุ่งมั่นให้ความคุ้มครองผู้สูงอายุ อย่างไรก็ตาม การดำเนินการดังกล่าวรัฐต้องจัดสรรงบประมาณที่เหมาะสมเพื่อให้ความคุ้มครองประชาชนยามชราภาพ และมีความเสี่ยงที่จะตกอยู่ในความยากจน โดยมีความพยายามในการดำเนินการกองทุนการออมแห่งชาติเพื่อเป็นช่องทางการออมขั้นพื้นฐานให้แก่แรงงานนอกระบบที่ยังไม่ได้รับความคุ้มครองให้ได้รับผลประโยชน์ในรูปแบบของบำนาญในยามเกษียณเหมือนแรงงานในระบบ ทั้งนี้ รัฐควรประชาสัมพันธ์และสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนเตรียมความพร้อมในการออมเพื่อใช้จ่ายเมื่อถึงวัยสูงอายุ

ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

กสม. เห็นควรมีข้อเสนอแนะต่อรัฐบาลโดย มท. พม. รง. กค. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องพิจารณาร่วมกันศึกษาและปรับปรุงระบบการจ่ายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุที่เหมาะสมและเพียงพอต่อการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพ โดยดำเนินการควบคู่กับการเตรียมความพร้อมประชาชนก่อนวัยสูงอายุให้ตระหนักและเห็นความสำคัญของการมีหลักประกันรายได้ การออมเงิน และเพิ่มประสิทธิภาพมาตรการหรือกลไกรองรับการเกษียณอายุ รวมถึงเร่งประชาสัมพันธ์และสร้างแรงจูงใจในรูปแบบต่าง ๆ แก่ประชาชนในวัยทำงานให้มีอัตราการออมที่เพิ่มขึ้น โดยเฉพาะแรงงานนอกระบบ เพื่อป้องกันภาวะพึ่งพิงรายได้จากบุคคลอื่น

> *“รัฐบาลควรศึกษาและปรับปรุงระบบการจ่ายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุที่เหมาะสมและเพียงพอต่อการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพ ควบคู่กับการเตรียมความพร้อมประชาชนก่อนวัยสูงอายุ”*

3. การส่งเสริมการทำงานของผู้สูงอายุ

สถานการณ์ ปัญหาหรืออุปสรรค

จากรายงานผลการดำเนินการเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับสังคมสูงวัย ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 โดยกรมกิจการผู้สูงอายุ มีเป้าหมายให้ผู้สูงอายุมีการเตรียมความพร้อมเพื่อเข้าสู่สังคมสูงวัยและการมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น โดยผลการดำเนินงานระหว่างปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 - 2565 สามารถส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีศักยภาพสามารถประกอบอาชีพและได้รับการจ้างงานทั้งสิ้น จำนวน 385,000 คน ในส่วนของการเสริมสร้างทักษะด้านอาชีพในการดำรงชีวิตอย่างมั่นคงนั้น มีโครงการต่าง ๆ ได้แก่ การจัดการความรู้เพื่อส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ การขยายโอกาสการมีงานทำให้ผู้สูงอายุ การฝึกอบรมแรงงานผู้สูงอายุเพื่อเพิ่มโอกาสในการประกอบอาชีพ และการเตรียมผู้สูงอายุกลับสู่วัยทำงาน ผลการดำเนินงานมีผู้เข้าร่วมโครงการทั้งสิ้น 27,676 คน สำหรับผลการส่งเสริมศักยภาพและความสามารถในการประกอบอาชีพและได้รับการจ้างงาน ซึ่งดำเนินการโดยกรมการจัดหางาน ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 สามารถดำเนินการให้ผู้สูงอายุมีงานทำและมีรายได้เป็นผู้ประกันตนในระบบประกันสังคมตามมาตรา 33 จำนวน 177,683 คน ซึ่งเพิ่มสูงขึ้นกว่าปีที่ผ่านมา[453]

ภาพที่ 5.5 : จำนวนผู้สูงอายุที่ได้รับการส่งเสริมให้มีงานทำและมีรายได้ในช่วง 5 ปี

ที่มา: กรมกิจการผู้สูงอายุ

รง. จัดทำบันทึกความเข้าใจว่าด้วยความร่วมมือด้านการส่งเสริมการมีงานทำให้ผู้สูงอายุระหว่างหน่วยงานราชการ ภาคประชาสังคม และภาคเอกชน มีระยะเวลา 3 ปี โดยเริ่มตั้งแต่ปี 2562 ซึ่งจากผลการดำเนินงานพบว่า มีสถานประกอบการที่เข้าร่วมโครงการ 359 แห่ง มีตำแหน่งงานว่าง 18,437 อัตรา โดยมีผู้สูงอายุที่ยื่นประสงค์ทำงาน 7,480 คน แต่มีผู้สูงอายุที่เข้าทำงานในสถานประกอบการ 3,706 คน ในหน่วยงานภาครัฐ 1,429 คน และรัฐวิสาหกิจ 81 คน อย่างไรก็ดี ผลจากสถานการณ์ด้านเศรษฐกิจโลกและสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ทำให้การจ้างงานผู้สูงอายุในภาคเอกชนมีแนวโน้มที่ไม่แน่นอน[454]

ในส่วนการจัดหาตำแหน่งงานที่เหมาะสม รง. โดยกรมการจัดหางานได้สำรวจความต้องการของผู้สูงอายุที่มีความพร้อมและมีศักยภาพที่จะทำงาน ประมาณ 9,000 คน ส่วนใหญ่ต้องการประกอบอาชีพอิสระ ร้อยละ 76 ทำงานประจำร้อยละ 15 ทำงานประจำด้วยและประกอบอาชีพอิสระด้วย ร้อยละ 9 โดยในปี 2565 มีผู้สูงอายุใช้บริการจัดหางาน จำนวน 1,448 คน ในจำนวนนี้มีการจ้างงานแล้ว 1,017 คน คิดเป็นร้อยละ 70.23 ซึ่งลดลงจากปี 2564 ที่มีการจัดหาและจ้างงานผู้สูงอายุคิดเป็นร้อยละ 90.31[455] ส่วนใหญ่ได้รับการจ้างงานด้านการผลิต พนักงานดูแลความปลอดภัย แม่บ้าน ผู้ประกอบวิชาชีพด้านการสอน และพนักงานขับรถยนต์ โดยที่นายจ้างสามารถนำค่าใช้จ่ายในการจ้างงานผู้สูงอายุไปหักลดหย่อนภาษีได้ นอกจากนี้ กรมพัฒนาฝีมือแรงงานดำเนินการส่งเสริมผู้สูงอายุฝึกอาชีพตามความเหมาะสมและสมรรถภาพของแต่ละบุคคลให้มีความรู้ความสามารถสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานและสร้างแรงจูงใจให้แรงงานทำงานมากขึ้น เพื่อให้ผู้สูงอายุมีงานทำมีรายได้ อยู่อย่างมีศักดิ์ศรี มีคุณภาพชีวิตที่ดี ผลการดำเนินงานในปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 พบว่า มีผู้สูงอายุผ่านการฝึกอบรม จำนวน 10,075 คน โดยเป็นแรงงานในระบบ จำนวน 1,256 คน และแรงงานนอกระบบ จำนวน 8,819 คน ทั้งนี้ หลักสูตรที่มีผู้สนใจมากที่สุด ได้แก่ กลุ่มอุตสาหกรรมศิลป์ ภาคบริการ และเกษตรอุตสาหกรรม ตามลำดับ[456]

ที่มา: The Bangkok Inside

การประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชน

ในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้สูงอายุคือการดูแลให้ผู้สูงอายุสามารถดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ มีศักดิ์ศรี โดยให้ผู้สูงอายุที่ยังสามารถทำงานได้และต้องการทำงานเข้าถึงโอกาสในการมีงานทำที่เหมาะสม ทั้งนี้ การทำงานทำให้เกิดความภาคภูมิใจ และรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า นอกจากนี้ การส่งเสริมให้ผู้สูงอายุทำงานเชิงเศรษฐกิจช่วยให้ผู้สูงอายุมีรายได้ สามารถดำรงชีวิตได้อย่างเป็นอิสระมากขึ้น และลดการพึ่งพิงทางด้านการเงินจากบุคคลอื่น รวมทั้งช่วยให้ผู้สูงอายุมีเพื่อน มีคนรู้จักพูดคุย และไม่รู้สึกโดดเดี่ยว ภาครัฐมีความพยายามในการส่งเสริมการทำงานผู้สูงอายุโดยการจัดทำบันทึกความร่วมมือกับภาคเอกชน จัดหลักสูตรฝึกอาชีพ และพัฒนาฝีมือแรงงานผู้สูงอายุให้สอดคล้องกับตลาดแรงงานและความต้องการของผู้สูงอายุ ซึ่งสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญมาตรา 71 วรรคสาม รัฐพึงให้ความช่วยเหลือผู้สูงอายุให้สามารถดำรงชีพได้อย่างมีคุณภาพ และกติกา ICESCR ข้อ 6 ที่กำหนดให้รัฐรับรองสิทธิในการทำงาน ซึ่งรวมถึงสิทธิของทุกคนในโอกาสที่จะหาเลี้ยงชีพโดยงานซึ่งตนเลือกอย่างเสรี รวมถึงคำมั่นโดยสมัครใจของประเทศไทยภายใต้กลไก UPR รอบที่ 3 เกี่ยวกับการดำเนินการตามยุทธศาสตร์แบบองค์รวมเพื่อรับรองการเสริมพลังทางเศรษฐกิจของ

ผู้สูงอายุ และ พ.ร.บ. ผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 ที่จะส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีการประกอบอาชีพหรือฝึกอาชีพที่เหมาะสม อย่างไรก็ตาม ยังมีผู้สูงอายุจำนวนมากต้องการหารายได้สำหรับการดำรงชีพและพึ่งพาตนเอง แต่ยังไม่ได้รับการพัฒนาฝีมือแรงงานหรือทำงานที่ไม่เหมาะสม ซึ่งถือเป็นความท้าทายของรัฐบาลในการส่งเสริมการทำงานของผู้สูงอายุ

> *“ยังมีผู้สูงอายุจำนวนมากที่ยังไม่ได้รับการพัฒนาฝีมือแรงงานและทำงานที่ไม่เหมาะสม”*

ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

กสม. เห็นควรมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1) รัฐบาลโดย รง. ควรเร่งพัฒนามาตรการคุ้มครองแรงงานสูงอายุอย่างเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะอัตราส่วนการจ้างแรงงาน อัตราค่าจ้าง และลักษณะของงาน เพื่อให้มีการจ้างงานที่มีลักษณะที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ ได้รับสิทธิประโยชน์และสวัสดิการ และแรงงานสูงอายุได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายและพันธกรณีที่เกี่ยวข้อง

2) รัฐบาลโดย รง. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเร่งพัฒนาหลักสูตรให้ผู้สูงอายุมีความรู้ ความเข้าใจและใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและประสานความร่วมมือกับนายจ้าง/สถานประกอบการ เพื่อพัฒนาทักษะและส่งเสริมการทำงานของผู้สูงอายุแบบทำงานที่บ้าน (work from home)

4. การละเมิดสิทธิต่อผู้สูงอายุ

สถานการณ์ ปัญหาหรืออุปสรรค

กรมกิจการผู้สูงอายุได้แบ่งประเภทของการถูกละเมิดสิทธิของผู้สูงอายุออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ 1) การละเมิดทางด้านร่างกาย 2) การละเมิดทางอารมณ์และจิตใจ 3) การหาประโยชน์ในทรัพย์สินและการเอาเปรียบทางกฎหมาย 4) การล่วงละเมิดทางเพศ และ 5) การละเลยทอดทิ้งและการละเว้นการกระทำ ซึ่งจากการเฝ้าระวังและติดตามสถานการณ์การละเมิดสิทธิผู้สูงอายุ ในปี 2565 พบเหตุการณ์เกิดขึ้นหลายกรณี เช่น กรณีผู้สูงอายุจำนวนมากถูกล่ามโซ่ไว้ในศูนย์ดูแลผู้สูงอายุแห่งหนึ่ง[457] กรณีผู้สูงอายุถูกหลอกซื้อสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์ โดยพบว่าถูกหลอกลวงผ่านช่องทางเฟซบุ๊กมากที่สุดถึงร้อยละ 44[458] กรณีหญิงสูงอายุถูกคนร้ายใช้อาวุธทำร้ายร่างกายและข่มขืน[459] และกรณีผู้สูงอายุถูกทอดทิ้งปล่อยให้อยู่คนเดียวในบ้านพักจนมีสภาพร่างกายที่ซูบผอม[460] ภาครัฐมีกลไกสำคัญที่จะดูแลและป้องกันการละเมิดต่อผู้สูงอายุในระดับพื้นที่ ได้แก่ อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ที่เชี่ยวชาญด้านผู้สูงอายุซึ่งทำหน้าที่ให้คำปรึกษาและประสานการช่วยเหลือในเบื้องต้น

ที่มา: ศูนย์ข้อมูลและข่าวสืบสวนเพื่อสิทธิพลเมือง

การประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชน

จากสถานการณ์การละเมิดสิทธิของผู้สูงอายุที่ปรากฏตามสื่อพบว่า ยังคงมีปัญหาเช่นเดียวกับปีที่ผ่านมา เช่น การทำร้ายร่างกายและจิตใจ การหลอกลวง การล่วงละเมิดทางเพศ และการทอดทิ้งผู้สูงอายุ เป็นต้น นอกจากนี้ ผู้สูงอายุที่ใช้สื่อออนไลน์มีโอกาสในการถูกหลอกลวงผ่านช่องทางออนไลน์มากขึ้น[461] อย่างไรก็ตาม ปัญหาจากการที่รัฐยังขาดมาตรการและแนวทางในการป้องกัน แก้ไขปัญหา และเยียวยาผู้สูงอายุที่ถูกละเมิดสิทธิ โดยเฉพาะการรวบรวมข้อมูลทางสถิติเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิต่อผู้สูงอายุ เพื่อนำไปวางแผนป้องกันและแก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบในระยะยาว รวมถึงขาดการประชาสัมพันธ์ช่องทางในการแจ้งเหตุเมื่อผู้สูงอายุถูกหลอกลวงหรือละเมิดสิทธิ จึงเป็นความท้าทายของรัฐในการเร่งกำหนดมาตรการและกลไกในการป้องกัน แก้ไขปัญหา และเยียวยาผู้สูงอายุที่ถูกละเมิดสิทธิอย่างเป็นรูปธรรมเพื่อให้สอดคล้องกับหน้าที่ของรัฐตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 71 วรรคสาม ที่กำหนดให้รัฐพึงให้ความช่วยเหลือผู้สูงอายุให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพและคุ้มครองป้องกันมิให้ถูกใช้ความรุนแรงหรือปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม รวมตลอดทั้งให้การบำบัด ฟื้นฟูและเยียวยาผู้ถูกกระทำความรุนแรงดังกล่าว รวมถึงผู้หญิงสูงอายุต้องได้รับการคุ้มครองจากความรุนแรงตามอนุสัญญา CEDAW

> *“การละเมิดสิทธิของผู้สูงอายุ ยังคงมีปัญหาเช่นเดียวกับปีที่ผ่านมา เช่น การทำร้ายร่างกายและจิตใจ การหลอกลวง การล่วงละเมิดทางเพศ และการทอดทิ้งผู้สูงอายุ”*

ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

กสม. เห็นควรมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1) รัฐบาลโดย พม. ดศ. และ ตร. ควรบูรณาการร่วมกันในการประชาสัมพันธ์การใช้สื่อออนไลน์และจัดให้มีกลไกในรูปแบบที่เข้าถึงง่ายและเหมาะกับผู้สูงอายุในการเพิ่มช่องทางการแจ้งเหตุ และให้ความช่วยเหลือผู้สูงอายุในทางคดีเมื่อถูกหลอกลวงผ่านสื่อออนไลน์ เพื่อให้เป็นไปตาม พ.ร.บ. คุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 และ พ.ร.บ. ผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 ที่กำหนดให้ผู้สูงอายุมีสิทธิได้รับความคุ้มครองและช่วยเหลือในทางคดีด้วย

2) รัฐบาลโดย พม. ควรพิจารณาให้มีหน่วยงานหรือกลไกเพื่อรวบรวมและจัดทำข้อมูลสถิติการละเมิดสิทธิต่อผู้สูงอายุในทุกด้านเพื่อนำไปกำหนดนโยบายในการป้องกันและแก้ไขปัญหาให้เกิดผลเป็นรูปธรรม

สิทธิคนพิการ

ข้อมูลจากกรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2565 มีคนพิการที่ได้รับการออกบัตรประจำตัวคนพิการ 2,153,519 คน คิดเป็นร้อยละ 3.26 ของประชากรทั้งประเทศ เพิ่มขึ้นจากปี 2564 ที่มีร้อยละ 3.17 เป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง และเป็นคนพิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกายมากที่สุด รองลงมาเป็นคนพิการทางการได้ยินหรือสื่อความหมาย คนพิการทางการเห็น คนพิการทางจิตใจหรือพฤติกรรม คนพิการทางสติปัญญา คนพิการมากกว่า 1 ประเภท คนพิการทางออทิสติก และคนพิการทางการเรียนรู้ ตามลำดับ[462]

ภาพที่ 5.6 : ประเภทความพิการของคนพิการที่ได้รับการออกบัตรประจำตัวคนพิการ
ที่มา: กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ

สำหรับสถานการณ์ด้านสิทธิคนพิการที่สำคัญในปี 2565 มีดังนี้

1. ด้านการจัดสวัสดิการเบี้ยความพิการ

สถานการณ์ ปัญหาหรืออุปสรรค

รัฐบาลมีนโยบายไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง โดย พม. กำหนดให้ปี 2565 เป็นปีแห่ง "การปฏิรูปงานด้านคนพิการ" ค้นหาคนพิการเชิงรุกในชุมชน และนำผู้ตกหล่นมาขึ้นทะเบียนคนพิการเพื่อรับสิทธิ สวัสดิการ และการคุ้มครองต่าง ๆ รวมถึงขยายพื้นที่โรงพยาบาลให้สามารถตรวจรับรองและออกบัตรคนพิการให้ครบทั้ง 77 จังหวัด ภายในเดือนสิงหาคม 2566 และอยู่ระหว่างการเตรียมการแก้ไขปรับปรุงเกณฑ์พิจารณาการออกบัตรประจำตัวคนพิการให้มีความสะดวกเพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้ได้พัฒนาบัตรประจำตัวคนพิการให้เป็นบัตรดิจิทัลผ่านแอปพลิเคชันที่ใช้แทนบัตรในรูปแบบเดิมในการเข้ารับบริการต่าง ๆ

> *"กำหนดให้ปี 2565 เป็นปีแห่ง "การปฏิรูปงานด้านคนพิการ" ค้นหาคนพิการเชิงรุกในชุมชน และนำผู้ตกหล่นมาขึ้นทะเบียนคนพิการเพื่อรับสิทธิ สวัสดิการ และการคุ้มครองต่าง ๆ"*

การจัดสวัสดิการเบี้ยความพิการตาม พ.ร.บ. ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 มาตรา 20 (9) สำหรับคนพิการที่มีบัตรประจำตัวคนพิการและขึ้นทะเบียนขอรับเบี้ยยังชีพความพิการ โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้ดำเนินการเบิกจ่าย ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 มีผลการเบิกงบประมาณดังกล่าวสูงถึงร้อยละ 107 ทำให้งบประมาณที่ได้รับจัดสรรไม่เพียงพอต่อการจ่ายเบี้ยความพิการ[463] ในปี 2565 พบว่าการจ่ายเบี้ยความพิการยังไม่ทั่วถึง เนื่องจากมีคนพิการจำนวนมากที่ยังไม่ได้จัดทำบัตรประจำตัวคนพิการ ทำให้ไม่ได้รับสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ ที่รัฐจัดให้ นอกจากนี้ มีรายงานจากภาคประชาสังคมว่าเบี้ยความพิการ จำนวน 800 บาทต่อคนต่อเดือน ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีวิตของคนพิการและมีความเห็นว่าควรปรับเพิ่มเป็นอย่างน้อยเดือนละ 1,000 บาทต่อคนต่อเดือน หรือมีการช่วยเหลือในด้านสิ่งของดำรงชีพอื่น ๆ ทั้งนี้กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ อยู่ระหว่างพิจารณาเพิ่มสวัสดิการเบี้ยความพิการแบบถ้วนหน้าให้คนพิการที่มีบัตรประจำตัวคนพิการที่อายุ 18 ปีขึ้นไปและไม่มีบัตรสวัสดิการแห่งรัฐที่ได้รับเบี้ยความพิการจำนวน 800 บาทต่อคนต่อเดือนเป็น 1,000 บาทต่อคนต่อเดือน[464] ซึ่งต้องใช้งบประมาณโดยประมาณ 25,806 ล้านบาท/ปี[465]

ที่มา: กรุงเทพธุรกิจ

การประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชน

การปฏิรูปงานด้านคนพิการและการจัดสวัสดิการเบี้ยความพิการเป็นการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการให้มีความเหมาะสมและเป็นไปตามมาตรฐานยิ่งขึ้นตามอนุสัญญา CRPD ข้อ 28 กำหนดให้รัฐรับรองสิทธิคนพิการในการมีมาตรฐานความเป็นอยู่และความคุ้มครองทางสังคมอย่างเพียงพอสำหรับตนเองและครอบครัว แต่ด้วยสภาพเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไปทำให้เบี้ยความพิการที่ได้รับจำนวน 800 บาทต่อคนต่อเดือนไม่เพียงพอต่อการดำรงชีวิตของคนพิการ ซึ่งกรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการอยู่ระหว่างพิจารณาเพิ่มสวัสดิการเบี้ยความพิการแบบถ้วนหน้าเพื่อช่วยให้คนพิการสามารถดำรงชีวิตได้ดีขึ้น และใช้จ่ายในสิ่งที่จำเป็นได้ตามความเหมาะสมสำหรับตนเองหรือครอบครัว

ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

รัฐบาลควรมอบหมายให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเร่งสำรวจคนพิการที่ตกหล่นให้ได้รับการออกบัตรประจำตัวคนพิการเพื่อรับสวัสดิการเบี้ยความพิการและสวัสดิการอื่น ๆ ที่จำเป็น นอกจากนี้ ควรส่งเสริมการเข้าถึงสวัสดิการเบี้ยความพิการที่ได้เริ่มดำเนินการมาแล้วและพัฒนาให้ครอบคลุมคนพิการทุกกลุ่มอย่างต่อเนื่องและเพียงพอต่อการดำรงชีวิตเพื่อให้คนพิการดำรงชีวิตอย่างเหมาะสมและมีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

2. ด้านการเข้าถึงสภาพแวดล้อมทางกายภาพ การขนส่งสาธารณะ และข้อมูลข่าวสาร

สถานการณ์ ปัญหาหรืออุปสรรค

สืบเนื่องจากปี 2564 ประเทศไทยได้ปรับปรุงกฎกระทรวงกำหนดสิ่งอำนวยความสะดวกในอาคารสำหรับผู้พิการหรือทุพพลภาพ และคนชรา พ.ศ. 2548 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2564 และในปี 2565 กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการร่วมกับภาคีเครือข่ายด้านบริการขนส่งสาธารณะดำเนินโครงการความร่วมมือส่งเสริมการบริการและการเข้าถึงสิ่งอำนวยความสะดวกด้านคมนาคมของผู้พิการ คค. ร่วมกับ สธ.

จัดสรรเงินเป็นค่าอุปกรณ์ช่วยเหลือผู้พิการอันเนื่องมาจากการประสบภัยที่เกิดจากการใช้รถใช้ถนน และพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านคมนาคมขนส่งของประเทศไทยให้สามารถรองรับผู้ใช้งานได้ทุกกลุ่มตามหลักอารยสถาปัตย์สำหรับทุกคน และจัดสรรเงินให้แก่กองทุนเพื่อความปลอดภัยในการใช้รถใช้ถนนเป็นค่าอุปกรณ์ช่วยเหลือคนพิการจำนวน 220 ล้านบาท[466] นอกจากนี้ วธ. ได้ออกแบบและจัดทำสิ่งอำนวยความสะดวกที่เป็นมิตรกับคนทั้งมวล (friendly design) ในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทั่วประเทศเพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ผู้สูงอายุ คนพิการและผู้ที่ใช้เก้าอี้รถเข็นให้เข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้

จากข้อมูลพบว่าคนพิการยังมีอุปสรรคในการเดินทางและการใช้ประโยชน์จากสภาพแวดล้อม[467] ได้แก่ (1) ทางเท้าและพื้นถนนมีสภาพชำรุดและมีสิ่งกีดขวาง (2) มีรถเมล์ชานต่ำสำหรับคนพิการที่นั่งเก้าอี้รถเข็นไม่เพียงพอ (3) ทางเชื่อมระหว่างสถานีรถไฟฟ้า (skywalk) ยังเป็นบันไดเชื่อมระหว่างทางต่างระดับ (4) สนามบินบางแห่งไม่มีบริการทางลาดสำหรับเก้าอี้รถเข็นที่ใช้ขึ้นลงเครื่องบิน แม้บางสนามบินได้จัดซื้อทางลาดดังกล่าวแล้วแต่ไม่นำมาใช้ให้บริการแก่คนพิการ[468] (5) ท่าเรือและเรือโดยสารบางแห่งไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการที่ใช้เก้าอี้รถเข็น และ (6) คนพิการยังไม่สามารถขอจัดทำใบอนุญาตขับรถยนต์ได้[469] สำหรับการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของคนพิการนั้นยังคงประสบปัญหาและอุปสรรค โดยเฉพาะเว็บไซต์ของหน่วยงานภาครัฐยังขาดคำบรรยายเสียง และรายการโทรทัศน์ส่วนใหญ่ขาดล่ามภาษามือและคำบรรยายแทนเสียง[470]

ที่มา: สำนักเครือข่ายสื่อสาธารณะ ThaiPBS

ทั้งนี้ ในปี 2565 กสม. ได้ตรวจสอบเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมด้วยเหตุแห่งความพิการ กรณีสำนักงานขนส่งจังหวัดแห่งหนึ่งไม่ออกใบอนุญาตขับรถยนต์สาธารณะให้แก่คนพิการทางการเคลื่อนไหวรายหนึ่ง โดยพิจารณาแล้วเห็นว่ากรณีดังกล่าวเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน จึงมีข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานดังกล่าว[471] ต่อมากรมการขนส่งทางบกได้ประสานให้คนพิการรายดังกล่าวเข้ามารับการอบรมทดสอบสมรรถภาพร่างกายและทดสอบขับรถ ซึ่งหากผ่านการทดสอบทุกขั้นตอนและผ่านการตรวจสอบประวัติอาชญากรรมแล้วจะได้ออกใบอนุญาตขับรถสาธารณะต่อไป[472]

การประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชน

หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องมีความพยายามในการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพและระบบขนส่งสาธารณะตามหลักอารยสถาปัตย์สำหรับทุกคน (universal design) และส่งเสริมให้คนพิการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร โดย ดศ. ได้ตอบรับข้อเสนอของ กสม. ในปี 2564 ในการส่งเสริมการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของคนพิการโดยได้พัฒนาระบบการเชื่อมโยงบริการดิจิทัลสำหรับคนพิการ แต่ยังคงพบอุปสรรคในทางปฏิบัติว่าคนพิการยังประสบปัญหาการเข้าไม่ถึงสภาพแวดล้อมทางกายภาพ มีอุปสรรคในเดินทาง ถูกเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมด้วยเหตุแห่งความพิการในการขอใบอนุญาตขับรถยนต์ และเข้าไม่ถึงข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งยังไม่สอดคล้องกับอนุสัญญา CRPD ข้อ 9 (1) ที่กำหนดให้รัฐภาคีดำเนินมาตรการที่เหมาะสมเพื่อให้คนพิการเข้าถึงสภาพแวดล้อมทางกายภาพ การขนส่ง รวมทั้งเทคโนโลยีระบบสารสนเทศ การสื่อสาร และสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อให้คนพิการดำรงชีวิตอยู่ได้โดยอิสระและมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ทุกด้าน

> *“คนพิการยังประสบปัญหาการเข้าไม่ถึงสภาพแวดล้อมทางกายภาพ มีอุปสรรคในเดินทาง ถูกเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมด้วยเหตุแห่งความพิการในการขอใบอนุญาตขับรถยนต์ และเข้าไม่ถึงข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานภาครัฐ”*

ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

กสม. เห็นควรมีข้อเสนอแนะต่อรัฐบาล ดังนี้

1) รัฐบาลควรมอบหมาย พม. มท. คค. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเร่งนำกฎกระทรวงกำหนดสิ่งอำนวยความสะดวกในอาคารสำหรับผู้พิการหรือทุพพลภาพ และคนชรา พ.ศ. 2548 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2564 ไปปฏิบัติให้เกิดผลเป็นรูปธรรม และมีการติดตามประเมินผล ขยายผลจากสถานที่หน่วยงานเอกชนและหน่วยงานของรัฐให้เพิ่มมากขึ้น รวมถึงมีมาตรการส่งเสริมและสร้างแรงจูงใจเพื่อให้เจ้าของอาคารนำไปใช้ปรับปรุงอาคารให้เหมาะสม เพียงพอ และสอดคล้องกับความต้องการจำเพาะของคนพิการแต่ละประเภทเพื่อเป็นการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อให้คนพิการสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้โดยอิสระและมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ในทุกด้าน และมีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

2) รัฐบาลควรมอบหมาย ดศ. และหน่วยงานภาครัฐปรับปรุงเว็บไซต์หรือช่องทางประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานภาครัฐ และ กสทช. ควรกำหนดมาตรการหรือแนวทางให้รายการโทรทัศน์จัดทำตัวอักษรวิ่ง ภาษามือสำหรับคนพิการทางการได้ยิน สื่ออักษรหรือสื่อเสียงสำหรับคนพิการทางการรองรับการใช้งานของคนพิการทางการเห็นและการได้ยิน

3. ด้านการเข้าถึงธุรกรรมทางการเงิน

สถานการณ์ ปัญหาหรืออุปสรรค

ในปี 2565 กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการยังคงจัดให้มีกองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการต่อเนื่องเป็นประจำทุกปี โดยสามารถผ่อนชำระภายใน 5 ปี โดยไม่มีดอกเบี้ย แบ่งเป็นการกู้ยืมรายบุคคลรายละไม่เกิน 60,000 บาท แต่ไม่เกิน 120,000 บาท และการกู้ยืมเป็นรายกลุ่ม กลุ่มละไม่เกิน 1,000,000 บาท นอกจากนี้ สถาบันการเงินหลายแห่งมีความพยายามในการพัฒนาทักษะเจ้าหน้าที่ โดยจัดฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการสร้างความตระหนักเรื่องสิทธิและความเสมอภาคของคนพิการกับการให้บริการทางธนาคาร ออกแบบระบบอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงบริการธุรกรรมทางการเงินสำหรับคนพิการทุกประเภท และจัดให้มีเงินกู้เพื่อประกอบอาชีพสำหรับกลุ่มคนพิการ[473] รวมถึงพัฒนาแอปพลิเคชันเพื่อเข้าถึงการทำธุรกรรมทางการเงินผ่านสมาร์ตโฟนสำหรับคนพิการทางการเห็น[474] อย่างไรก็ตาม พบปัญหาอุปสรรคในการทำธุรกรรมทางการเงินของคนพิการ โดยเฉพาะการปฏิเสธไม่ให้คนพิการบางประเภททำธุรกรรมทางการเงินต่าง ๆ อาทิ กรณีคนพิการทางสายตาถูกพนักงานธนาคารของสำนักงานสาขาบางแห่งปฏิเสธการเปิดบัญชีเงินฝากธนาคาร คนพิการทางสติปัญญาหรือบุคคลออทิสติกไม่สามารถเปิดบัญชีเงินฝากหากไม่ได้ทำการแต่งตั้งผู้อนุบาล การถอนเงินต้องมีผู้ดูแลคนพิการให้ความยินยอมด้วย และคนพิการบางประเภทไม่สามารถทำบัตรกดเงินสดหรือทำประกันชีวิตได้ ทั้งนี้ ปัญหาดังกล่าวเกิดจากการตัดสินใจของเจ้าหน้าที่ธนาคารที่ปฏิบัติแตกต่างกันแต่ละสาขา และการมีทัศนคติว่าคนพิการบางประเภทไม่สามารถใช้สิทธิทางกฎหมาย (legal capacity) จึงทำให้คนพิการไม่สามารถเข้าถึงสิทธิต่าง ๆ ได้ เช่น สิทธิในการทำประกันสุขภาพหรือประกันชีวิต การเปิดบัญชีธนาคาร การทำบัตรเอทีเอ็ม และการรับหรือโอนมรดก เป็นต้น[475]

ที่มา: สยามรัฐ

การประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชน

การเข้าถึงธุรกรรมต่าง ๆ เป็นสิ่งสำคัญสำหรับทุกคนในสังคมปัจจุบันที่ช่วยให้เข้าถึงบริการและสิ่งของจำเป็นต่าง ๆ ได้สะดวกและรวดเร็ว ในปี 2565 แม้สถาบันการเงินหลายแห่งมีความพยายามในการพัฒนาทักษะของเจ้าหน้าที่และระบบอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงบริการธุรกรรมทางการเงินสำหรับคนพิการให้มีความก้าวหน้าขึ้น แต่ยังพบว่าคนพิการบางประเภทไม่สามารถเข้าถึงธุรกรรมทางการเงินได้เนื่องจากไม่ได้รับ

> *"คนพิการบางประเภทไม่สามารถเข้าถึงธุรกรรมทางการเงินได้เนื่องจากไม่ได้รับการยอมรับว่าเป็นบุคคลที่สามารถใช้สิทธิทางกฎหมาย"*

การยอมรับว่าเป็นบุคคลที่สามารถใช้สิทธิทางกฎหมาย ซึ่งต้องปรับปรุงให้คนพิการเข้าถึงความเสมอภาคภายใต้กฎหมายตามอนุสัญญา CRPD ข้อ 12 ที่กำหนดให้รัฐรับรองว่าคนพิการมีสิทธิที่จะได้รับการยอมรับว่าเป็นบุคคลเบื้องหน้ากฎหมาย และข้อ 28 (2) กำหนดให้รัฐรับรองสิทธิของคนพิการในการรับความคุ้มครองทางสังคม และ (ซี) การให้คำปรึกษาความช่วยเหลือทางการเงินโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติด้วยเหตุแห่งความพิการ รวมถึงข้อเสนอแนะที่ประเทศไทยได้ตอบรับและให้คำมั่นโดยสมัครใจภายใต้กลไก UPR รอบที่ 3 โดยจะดำเนินการเสริมสร้างความเข้มแข็งของกรอบด้านกฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการคุ้มครองคนพิการ แก้ไขกฎหมายเพื่อห้ามการเลือกปฏิบัติต่อคนพิการ และลดความซับซ้อนของขั้นตอนในการเข้าถึงเงินทุนสำหรับคนพิการ

ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

กสม. เห็นควรมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1) รัฐบาลควรมอบหมายหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมกับธนาคารแห่งประเทศไทยและสถาบันการเงินในการสร้างความรู้ความเข้าใจและทัศนคติของเจ้าหน้าที่ต่อคนพิการที่ถูกต้องและพัฒนาระบบอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงบริการธุรกรรมทางการเงินสำหรับคนพิการอย่างต่อเนื่อง

2) รัฐบาลควรมอบหมายหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเร่งทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่เกี่ยวข้องกับคนพิการ เพื่อให้คนพิการมีความเสมอภาคเบื้องหน้ากฎหมาย รวมถึงเป็นบุคคลที่มีความสามารถทางกฎหมายและเข้าถึงการทำธุรกรรมทางการเงินได้

4. ด้านการเข้าถึงการศึกษาสำหรับคนพิการ

สถานการณ์ ปัญหาหรืออุปสรรค

ปัจจุบันมีคนพิการที่ได้รับการออกบัตรประจำตัวคนพิการ จำนวน 2,153,519 คน เป็นคนพิการที่ไม่ได้รับการศึกษา จำนวน 21,503 คน คิดเป็นร้อยละ 1.00 เป็นคนพิการที่ได้รับการศึกษา จำนวน 1,692,560 คน คิดเป็นร้อยละ 78.59 และหน่วยงานยังไม่มีข้อมูล จำนวน 439,456 คน คิดเป็นร้อยละ 20.41 แม้ว่าคนพิการจะได้รับการศึกษาถึงร้อยละ 78.59 แต่ส่วนใหญ่ได้รับการศึกษาเพียงระดับประถมศึกษา (ร้อยละ 81.16) รองลงมาเป็นระดับมัธยมศึกษา (ร้อยละ 12.04) และประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา (ร้อยละ 2.52) ทั้งนี้ ยังมีคนพิการที่ได้รับการศึกษาในระดับอุดมศึกษาจำนวนไม่มาก (ร้อยละ 1.79)

ภาพที่ 5.7 : ระดับการศึกษาของคนพิการ 5 ลำดับสูงสุด
ที่มา: กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ

ในปี 2565 ศธ. ดำเนินโครงการพาน้องกลับมาเรียน[476] ซึ่งครอบคลุมเด็กนักเรียนพิการที่ตกหล่นและออกกลางคันให้กลับสู่ระบบการศึกษา[477] โดยในปีการศึกษา 2564 มีเด็กพิการหลุดจากระบบการศึกษาจำนวน 54,513 คน ในปีการศึกษา 2565 ณ วันที่ 27 ตุลาคม 2565 ศธ. สามารถพาเด็กพิการกลับมาเรียนแล้ว จำนวน 54,301 คน[478] นอกจากนี้ ได้ปรับปรุงหลักเกณฑ์และวิธีการตามกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการให้คนพิการมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการและความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา พ.ศ. 2550 ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น[479] และดำเนินโครงการยกระดับคุณภาพการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ เด็กที่มีความสามารถพิเศษ และเด็กด้อยโอกาส โดยจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) กับการช่วยเหลือนักเรียนพิการในโรงเรียนเอกชน[480] ด้านการจัดสรรงบประมาณเพื่อสนับสนุนการศึกษาสำหรับคนพิการนั้น เมื่อวันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2565 ครม. มีมติเห็นชอบเพิ่มเงินอุดหนุนนักเรียนพิการในโรงเรียนเอกชนประเภทสามัญศึกษาและอาชีวศึกษา โดยปรับเพิ่มเงินสมทบเงินเดือนครู ผู้ช่วยครู และค่าใช้จ่ายสำหรับนักเรียนพิการ ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 โดยมีจำนวนนักเรียนได้รับการช่วยเหลือจำนวน 4,762 คน จำแนกเป็นประเภทสามัญ 4,452 คน และประเภทอาชีวศึกษา 310 คน โดยใช้งบประมาณจำนวน 118,739,045 บาท[481]

นอกจากนี้ ภาคประชาสังคมได้ขับเคลื่อนเพจเด็กพิการเรียนไหนดีเพื่อเป็นแหล่งรวบรวมและแนะแนวการศึกษาสำหรับเด็กพิการ รวมถึงออกแบบห้องเรียนให้เด็กพิการและไม่พิการได้เรียนรวมกัน และสนับสนุนให้เด็กพิการได้ฝึกงานและทำงานในอาชีพต่าง ๆ[482] อย่างไรก็ตาม ยังมีปัญหาและอุปสรรคที่พบว่ามีคนพิการจำนวนมากจบการศึกษาเพียงระดับชั้นประถมศึกษา และยังไม่สามารถเข้าถึงการศึกษาขั้นพื้นฐานตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด 12 ปี (ระดับอนุบาล 1 ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 3) เนื่องมาจากหลายปัจจัย[483] ได้แก่ (1) การจัดการศึกษาสำหรับคนพิการของรัฐยังไม่ทั่วถึง และขาดการบูรณาการระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการส่งต่อและสนับสนุนให้คนพิการได้รับการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น (2) การจัดสรรงบประมาณสนับสนุนสื่อการเรียนการสอนแก่คนพิการยังไม่เพียงพอ (3) ขาดสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ และบริการความช่วยเหลือทางการศึกษาที่เหมาะสมกับช่วงวัยของเด็กพิการ (4) ความไม่พร้อมทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สภาพแวดล้อม และสถานะทางการเงินของครอบครัว และ (5) ในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ทำให้เด็กพิการจำนวนมากหลุดจากระบบการศึกษา โดยเฉพาะกลุ่มที่ขาดแคลนปัจจัยทางการศึกษา[484]

ที่มา: ข่าวสดออนไลน์

การประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชน

การศึกษาช่วยพัฒนาทักษะของคนพิการด้านต่าง ๆ ทั้งด้านการเข้าสังคม ทักษะการดำรงชีวิต พื้นฐานด้านอาชีพ การปรับอารมณ์ และการเข้าถึงโอกาสต่าง ๆ โดยที่ผ่านมารัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ตอบรับข้อเสนอแนะของ กสม. ตามรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2564 ในการปรับปรุงหลักเกณฑ์และวิธีการตามกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการให้คนพิการมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา พ.ศ. 2550 การเพิ่มเงินอุดหนุนนักเรียนพิการและสมทบเงินเดือนครู ผู้ช่วยครู และค่าใช้จ่ายสำหรับนักเรียนพิการ รวมถึงจัดการศึกษาของคนพิการอย่างเท่าเทียม ทั่วถึง มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นด้วยการวิจัย พัฒนา

นวัตกรรมและองค์ความรู้ในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตแก่คนพิการ อย่างไรก็ตาม คนพิการส่วนใหญ่ยังได้รับการศึกษาเพียงระดับประถมศึกษาเท่านั้น และเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา มีปัญหาทางการเรียนรู้ พฤติกรรมและอารมณ์ รวมถึงเด็กออทิสติกยังขาดรูปแบบระบบการจัดการศึกษาที่ชัดเจนและเหมาะสม การจัดสื่อการเรียนการสอนยังไม่เหมาะสมกับคนพิการแต่ละประเภทและช่วงอายุ ขาดครูผู้สอนที่มีความรู้และทักษะเฉพาะ ขาดครูแนะแนวและนักจิตวิทยาที่ให้คำแนะนำโดยตรง รวมถึงยังขาดการส่งเสริมสิทธิของคนพิการด้านการศึกษาโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติและระบบการศึกษาแบบเรียนรวมในทุกระดับ นอกจากนี้ ยังขาดระบบสนับสนุนครอบครัวให้การช่วยเหลือและเตรียมความพร้อมเด็กพิการกลุ่มดังกล่าวในการเรียนรวมอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ซึ่งต้องปรับปรุงให้คนพิการเข้าถึงสิทธิด้านการศึกษาเพื่อให้สอดคล้องกับ CRPD ข้อ 24 และข้อเสนอแนะที่ประเทศไทยได้ตอบรับและให้คำมั่นโดยสมัครใจภายใต้กลไก UPR รอบที่ 3 โดยจะมุ่งพัฒนาปรับปรุงการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพสำหรับคนพิการในทุกช่วงวัยอย่างเต็มที่และมีส่วนร่วม และทำให้คนพิการได้รับสิทธิประโยชน์ในโรงเรียนและได้รับบริการช่วยเหลือที่เหมาะสมต่ออายุและรูปแบบของความพิการ รวมถึงจัดการกับเจตคติแบบเหมารวมเชิงลบต่อเด็กพิการและยุติการเลือกปฏิบัติต่อเด็กพิการ

> *“คนพิการส่วนใหญ่ยังได้รับการศึกษาเพียงระดับประถมศึกษาเท่านั้น ขาดรูปแบบระบบการจัดการศึกษาที่ชัดเจนและเหมาะสม การจัดสื่อการเรียนการสอนยังไม่เหมาะสมกับคนพิการแต่ละประเภทและช่วงอายุ”*

ที่มา: กรุงเทพธุรกิจ

ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

กสม. เห็นควรมีข้อเสนอแนะต่อรัฐบาลควรมอบหมาย ศธ. ร่วมกับกรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ ส่งเสริมให้คนพิการได้เข้าถึงสิทธิด้านการศึกษาอย่างทั่วถึงในระดับที่สูงขึ้น โดยดำเนินการจัดรูปแบบการศึกษาที่เหมาะสมแก่คนพิการตาม พ.ร.บ. การจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551 และที่แก้ไขเพิ่มเติมให้มีความชัดเจน อาทิ มีระบบส่งต่อนักเรียนพิการให้ได้รับการศึกษาระดับที่สูงขึ้น ส่งเสริมการเรียนรวมเพิ่มมากขึ้น สนับสนุนงบประมาณและบุคลากรที่เพียงพอต่อการจัดการเรียนการสอนแก่คนพิการอย่างต่อเนื่อง จัดสื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับช่วงวัยและความพิการ รวมทั้งจัดให้มีระบบสนับสนุนการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับความพิการแต่ละประเภท โดยการจัดทำแผนงานโครงการและติดตามผลการดำเนินงานและแก้ไขปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นอย่างเป็นระบบเพื่อให้คนพิการได้รับสิทธิด้านการศึกษาอย่างแท้จริง

5. ด้านการจ้างงานสำหรับคนพิการ

สถานการณ์ ปัญหาหรืออุปสรรค

จากคนพิการที่มีบัตรประจำตัวคนพิการ จำนวน 2,153,519 คน พบว่า เป็นคนพิการที่อยู่ในวัยทำงาน (อายุ 15 - 59 ปี) จำนวน 855,816 คน ในจำนวนนี้มีคนพิการที่ประกอบอาชีพ จำนวน 310,586 คน คิดเป็นร้อยละ 36.29 ส่วนใหญ่อยู่ในภาคเกษตรกรรม รองลงมารับจ้าง/ลูกจ้างภาคเอกชน/พนักงานบริษัท และประกอบกิจการหรือธุรกิจส่วนตัว/อาชีพอิสระ/ค้าขาย ทั้งนี้ มีคนพิการรับราชการ/รัฐวิสาหกิจจำนวนไม่มาก

ภาพที่ 5.8 : การประกอบอาชีพคนพิการ
ที่มา: กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ

ในปี 2565 รง. ดำเนินโครงการส่งเสริมการจ้างงานคนพิการเชิงสังคม ประเภทจ้างเหมาบริการและได้ดำเนินการให้สิทธิแก่คนพิการ หรือผู้ดูแลคนพิการตามมาตรา 35 แห่ง พ.ร.บ. ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 โดยกำหนดเป้าหมายไว้ 1,000 คน สามารถดำเนินการได้ทั้งสิ้น 1,499 คน คิดเป็นร้อยละ 149 ก่อให้เกิดรายได้แก่คนพิการ 171,253,255 บาทต่อปี และในปี 2566 ได้กำหนดเป้าหมายที่จะขยายการจ้างงานคนพิการเพิ่มขึ้นร้อยละ 20 จากจำนวน 1,499 คน เป็น 1,800 คน[485] นอกจากนี้ กรมการจัดหางานได้เปิดให้บริการระบบการให้สิทธิและขอรับสิทธิสำหรับคนพิการมาตรา 35 ผ่านเว็บไซต์ e-Service.doe.go.th[486] และเชิญชวนนายจ้าง/สถานประกอบการให้จ้างงานคนพิการเป็นพนักงานเพื่อปฏิบัติงานสนับสนุนในหน่วยบริการสาธารณประโยชน์ในพื้นที่ใกล้บ้าน โดยมีภาคเอกชนเข้าร่วมโครงการ จำนวน 181 แห่ง ก่อให้เกิดรายได้ 159,943,425 บาทต่อปี มีหน่วยบริการสาธารณะ 3 อันดับแรกที่มีความพร้อมรับคนพิการเข้าปฏิบัติงานสูงสุด ได้แก่ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล องค์การบริหารส่วนตำบล และโรงเรียน[487]

กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการดำเนินการส่งเสริมการจ้างงานสำหรับคนพิการผ่านศูนย์พัฒนาศักยภาพและอาชีพคนพิการ และการส่งเสริมวิสาหกิจสังคมเพื่อคนพิการ นอกจากนี้ ร่วมกับภาคส่วนที่เกี่ยวข้องพัฒนาอาชีพคนพิการในยุคดิจิทัล พัฒนาหลักสูตรเพื่ออบรมคนพิการที่มีศักยภาพให้มีความรู้ในการใช้คอมพิวเตอร์เพื่อการประกอบอาชีพ และสามารถทำงานที่บ้านได้ จัดฝึกอบรมร่วมกับองค์กรด้านคนพิการและภาคเอกชนเพื่อสร้างอาชีพให้แก่คนพิการ 4 หลักสูตร มีเป้าหมายคนพิการ จำนวน 2,500 คน[488] รวมถึงส่งเสริมการจ้างงานตามมาตรา 33 มาตรา 35 และส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR) ของภาคธุรกิจ[489] พร้อมทั้งเตรียมการสำหรับการปรับตัวเข้าสู่การดำรงชีวิตวิถีใหม่ (new normal) อย่างเหมาะสมและมีคุณภาพสำหรับคนพิการ เพื่อพัฒนาทักษะการดำรงชีวิตในสังคม ทักษะอาชีพการพัฒนาทักษะเพิ่มเติมในความเชี่ยวชาญเดิม (upskill) การยกระดับทักษะอาชีพ (reskill) การพัฒนาภาพลักษณ์ (re-image) และการพัฒนาคุณค่าในตนเอง (re-value) รวมทั้งใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อร่วมกัน

พัฒนาคนพิการและสังคมได้เต็มตามศักยภาพและเพิ่มขีดความสามารถในการดำรงชีวิตด้วยการมีอาชีพและรายได้อย่างมั่นคง[490]

จากสถิติข้อมูลการจ้างงานคนพิการของ พก. ณ วันที่ 16 ธันวาคม 2565 พบว่าหน่วยงานของรัฐสามารถจ้างงานคนพิการตามมาตรา 33 แห่ง พ.ร.บ. ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550[491] ได้เพียง 2,635 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 15.05 จากจำนวนที่ต้องจ้าง 17,507 คน ซึ่งลดลงจากปี 2564 ที่จ้างได้ 2,801 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 15.98 จากจำนวนที่ต้องจ้าง 17,622 คน[492] ซึ่งหน่วยงานของรัฐไม่สามารถจ้างงานคนพิการได้ตามที่กฎหมายกำหนดและมีแนวโน้มในการจ้างงานคนพิการลดลง เนื่องจากกฎหมายไม่บังคับให้หน่วยงานของรัฐต้องส่งเงินเข้ากองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ เป็นเพียงการขอความร่วมมือให้จ้างงานคนพิการเท่านั้น ประกอบกับหน่วยงานของรัฐบางส่วนยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิบัติตามกฎหมายเกี่ยวกับการจ้างงานคนพิการ

ปี	ผลการจ้างงานคนพิการในหน่วยงานของรัฐ			ผลการจ้างงานคนพิการในสถานประกอบการ		
	จำนวนที่ต้องจ้าง (คน)	จ้างตามมาตรา 33 (คน)	ร้อยละที่จ้างได้	จำนวนที่ต้องจ้าง (คน)	จ้างตามมาตรา 33 (คน)	ร้อยละที่จ้างได้
2563	15,412	2,633	17.08	70,142	40,647	57.94
2564	17,622	2,801	15.89	64,758	38,033	58.73
2565	17,507	2,635	15.05	63,951	37,445	58.55

ภาพที่ 5.9 : ตารางสถิติการจ้างงานคนพิการในหน่วยงานของรัฐและสถานประกอบการปี 2565
ที่มา: กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ

นอกจากนี้ จากข้อมูลคนพิการที่เข้าใช้บริการจัดหางานในปี 2565 ตามมาตรา 33 พ.ร.บ. ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 ของกรมการจัดหางาน พบว่ามีคนพิการได้รับการบรรจุงานในหน่วยงานภาครัฐและสถานประกอบการลดลงจากปีที่ผ่านมา[493]

ปีงบประมาณ	ตำแหน่งงานสำหรับคนพิการ	คนพิการเข้าใช้บริการ (คน)	คนพิการได้รับการบรรจุงาน (คน)
2563	2,277	2,069	1,744
2564	2,103	2,302	1,905
2565	2,697	1,415	1,166

ภาพที่ 5.10 : ตารางผลการให้บริการจัดหางานแก่คนพิการตามมาตรา 33 โดยกรมพัฒนาฝีมือแรงงานในปี 2565
ที่มา: กรมการจัดหางาน

จากข้อมูลพบว่าการจ้างงานคนพิการมีแนวโน้มลดลงเนื่องจากข้อจำกัดของหน่วยงานภาครัฐและสถานประกอบการบางแห่งขาดความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติตามกฎหมายการจ้างงานคนพิการ มีการกำหนดคุณสมบัติและวุฒิการศึกษาของคนพิการไว้สูงทำให้บางหน่วยงานไม่มีคนพิการมาสมัครงาน การประเมินผลการปฏิบัติงานไม่สอดคล้องกับความพิการ คนพิการบางประเภทประสบปัญหาและอุปสรรคในการเดินทาง

ไปทำงาน สถานที่ทำงานไม่เหมาะสมกับการปฏิบัติงานของคนพิการและขาดสิ่งอำนวยความสะดวกในอาคาร และผู้ช่วยเหลือคนพิการในการทำงาน นายจ้างและเพื่อนร่วมงานบางส่วนยังมีทัศนคติเชิงลบและขาดความเข้าใจในข้อจำกัดของคนพิการ มีการปฏิเสธการสมัครเข้าสอบแข่งขันและการทำงาน การจ้างงานจากความสงสารแต่ไม่เชื่อว่าคนพิการจะทำงานได้จริง[494] และขาดหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบในการแก้ไขปัญหาการจ้างงานคนพิการ[495] นอกจากนี้ สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 และสภาพเศรษฐกิจที่ชะลอตัวส่งผลกระทบทำให้สถานประกอบการจำนวนมากหยุดกิจการ ปรับลดการผลิตหรือเลิกกิจการ[496]

ครม. ได้มีมติเมื่อวันที่ 20 กันยายน 2565 เห็นชอบร่างกฎ ก.พ. ว่าด้วยโรค พ.ศ. .... ตามที่สำนักงาน ก.พ. เสนอ โดยกำหนดให้โรคจิต (psychosis) หรือโรคอารมณ์ผิดปกติ (mood disorders) ที่มีอาการเด่นชัดรุนแรงหรือเรื้อรังและเป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติงานในหน้าที่เป็นลักษณะต้องห้ามของการเข้ารับราชการเป็นข้าราชการพลเรือน ซึ่งอาจเป็นการตีตราคนพิการทางจิตสังคมและเลือกปฏิบัติต่อบุคคลด้วยเหตุแห่งความพิการหรือสุขภาพ กสม. พิจารณาแล้วเห็นว่าร่างกฎ ก.พ. ที่กล่าวถึงอาจส่งผลให้ผู้ป่วยโรคดังกล่าวปฏิเสธการเข้าสู่กระบวนการรักษา และทำให้สถานการณ์ความเจ็บป่วยทางจิตเวชในสังคมมีความรุนแรงมากขึ้น รวมถึงทำให้สถานการณ์การจ้างงานคนพิการของภาครัฐลดน้อยลงกว่าเดิม และภาคเอกชนอาจนำไปใช้เป็นเกณฑ์ในการคัดเลือกบุคคลเข้าทำงาน จึงได้จัดทำข้อเสนอแนะต่อ ครม. และสำนักงาน ก.พ. เพื่อให้พิจารณาทบทวนและแก้ไขร่างกฎ ก.พ. ว่าด้วยโรค พ.ศ. ....[497] ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอยู่ระหว่างดำเนินการตามข้อเสนอแนะของ กสม.[498] นอกจากนี้ ในประเด็นการเลือกปฏิบัติในการจ้างงาน กสม. ได้ตรวจสอบกรณีที่หน่วยงานแห่งหนึ่งยกเลิกการแต่งตั้งคนพิการรายหนึ่งให้ดำรงตำแหน่งในองค์กร ซึ่ง กสม. พิจารณาแล้วเห็นว่ากรณีดังกล่าวเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมด้วยเหตุแห่งความพิการของบุคคลและไม่มีเหตุผลอันสมควร รวมถึงมีข้อเสนอให้หน่วยงานเยียวยาความเสียหายให้แก่คนพิการ ต่อมาหน่วยงานได้แก้ไขเยียวยาโดยการจ้างงานคนพิการรายดังกล่าวตามความรู้ความสามารถ และให้ค่าตอบแทนที่เหมาะสม รวมถึงปรับปรุงระเบียบการรับสมัครบุคคลเข้ารับตำแหน่งฉบับใหม่แล้ว[499]

ที่มา: กรุงเทพธุรกิจ

การประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชน

การจ้างงานคนพิการมีความสำคัญต่อคนพิการทำให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างยั่งยืนสมศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภาคภูมิใจในตนเอง สามารถช่วยเหลือตนเองและครอบครัว และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นได้ นอกจากนี้ ยังช่วยพัฒนาศักยภาพให้คนพิการเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพและเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ในปี 2565 พบว่า แม้ว่าจะมีกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการกำหนดมาตรการส่งเสริมการจ้างงานคนพิการ แต่ยังมีการจ้างงานคนพิการจำนวนน้อย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจ้างงานโดยหน่วยงานของรัฐประกอบกับการขาดแคลนแรงงานคนพิการเนื่องจากการพัฒนาฝีมือแรงงานและการจ้างงานคนพิการยังไม่เหมาะสมกับคนพิการเท่าที่ควร ซึ่งจะต้องดำเนินการให้เกิดการยอมรับทักษะและความสามารถของคนพิการ รวมถึงการมีส่วนร่วมของคนพิการในสถานที่ทำงานและตลาดแรงงาน และร่างกฎ ก.พ. ว่าด้วยโรค พ.ศ. .... ที่ผ่านการเห็นชอบของ ครม. นั้น ยังไม่สอดคล้องกับนโยบายการส่งเสริมการมีงานทำของคนพิการในหน่วยงานของรัฐ รวมทั้งไม่สอดคล้องกับหลักการไม่เลือกปฏิบัติที่ได้รับการรับรองในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 อนุสัญญา CRPD ข้อ 27 (1) ที่กำหนดให้

> *“ร่างกฎ ก.พ. ว่าด้วยโรค พ.ศ. .... ที่ผ่านการเห็นชอบของ ครม. ยังไม่สอดคล้องกับนโยบายการส่งเสริมการมีงานทำของคนพิการในหน่วยงานของรัฐ รวมทั้งไม่สอดคล้องกับหลักการไม่เลือกปฏิบัติที่ได้รับการรับรองในรัฐธรรมนูญ”*

รัฐยอมรับสิทธิของคนพิการในการทำงานบนพื้นฐานที่เท่าเทียมกับบุคคลอื่น และข้อเสนอแนะที่ประเทศไทยได้ตอบรับและให้คำมั่นโดยสมัครใจภายใต้กลไก UPR รอบที่ 3 โดยจะมุ่งพัฒนาปรับปรุงความเป็นอยู่ของคนพิการให้ดียิ่งขึ้น โดยการทำให้คนพิการได้รับสิทธิประโยชน์ในสถานที่ทำงาน และได้รับบริการช่วยเหลือที่เหมาะสมต่ออายุและรูปแบบของความพิการ

ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

กสม. เห็นควรมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1) รัฐบาลควรมอบหมาย รง. เป็นผู้รับผิดชอบหลักเพื่อให้เกิดการจ้างงานคนพิการที่เป็นรูปธรรม มีกลไกการแก้ไขปัญหาที่ชัดเจน มีการจัดทำแผนพัฒนาศักยภาพและเตรียมความพร้อมให้แก่คนพิการก่อนเข้าทำงาน เร่งพัฒนาฝีมือแรงงานคนพิการ ส่งเสริมความรู้ความสามารถและพัฒนาทักษะของคนพิการให้สอดคล้องกับประเภทความพิการและตลาดแรงงานในปัจจุบัน รวมถึงสนับสนุนข้อมูลการจ้างงานให้แก่คนพิการและสถานประกอบการหรือหน่วยงานของรัฐในลักษณะธนาคารงาน (job bank) ที่เป็นแหล่งข้อมูลสำคัญในการหางานของคนพิการ สำหรับการจ้างงานคนพิการในหน่วยงานของรัฐนั้น ควรส่งเสริมการจ้างงานคนพิการในหน่วยงานของรัฐเพิ่มมากขึ้นเพื่อเป็นแบบอย่างด้านการจ้างงานคนพิการแก่ภาคเอกชน ควรปรับปรุงสถานที่ทำงานให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ ระบบการประเมินผลการปฏิบัติงานที่เหมาะสมกับความพิการ มีระบบช่วยเหลือและสอนงานคนพิการ (job coach) และนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการส่งเสริมและพัฒนาสมรรถนะการเรียนรู้และการทำงานของคนพิการ ทั้งนี้ ในการส่งเสริมการจ้างงานคนพิการควรมีการปรึกษาหารือกับคนพิการเพื่อให้มาตรการที่กำหนดตอบสนองต่อความต้องการจำเป็นของคนพิการและนำไปปฏิบัติได้จริง

2) รัฐบาลควรพิจารณามอบหมายหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการตามข้อเสนอแนะของ กสม. ในการคุ้มครองสิทธิคนพิการกรณีการกำหนดให้โรคจิตหรือโรคอารมณ์ผิดปกติเป็นลักษณะต้องห้ามของการเข้ารับราชการเป็นข้าราชการพลเรือน และทบทวนมติเมื่อวันที่ 20 กันยายน 2565 เรื่อง ร่างกฎ ก.พ. ว่าด้วยโรค พ.ศ. .... และแก้ไขข้อความในข้อ 4.2 โดยนำชื่อ “โรคจิต (psychosis) หรือโรคอารมณ์ผิดปกติ (mood disorders)” ออกจากร่างกฎ ก.พ. ดังกล่าว

> *“รัฐบาลควรดำเนินการตามข้อเสนอแนะของ กสม. ในการคุ้มครองสิทธิคนพิการกรณีการกำหนดให้โรคจิตหรือโรคอารมณ์ผิดปกติเป็นลักษณะต้องห้ามของการเข้ารับราชการเป็นข้าราชการพลเรือน”*

6. ด้านการละเมิดต่อคนพิการ

สถานการณ์ ปัญหาหรืออุปสรรค

จากสถิติการร้องเรียนของคนพิการที่ถูกกระทำความรุนแรงและล่วงละเมิดทางเพศของกรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ ในปี 2565 มีจำนวน 23 ราย ส่วนใหญ่เป็นคนพิการทางสติปัญญา 11 ราย รองลงมาเป็นคนพิการทางออทิสติก 4 ราย คนพิการทางจิตและพฤติกรรม 2 ราย คนพิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกาย 2 ราย และคนพิการประเภทอื่น ๆ 4 ราย [500] ประกอบกับข้อมูลจากการเสวนาวิชาการเรื่องปัญหาการล่วงละเมิดทางเพศ: ปกป้อง คุ้มครองสิทธิผู้ตกเป็นเหยื่ออย่างไร? ซึ่งจัดโดย กสม. ร่วมกับ สสส. เมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม 2565[501] และรายงานสถานการณ์ปัญหาความรุนแรงต่อเด็กหญิงและหญิงพิการ ช่วงเดือนตุลาคม 2564 - มกราคม 2565 ของ พม. ร่วมกับ สสส. มูลนิธิ

ส่งเสริมความเสมอภาคทางสังคมและภาคีเครือข่าย พบว่าเด็กหญิงและหญิงพิการถูกกระทำความรุนแรงจากการถูกข่มขืนมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 88 ของกลุ่มตัวอย่างคนพิการ มีเด็กหญิงและหญิงพิการที่ถูกข่มขืนเพียงร้อยละ 29 ที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรม เนื่องจากผู้กระทำความรุนแรงส่วนใหญ่เป็นคนใกล้ชิด คนในครอบครัว และคนที่มีอิทธิพลที่คนพิการต้องพึ่งพา[502] คนพิการจึงเลือกไม่ดำเนินคดีกับบุคคลดังกล่าว ประกอบกับคนพิการมีข้อจำกัดด้านความพิการทางร่างกาย การสื่อสาร และขาดความรู้ด้านกฎหมายและสิทธิในกระบวนการยุติธรรม รวมถึงกลัวการถูกตีตราหรือถูกประณาม (victim blaming)[503] อีกทั้งกระบวนการยุติธรรมยังขาดสิ่งอำนวยความสะดวกรองรับคนพิการทุกประเภท โดยเฉพาะล่ามภาษามือในกระบวนการยุติธรรม เอกสารอักษรเบรลล์ และเจ้าหน้าที่ยังมีทัศนคติเชิงลบต่อคนพิการ[504] นอกจากนี้ยังพบการละเมิดสิทธิมนุษยชนของคนพิการลักษณะอื่น ๆ อีกหลายกรณี อาทิ (1) การทำร้ายร่างกายคนพิการ[505] (2) การใช้คำพูดทำร้ายจิตใจ[506] และลดทอนศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของคนพิการ[507] (3) การบังคับคนพิการทำหมัน[508] (4) การบังคับให้ลาออกจากงานหรือไม่รับเข้าทำงานด้วยเหตุแห่งความพิการ[509] และ (5) สังคมยังมีความคิดด้านลบต่อคนพิการในเชิงสงเคราะห์มากกว่าการมองเป็นพลเมืองที่มีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนสังคม

ในปี 2565 กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ ได้จัดตั้งคณะทำงานจัดทำแนวทางการช่วยเหลือคนพิการซึ่งถูกกระทำด้วยความรุนแรงและคดีทางเพศและให้ความช่วยเหลือผ่านศูนย์บริการคนพิการระดับจังหวัด ซึ่งเป็นกลไกในการป้องกันและแก้ไขปัญหาดังกล่าว[510] นอกจากนี้ พม. ได้ร่วมกับ สสส. และภาคีเครือข่ายดำเนินงานเพื่อหยุดปัญหาความรุนแรงในเด็กและสตรีพิการ โดยจัดกิจกรรมป้องกัน ช่วยเหลือเยียวยา และดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิด นอกจากนี้ สสส. ร่วมมือกับมูลนิธิส่งเสริมความเสมอภาคทางสังคมและภาคีเครือข่ายดำเนินโครงการก้าวที่เป็นมิตรต่อเด็ก ผู้หญิง คนพิการ และผู้ถูกเลือกปฏิบัติด้วยเหตุแห่งเพศ โดยสนับสนุน ฟื้นฟู เยียวยา เสริมพลังเด็ก ผู้หญิง คนพิการที่ประสบความรุนแรงให้ก้าวข้ามปัญหา และเข้ามามีส่วนร่วมช่วยเหลือผู้ประสบความรุนแรงรายอื่นให้รู้สิทธิตามกฎหมาย[511] สำหรับกรณีการละเมิดสิทธิคนพิการโดยใช้คำพูดทำร้ายจิตใจและลดทอนศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์นั้น กสม. ได้แสดงความห่วงใยกรณีคลิปโปรโมตของบริษัทแพลตฟอร์มการตลาดออนไลน์ที่หลายฝ่ายมีความกังวลถึงความไม่เหมาะสม และขาดความตระหนักรู้เรื่องการเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้อื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งคนพิการหรือทุพพลภาพ ทั้งนี้ การใช้สิทธิและเสรีภาพจะต้องไม่ละเมิดสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น หรือมีผลทำให้ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้อื่นด้อยค่าลง ภาคธุรกิจและผู้มีอิทธิพลในสื่อออนไลน์ (influencer) ที่จัดทำสื่อต้องคำนึงถึงความรับผิดชอบต่อสังคมเพื่อสนับสนุนการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ รวมทั้งการดำเนินธุรกิจโดยเคารพสิทธิมนุษยชนตามหลักการชี้แนะว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชนของสหประชาชาติ (UNGPs) ด้วย[512]

การประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชน

รัฐบาลโดย ยธ. ตอบรับข้อเสนอแนะของ กสม. ตามรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2564 ในการจัดทำมาตรฐานสำหรับงานล่ามในกระบวนการยุติธรรม โดยจัดอบรมและขึ้นทะเบียนบุคลากรล่ามในกระบวนการยุติธรรม จำนวน 415 คน และได้จัดส่งบัญชีรายชื่อดังกล่าวไปยังหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้ในการสนับสนุนและช่วยเหลือคนพิการในกระบวนการยุติธรรมต่อไป อย่างไรก็ตาม แม้ว่าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะมีความร่วมมือและพยายามแก้ไขปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนของคนพิการในการจัดทำมาตรการป้องกัน ช่วยเหลือเยียวยา และดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิด แต่ยังพบการละเมิดต่อคนพิการหลายกรณี โดยเฉพาะกระทำความรุนแรงต่อร่างกาย การใช้คำพูดทำร้ายจิตใจคนพิการ และการเลือกปฏิบัติด้วยเหตุแห่งความพิการ ทั้งนี้ จากข้อมูลยังพบการล่วงละเมิดทางเพศต่อเด็กหญิงและหญิงพิการจำนวนมาก โดยผู้กระทำความผิดส่วนใหญ่เป็นบุคคลใกล้ชิดและคนในครอบครัว ซึ่งยังขาดมาตรการป้องกันและคุ้มครองช่วยเหลือที่ชัดเจน หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องยังขาดการเก็บรวบรวมสถิติการล่วงละเมิดและการกระทำความรุนแรงต่อเด็กหญิงและหญิงพิการ

อย่างเป็นระบบ นอกจากนี้ คนพิการยังประสบปัญหาอุปสรรคในการเข้าถึงสิทธิในกระบวนการยุติธรรม ซึ่งต้องเร่งปรับปรุงให้คนพิการได้รับการคุ้มครองและเข้าถึงสิทธิในกระบวนการยุติธรรม เพื่อให้สอดคล้องกับอนุสัญญา CRPD ข้อ 13 และข้อเสนอแนะที่ประเทศไทยได้ตอบรับและให้คำมั่นโดยสมัครใจภายใต้กลไก UPR รอบที่ 3 โดยจะมุ่งเสริมสร้างความเข้มแข็งของกรอบด้านกฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการคุ้มครองคนพิการ แก้ไขกฎหมายเพื่อห้ามการเลือกปฏิบัติต่อคนพิการโดยไม่มีข้อยกเว้น และเสริมสร้างการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของสตรีพิการ

> *“พบการละเมิดต่อคนพิการหลายกรณี โดยเฉพาะกระทำความรุนแรงต่อร่างกาย การใช้คำพูดทำร้ายจิตใจ การเลือกปฏิบัติด้วยเหตุแห่งความพิการ และพบการล่วงละเมิดทางเพศต่อเด็กหญิงและหญิงพิการจำนวนมาก”*

ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

กสม. เห็นควรมีข้อเสนอแนะต่อรัฐบาลโดย พม. ควรเร่งหาแนวทางป้องกันการละเมิดสิทธิมนุษยชนของคนพิการในทุกรูปแบบ จัดเก็บข้อมูลสถิติอย่างเป็นระบบ และประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการป้องกัน ช่วยเหลือเยียวยา ดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดให้เกิดผลเป็นรูปธรรม รณรงค์ให้สังคมไม่เพิกเฉยและไม่ยอมรับการกระทำความรุนแรงต่อคนพิการทุกรูปแบบ เพื่อให้คนพิการที่ถูกละเมิดได้รับการคุ้มครองอย่างเหมาะสมและทันต่อสถานการณ์ นอกจากนี้ ยธ. และ ตร. ควรเร่งรัดปรับปรุงและจัดสิ่งอำนวยความสะดวกในกระบวนการยุติธรรมรองรับคนพิการให้สามารถเข้าถึงได้โดยสะดวก รวดเร็ว และปราศจากการเลือกปฏิบัติด้วยเหตุแห่งความพิการ

สิทธิสตรีและความเสมอภาคทางเพศ

1. ความรุนแรงในครอบครัว

สถานการณ์ ปัญหาหรืออุปสรรค

สสส. ระบุสถิติความรุนแรงต่อผู้หญิงไทยว่าถูกล่วงละเมิดทางเพศ ถูกกระทำความรุนแรงทางร่างกายหรือจิตใจไม่น้อยกว่า 7 คน/วัน และมีสถิติผู้หญิงที่เข้ารับการบำบัดรักษา แจ้งความร้องทุกข์ประมาณปีละ 30,000 คน ขณะที่รายงานของสำนักงานว่าด้วยยาเสพติดและอาชญากรรมแห่งสหประชาชาติพบว่า ประมาณร้อยละ 87 ของคดีการถูกล่วงละเมิดทางเพศไม่ได้รับการรายงาน สอดคล้องกับข้อมูลจากโครงการปลอดภัยและยุติธรรม (Safe and Fair) องค์กรเพื่อการส่งเสริมความเสมอภาคระหว่างเพศและเพิ่มพลังของผู้หญิงแห่งสหประชาชาติ (UN WOMEN) ที่ระบุถึงสถานการณ์ความรุนแรงต่อผู้หญิงในประเทศไทยว่า ร้อยละ 44 ของผู้หญิงถูกกระทำความรุนแรงจากคนในครอบครัวหรือจากคนที่รู้จัก โดยผู้หญิงที่ประสบความรุนแรงมักไม่กล้าขอความช่วยเหลือ[513]

ในปี 2565 มีรายงานข้อมูลจากศูนย์ช่วยเหลือสังคม พม. สายด่วน 1300 ระบุถึงสถิติผู้มาเข้ารับบริการสายด่วน 1300 ในช่วงระหว่างปี 2561 - 2565 พบว่ามีจำนวนผู้หญิงที่ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัว จำนวน 4,581 คน แบ่งเป็นปี 2561 จำนวน 804 คน ปี 2562 จำนวน 911 คน ปี 2563 จำนวน 677 คน ปี 2564 จำนวน 1,165 คน และปี 2565 จำนวน 1,024 คน ตามลำดับ โดยความรุนแรงในครอบครัวแบ่งเป็น 3 รูปแบบ ได้แก่ 1) การทำร้ายร่างกายซึ่งส่วนใหญ่มีผู้กระทำเป็นคู่สมรส/คู่สมรสเดิม/ผู้ที่อยู่กิน/เคยอยู่กิน มากกว่าร้อยละ 50 2) การถูกล่วงละเมิดทางเพศ และ 3) การถูกลวนลามและกระทำอนาจาร โดยในส่วนของการถูกล่วงละเมิดทางเพศ และการถูกลวนลามและถูกกระทำอนาจาร พบว่ามีผู้กระทำเป็นทั้งพ่อ/แม่ บุตร/บุตรบุญธรรม เครือญาติ บุคคลที่อาศัยพึ่งพิงอยู่ในครอบครัวเดียวกันในสัดส่วนที่ไม่ต่างกันมากนัก ส่วนความรุนแรงจากบุคคลภายนอกในช่วงปี 2561 - 2565 มีจำนวน 874 คน คิดเป็นร้อยละ

16.02 ขณะที่ความรุนแรงภายในครอบครัวสูงถึงร้อยละ 83.98 ของความรุนแรงที่เกิดขึ้นทั้งหมด[514]

จากรายงานข้อมูลจำนวนผู้หญิงที่ถูกกระทำรุนแรงในครอบครัวของกรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัวระหว่างปี 2561 - 2565 มีจำนวน 1,078 คน 1,233 คน 1,407 คน 1,628 คน และ 1,036 คน ตามลำดับ[515] และในปี 2565 มีการดำเนินการให้ความช่วยเหลือเบื้องต้นตามแบบรายงานผลการดำเนินการคุ้มครองผู้ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัวของ พม.[516] แบ่งเป็น 1) จัดให้ผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวได้รับการเข้ารักษาจากแพทย์ จำนวน 125 คน 2) จัดให้ผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวได้รับคำปรึกษาแนะนำจากจิตแพทย์ นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ จำนวน 232 คน 3) ร้องทุกข์หากผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวประสงค์จะดำเนินคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา จำนวน 100 คน และ 4) ระงับเหตุและสอบถามผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวหรือผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว จำนวน 237 คน[517]

ภาพที่ 5.11 : จำนวนผู้หญิงที่ถูกกระทำรุนแรงในครอบครัวระหว่างปี 2561 - 2565
ที่มา: กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว

ทั้งนี้ มีจำนวนผู้หญิงที่ถูกกระทำความรุนแรงที่มารับบริการในศูนย์พึ่งได้ สธ. ทั่วประเทศระหว่างปี พ.ศ. 2561 - 2565 ดังนี้ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 จำนวน 13,248 คน ปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 จำนวน 14,523 คน ปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 จำนวน 15,090 คน ปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 จำนวน 15,056 คน และปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 จำนวน 15,105 คน ตามลำดับ[518]

ที่มา: Domestic Violence Center

ในส่วนของความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้นั้น มีข้อมูลระบุว่าผู้หญิงในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้จำนวนมากตกเป็นเหยื่อความรุนแรง จำนวนเหตุการณ์ความรุนแรงในครอบครัวสูง การหย่าร้างเพิ่มขึ้น กรณีเหล่านี้ถูกมองว่าเป็นเรื่องของบุคคลในครอบครัว ผู้อื่นไม่ควรยุ่งเกี่ยว ขณะที่มีผู้หญิงจำนวนมากพยายามเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมแต่ถูกปฏิเสธจากหน่วยงานภาครัฐ[519] สอดคล้องกับข้อมูลจากการสัมมนาวิชาการด้านส่งเสริมสิทธิในกระบวนการยุติธรรมในพื้นที่ภาคใต้และจังหวัดชายแดนใต้ของ กสม. ระบุถึงสภาพปัญหาความรุนแรงในครอบครัวต่อสตรีที่มีเพิ่มขึ้นในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 และมีปัญหาการล่วงละเมิดทางเพศจากบุคคลในครอบครัวเพิ่มขึ้น โดยพบว่า มีกรณีผู้เสียหายถูกครอบครัวบังคับให้แต่งงานกับผู้ที่ข่มขืน ทั้งนี้ สาเหตุสำคัญของความรุนแรงที่มีต่อสตรี คือ ปัญหายาเสพติดและปัญหาการหึงหวง นอกจากนี้ ยังปรากฏข้อเท็จจริงว่า 1 ใน 3 ของความรุนแรงที่เกิดขึ้นเป็นความรุนแรงด้านจิตใจ

นอกจากนี้ ความรุนแรงในครอบครัวยังครอบคลุมถึงบุคคลใด ๆ ที่ต้องพึ่งพาอาศัยและอยู่ในครัวเรือนเดียวกันตาม พ.ร.บ. คุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 ซึ่งแรงงานข้ามชาติที่ทำงานในบ้านและต้องพักอาศัยอยู่ในบ้านของนายจ้างถือเป็นส่วนหนึ่งในนิยามดังกล่าว ทั้งนี้ พบว่าแรงงานข้ามชาติมีอุปสรรคในการเข้าถึงความช่วยเหลือเมื่อถูกกระทำความรุนแรง[520] ซึ่งอุปสรรคของการให้ความช่วยเหลือ คือ เมื่อเกิดเหตุแรงงานข้ามชาติกลัวการจับกุมและถูกส่งกลับประเทศต้นทางหรือให้ออกจากงาน จึงมีความพยายามของภาคประชาสังคมร่วมกับองค์กรระหว่างประเทศในการจัดทำ Smart Domestic Workers Mobile Application เพื่อให้ข้อมูลความช่วยเหลือและบริการสายด่วนให้กับแรงงานหญิงข้ามชาติที่ประสบปัญหาความรุนแรง[521]

นอกจากนี้ ยังมีความคืบหน้าจากข้อเสนอแนะของ กสม. โดยกรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว พม. ได้จัดทำร่างแผนปฏิบัติการเพื่อขจัดความรุนแรงต่อสตรีของประเทศไทย พ.ศ. 2566 - 2570 ซึ่งปัจจุบันอยู่ระหว่างการนำเสนอคณะกรรมการนโยบายและยุทธศาสตร์แผนพัฒนาสถานภาพสตรีแห่งชาติเพื่อพิจารณา สำหรับความคืบหน้าของการใช้บังคับ พ.ร.บ. ส่งเสริมการพัฒนาและคุ้มครองสถาบันครอบครัว พ.ศ. 2562 ยังมีอุปสรรคเกี่ยวกับความพร้อมด้านบุคลากรและขั้นตอนการปฏิบัติในการบังคับใช้ พ.ร.บ.ฯ[522]

การประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชน

หน่วยงานรัฐมีนโยบายหรือมาตรการในการขจัดความรุนแรงที่เกิดขึ้นต่อผู้หญิงเพื่อแก้ไขปัญหาอย่างต่อเนื่อง แต่หากพิจารณาจากข้อมูลสถิติความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้น แม้ในปี 2565 จะมีจำนวนที่ลดลงจากปี 2564 เล็กน้อย ซึ่งอาจเกิดจากการผ่อนคลายมาตรการการเฝ้าระวังการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 แต่ถือได้ว่าผู้หญิงยังถูกกระทำรุนแรงในครอบครัวเป็นจำนวนมาก รวมทั้งอุปสรรคสำคัญของผู้หญิงคือการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมโดยเฉพาะผู้หญิงที่เป็นแรงงานข้ามชาติ ซึ่งหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องและภาคประชาสังคมมีกลไกในการให้ความช่วยเหลือ อย่างไรก็ดี ยังไม่พบแนวทางการป้องกันการกระทำรุนแรงต่อสตรีในครอบครัวตามข้อเสนอแนะของคณะกรรมการประจำอนุสัญญา CEDAW ที่ให้มีการแก้ไขปัญหาความรุนแรงต่อสตรีโดยพิจารณาจากรากเหง้าของปัญหา รวมทั้งสร้างหลักประกันว่าผู้ประสบความรุนแรงในครอบครัวสามารถเข้าถึงความช่วยเหลือและการเยียวยาทางกฎหมาย ตลอดจน

การเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างเป็นระบบในเรื่องความรุนแรงต่อผู้หญิงและเด็กหญิงด้วยเหตุแห่งเพศสภาวะ จำแนกข้อมูลตามอายุ กลุ่มชาติพันธุ์ ท้องที่ภูมิศาสตร์ และความสัมพันธ์ระหว่างเหยื่อกับผู้กระทำการละเมิด และข้อเสนอแนะจากกระบวนการ UPR ที่รัฐบาลได้ให้การตอบรับในเรื่องการขจัดความรุนแรงต่อสตรี รวมถึงปัญหาความรุนแรงในครอบครัว

> *“ยังไม่พบแนวทางการป้องกันการกระทำรุนแรงต่อสตรีในครอบครัวตามข้อเสนอแนะของคณะกรรมการประจำอนุสัญญา CEDAW ที่ให้มีการแก้ไขปัญหาความรุนแรงต่อสตรีโดยพิจารณาจากรากเหง้าของปัญหา”*

ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

กสม. เห็นควรมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1) รัฐบาลโดย พม. ควรเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อศึกษาถึงสาเหตุของปัญหาความรุนแรงในครอบครัว และร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกำหนดแนวทางแก้ไขปัญหา รวมถึงควรเร่งพิจารณาแนวทางในการรณรงค์ปรับเปลี่ยนทัศนคติของสังคมที่จะต้องไม่เพิกเฉยต่อการใช้ความรุนแรงในครอบครัวหรือบุคคลภายนอกไม่ควรยุ่งเกี่ยวเพื่อให้สอดคล้องตาม พ.ร.บ. ผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550

2) รัฐบาลโดย พม. และ มท. ควรดำเนินการร่วมกันเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาในเชิงระบบด้วยการเชื่อมโยงการทำงานแบบบูรณาการระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในส่วนกลาง ส่วนท้องถิ่นและชุมชน โดยอาจให้ศูนย์ช่วยเหลือสังคม (OSCC) สายด่วน 1300 พม. เป็นกลไกหลักในการเชื่อมโยงหรือประสานกับกลไกอื่น ๆ ในพื้นที่ อาทิ บ้านพักเด็กและครอบครัว อสม. คณะกรรมการระดับชุมชน เพื่อให้เหยื่อจากความรุนแรงในครอบครัวได้รับความช่วยเหลือได้อย่างทันท่วงที

2. การคุกคามและการล่วงละเมิดทางเพศ

สถานการณ์ ปัญหาหรืออุปสรรค

ครม. มีมติเมื่อวันที่ 20 ธันวาคม 2565 เห็นชอบร่างแผนปฏิบัติการป้องกันและแก้ไขปัญหาการข่มขืนกระทำชำเราและการล่วงละเมิดทางเพศ ระยะ 6 ปี (พ.ศ. 2565 - 2570) โดยแบ่งกลยุทธ์ตามแผนฯ ออกเป็น 3 กลยุทธ์ ได้แก่ กลยุทธ์ที่ 1 ปรับความรู้และทัศนคติของสังคม กลยุทธ์ที่ 2 ปรับปรุงระบบงานเพื่อสร้างความเป็นธรรม และกลยุทธ์ที่ 3 ปรับมาตรการทางวินัย กฎหมายและกระบวนการยุติธรรม เพื่อให้ความช่วยเหลือผู้เสียหาย[523] ในส่วนการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม ตร. ได้จัดอบรมพนักงานสอบสวนที่มีอยู่ทั่วประเทศให้พัฒนาความรู้การสอบสวนคดีละเอียดอ่อนโดยเฉพาะคดีค้ามนุษย์ คดีล่วงละเมิดทางเพศเด็กที่เกิดขึ้นมาก และมีนโยบายในการเพิ่มจำนวนพนักงานสอบสวนหญิงในคดีความผิดเกี่ยวกับเพศ[524]

ข้อมูลจากการเสวนาวิชาการเรื่อง ปัญหาการล่วงละเมิดทางเพศ: ปกป้อง คุ้มครองสิทธิผู้ตกเป็นเหยื่ออย่างไร? ซึ่งจัดโดย กสม. ร่วมกับ สสส. พบว่าปัญหาความรุนแรงทางเพศต่อผู้หญิงนั้นมีสาเหตุที่หยั่งรากลึกถึงระบบความคิดและความเชื่อของบุคคล และส่งผลไปถึงความรุนแรงทางโครงสร้าง เศรษฐกิจ สังคม การเมือง ที่วางบทบาทความเป็นหญิงให้ด้อยกว่าและมีคุณค่าต่ำกว่าบทบาทความเป็นชาย เป็นผลให้เกิดความรุนแรงทางตรง ซึ่งอาจจำแนกได้เป็น 1) ความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างผู้กระทำความผิดกับผู้ถูกกระทำ สะท้อนรูปแบบความสัมพันธ์ทางอำนาจที่ไม่เท่ากันระหว่างผู้กระทำกับผู้ถูกกระทำหรือความเชื่อในสังคมนิยมชาย (patriarchy society) หรือปิตาธิปไตย ที่ให้สิทธิผู้ชายมากกว่าผู้หญิง 2) วัฒนธรรมตีตราผู้เสียหาย (victim blaming) โดยมีชุดความคิดโทษผู้เสียหายว่าเป็นส่วนหนึ่งของการกระทำความผิด เกิดการตีตราและตั้งคำถามกับผู้หญิงที่ถูกล่วงละเมิดทางเพศว่าเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดปัญหา

> *"การปกปิด นิ่งเงียบ เพิกเฉยต่อความรุนแรงทางเพศที่เกิดขึ้น วัฒนธรรมตีตราทำให้ผู้หญิงที่ถูกกระทำรุนแรงทางเพศปกปิดเรื่องที่เกิดขึ้น ซึ่งเป็นการปิดโอกาสที่ผู้ถูกกระทำจะได้รับความช่วยเหลือ"*

โดยปรากฏทุกครั้งในขั้นตอนของการสอบสวนและการพิจารณาคดี ซึ่งเป็นการกระทำรุนแรงที่ซ้ำซ้อน และ 3) วัฒนธรรมเงียบ (silent culture) การปกปิด นิ่งเงียบ เพิกเฉยต่อความรุนแรงทางเพศที่เกิดขึ้น วัฒนธรรมตีตราทำให้ผู้หญิงที่ถูกกระทำรุนแรงทางเพศปกปิดเรื่องที่เกิดขึ้น ซึ่งเป็นการปิดโอกาสที่ผู้ถูกกระทำจะได้รับความช่วยเหลือ และยังทำให้ผู้กระทำความผิดย่ามใจที่จะทำความรุนแรงทางเพศซ้ำ โดยยังพบกรณีการคุกคามและล่วงละเมิดทางเพศต่อผู้หญิงตามที่ปรากฏเป็นข่าวตามสื่อต่าง ๆ ที่สะท้อนปัญหาความสัมพันธ์เชิงอำนาจ ยกตัวอย่างเช่น กรณีผู้หญิงถูกนักการเมืองคุกคามและล่วงละเมิดทางเพศ[525, 526] กรณีพ่อข่มขืนกระทำชำเราลูก[527] หรือกรณีครูข่มขืนลูกศิษย์ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นลักษณะการกระทำที่ต่อเนื่องเป็นระยะเวลานาน[528]

สำหรับปัญหาที่เกิดขึ้นในชั้นกระบวนการยุติธรรมในคดีการล่วงละเมิดทางเพศพบว่า บางกรณีสำนวนจากพนักงานสอบสวนยังไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ทำให้พนักงานอัยการต้องสั่งสอบสวนเพิ่มเติม ซึ่งการสอบสวนเพิ่มเติมหลาย ๆ ครั้งถือว่าเป็นการกระทำรุนแรงต่อผู้เสียหายอีกรูปแบบหนึ่ง นอกจากนี้ ผู้เสียหายอาจมีความเกรงกลัว ความอับอาย ต้องการลืมเรื่องราวที่เกิดขึ้น จึงไม่ไปเบิกความในศาล หรือผู้หญิงแต่งงานมีครอบครัวแล้วไม่ต้องการรื้อฟื้นเหตุการณ์ ส่งผลให้ผู้กระทำผิดไม่ถูกนำมาพิพากษาลงโทษตามกฎหมาย[529]

นอกจากนี้ มีกรณีปัญหาที่เกิดกับแรงงานหญิงข้ามชาติที่ถูกล่วงละเมิดทางเพศแต่ไม่ได้รับการพิจารณาให้ได้เงินค่าตอบแทนผู้เสียหายจากการพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา ตาม พ.ร.บ. ค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ด้วยเหตุที่ผู้เสียหายเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย อย่างไรก็ดี ศาลอุทธรณ์กลางมีคำสั่งให้กำหนดค่าตอบแทนผู้เสียหายแก่ผู้เสียหายในกรณีดังกล่าวแล้ว[530]

การคุกคามทางเพศเป็นอีกหนึ่งปัญหาที่เกิดขึ้นต่อสตรีซึ่งมีหลายรูปแบบ เช่น การกระทำด้วยการสัมผัสทางกาย ทางวาจา อากัปกิริยา การแสดงการสื่อสารที่มีลักษณะส่อไปในทางเพศ เป็นต้น ทั้งนี้ ตร. ได้แจ้งเตือนและประชาสัมพันธ์ให้ความรู้แก่ประชาชนถึงการคุกคามทางเพศที่เป็นความผิดตามกฎหมาย[531] โดยพบช่องว่างในการคุ้มครองผู้ถูกคุกคามทางเพศในสถานที่ทำงานภาคเอกชนเนื่องจาก พ.ร.บ. คุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541[532] ห้ามการล่วงละเมิดทางเพศโดยหัวหน้างานแต่มิได้ห้ามการกระทำดังกล่าวโดยเพื่อนร่วมงานหรือบุคคลอื่น ๆ ในขณะที่แม้จะมีมติ ครม. เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาการคุกคามทางเพศในการทำงานก็ตาม แต่ยังมีรายงานการคุกคามทางเพศปัญหาการล่วงละเมิดหรือการคุกคามทางเพศที่เกิดขึ้นในหน่วยงานของรัฐ เช่น กรณีข้าราชการรายหนึ่งมีพฤติกรรมส่อไปในทางเพศภายในสถานที่ราชการ จ. นราธิวาส ทำให้ผู้ถูกกระทำต้องยื่นใบลาออก[533] เป็นต้น ทั้งนี้ รายงานผลการดำเนินการตามมาตรการในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการล่วงละเมิดหรือคุกคามทางเพศในการทำงาน ประจำปี 2565 ของ สค. ระบุว่ามีหน่วยงานรัฐที่รายงานผลฯ รวมทั้งสิ้น 2,200 กรณี ไม่มีปัญหาล่วงละเมิดหรือคุกคามทางเพศ 2,152 กรณี มีปัญหาล่วงละเมิดหรือคุกคามทางเพศ 48 กรณี คิดเป็นร้อยละ 2.18 ของหน่วยงานรัฐที่มีการรายงาน[534]

การประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชน

หน่วยงานของรัฐโดย พม. มีการผลักดันแผนปฏิบัติการเพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหาการข่มขืนกระทำชำเราและการล่วงละเมิดทางเพศให้เป็นวาระแห่งชาติ ซึ่งถือเป็นความก้าวหน้าอย่างหนึ่งในการแก้ไขปัญหาการล่วงละเมิดทางเพศ อย่างไรก็ดี ยังพบอุปสรรคเกี่ยวกับระบบความคิดความเชื่อในเรื่องปิตาธิปไตยหรือชายเป็นใหญ่ รวมทั้งอุปสรรคในชั้นกระบวนการ

ยุติธรรมที่ยังมีขั้นตอนการสอบถามข้อมูลจากผู้เสียหายซ้ำ ซึ่งถือเป็นการกระทำรุนแรงต่อผู้เสียหายอีกรูปแบบหนึ่ง ในส่วนของการคุกคามทางเพศในการทำงานปรากฏกรณีการล่วงละเมิดหรือคุกคามทางเพศในหน่วยงานของรัฐ แม้จะมีมติ ครม. เมื่อปี 2564 ให้หน่วยงานของรัฐนำมาตรการทางการบริหารเพื่อประสิทธิภาพในการดำเนินการทางวินัยและจริยธรรมมาใช้ก็ตาม นอกจากนี้ยังพบช่องว่างทางกฎหมายในเรื่องการคุกคามทางเพศในสถานที่ทำงานของเอกชนที่ให้การคุ้มครองเฉพาะนายจ้างหรือหัวหน้างานกับลูกน้องเท่านั้น

ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

กสม. เห็นควรมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1) รัฐบาลโดย ตร. ควรร่วมกับ อส. สร้างกระบวนการยุติธรรมที่เป็นมิตรกับผู้เสียหายโดยอาจพิจารณาวิธีการ เช่น การแก้ไขกฎหมายให้สามารถบันทึกถ้อยคำเหยื่อผ่านกล้องวงจรปิดโดยใช้วิธีการสาบานตน คล้ายคลึงกับกระบวนการที่ดำเนินการในคดีเด็กและเยาวชน และสามารถนำเทปบันทึกมาใช้ในชั้นการพิจารณาของศาล การแจ้งให้อัยการเข้าตรวจสอบพื้นที่เกิดเหตุทันที การให้มีอัยการหญิงร่วมสอบปากคำด้วยในชั้นสอบสวนทำให้ลดขั้นตอนที่ต้องสอบสวนเพิ่มเติม เพื่อเป็นการลดโอกาสที่ผู้เสียหายต้องถูกถามซ้ำ เป็นต้น รวมทั้งการจัดสรรให้มีพนักงานสอบสวนหญิงเพื่อมาร่วมปฏิบัติงานด้วย

2) รัฐบาลโดย พม. ควรเพิ่มการรณรงค์ให้หน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนมีความตระหนักเรื่องการคุกคามทางเพศในการทำงาน และกำชับให้หน่วยงานต่าง ๆ นำมาตรการทางบริหารตามที่ ครม. มีมติมาใช้อย่างจริงจัง รวมถึงควรมีระบบการติดตามและตรวจสอบกรณีร้องเรียนอย่างต่อเนื่อง และให้ความคุ้มครองผู้เสียหายให้เกิดความมั่นใจที่จะได้รับความปลอดภัยตลอดทั้งกระบวนการ

3) รัฐบาลโดย รง. ควรพิจารณาปรับแก้ไข พ.ร.บ. คุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 ให้ครอบคลุมบุคคลต่าง ๆ ในสถานที่ทำงาน ไม่จำกัดแค่นายจ้าง หัวหน้างาน ผู้ควบคุมงาน หรือผู้ตรวจงาน ที่กระทำการล่วงเกินคุกคาม หรือก่อความเดือดร้อนรำคาญทางเพศต่อลูกจ้าง เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิของทุกคนในสถานที่ทำงานมิให้ถูกคุกคามทางเพศ ตลอดจนการพิจารณาศึกษาการเข้าร่วมเป็นภาคีอนุสัญญา ILO ฉบับที่ 190 ว่าด้วยความรุนแรงและการล่วงละเมิดในโลกแห่งการทำงาน ค.ศ. 2019

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

3. สิทธิอนามัยการเจริญพันธุ์

สถานการณ์ ปัญหาหรืออุปสรรค

นับแต่มีการบังคับใช้ พ.ร.บ. แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 28) พ.ศ. 2564 โดยมีสาระสำคัญเป็นการแก้ไขบทบัญญัติในมาตรา 301 โดยกำหนดให้หญิงที่มีอายุครรภ์ไม่เกิน 12 สัปดาห์ สามารถทำแท้งได้โดยไม่ผิดกฎหมายตามคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ ปี 2563 และหากทำแท้งในอายุครรภ์เกิน 12 สัปดาห์ ถือเป็นความผิดแต่มีการปรับลดโทษทางอาญาลง และการแก้ไขบทบัญญัติในมาตรา 305 ซึ่งเป็นการกำหนดเงื่อนไขเพิ่มเติมในการยุติการตั้งครรภ์ของผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมและตามหลักเกณฑ์ของแพทยสภาโดยไม่มีความผิดนั้น ในปี 2565 สธ. ได้ออกประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง การตรวจและรับคำปรึกษาทางเลือกในการยุติการตั้งครรภ์ตามมาตรา 305 (5) แห่งประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2565 โดยให้มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 26 ตุลาคม 2565 เพื่อกำหนดแนวทางในการให้คำปรึกษาทางเลือกแก่ผู้หญิง

ที่มีอายุครรภ์เกิน 12 สัปดาห์แต่ไม่เกิน 20 สัปดาห์ ก่อนตัดสินใจยุติการตั้งครรภ์ ในส่วนของ สปสช. มีแผนปรับการจ่ายค่าบริการวางแผนครอบครัวและการป้องกันการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์เป็นการจ่ายตามรายการบริการเพื่อเป็นทางเลือกให้แพทย์สั่งจ่ายยามากขึ้นกว่าการจ่ายแบบเหมาจ่าย ได้แก่ ค่าบริการยาเม็ดคุมกำเนิด ทั้งชนิดฮอร์โมนรวมและฮอร์โมนเดี่ยว ค่าบริการยาฉีดคุมกำเนิด ค่าบริการใส่ห่วงอนามัย ค่าบริการฝังยาคุมกำเนิด ค่าบริการยาเม็ดคุมกำเนิดฉุกเฉิน ค่าบริการจ่ายถุงยางอนามัย รวมทั้งค่าบริการดูแลฝากครรภ์ซึ่งครอบคลุมถึงค่าบริการที่เกี่ยวข้องกับการยุติการตั้งครรภ์ อาทิ ค่าใช้จ่ายในการให้คำปรึกษา ค่าใช้จ่ายในการส่งต่อ เช่น ค่าพาหนะ กรณีเป็นผู้ป่วยในที่มีภาวะแทรกซ้อนจากการยุติการตั้งครรภ์ แต่ไม่ครอบคลุมถึงผู้ป่วยนอกทั่วไป เป็นต้น[535]

ข้อมูลจากการเสวนาวิชาการเรื่อง “ความก้าวหน้าด้านสิทธิอนามัยเจริญพันธุ์: สิทธิในการยุติการตั้งครรภ์อย่างปลอดภัย” ที่ กสม. จัดร่วมกับภาคีเครือข่ายเมื่อเดือนกันยายน 2565[536] ยังพบปัญหาการเข้าถึงบริการยุติการตั้งครรภ์ในหลายประการ ดังนี้ 1) การปฏิเสธการยุติการตั้งครรภ์ตามกฎหมายและไม่ส่งต่อไปยังสถานพยาบาลอื่นที่ให้บริการ 2) การกำหนดเงื่อนไขที่ไม่เอื้อให้ผู้หญิงเข้าถึงบริการได้อย่างสะดวก อาทิ โรงพยาบาลระดับอำเภอจะรับเฉพาะผู้หญิงที่อาศัยอยู่ในอำเภอนั้นและรับเฉพาะอายุครรภ์ที่ไม่เกิน 12 สัปดาห์ หรือบางโรงพยาบาลจะรับให้บริการยุติการตั้งครรภ์เฉพาะกรณีที่ต้องยอมรับเงื่อนไขการคุมกำเนิดหลังการยุติการตั้งครรภ์เท่านั้น และ 3) การขาดระบบกำกับและควบคุมมาตรฐานเรื่องการส่งต่อผู้หญิงที่ต้องการยุติการตั้งครรภ์ตามกฎหมายภายในอายุครรภ์ 12 สัปดาห์ นอกจากนี้ ยังพบว่ามีจำนวนสถานพยาบาลที่ให้บริการยุติการตั้งครรภ์ที่ลงทะเบียนทั่วประเทศทั้งสิ้นจำนวน 110 แห่ง ครอบคลุมพื้นที่เพียง 47 จังหวัด

ภูมิภาค	จำนวนสถานบริการ
กรุงเทพมหานคร	11
ภาคเหนือ	18
ภาคกลาง	18
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	37
ภาคใต้	26
รวม	110

ภาพที่ 5.12 : จำนวนสถานพยาบาลที่ให้บริการยุติการตั้งครรภ์จำแนกตามภูมิภาค

ที่มา: เครือข่ายทางเลือกสนับสนุนผู้หญิงที่ท้องไม่พร้อม

สถานบริการที่ให้บริการยุติการตั้งครรภ์ที่อายุครรภ์ต่ำกว่า 12 สัปดาห์ มีจำนวน 73 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 66.4 ที่อายุครรภ์ 12 - 20 สัปดาห์ มีจำนวน 19 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 17.3 ที่อายุครรภ์ 20 - 24 สัปดาห์ มีจำนวน 7 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 6.3 สำหรับการให้บริการทุกอายุครรภ์ขึ้นอยู่กับการพิจารณาของแพทย์มีจำนวน 4 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 3.7 ทั้งนี้ สถิติจากสายด่วนท้องไม่พร้อม 1663 รายงานปัญหาการไม่ส่งต่อพบว่า มีสถานบริการ 180 แห่งที่ไม่ส่งต่อไปยังสถานบริการอื่น ในจำนวนนี้เป็นโรงพยาบาลที่ให้บริการในระบบหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ จำนวน 102 แห่ง และโรงพยาบาลที่ให้บริการในระบบประกันสังคมประมาณ 30 แห่ง อีกทั้งยังมีกรณีการปฏิเสธซ้ำซ้อนจากสถานบริการหลายแห่ง นอกจากปัญหาการยุติการตั้งครรภ์แล้วยังพบว่าการให้ความช่วยเหลือผู้หญิงที่ไม่สามารถยุติการตั้งครรภ์ได้และต้องท้องต่อยังไม่ได้รับการดูแลจากรัฐเท่าที่ควร

ภาพที่ 5.13 : สัดส่วนของจำนวนสถานบริการยุติการตั้งครรภ์จำแนกตามอายุครรภ์ที่ให้บริการ

ที่มา: เครือข่ายทางเลือกสนับสนุนผู้หญิงที่ท้องไม่พร้อม

การประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชน

การออกประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง การตรวจและรับคำปรึกษาทางเลือกในการยุติการตั้งครรภ์ตามมาตรา 305 (5) แห่งประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2565 เมื่อวันที่ 26 กันยายน 2565 นับเป็นความก้าวหน้าเพื่อให้ผู้ประกอบวิชาชีพทางเวชกรรมให้คำปรึกษาทางเลือกแก่หญิงที่ประสงค์ยุติการตั้งครรภ์รวมทั้งตั้งครรภ์ต่อ เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้หญิงที่ตั้งครรภ์ไม่พร้อมสามารถเข้าถึงสิทธิด้านอนามัยการเจริญพันธุ์ได้ แต่การดำเนินการค่อนข้างล่าช้า ทำให้เกิดช่องว่างในการให้คำปรึกษาทางเลือกแก่ผู้หญิงที่มีอายุครรภ์เกิน 12 สัปดาห์ แต่ไม่เกิน 20 สัปดาห์ในช่วงที่ยังไม่มีประกาศกระทรวงฯ ดังกล่าว นอกจากนี้ ยังพบปัญหาสำคัญในการปฏิเสธการยุติการตั้งครรภ์และการส่งต่อซึ่งอาจเกิดอันตรายแก่ผู้หญิงได้ บางกรณีทำให้อายุครรภ์เกินกำหนดที่จะยุติการตั้งครรภ์ตามที่กฎหมายบัญญัติให้ทำได้ ความพร้อมและจำนวนของหน่วยบริการที่จะให้บริการยุติการตั้งครรภ์อย่างปลอดภัย ซึ่งไม่สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 55 ที่กำหนดให้รัฐต้องดำเนินการให้ประชาชนได้รับบริการสาธารณสุขที่มีประสิทธิภาพอย่างทั่วถึงและไม่สอดคล้องกับข้อเสนอแนะจากกระบวนการ UPR เรื่องการอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงบริการสาธารณสุขทางเพศและอนามัยเจริญพันธุ์ที่รัฐบาลได้ให้การตอบรับไว้

ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

กสม. เห็นควรมีข้อเสนอดังนี้

1) รัฐบาลโดย สธ. ควรร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สปสช. สปส. ศธ. กห. อปท. กทม. และสภากาชาดไทย เร่งพัฒนาระบบบริการยุติการตั้งครรภ์ที่ปลอดภัยครอบคลุมทั่วทั้งประเทศ ระบบเครือข่ายบริการ และแนวทางในการส่งต่อหญิงที่ต้องการยุติการตั้งครรภ์ที่ชัดเจน รวมทั้งจัดให้มีหน่วยบริการที่สามารถให้บริการยุติการตั้งครรภ์ในอายุครรภ์ที่เกิน 12 สัปดาห์อย่างน้อยจังหวัดละ 1 แห่ง ตลอดจนเร่งประชาสัมพันธ์และสร้างความเข้าใจให้สถานบริการสุขภาพจัดบริการยุติการตั้งครรภ์ตามเกณฑ์ที่สอดคล้องกับ พ.ร.บ. แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 28) พ.ศ. 2564 มาตรา 305 (1) - (5)

2) รัฐบาลโดย สธ. พม. และ ศธ. ควรพัฒนากลไกช่วยเหลือผู้หญิงที่เลือกหรือจำเป็นต้องตั้งครรภ์ต่อให้ได้รับโอกาสในการศึกษาและสวัสดิการสังคม เพื่อให้สามารถตั้งครรภ์ต่อ คลอด และเลี้ยงดูบุตรได้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ส่งเสริมการเกิดที่มีคุณภาพ

4. การส่งเสริมความเท่าเทียมระหว่างเพศ

สถานการณ์ ปัญหาหรืออุปสรรค

สืบเนื่องจากเมื่อวันที่ 11 มกราคม 2565 ครม. อนุมัติหลักการร่างมาตรการสนับสนุนสตรีให้เป็นพลังสำคัญทางเศรษฐกิจ เพื่อเป็นมาตรการคุ้มครอง สนับสนุนและอำนวยความสะดวกให้ผู้หญิงสามารถเข้ามามีบทบาททางด้านเศรษฐกิจ ช่วยสร้างการมีส่วนร่วมของผู้ชายในการเลี้ยงดูบุตร สร้างกลไกการพัฒนาเด็ก เพื่อลดภาระให้กับผู้หญิงที่ทำงาน โดยมอบหมายให้ พม. พิจารณาและเสนอให้สำนักงาน กพ. และหน่วยงานกลางบริหารทรัพยากรบุคคลในส่วนราชการต่าง ๆ ปรับแก้ระเบียบต่อไป[537] ในขณะที่กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัวได้จัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับสิทธิและโอกาสในการเข้าถึงสิทธิของสตรีและการจัดทำงบประมาณที่คำนึงถึงมิติเพศภาวะ (Gender Responsive Budgeting: GRB)[538] อย่างไรก็ดี ข้อมูลจาก สสส. ระบุว่า ค่าจ้างระหว่างหญิงชายยังคงมีความแตกต่างกัน แม้จะมีแนวโน้มที่ช่องว่างจะแคบลง และปัญหาที่ผู้หญิงต้องรับผิดชอบภาระใน 2 ด้าน คือ การทำงานในบ้าน และการออกไปทำงานนอกบ้านเพื่อหารายได้ ซึ่งภาระดังกล่าวไม่ได้ถูกแทนที่ด้วยระบบสวัสดิการที่ดี จึงมีข้อเรียกร้องจากผู้หญิงส่วนหนึ่งให้ขยายเวลาลาคลอดเป็น 6 - 12 เดือน และสนับสนุนงบประมาณเพื่ออุดหนุนการเลี้ยงดูเด็กเล็กแบบถ้วนหน้า การมีศูนย์ดูแลเด็กเล็กในสถานที่ทำงาน เป็นต้น[539] นอกจากนี้ ข้อมูลจาก ตร. ระบุว่า โครงการรับนักเรียนนายร้อยตำรวจหญิงได้สิ้นสุดลง แต่ใช้วิธีการเปิดรับบุคคลภายนอกและข้าราชการตำรวจเพื่อบรรจุแต่งตั้งเป็นข้าราชการตำรวจทำหน้าที่สอบสวนเพื่อชดเชยการหยุดรับนักเรียนนายร้อยตำรวจหญิง โดยกำหนดอัตราการเปิดสอบปีละไม่น้อยกว่า 100 อัตรา[540]

> *“ค่าจ้างระหว่างหญิงชายยังคงมีความแตกต่างกันแม้จะมีแนวโน้มที่ช่องว่างจะแคบลง ที่ผู้หญิงต้องรับผิดชอบภาระใน 2 ด้าน คือ การทำงานในบ้านและการออกไปทำงานนอกบ้านเพื่อหารายได้”*

ในด้านความเสมอภาคทางเพศ มีความก้าวหน้าในการขับเคลื่อนความเท่าเทียมทางเพศของกลุ่มบุคคลหลากหลายทางเพศ โดยสภาผู้แทนราษฎรอยู่ระหว่างการพิจารณาร่างกฎหมาย ได้แก่ 1) ร่าง พ.ร.บ. แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่..) พ.ศ. .... และ 2) ร่าง พ.ร.บ. คู่ชีวิต พ.ศ. .... หรือร่างกฎหมายสมรสเท่าเทียมเพื่อรับรองการใช้ชีวิตคู่ของบุคคลหลากหลายทางเพศและการได้รับสิทธิที่เกี่ยวกับการตั้งครอบครัว เมื่อเดือนกันยายน 2565 กสม. ได้จัดงานสมัชชาสิทธิมนุษยชนร่วมกับภาคีเครือข่ายซึ่งผู้เข้าร่วมประชุมได้มีมติที่จะร่วมกันขับเคลื่อนประเด็นเรื่องความหลากหลายทางเพศ อาทิ การสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนผู้มีความหลากหลายทางเพศ การผลักดันการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายและนโยบายที่คุ้มครองสิทธิของผู้มีความหลากหลายทางเพศ และการสื่อสารสาธารณะเพื่อขจัดอคติและการสร้างความยอมรับในความหลากหลายทางเพศ[541] รวมทั้งภาคประชาสังคมได้จัดทำร่าง พ.ร.บ. รับรองอัตลักษณ์ทางเพศสภาพ การแสดงออกทางเพศสภาพ และคุณลักษณะทางเพศ พ.ศ. .... โดยได้รับฟังความคิดเห็นจากกลุ่มเป้าหมายที่เกี่ยวข้องในภูมิภาคต่าง ๆ เพื่อประมวลเป็นร่างกฎหมายฉบับภาคประชาชนและเสนอเข้าสู่การพิจารณาของรัฐสภาในปี 2566

อย่างไรก็ดี มีจำนวนเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับการเลือกปฏิบัติด้วยเหตุแห่งเพศต่อคณะกรรมการ วลพ. ในระหว่างปี 2564 - 2565 เพียง 5 คำร้องเท่านั้น โดยมีคำร้องที่สำคัญ อาทิ กรณีของสภาทนายความได้ยื่นเรื่องต่อศาลปกครองคัดค้านคำวินิจฉัยของคณะกรรมการ วลพ. ที่ให้สภาทนายความในพระบรมราชูปถัมภ์และสำนักฝึกอบรมวิชาว่าความแห่งสภาทนายความอนุญาตให้หญิงข้ามเพศแต่งกายตามเพศสภาพในการเข้าสอบสัมภาษณ์หรือสอบวัดผลอื่น ๆ โดยไม่มีเงื่อนไขในลักษณะที่เป็นการจำกัดสิทธิ และกำหนดมาตรการและวิธีปฏิบัติเพื่อรับรองสิทธิของบุคคลที่มีการแสดงออกทางเพศแตกต่างจากเพศกำเนิดให้สามารถแต่งกายตามเพศสภาพได้[542, 543] ในทำนองเดียวกัน คณะกรรมการ วลพ. มีคำสั่งให้สภาทนายความและเนติบัณฑิตยสภา แก้ไขกฎ ระเบียบ

ข้อบังคับ เพื่อรับรองสิทธิทนายความหญิงให้สามารถสวมกางเกงหรือกระโปรงเมื่อสวมเสื้อครุยขณะว่าความในศาลได้[544] หรือกรณีสถานีโทรทัศน์แห่งหนึ่งนำเสนอเนื้อหาล้อเลียนและมีพฤติกรรมอคติต่ออัตลักษณ์ทางเพศสภาพและวิถีทางเพศของกลุ่มผู้บุคคลหลากหลายทางเพศ[545]

ในปี 2565 มีเรื่องร้องเรียนมายัง กสม. เกี่ยวกับการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมต่อบุคคลด้วยเหตุแห่งเพศ กรณีกล่าวอ้างว่าคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งจำกัดสิทธิการแต่งกายด้วยชุดฝึกปฏิบัติงานของนักศึกษาซึ่งมีเพศสภาพไม่ตรงกับเพศกำเนิด ซึ่ง กสม. พิจารณาแล้วมีข้อเสนอแนะให้สถาบันการศึกษาดังกล่าวและสถานที่ฝึกงาน อาทิ โรงพยาบาลต่าง ๆ ทบทวนประกาศแนวปฏิบัติการแต่งกายชุดฝึกปฏิบัติงานของนักศึกษาและกำหนดระเบียบและข้อบังคับเกี่ยวกับการแต่งกายของนิสิตนักศึกษาโดยให้สถาบันการศึกษาพิจารณาอนุญาตให้แต่งกายตามเพศสภาพหรือวิถีทางเพศของตนเองทั้งในการเข้าเรียน เข้าสอบ ฝึกงาน เข้ารับพระราชทานปริญญาบัตร หรือกิจกรรมอื่นของสถาบัน[546] นอกจากนี้ ได้จัดทำรายงานข้อเสนอแนะการจัดให้มีห้องน้ำสาธารณะสำหรับบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ โดยเสนอให้ ครม. ควรมอบหมายให้หน่วยงานของรัฐพิจารณากำหนดนโยบาย มาตรการ หรือแนวทางในการใช้ห้องน้ำในสถานที่ราชการหรือหน่วยงานอื่นในกำกับของรัฐให้ปรับปรุงห้องน้ำสำหรับบุคคลทุกเพศ และส่งเสริมให้บุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศสามารถใช้ห้องน้ำได้ตามเพศสภาพหรืออัตลักษณ์ทางเพศตามเจตจำนงของตนได้ เป็นต้น[547]

การประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชน

รัฐบาลมีความก้าวหน้าในการสนับสนุนบทบาทของผู้หญิงในด้านเศรษฐกิจและผลักดันให้ผู้ชายมีบทบาทในการช่วยเหลืองานในครอบครัวมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอแนะของคณะกรรมการประจำอนุสัญญา CEDAW ที่เสนอแนะให้ประเทศไทยขจัดภาพเหมารวมและทัศนคติที่ยึดระบบชายเป็นใหญ่และยึดบทบาทและความรับผิดชอบหญิงชายในครอบครัวและสังคมซึ่งมีผลเป็นการเลือกปฏิบัติต่อผู้หญิง อย่างไรก็ดี การรับสมัครผู้หญิงเข้าเรียนในโรงเรียนนายร้อยเพื่อผลิตเจ้าหน้าที่ตำรวจซึ่งมีความใกล้ชิดกับผู้เสียหายและมีความเข้าใจในมิติหญิงชายนั้น ยังต้องติดตามความคืบหน้าต่อไป นอกจากนี้ ยังพบสภาพปัญหาการเลือกปฏิบัติต่อกลุ่มบุคคลหลากหลายทางเพศซึ่งยังเป็นสภาพปัญหาเดิมจากปีที่ผ่านมาที่ยังไม่ได้รับการแก้ไข และการพิจารณากฎหมายเพื่อรับรองสิทธิในการก่อตั้งครอบครัวของบุคคลหลากหลายทางเพศมีความล่าช้า ซึ่งไม่สอดคล้องกับข้อเสนอแนะจากกระบวนการ UPR ว่าด้วยเรื่องการปราบปรามการเลือกปฏิบัติบนพื้นฐานของวิถีทางเพศและอัตลักษณ์ทางเพศ ส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิของกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ นอกจากนี้ การวินิจฉัยการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมระหว่างเพศตาม พ.ร.บ. ความเท่าเทียมระหว่างเพศ พ.ศ. 2558 มีจำนวนน้อย ซึ่งอาจสะท้อนว่าการรับรู้กลไกในการร้องเรียนปัญหาการถูกเลือกปฏิบัติตามกฎหมายของประชาชนยังไม่ทั่วถึง และสภาพการบังคับที่ไม่เป็นที่สุดเนื่องจากยังสามารถฟ้องศาลปกครองเพื่อเพิกถอนคำวินิจฉัยของคณะกรรมการ วลพ. ได้

ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

กสม. มีข้อเสนอแนะต่อรัฐบาล ดังนี้

1) รัฐบาลโดย ตร. ควรทบทวนนโยบายการรับสมัครนักเรียนนายร้อยตำรวจที่เป็นเพศหญิง เพื่อให้มีบุคลากรที่มีความรู้ ความเข้าใจในความอ่อนไหวทางเพศสภาพในการปฏิบัติหน้าที่ และอาจจัดอบรมข้าราชการตำรวจชายให้มีความเข้าใจและตระหนักถึงความละเอียดอ่อนของมิติทางเพศในการปฏิบัติหน้าที่

2) รัฐสภาควรเร่งพิจารณากฎหมายเพื่อส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิของกลุ่มบุคคลหลากหลายทางเพศให้สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชน ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ในการปกป้องและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศเพื่อให้สอดคล้องตามสิทธิและเสรีภาพที่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ[548]

3) รัฐบาลโดย พม. ควรพิจารณาปรับปรุงแก้ไข พ.ร.บ. ความเท่าเทียมระหว่างเพศ พ.ศ. 2558 กำหนดให้คำวินิจฉัยของคณะกรรมการ วลพ. มีผลเป็นที่สิ้นสุดและผูกพันหน่วยงานภาครัฐให้มีหน้าที่ต้องปฏิบัติตาม รวมทั้งเพิ่มช่องทางประชาสัมพันธ์และเพิ่มช่องทางในการยื่นคำร้องต่อคณะกรรมการ วลพ. ให้เข้าถึงประชาชนในระดับพื้นที่มากขึ้น

> *"รัฐสภาควรเร่งพิจารณากฎหมายเพื่อส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิของกลุ่มบุคคลหลากหลายทางเพศให้สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชน"*

ผู้มีปัญหาสถานะและสิทธิ/คนไร้รัฐไร้สัญชาติ

ผู้มีปัญหาสถานะและสิทธิคือ บุคคลที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยหรือเดินทางเข้ามาในประเทศไทย แต่ไม่มีเอกสารแสดงตนว่าเป็นพลเมืองของประเทศใด หรือบุคคลที่อยู่ระหว่างการพิสูจน์หรือพัฒนาสถานะบุคคลตามกฎหมาย ทำให้มีปัญหาในการได้รับความคุ้มครองทางกฎหมายและการเข้าถึงสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานต่าง ๆ โดยรายงานนี้นำเสนอกลุ่มผู้มีปัญหาสถานะและสิทธิในประเทศไทยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ คือ 1) บุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติ ซึ่งประกอบด้วยสถานการณ์ด้านสัญชาติและสถานะบุคคล เด็กนักเรียนที่มีเลขประจำตัวขึ้นต้นด้วยอักษร G และการเข้าถึงสิทธิในสุขภาพ และ 2) ผู้แสวงหาที่พักพิงหรือผู้ลี้ภัยซึ่งประกอบด้วยสถานการณ์เกี่ยวกับแนวปฏิบัติต่อผู้แสวงหาที่พักพิงหรือผู้ลี้ภัย แนวปฏิบัติในการกักตัวเด็กไว้ในสถานกักตัวคนต่างด้าวเพื่อรอการส่งกลับ ผู้หนีภัยการสู้รบจากประเทศเมียนมา และผู้หนีภัยความไม่สงบชาวเมียนมา โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. กลุ่มคนไร้รัฐไร้สัญชาติ

คนไร้รัฐไร้สัญชาติ หมายถึง บุคคลที่ไม่ได้รับการพิจารณาให้มีสัญชาติจากรัฐใดภายใต้บทบัญญัติกฎหมายของรัฐนั้น โดยแบ่งบุคคลดังกล่าวเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ คนไร้รัฐ (stateless persons) หมายถึง คนที่ไม่ถูกบันทึกรายการบุคคลในทะเบียนราษฎรของรัฐใดบนโลก และคนไร้สัญชาติ (nationalityless persons) หมายถึง คนที่ไม่ได้รับการบันทึกในสถานะบุคคลถือสัญชาติของรัฐใดบนโลก ซึ่งในประเทศไทยมีคนไร้รัฐไร้สัญชาติที่อยู่อาศัยในประเทศมาแต่เดิมแต่ตกหล่นการสำรวจทางทะเบียนราษฎรของไทยหรือไม่ได้แจ้งเกิดอย่างเป็นทางการ และกลุ่มที่เป็นผู้อพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทยเป็นเวลานานแล้ว แต่ไม่ได้รับสถานะทางกฎหมายจึงประสบปัญหาการเข้าถึงสิทธิอันมีฐานแห่งสิทธิที่มาจากสถานะความเป็นคนสัญชาติไทย[549] ในปี 2565 มีสถานการณ์ที่สำคัญ ดังนี้

1.1 การดำเนินงานด้านสัญชาติและสถานะบุคคล

สถานการณ์ ปัญหาหรืออุปสรรค

จากข้อมูลของกรมการปกครอง ณ วันที่ 4 มีนาคม 2565 มีคนต่างด้าว[550] ในประเทศไทยที่มีชื่ออยู่ในฐานข้อมูลทะเบียนราษฎรของกรมการปกครอง จำนวน 2,439,686 คน ได้แก่ คนต่างด้าวทั่วไปที่ได้รับอนุญาตให้มีถิ่นที่อยู่และบุตรที่เกิดในประเทศไทย 317,118 คน ชนกลุ่มน้อยหรือกลุ่มชาติพันธุ์ และบุตรที่เกิดในประเทศไทย 479,284 คน แรงงานต่างด้าวและบุตรที่เกิดในประเทศไทย 1,456,296 คน ผู้หนีภัยการสู้รบจากประเทศเมียนมาและบุตรที่เกิดในประเทศไทย 77,384 คน คนต่างด้าวอื่น ๆ 109,604 คน อาทิ คนต่างด้าวเข้าเมืองโดยชอบด้วยกฎหมาย และได้รับการจัดทำทะเบียนประวัติตามกฎหมายทะเบียนราษฎร[551]

ภาพที่ 5.14 : จำนวนผู้มีปัญหาสถานะและสิทธิในประเทศไทย
ที่มา: กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

ประเทศไทยมีกลุ่มคนจำนวนมากที่ประสบปัญหาด้านสัญชาติและสถานะบุคคล กรมการปกครอง มท. ในฐานะหน่วยงานหลักรับผิดชอบงานด้านสัญชาติและสถานะบุคคล ยังคงกำหนดให้งานดังกล่าวเป็น 1 ใน 10 โครงการสำคัญ (10 Flagships to DOPA All Smart 2022) ในปี 2565 ต่อเนื่องจากปีก่อน โดยมีผลการดำเนินงาน อาทิ (1) กำหนดเป้าหมายการแก้ไขปัญหาสัญชาติและสถานะบุคคลให้ได้จำนวน 14,000 คน ซึ่งจากข้อมูล ณ วันที่ 30 กันยายน 2565 กรมการปกครองพิจารณาอนุมัติให้สัญชาติไทยแล้ว จำนวน 11,961 ราย คิดเป็นร้อยละ 85.43 ของเป้าหมายที่กำหนดไว้ และมีกิจกรรมการมอบบัตรประจำตัวประชาชนให้แก่บุคคลผู้ได้รับสัญชาติไทย[552] (2) ดำเนินการตรวจสารพันธุกรรม (DNA) เพื่อการแก้ไขปัญหาสถานะและสิทธิของคนไทยที่ตกหล่นทางทะเบียนราษฎร จำนวน 850 คู่ ซึ่งสามารถช่วยแก้ไขปัญหาสถานะบุคคลได้ จำนวน 434 คน (3) จัดทีมลงพื้นที่ (mobile team) เพื่อติดตาม รับฟังปัญหา และตอบข้อซักถามด้านสัญชาติและสถานะบุคคล รวมถึงสนับสนุนการรับคำร้องขอมีสัญชาติไทยร่วมกับสำนักทะเบียนอำเภอ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (4) ดำเนินการจ้างลูกจ้างเหมาบริการเพื่อสนับสนุนด้านสัญชาติและสถานะบุคคลเพิ่ม จำนวน 219 อัตรา (5) จัดฝึกอบรมเพื่อเตรียมความพร้อมให้แก่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานด้านทะเบียนและสัญชาติ มีผู้ผ่านการฝึกอบรมจำนวน 92 คน และ (6) ปฏิบัติงานการทะเบียนราษฎรด้วยระบบดิจิทัลและระบบติดตามสถานะคำร้อง (E-Tracking)[553] เพื่อให้ประชาชนสามารถติดตามสถานะคำขอสัญชาติหรือใบสำคัญถิ่นที่อยู่ นอกจากนี้ ได้ดำเนินการอนุมัติสัญชาติไทยแก่กลุ่มคนไทยพลัดถิ่นรวมสะสม จำนวน 12,679 ราย คิดเป็นร้อยละ 70.82 ของจำนวนที่ได้สำรวจจัดทำทะเบียนประวัติไว้ทั้งสิ้น จำนวน 17,903 คน[554]

สถาบันนิติวิทยาศาสตร์จัดทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือด้านการให้บริการตรวจสารพันธุกรรมเพื่อสนับสนุนงานทะเบียนราษฎรร่วมกับกรมการปกครอง และดำเนินโครงการตรวจพิสูจน์สารพันธุกรรม (DNA) แก่ราษฎรไร้สถานะและประสบปัญหาสถานะทางทะเบียนราษฎรเป็นประจำทุกปีตั้งแต่ปี 2558 สำหรับปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 ได้นัดหมายกลุ่มเป้าหมายเข้ารับการจัดเก็บที่สถาบันนิติวิทยาศาสตร์และลงพื้นที่ต่าง ๆ ทั่วประเทศ 10 ครั้ง เพื่อนำผลการตรวจไปเป็นหลักฐานสำคัญประกอบการพิจารณาแก้ไขปัญหาทางทะเบียนราษฎรหรือการมีสัญชาติไทย ทั้งนี้ สามารถดำเนินการ

ตรวจสารพันธุกรรมแก่ประชาชนกลุ่มเป้าหมายทั้งสิ้นจำนวน 803 ราย ลดลงจากปีที่ผ่านมาซึ่งสามารถดำเนินการได้ จำนวน 1,600 ราย เนื่องจากได้รับงบประมาณในการดำเนินการลดลง ซึ่งที่ผ่านมาประสบปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการ ได้แก่ ประชาชนประสบปัญหาค่าใช้จ่ายในการเดินทางเข้ารับการตรวจสารพันธุกรรม ผู้มีปัญหาสถานะและสิทธิมีจำนวนมากกว่าเป้าหมายโครงการที่ได้รับการจัดสรรงบประมาณ และสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ทำให้ไม่สามารถนัดหมายกลุ่มเป้าหมายและบุคคลอ้างอิงเข้ารับการจัดเก็บสารพันธุกรรมได้ ทำให้เกิดความล่าช้าในการดำเนินการแก้ไขปัญหาสถานะบุคคล[555]

แม้ว่ารัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะได้ร่วมกันดำเนินงานด้านสัญชาติและสถานะบุคคลมาอย่างต่อเนื่อง แต่ในปี 2565 ยังพบปัญหาอุปสรรค อาทิ (1) ผู้ยื่นคำขอสัญชาติและสถานะบุคคลขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมาย กระบวนการยื่นคำขอ ให้ข้อมูลไม่ตรงกับข้อเท็จจริง มีการเปลี่ยนแปลงข้อมูลการติดต่อหรือไม่สามารถติดต่อได้ ไม่มีหลักฐานการเกิดหรือไม่มีพยานยืนยันสถานที่เกิดหรือตัวบุคคลที่ชัดเจน และเอกสารหลักฐานของผู้ยื่นคำขอหรือของบิดามารดามีรายการไม่ตรงกับข้อเท็จจริง (2) เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานมีจำนวนไม่เพียงพอ มีการโยกย้ายและเปลี่ยนแปลงบ่อยทำให้การปฏิบัติงานไม่ต่อเนื่อง ขาดความเชี่ยวชาญด้านกฎหมาย กระบวนการและขั้นตอนในการแก้ไขปัญหาสถานะบุคคล มีความกังวลต่อข้อผิดพลาดในการดำเนินการด้านสถานะบุคคล เนื่องจากเกี่ยวข้องกับความมั่นคง และยังมีทัศนคติเชิงลบต่อบุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติ ประกอบกับยังคงมีรายงานการทุจริตอันเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านสัญชาติ[556] (3) ด้านการบริหารจัดการ มีกลุ่มบุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติอาศัยอยู่ทั่วประเทศไทย และในบางพื้นที่มีจำนวนมากขณะที่มีงบประมาณและเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานจำนวนจำกัดและต้องให้บริการด้านอื่น ๆ สำหรับคนไทยควบคู่กันด้วย ทำให้เกิดความล่าช้าในการดำเนินงาน (4) มีกฎหมาย ระเบียบและหนังสือสั่งการแก้ไขปัญหาจำนวนมาก ส่วนใหญ่มีรายละเอียดขั้นตอนจำนวนมากและบังคับใช้มาเป็นระยะเวลานาน อาจไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน[557]

> *“ในปี 2565 กสม. ได้รับเรื่องร้องเรียนด้านสิทธิและสถานะบุคคลจำนวนมากถึง 423 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 36.72 ของเรื่องร้องเรียนทั้งหมด”*

ในปี 2565 กสม. ได้รับเรื่องร้องเรียนด้านสิทธิและสถานะบุคคลจำนวนมากถึง 423 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 36.72 ของเรื่องร้องเรียนทั้งหมด[558] ซึ่งส่วนใหญ่เป็นกรณีขอความช่วยเหลือในการยื่นคำขอจัดทำทะเบียนประวัติบุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียน ขอให้ประสานติดตามและขอให้เร่งรัดการดำเนินการขอคืนรายการทะเบียนราษฎรของบุคคลที่ถูกจำหน่าย[559] การแก้ไขรายการทะเบียนราษฎร[560] การจัดทำทะเบียนการเกิดหรือหนังสือรับรองการเกิดแก่บุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียนที่เกิดในประเทศไทย[561] การพิจารณาให้สัญชาติไทยของสำนักทะเบียนอำเภอตามมาตรา 7 ทวิ วรรคสอง แห่ง พ.ร.บ. สัญชาติ พ.ศ. 2508 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2551[562] และการจัดทำทะเบียนประวัติและบัตรประจำตัวบุคคลไม่มีสถานะทางทะเบียนให้เด็กนักเรียนที่มีเลขประจำตัวขึ้นต้นด้วยอักษร G[563] ทั้งนี้ กสม. ได้ประสานการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนไปยังกรมการปกครอง สำนักทะเบียนอำเภอและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อเร่งดำเนินการแก้ไขปัญหาดังกล่าวให้แก่ผู้มีปัญหาสถานะและสิทธิ ซึ่งหลายกรณีได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานในการดำเนินการแก้ไขปัญหาจนแล้วเสร็จ นอกจากนี้ กสม. ได้จัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อแก้ไขปัญหาสถานะบุคคลและสิทธิ อาทิ การประชุมหารือเพื่อแก้ไขปัญหาร่วมกับกรมการปกครอง ลงพื้นที่เพื่อติดตามสถานการณ์การดำเนินการแก้ไขปัญหาสถานะบุคคลให้แก่กลุ่มคนไทยพลัดถิ่น ณ จ. ประจวบคีรีขันธ์ และ จ. ตราด การจัดทำโครงการศึกษาวิจัยเพื่อจัดทำข้อเสนอแนะมาตรการ หรือแนวทางในการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตาม พ.ร.บ. สัญชาติ (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2555 นอกจากนี้ ได้จัดงาน “สมัชชาสิทธิมนุษยชน: เหลียวหลังแลหน้า 2 ทศวรรษ กสม.” โดยมีการประชุมหารือและจัดทำมติในประเด็นเรื่องสถานะบุคคลพร้อมทั้งเสนอแนะ[564] ต่อรัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้นำแนวทางในการขับเคลื่อนไปดำเนินการเพื่อให้ผู้มีปัญหาสถานะและสิทธิได้รับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล[565]

ที่มา : Thailand Plus

การประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชน

การไม่มีสถานะทางกฎหมายเป็นอุปสรรคในการเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐานต่าง ๆ อาทิ สิทธิในการศึกษา สิทธิในการรักษาพยาบาล เสรีภาพในการเดินทาง สิทธิในการทำงาน และสิทธิในการได้รับความคุ้มครองอื่น ๆ ตามกฎหมาย ที่ผ่านมาหน่วยงานภาครัฐ ภาคประชาสังคม องค์กรพัฒนาเอกชน นักวิชาการ และ กสม. ได้ร่วมกับภาคีเครือข่ายในการพยายามแก้ไขปัญหาและอุปสรรคของกระบวนการกำหนดสถานะบุคคลให้มีความรวดเร็วและไม่เป็นภาระแก่ผู้ยื่นคำขอ โดยมีความร่วมมือระหว่างกันในรูปแบบโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้สอดคล้องกับกติกา ICCPR ข้อ 16 ที่กำหนดให้บุคคลทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการยอมรับว่าเป็นบุคคลตามกฎหมายในทุกหนทุกแห่ง และข้อ 24 (2) เด็กทุกคนต้องได้รับการจดทะเบียนทันทีภายหลังการเกิด เพื่อให้บรรลุตามคำมั่นของประเทศไทยในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิของผู้มีปัญหาสถานะและสิทธิที่ให้ไว้กับประชาคมโลกในการประชุมระดับสูงว่าด้วยความไร้รัฐ รวมถึงการที่ประเทศไทยได้ตอบรับและให้คำมั่นโดยสมัครใจภายใต้กลไก UPR รอบที่ 3 ที่จะมุ่งดำเนินการแก้ไขปัญหาสถานะและสิทธิให้ครอบคลุมผู้มีปัญหาสถานะและสิทธิทุกกลุ่ม อย่างไรก็ตาม ยังมีข้อห่วงกังวลเกี่ยวกับบุคคลที่ยังไม่มีสถานะและสิทธิที่ต้องพิจารณาดำเนินการต่อไป อาทิ บุคคลที่ได้รับอนุมัติสัญชาติไทยมีจำนวนไม่มาก ในขณะที่แต่ละปีมีผู้มีปัญหาสถานะและสิทธิเพิ่มขึ้นจากการเกิดของบุตรคนไร้สัญชาติและการเคลื่อนย้ายประชากรจากประเทศเพื่อนบ้านเข้ามายังประเทศไทย และการดำเนินงานทั้งผู้ยื่นคำขอสัญชาติและสถานะบุคคล เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานการบริหารจัดการกฎหมาย ระเบียบ และหนังสือสั่งการที่มีจำนวนมาก จึงถือว่าเป็นความท้าทายของรัฐอย่างยิ่งในการแก้ปัญหาคนไร้รัฐไร้สัญชาติให้หมดไปจากประเทศไทย

> *“การไม่มีสถานะทางกฎหมายเป็นอุปสรรคในการเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐานต่าง ๆ อาทิ สิทธิในการศึกษา สิทธิในการรักษาพยาบาล เสรีภาพในการเดินทาง สิทธิในการทำงาน และสิทธิในการได้รับความคุ้มครองอื่น ๆ ตามกฎหมาย”*

ที่มา : สยามรัฐออนไลน์

ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

กสม. เห็นควรมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1) รัฐบาลควรสนับสนุนและติดตามการดำเนินการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ปฏิบัติตามข้อเสนอสมัชชาสิทธิมนุษยชนของ กสม. ให้เกิดผลเป็นรูปธรรม อาทิ การเพิ่มประสิทธิภาพของกระบวนการพิจารณาสถานะหรือสัญชาติให้แก่ผู้ที่มีคุณสมบัติ การเร่งรัดกระบวนการกำหนดสถานะทางทะเบียน การเพิ่มบุคลากรและงบประมาณให้เพียงพอ การพัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัลและการเชื่อมโยงฐานข้อมูลด้านสถานะบุคคลมาปรับใช้ในการทำงาน แก้ไขปัญหา และขับเคลื่อนงานด้านสถานะบุคคล

2) รัฐบาลควรมอบหมาย มท. เร่งกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาของบุคคลที่มีปัญหาสถานะและสิทธิให้แล้วเสร็จโดยเร็ว โดยเร่งรัดกระบวนการกำหนดสถานะทางทะเบียน เพิ่มจำนวนกลุ่มเป้าหมายในแต่ละปี ลดขั้นตอนการดำเนินงานและพยานหลักฐานของผู้ยื่นคำขอ และจัดลำดับความสำคัญการแก้ไขปัญหาให้กับ

เด็กนักเรียนกลุ่ม G กลุ่มผู้สูงอายุ และกลุ่มคนพิการเป็นลำดับต้น ๆ ซึ่งในระหว่างการดำเนินการควรมีมาตรการประกันการเข้าถึงบริการสาธารณสุขขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึงและครอบคลุม รวมถึงทบทวนกฎระเบียบที่ยังเป็นปัญหาอุปสรรคหรือไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน

1.2 เด็กนักเรียนที่มีเลขประจำตัวขึ้นต้นด้วยอักษร G

สถานการณ์ ปัญหาหรืออุปสรรค

จากฐานข้อมูลการลงทะเบียนเด็กนักเรียนที่มีเลขประจำตัวขึ้นต้นด้วยอักษร G (เด็กนักเรียนกลุ่ม G) ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 ของ ศธ. พบว่า มีเด็กนักเรียนกลุ่ม G จำนวน 119,064 ราย ในจำนวนนี้ ศธ. ได้จัดส่งข้อมูลให้สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง กำหนดเลขประจำตัว 13 หลัก จำนวน 79,151 ราย[566] กรมการปกครองอยู่ระหว่างดำเนินการแก้ไขปัญหาเด็กนักเรียนกลุ่ม G ซึ่งมีจำนวนสะสมระหว่างปี 2561 - 2565 ณ วันที่ 30 กันยายน 2565 จำนวน 90,795 ราย ในจำนวนนี้ได้รับการกำหนดเลขประจำตัว 13 หลักแล้ว จำนวน 27,153 ราย คิดเป็นร้อยละ 29.91 และอยู่ระหว่างการดำเนินการแก้ไขปัญหา 63,642 ราย[567] ทั้งนี้เด็กนักเรียนกลุ่ม G สามารถเข้าสู่ระบบการศึกษาได้เช่นเดียวกับเด็กนักเรียนชาวไทยตามนโยบายในการจัดการศึกษาให้เด็กทุกคนในประเทศไทยได้เข้าถึงการศึกษาอย่างเสมอภาคโดยไม่เลือกปฏิบัติตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่องการรับนักเรียน นักศึกษาที่ไม่มีหลักฐานทางทะเบียนราษฎรหรือไม่มีสัญชาติไทย ลงวันที่ 31 ตุลาคม 2562 แต่บางส่วนไม่มีหลักฐานทางทะเบียนราษฎรและเลขประจำตัว 13 หลัก ทำให้ไม่สามารถเข้าถึงบริการด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะสิทธิขั้นพื้นฐานด้านสาธารณสุข เสรีภาพในการเดินทาง การเข้าถึงกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา และสิทธิในการทำงาน นอกจากนี้ พบปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานแก้ไขปัญหาสถานะและสิทธิของเด็กกลุ่ม G อาทิ (1) ยังขาดการเชื่อมโยงนโยบายและการปฏิบัติงานระหว่างหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง การบันทึกรายการไม่ถูกต้องหรือไม่ครบถ้วน ขาดงบประมาณและทรัพยากรสนับสนุน มีอุปสรรคด้านการสื่อสารกับเด็กกลุ่ม G และผู้ปกครองบางรายที่ไม่สามารถสื่อสารภาษาไทยได้ และเจ้าหน้าที่บางรายมีทัศนคติด้านความมั่นคงต่อกลุ่มเป้าหมาย ประกอบกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 และปัญหาเศรษฐกิจทำให้เด็กนักเรียนกลุ่ม G หลุดจากโรงเรียน และการดำเนินการแก้ไขปัญหามีความล่าช้า[568] (2) กลุ่มเด็กไร้รัฐไร้สัญชาติบางรายผู้ปกครองปกปิดข้อมูลส่วนบุคคลหรือให้ข้อมูลการเกิดไม่ถูกต้องหรือไม่สอดคล้องกันในแต่ละครั้ง มีการย้ายที่อยู่บ่อยครั้ง ทำให้บัญชีรายชื่อเด็กนักเรียนกลุ่ม G ไม่เป็นปัจจุบัน และขาดความเข้าใจกระบวนการและขั้นตอนการยื่นคำขอสถานะบุคคล ส่งผลต่อการจัดทำเอกสารต่าง ๆ ทำให้ไม่สามารถเข้าสู่กระบวนการกำหนดสถานะบุคคลได้ นอกจากนี้ เด็กนักเรียนกลุ่ม G ขาดแรงจูงใจในการเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้นเนื่องจากต้องใช้เอกสารหลักฐานจำนวนมากในการสมัครเข้าเรียน บางส่วนมีข้อจำกัดด้านปัจจัยสนับสนุนการศึกษา มีอุปสรรคด้านการสื่อสารกับครูและนักเรียนคนไทย และเมื่อเรียนจบในระดับสูงแล้วหากไม่มีสถานะบุคคลก็ไม่สามารถสมัครเข้าทำงานหรือได้รับเงินเดือนสูงเท่ากับคนทั่วไปได้[569]

ในปี 2565 กสม. ได้ตรวจสอบเรื่องร้องเรียนกรณีกล่าวอ้างว่าสำนักทะเบียนท้องถิ่นไม่จัดทำทะเบียนประวัติและบัตรประจำตัวบุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียนให้เด็กนักเรียนกลุ่ม G ทำให้ไม่สามารถเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐานด้านสาธารณสุขตามมติ ครม. เมื่อวันที่ 20 เมษายน 2565 และมีข้อเสนอแนะให้กรมการปกครอง ศธ. และ สธ. เร่งดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องและกำหนดระยะเวลาการทำงานที่ชัดเจน ไม่ล่าช้า เพื่อให้เด็กนักเรียนกลุ่ม G ได้รับสิทธิตามมติ ครม.[570]

ที่มา : มติชน

การประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชน

รัฐบาลโดย ศธ. มีนโยบายในการจัดการศึกษาให้เด็กทุกคนในประเทศไทยได้เข้าถึงการศึกษาอย่างเสมอภาคโดยไม่เลือกปฏิบัติ และรับนักเรียน นักศึกษาที่ไม่มีหลักฐานทางทะเบียนราษฎรหรือไม่มีสัญชาติไทย ซึ่งสถานศึกษาทั่วประเทศได้นำไปเป็นแนวทางในการรับนักเรียนกลุ่ม G เข้าศึกษาในทุกช่วงชั้น ถือเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนกลุ่ม G สามารถเข้าถึงการศึกษาตามอนุสัญญา CRC ข้อ 28 ซึ่งกำหนดว่ารัฐภาคียอมรับสิทธิของเด็กที่จะได้รับการศึกษา และต้องดำเนินการเพื่อให้สิทธินั้นเกิดขึ้นจริงตามลำดับบนพื้นฐานของโอกาสที่เท่าเทียมกัน ประกอบกับกติกา ICESCR ข้อ 13 กำหนดให้รัฐภาคีรับรองสิทธิของทุกคนในการศึกษา โดยจัดการศึกษาให้ทุกคนอย่างเท่าเทียมกันบนพื้นฐานของความสามารถ และอนุสัญญา CERD ข้อ 5 (ฉ) (5) ได้รับรองสิทธิในการได้รับการศึกษาและการฝึกอบรมโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติด้วยเหตุแห่งเชื้อชาติ สีผิว กำเนิด ชาติหรือเผ่าพันธุ์ อย่างไรก็ตาม แม้ว่าเด็กนักเรียนกลุ่ม G จะสามารถเข้าถึงสิทธิด้านการศึกษา แต่หลายคนยังไม่มีหลักฐานทางทะเบียนราษฎรและเลขประจำตัว 13 หลัก ทำให้ประสบปัญหาการเข้าถึงกองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษา สิทธิขั้นพื้นฐานด้านสาธารณสุข เสรีภาพในการเดินทาง และส่งผลกระทบในระยะยาวต่อการทำงานในอนาคต ซึ่งจำเป็นต้องพิจารณาและปรับปรุงให้สอดคล้องกับการที่ประเทศไทยได้ตอบรับและให้คำมั่นโดยสมัครใจภายใต้กลไก UPR รอบที่ 3 ว่าจะส่งเสริมสิทธิมนุษยชนของบุคคลไร้รัฐอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการศึกษา การคุ้มครองทางสังคม และการเข้าถึงการจดทะเบียนการเกิด

> *“แม้ว่าเด็กนักเรียนกลุ่ม G จะสามารถเข้าถึงสิทธิด้านการศึกษา แต่หลายคนยังไม่มีหลักฐานทางทะเบียนราษฎรและเลขประจำตัว 13 หลัก ทำให้ประสบปัญหาการเข้าถึงกองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษา ด้านสาธารณสุข การเดินทาง และการทำงานในระยะยาว”*

ที่มา : องค์การยูนิเซฟ ประเทศไทย

ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

กสม. เห็นควรมีข้อเสนอแนะต่อรัฐบาล โดย มท. ศธ. และ สธ. ควรประสานจัดทำฐานข้อมูลเด็กนักเรียนกลุ่ม G ระหว่างหน่วยงานให้เป็นปัจจุบัน และเร่งดำเนินการตรวจสอบคุณสมบัติพร้อมจัดทำทะเบียนประวัติเพื่อดำเนินการให้สิทธิขั้นพื้นฐานด้านสาธารณสุขแก่เด็กนักเรียนกลุ่ม G นอกจากนี้ ควรส่งเสริมและคุ้มครองเด็กไร้รัฐไร้สัญชาติที่เกิดในประเทศไทยให้เข้าถึงการจดทะเบียนการเกิด สิทธิขั้นพื้นฐานด้านสาธารณสุขและเสรีภาพในการเดินทาง รวมถึงได้รับการสนับสนุนปัจจัยด้านการศึกษาอย่างทั่วถึง และเมื่อจบการศึกษาแล้วจะได้รับการจ้างงานที่เหมาะสม

1.3 การเข้าถึงสิทธิสุขภาพ

สถานการณ์ ปัญหาหรืออุปสรรค

ประเทศไทยจัดตั้งกองทุนประกันสุขภาพบุคคลที่มีปัญหาสถานะและสิทธิ[571] เมื่อปี 2553 เพื่อให้สิทธิ (คืนสิทธิ) ขั้นพื้นฐานด้านสาธารณสุขแก่บุคคลที่มีปัญหาสถานะและสิทธิ โดยกองเศรษฐกิจสุขภาพและหลักประกันสุขภาพ สธ. เป็นหน่วยงานรับผิดชอบการบริหารจัดการประกันสุขภาพบุคคลที่มีปัญหาสถานะและสิทธิตามมติ ครม. ซึ่งมีมติให้สิทธิดังกล่าวมาแล้วหลายครั้ง[572] เพื่อให้บริการด้านการสร้างเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค การรักษาพยาบาล และการฟื้นฟูสมรรถภาพแก่กลุ่มคนทุกช่วงวัย ผลการดำเนินงานของกองทุนฯ พบว่ามีผู้มีปัญหาสถานะและสิทธิได้รับสิทธิด้านสุขภาพเพิ่มขึ้นทุกปี โดยในปี 2563 มีจำนวน 549,220 คน ปี 2564 มีจำนวน

554,137 คน และปี 2565 มีจำนวน 604,394 คน[573] ทั้งนี้ ในปี 2563 มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจำนวน 9 หน่วยงาน[574] ได้จัดทำบันทึกความร่วมมือ "การดำเนินงานพัฒนาการเข้าถึงสิทธิหลักประกันสุขภาพของคนไทยที่มีปัญหาสถานะทางทะเบียน (คนไทยไร้สิทธิ)" เพื่อบูรณาการความร่วมมือดูแลประชาชนกลุ่มที่มีปัญหาสถานะทางทะเบียนให้เข้าถึงสิทธิสุขภาพโดยเฉพาะคนไทยตกหล่น หรือ "คนไทยไร้สิทธิ" และ สปสช. ได้จัดตั้ง "คณะทำงานพัฒนาการเข้าถึงบริการระบบหลักประกันสุขภาพของกลุ่มคนไทยที่มีปัญหาสถานะ" ซึ่งในปี 2565 พบว่ามีความก้าวหน้าในการดำเนินงานตามบันทึกข้อตกลงดังกล่าว ได้แก่ (1) สปสช. ได้ให้คนไทยไร้สิทธิหรือบุคคลที่มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านกลางและบัตรประจำตัวสูญหายสามารถใช้สิทธิในระบบหลักประกันสุขภาพแห่งชาติได้ และพัฒนากลไกและทรัพยากรเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวในรูปแบบ "กองทุนรักษาพยาบาลคนไทยรอพิสูจน์สถานะ"[575] เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายบริการสาธารณสุขสำหรับคนไทยที่มีปัญหาสถานะทางทะเบียน (2) มีการพัฒนาเครือข่ายเพื่อแก้ไขปัญหาคนไทยไร้สิทธิระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคประชาสังคม และภาควิชาชีพที่เกี่ยวข้อง ในการแก้ไขปัญหาทั้งการพัฒนาสิทธิสถานะและสนับสนุนช่วยเหลือด้านการเข้าถึงสวัสดิการ และ (3) การนำร่องให้โรงพยาบาลในพื้นที่เก็บสารพันธุกรรม (DNA) เพื่อพิสูจน์อัตลักษณ์ให้กับสถาบันนิติวิทยาศาสตร์[576]

สำหรับด้านการป้องกันโรคแก่ผู้มีปัญหาสถานะและสิทธินั้น เมื่อวันที่ 2 สิงหาคม 2565 ครม. มีมติเห็นชอบโครงการค่าใช้จ่ายในการบรรเทา แก้ไขปัญหา และเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ค่ารักษาพยาบาลแก่กลุ่มผู้ไร้สิทธิการรักษาพยาบาลโรคโควิด 19 ให้กับหน่วยบริการในการดำเนินการตรวจรักษาพยาบาลกลุ่มคนไร้สิทธิที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย[577] และเห็นชอบโครงการค่าฉีดวัคซีนกลุ่มบุคคลที่มีปัญหาสถานะและสิทธิ รวมทั้งผู้ที่ไม่ใช่ประชาชนไทย[578] ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายคนต่างด้าวที่ไร้สิทธิเบิกค่ารักษาพยาบาลหรือผู้ไร้รัฐไร้สัญชาติ และผู้มีประกันสุขภาพคนต่างด้าวหรือแรงงานต่างด้าว นอกจากนี้ เมื่อวันที่ 27 ธันวาคม 2565 ครม. มีมติเห็นชอบมติสมัชชาสุขภาพเฉพาะประเด็นว่าด้วยการเข้าถึงสิทธิด้านสุขภาพของกลุ่มเด็กและเยาวชนไร้รัฐไร้สัญชาติ เพื่อคุ้มครองสิทธิด้านสุขภาพและสิทธิประโยชน์ด้านสุขภาพขั้นพื้นฐานแก่เด็กและเยาวชนไร้รัฐไร้สัญชาติที่มีคุณภาพ เท่าเทียมและทั่วถึงตามหลักสิทธิมนุษยชนและพันธกรณีระหว่างประเทศที่ประเทศไทยเป็นภาคี[579] โดยมอบหมายให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำข้อเสนอไปพิจารณาดำเนินการตามหน้าที่และอำนาจ[580] อย่างไรก็ตาม ในปี 2565 แม้รัฐบาลจะมีนโยบายส่งเสริมสุขภาพแก่บุคคลที่มีปัญหาสถานะและสิทธิแต่เป็นการเห็นชอบเฉพาะกลุ่มเป็นรายครั้งตามมติ ครม. ในขณะที่ยังมีผู้มีปัญหาสถานะและสิทธิอีกจำนวนมากที่ประสบปัญหาและอุปสรรคไม่สามารถเข้าถึงสิทธิสุขภาพ โดยเฉพาะเด็กไร้รัฐไร้สัญชาติ กลุ่มชาติพันธุ์ที่เป็นผู้สูงอายุและอาศัยอยู่ในประเทศไทยมาเป็นระยะเวลานาน บุคคลที่ตกสำรวจ และบุคคลที่ยังไม่ได้รับการพิสูจน์ตัวตน ทำให้เมื่อผู้มีปัญหาสถานะและสิทธิเจ็บป่วยจะประสบความยากลำบากในการจ่ายค่ารักษาพยาบาล บางส่วนสถานพยาบาลไม่สามารถเรียกเก็บค่าใช้จ่ายได้ และอาจเกิดการปฏิเสธการเข้ารับการรักษา ซึ่งอาจนำไปสู่ความเจ็บป่วยที่รุนแรงหรือมีโอกาสเกิดการแพร่ระบาดของโรคได้[581]

การประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชน

การเข้าถึงสิทธิในสุขภาพเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่ทุกคนควรเข้าถึงได้เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตและดำรงอยู่อย่างมีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ การที่รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดให้มีกองทุนประกันสุขภาพบุคคลที่มีปัญหาสถานะและสิทธิและกองทุนรักษาพยาบาลคนไทยรอพิสูจน์สถานะ รวมถึงจัดสรรงบประมาณในด้านการป้องกันโรคแก่ผู้มีปัญหาสถานะและสิทธินั้นเป็นการดำเนินการที่สอดคล้องกับพันธกรณีตามกติกา ICESCR ข้อ 12 ที่กำหนดให้รัฐรับรองสิทธิของทุกคนที่จะมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตตามมาตรฐานสูงสุดเท่าที่จะเป็นไปได้ และทำให้เกิดสิทธิดังกล่าวได้จริงอย่างสมบูรณ์ และตามอนุสัญญา CERD ข้อ 5 (ฉ) (4) ที่กำหนดให้รัฐรับรองสิทธิในการได้รับบริการสาธารณสุข การดูแลทางการแพทย์ การประกันสังคม และการบริการทางสังคม อย่างไรก็ตาม กองทุนที่จัดตั้งขึ้นนั้นยังจำกัดอยู่ในกลุ่มคนไทยที่มี

ปัญหาสถานะหรือรอพิสูจน์สถานะ และการให้สิทธิขั้นพื้นฐานด้านสาธารณสุขกับบุคคลที่มีปัญหาสถานะและสิทธิเป็นรายครั้งตามมติ ครม. ยังไม่มีกฎหมายหลักประกันสุขภาพสำหรับคนไร้รัฐไร้สัญชาติโดยตรง เมื่อคนกลุ่มนี้ประสบปัญหาด้านสุขภาพจึงมีความยากลำบากในการจ่ายค่ารักษาพยาบาล สถานพยาบาลมีค่าใช้จ่ายที่ไม่สามารถเรียกเก็บได้ และทำให้ผู้ป่วยมีอาการรุนแรงขึ้นหรืออาจก่อให้เกิดการแพร่ระบาดของโรคติดต่อได้

> *"ยังไม่มีกฎหมายหลักประกันสุขภาพสำหรับคนไร้รัฐไร้สัญชาติโดยตรง จึงมีความยากลำบากในการจ่ายค่ารักษาพยาบาล และสถานพยาบาลมีค่าใช้จ่ายที่ไม่สามารถเรียกเก็บได้"*

ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

กสม. เห็นควรมีข้อเสนอแนะต่อรัฐบาล โดย มท. และ สธ. ควรเร่งสำรวจและจัดทำทะเบียนประวัติและบัตรประจำตัวประชาชนบุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียนเพิ่มเติมเพื่อให้ผู้มีปัญหาสถานะและสิทธิสามารถเข้าถึงสิทธิด้านสาธารณสุขตามมติ ครม. รวมถึงส่งเสริมการเข้าถึงสิทธิด้านสุขภาพ การป้องกันโรค และเร่งพัฒนากฎหมายหลักประกันสุขภาพสำหรับผู้มีปัญหาสถานะและสิทธิที่ครอบคลุมทุกกลุ่มอย่างเหมาะสมต่อไป

2. ผู้แสวงหาที่พักพิงหรือผู้ลี้ภัย

2.1 แนวปฏิบัติต่อผู้แสวงหาที่พักพิงหรือผู้ลี้ภัย

สถานการณ์ ปัญหาหรืออุปสรรค

จากรายงานของ UNHCR พบว่า มีผู้ลี้ภัยและผู้ขอลี้ภัยในเขตเมืองประมาณ 5,000 คน จาก 40 ประเทศทั่วโลกกระจายอยู่ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล[582] โดยเมื่อวันที่ 5 ตุลาคม 2565 ครม. เห็นชอบในหลักการร่างประกาศคณะกรรมการพิจารณาคัดกรองผู้ได้รับการคุ้มครอง เรื่องหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการพิจารณาคัดกรองคำขอเป็นผู้ได้รับการคุ้มครอง[583] เพื่อคัดกรองคนต่างด้าวที่เข้ามาในประเทศไทยและไม่สามารถเดินทางกลับประเทศอันเป็นภูมิลำเนาได้ และให้สถานะเป็นผู้ได้รับการคุ้มครอง โดยคุณสมบัติของผู้ยื่นคำร้องจะต้องเป็นบุคคลธรรมดาที่ไม่มีสัญชาติไทย และไม่มีถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักร หรือเป็นผู้ที่เข้ามาหรืออยู่ในราชอาณาจักรและไม่สามารถหรือไม่สมัครใจที่จะเดินทางกลับไปยังรัฐแห่งสัญชาติของตน หรือกรณีเป็นบุคคลไร้สัญชาติจะต้องเป็นผู้ไม่สามารถหรือไม่สมัครใจที่จะเดินทางกลับไปยังรัฐเดิมที่ตนมีถิ่นพำนักประจำ เนื่องจากมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าจะได้รับอันตรายจากการถูกประหัตประหาร[584] ทั้งนี้ในปี 2565 พบว่า ผู้แสวงหาที่พักพิงหรือผู้ลี้ภัยส่วนใหญ่เป็นนักกิจกรรมทางการเมืองของประเทศเพื่อนบ้านที่หลบภัยมายังประเทศไทยโดยไม่มีบัตรรับรองจาก UNHCR และถูกจับกุมในความผิดฐานเข้าเมืองผิดกฎหมายหรืออยู่อาศัยเกินกว่าที่กฎหมายกำหนด จึงถูกกักอยู่ในสถานกักตัวคนต่างด้าวของ สตม. เพื่อรอการส่งกลับประเทศต้นทาง โดยผู้แสวงหาที่พักพิงหรือผู้ลี้ภัยบางส่วนได้รับการประกันตัวจากศาลพร้อมเงื่อนไขห้ามเดินทางข้ามจังหวัดและสถานที่อื่น ๆ ตามที่กำหนด และส่วนหนึ่งได้เดินทางไปยังประเทศที่สาม อย่างไรก็ตาม พบว่าสถานที่กักตัวคนต่างด้าวของ สตม. มีพื้นที่จำกัด ในขณะที่มีผู้ต้องกักอยู่ในการควบคุมดูแลของ สตม. เป็นจำนวนมากและมีบางกลุ่มถูกกักอยู่เป็นระยะเวลานาน เช่น ชาวอุยกูร์และชาวโรฮีนจา เป็นต้น ซึ่งยังขาดแนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าว

ในปี 2565 กสม. ติดตามความก้าวหน้าในการจัดทำร่างประกาศคณะกรรมการพิจารณาคัดกรองฯ โดยได้จัดประชุมหารือร่วมกับภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคประชาสังคม และนักวิชาการ นอกจากนี้ได้เข้าตรวจเยี่ยมเชิงกัลยาณมิตรสถานที่ควบคุมตัวและสถานที่พักพิง เพื่อส่งเสริมการเคารพสิทธิและการปฏิบัติตามหลักการสิทธิมนุษยชน ประกอบด้วยสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน บ้านพักเด็กและครอบครัว

ห้องกัก สตม. จ. ตราด และห้องกัก สตม. บางเขน และศูนย์ควบคุมดูแลผู้ต้องกักมารดาและเด็ก รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารจัดการสถานที่และการปฏิบัติต่อผู้ที่อยู่ในสถานที่ดังกล่าว และรับฟังปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และจัดทำข้อเสนอแนะ มาตรการ หรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน รวมทั้งข้อเสนอแนะในการแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบ และคำสั่งใด ๆ ให้สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชน[585]

ที่มา : ศูนย์ข้อมูลและข่าวสืบสวนเพื่อสิทธิพลเมือง

การประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชน

ในปี 2565 ประเทศไทยมีความคืบหน้าในการดำเนินการจัดทำร่างประกาศคณะกรรมการพิจารณาคัดกรองผู้ได้รับการคุ้มครอง เรื่องหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการพิจารณาคัดกรองคำขอเป็นผู้ได้รับการคุ้มครอง โดย ครม. มีมติเห็นชอบในหลักการของร่างประกาศคณะกรรมการพิจารณาคัดกรองฯ และอยู่ระหว่างจัดทำรายละเอียดเพิ่มเติม ทั้งนี้ หากร่างประกาศคณะกรรมการพิจารณาคัดกรองฯ มีผลบังคับใช้ประเทศไทยจะมีกลไกที่สำคัญในการคัดกรองคนต่างด้าวที่เข้ามาในประเทศและไม่สามารถเดินทางกลับประเทศอันเป็นภูมิลำเนาได้ รวมถึงการจำแนกผู้ลี้ภัยออกจากผู้หลบหนีเข้าเมืองด้วยเหตุผลทางเศรษฐกิจ และสนับสนุนหลักการไม่ส่งกลับไปสู่การประหัตประหารยังประเทศต้นทาง แม้ว่าประเทศไทยไม่ได้เป็นภาคีอนุสัญญาว่าด้วยสถานภาพผู้ลี้ภัย พ.ศ. 2494 แต่ได้ดำเนินการตามหลักมนุษยธรรมในการช่วยเหลือผู้แสวงหาที่พักพิงและผู้ลี้ภัยจากประเทศเพื่อนบ้าน และให้ความช่วยเหลือดูแลผู้แสวงหาที่พักพิงและผู้ลี้ภัยเพื่อให้สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชนด้วย

> *“หากร่างประกาศคณะกรรมการพิจารณาคัดกรองฯ มีผลบังคับใช้ประเทศไทยจะมีกลไกที่สำคัญในการคัดกรองคนต่างด้าวที่เข้ามาในประเทศและไม่สามารถเดินทางกลับประเทศอันเป็นภูมิลำเนาได้”*

ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

กสม. เห็นควรมีข้อเสนอแนะต่อรัฐบาลโดย สตม. ควรเร่งนำร่างประกาศคณะกรรมการพิจารณาคัดกรองผู้ได้รับการคุ้มครอง เรื่องหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการพิจารณาคัดกรองคำขอเป็นผู้ได้รับการคุ้มครองไปสู่การปฏิบัติให้เกิดผลเป็นรูปธรรมโดยเร็วเพื่อให้ผู้ที่เข้าข่ายเป็นผู้ลี้ภัยได้รับความคุ้มครองตามหลักสิทธิมนุษยชน

2.2 การกักตัวเด็กไว้ในสถานกักตัวคนต่างด้าวเพื่อรอการส่งกลับ

สถานการณ์ ปัญหาหรืออุปสรรค

ในปี 2565 มีเด็กหลายล้านคนทั่วโลกที่มีสถานะเป็นเด็กโยกย้ายถิ่นฐาน โดยมีสาเหตุมาจากความขัดแย้ง ความยากจน ภัยพิบัติ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และความเสื่อมโทรมของสภาพแวดล้อม เด็กเหล่านี้มีความเสี่ยงต่อการถูกแสวงหาประโยชน์ การถูกลิดรอนสิทธิและถูกเลือกปฏิบัติ เด็กโยกย้ายถิ่นฐานส่วนหนึ่งเป็นเด็กผู้แสวงหาที่พักพิงหรือผู้ลี้ภัย ซึ่งจะได้รับการคุ้มครองและช่วยเหลือทางมนุษยธรรมตามข้อ 22 ของอนุสัญญา CRC ในประเทศไทยมีเด็กกลุ่มนี้อยู่เป็นจำนวนมาก ซึ่งจะได้รับการคุ้มครองตามร่างประกาศคณะกรรมการพิจารณาคัดกรองผู้ได้รับการคุ้มครอง เรื่องหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการพิจารณาคัดกรองคำขอเป็นผู้ได้รับการคุ้มครอง นอกจากนี้ กรมกิจการเด็กและเยาวชนอยู่ระหว่างศึกษาความพร้อมต่อการถอนข้อสงวน

ของอนุสัญญา CRC ข้อ 22 ที่กำหนดให้เด็กผู้ลี้ภัยเข้าถึงการคุ้มครองและได้รับความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมที่เหมาะสม ซึ่งในปี 2565 กรมกิจการเด็กและเยาวชนอยู่ระหว่างการรวบรวมข้อมูลและพิจารณาแนวทางการดำเนินการถอนข้อสงวนดังกล่าว[586]

ด้านการกักตัวเด็กไว้ในสถานกักตัวคนต่างด้าวเพื่อรอการส่งกลับ สตม. ดำเนินการดูแลเด็กและมารดาไว้ในศูนย์แรกรับแม่และเด็ก และอยู่ระหว่างดำเนินการขยายและปรับปรุงห้องกักแห่งใหม่เพื่อให้เด็กและมารดามีความเป็นอยู่ที่เหมาะสมมากขึ้น จากข้อมูลสถิติเด็กและมารดาในศูนย์แรกรับแม่และเด็กของ สตม. ณ วันที่ 28 พฤศจิกายน 2565 พบว่ามีจำนวนเพิ่มขึ้นจากปี 2564 ซึ่งมีจำนวน 163 คน เป็นจำนวน 280 คน โดยเป็นเด็กจำนวน 205 คน และมารดาจำนวน 75 คน[587] ทั้งนี้ ในขณะที่กักเด็กไว้ในศูนย์แรกรับแม่และเด็ก สตม. ได้ประสานความร่วมมือกับองค์กรภาคประชาสังคมและองค์กรระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องเข้ามาจัดกิจกรรมเสริมสร้างพัฒนาการและการเรียนรู้ที่จำเป็นแก่เด็กที่ถูกกัก นอกจากนี้ ยังได้ประสานความร่วมมือกับกรมกิจการเด็กและเยาวชน เพื่อให้ความช่วยเหลือเด็กที่มีสภาวะเปราะบาง เช่น เด็กอ่อนและเด็กที่เดินทางมาเพียงลำพัง หรือเด็กที่มารดามีปัญหาด้านสุขภาพไปยังบ้านพักเด็กและครอบครัวที่อยู่ในความดูแลของกรมกิจการเด็กและเยาวชน โดยปี 2565 ได้ส่งเด็ก จำนวน 6 คน และมารดา จำนวน 2 คน เข้ารับการคุ้มครองในสถานดูแลของกรมกิจการเด็กและเยาวชน หากเป็นเด็กผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ สตม. จะประสานส่งไปยังสถานคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ต่อไป นอกจากนี้ หน่วยงานภาครัฐได้ประสานความร่วมมือกับภาคประชาสังคมเพื่อนำแนวปฏิบัติในการช่วยเหลือดูแลเด็กในสถานกักตัวคนต่างด้าวเพื่อรอการส่งกลับให้เป็นไปตามมาตรฐานหลักการสากล และยึดประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสำคัญ[588] อย่างไรก็ตาม แม้ว่า สตม. จะมีบันทึกความเข้าใจ เรื่อง การกำหนดมาตรการและแนวทางแทนการกักตัวเด็กไว้ในสถานที่กักตัวคนต่างด้าวเพื่อรอการส่งกลับ และคู่มือขั้นตอนการปฏิบัติงานที่เป็นมาตรฐาน (Standard Operation Procedure: SOP) และจัดตั้งศูนย์แรกรับแม่และเด็กแยกออกจากสถานกักตัวคนต่างด้าว แต่ภาคประชาสังคมยังมีข้อห่วงกังวลว่าสภาพแวดล้อมที่จำกัดและมีลักษณะเป็นสถานที่กักที่ไม่สอดคล้องกับมาตรการทางเลือกแทนการกักขังที่มีชุมชนเป็นฐาน และการบริหารจัดการรายกรณี (case management) ซึ่งควรดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรการดังกล่าวเพื่อให้เด็กได้อยู่ร่วมกับครอบครัวและเข้าถึงระบบการศึกษาในโรงเรียน มีความเป็นอยู่ที่เหมาะสม และเอื้อต่อการเรียนรู้และพัฒนาการของเด็กในด้านต่าง ๆ รวมถึงเด็กสามารถเข้าถึงบริการขั้นพื้นฐานที่จำเป็นต่อชีวิตระหว่างที่พักพิงหรืออยู่ในประเทศไทย

การประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชน

การใช้มาตรการและแนวทางแทนการกักตัวเด็กไว้ในสถานที่กักตัวคนต่างด้าวเพื่อรอการส่งกลับเป็นการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิเด็กทุกคนโดยไม่เลือกปฏิบัติ ซึ่งจะทำให้เด็กได้รับการพัฒนาศักยภาพทางด้านร่างกาย จิตใจ และสังคมระหว่างที่รอการเดินทางกลับประเทศต้นทาง ซึ่งประเทศไทยมีกลไกความร่วมมือในรูปบันทึกความเข้าใจ และคู่มือขั้นตอนการปฏิบัติงานที่เป็นมาตรฐานในการใช้มาตรการและแนวทางแทนการกักตัวเด็กฯ ซึ่งนำไปสู่ความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับองค์กรระหว่างประเทศและภาคประชาสังคมในการคุ้มครองเด็กและครอบครัวอพยพโยกย้ายถิ่นฐานให้เป็นไปตามมาตรฐาน ยึดหลักการไม่เลือกปฏิบัติ คำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็ก และดำรงอัตลักษณ์ความแตกต่างของเด็กโยกย้ายถิ่นฐาน ซึ่งสอดคล้องกับอนุสัญญา CRC อย่างไรก็ตาม ยังมีข้อจำกัดด้านสถานที่กักซึ่งยังไม่เหมาะสมกับการอยู่อาศัยของเด็กและครอบครัว ขาดการใช้มาตรการทางเลือกแทนการกักขังที่มีชุมชนเป็นฐาน เพื่อให้สอดคล้องกับคำมั่นโดยสมัครใจของประเทศไทยภายใต้กลไก UPR รอบที่ 3 ที่เกี่ยวกับการดำเนินมาตรการทางกฎหมายเพื่อรับรองการคุ้มครองผู้ลี้ภัยและผู้แสวงหาที่พักพิงอย่างเหมาะสม จัดให้มีบริการสาธารณสุขสำหรับผู้โยกย้ายถิ่นฐาน ผู้ลี้ภัย และผู้แสวงหาที่พักพิงในสถานกักกันควบคุมตัวต่าง ๆ และคุ้มครองสิทธิของผู้โยกย้ายถิ่นฐานและสมาชิกครอบครัว

> *“การใช้มาตรการและแนวทางแทนการกักตัวเด็กไว้ในสถานที่กักตัวคนต่างด้าวเพื่อรอการส่งกลับเป็นการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิเด็กทุกคนโดยไม่เลือกปฏิบัติ”*

ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

กสม. เห็นควรมีข้อเสนอแนะต่อรัฐบาลโดย สตม. ควรพัฒนาแนวทางแทนการกักตัวเด็กเพื่อรอการส่งกลับโดยประสานความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ ภาคประชาสังคม และองค์การระหว่างประเทศและคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสำคัญ รวมถึงพิจารณาการถอนข้อสงวนของอนุสัญญา CRC ข้อ 22 โดยเร็ว

2.3 ผู้หนีภัยการสู้รบจากประเทศเมียนมา

สถานการณ์ ปัญหาหรืออุปสรรค

จากข้อมูลของกรมการปกครอง ณ เดือนมกราคม 2565 มีผู้หนีภัยการสู้รบจากประเทศเมียนมาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่พักพิงชั่วคราว 9 แห่ง ใน 4 จังหวัดของประเทศไทย ประกอบด้วย จ. แม่ฮ่องสอน จ. ตาก จ. กาญจนบุรี และ จ. ราชบุรี จำนวน 77,384 คน ส่วนใหญ่เป็นชนกลุ่มน้อยชาวกะเหรี่ยงและกะเหรี่ยงแดง (กะยาห์)[589] ที่ผ่านมาประเทศไทยได้ให้การดูแลผู้หนีภัยการสู้รบฯ มาเป็นเวลา 38 ปี[590] โดยมีกรมการปกครองเป็นหน่วยงานดูแลรักษาความปลอดภัยและความสงบเรียบร้อยในพื้นที่พักพิงชั่วคราว จัดทำทะเบียนผู้หนีภัยการสู้รบฯ บริหารจัดการภายในพื้นที่พักพิงชั่วคราว ประสานความร่วมมือกับ UNHCR องค์กรพัฒนาเอกชน หน่วยงานของรัฐและคณะกรรมการผู้หนีภัยการสู้รบจากเมียนมา (camp committee) เพื่อรับทราบปัญหาการปฏิบัติงาน[591] ในปี 2565 คณะอนุกรรมการแก้ไขปัญหาผู้หนีภัยการสู้รบจากเมียนมาของ สมช. ได้แต่งตั้งคณะทำงานเฉพาะกิจเพื่อศึกษาและทบทวนแนวทางแก้ไขปัญหาผู้หนีภัยการสู้รบจากเมียนมาเพื่อแก้ไขปัญหาและให้ความช่วยเหลือผู้หนีภัยการสู้รบปัจจุบันอยู่ระหว่างดำเนินการศึกษาและทบทวนแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าว อย่างไรก็ตาม มีรายงานจากภาคประชาสังคมว่าผู้หนีภัยการสู้รบฯ ประสบปัญหาด้านการดำเนินชีวิต ด้านสุขภาพจิต ด้านที่อยู่อาศัย และด้านการศึกษา ขาดอิสระในการเดินทาง ไม่มีสิทธิในการทำงาน รวมถึงไม่สามารถพึ่งพาตนเองและเลี้ยงดูครอบครัวได้[592]

ในปี 2565 กสม. ได้รับเรื่องร้องเรียนกรณีขอให้คุ้มครองสิทธิมนุษยชนผู้หนีภัยการสู้รบฯ ในพื้นที่พักพิงบ้านแม่หละ จ. ตาก และศูนย์พักพิงอื่น ๆ ที่อยู่มายาวนานในประเทศไทย[593] โดยได้ลงพื้นที่พักพิงบ้านแม่หละ จ. ตาก และพบหารือกับหน่วยงานภาครัฐและภาคประชาสังคมที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งจัดประชุมรับฟังความเห็น และได้ประชุมร่วมกับ UNHCR เพื่อหาแนวทางแก้ปัญหาผู้หนีภัยการสู้รบฯ โดยได้หารือเกี่ยวกับสถานการณ์ สภาพปัญหาและแนวทางการช่วยเหลือ รวมทั้งปัญหาอุปสรรคและข้อจำกัดต่าง ๆ[594] เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนผู้หนีภัยการสู้รบฯ ต่อไป

ที่มา : Benar News ไทย

การประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชน

ประเทศไทยมีความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคประชาสังคม และองค์กรระหว่างประเทศเพื่อให้ความช่วยเหลือและดูแลผู้หนีภัยการสู้รบฯ มาเป็นระยะเวลานาน ซึ่งสอดคล้องกับคำมั่นโดยสมัครใจของประเทศไทยภายใต้กลไก UPR รอบที่ 3 เกี่ยวกับการคุ้มครองผู้ลี้ภัยและผู้แสวงหาที่พักพิงอย่างเหมาะสม จัดให้มีบริการสาธารณสุขสำหรับผู้โยกย้ายถิ่นฐาน ผู้ลี้ภัยและผู้แสวงหาที่พักพิงในสถานกักกันควบคุมตัวต่าง ๆ และคุ้มครองสิทธิของผู้โยกย้ายถิ่นฐานและสมาชิกครอบครัว อย่างไรก็ตาม ผู้หนีภัยการสู้รบฯ มีจำนวนมากและเพิ่มขึ้นทุกปีจากการเกิด ในขณะที่กลุ่มคนเหล่านี้มีสถานะเพียงผู้อยู่อาศัยพักพิงในประเทศไทยเป็นการชั่วคราวเพื่อรอการเดินทางไปยังประเทศที่สามหรือเดินทางกลับประเทศเมียนมา แต่ด้วยสถานการณ์ผู้หนีภัยของโลกที่เพิ่มสูงขึ้นและสถานการณ์ความไม่สงบในประเทศเมียนมาทำให้ผู้หนีภัยการสู้รบฯ ไม่สามารถเดินทางไปยังประเทศที่สามหรือ

> *“สถานการณ์ความไม่สงบในประเทศเมียนมา ทำให้ผู้หนีภัยการสู้รบฯ ไม่สามารถเดินทางกลับได้ และมีแนวโน้มว่าจะต้องอยู่ในประเทศไทยต่อไป”*

เดินทางกลับไปยังประเทศเมียนมาได้ และมีแนวโน้มว่าจะต้องอยู่ในประเทศไทยต่อไป การอยู่ในพื้นที่พักพิงที่มีพื้นที่จำกัดและการดำเนินชีวิตโดยไม่มีอาชีพและรายได้ทำให้ผู้หนีภัยการสู้รบฯ เป็นเพียงผู้รับความช่วยเหลือ ในขณะที่ความช่วยเหลือมีจำนวนลดลงและมีความไม่แน่นอน ทำให้ผู้หนีภัยการสู้รบฯ เกิดความเครียด ปัญหาสุขภาพจิต และบางรายต้องการออกมาทำงานภายนอกพื้นที่พักพิง จนเกิดการชุมนุมประท้วงและทำลายทรัพย์สินทางราชการเสียหายในพื้นที่พักพิงชั่วคราวบ้านแม่หละ จ. ตาก เมื่อปลายปี 2564 ซึ่ง สมช. อยู่ระหว่างศึกษาและทบทวนแนวทางแก้ไขปัญหาผู้หนีภัยการสู้รบฯ ให้ความช่วยเหลือและคุ้มครองผู้หนีภัยการสู้รบฯ ตามหลักสิทธิมนุษยชนควบคู่กับการแก้ไขปัญหาต่อไป

ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

กสม. เห็นควรมีข้อเสนอแนะต่อรัฐบาล โดย สมช. และ มท. ควรร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเร่งศึกษาและทบทวนแนวทางแก้ไขปัญหาผู้หนีภัยการสู้รบจากเมียนมา เพื่อแก้ไขปัญหาและให้ความช่วยเหลือผู้หนีภัยการสู้รบในรูปแบบใหม่ให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐานที่สำคัญ เช่น สิทธิในสถานะบุคคล สิทธิในการศึกษา สิทธิในสุขภาพ และสิทธิในการทำงาน เป็นต้น

2.4 ผู้หนีภัยความไม่สงบชาวเมียนมา

ที่มา : มติชน

สถานการณ์ ปัญหาหรืออุปสรรค

ในปี 2565 ยังคงปรากฏการปะทะกันระหว่างกองกำลังทหารเมียนมากับกองกำลังกลุ่มชาติพันธุ์และกลุ่มต่อต้านกองทัพเมียนมาตามแนวชายแดนไทย-เมียนมา บริเวณตรงข้าม อ. แม่สอด จ. ตาก อ. แม่สะเรียง และ อ. สบเมย จ. แม่ฮ่องสอน ซึ่งเกิดขึ้นต่อเนื่องมาจากปี 2564 และขยายพื้นที่มายังบริเวณตรงข้าม อ. สวนผึ้ง จ. ราชบุรี[595] โดยการปะทะเกิดขึ้นและหยุดลงเป็นระยะ ส่งผลให้ชาวเมียนมาในพื้นที่บางส่วนเกิดความหวาดกลัวจึงหนีภัยความไม่สงบเข้ามาในเขตประเทศไทยในพื้นที่ จ. ตาก และ จ. แม่ฮ่องสอน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้หญิง เด็ก คนชรา ผู้ป่วย และประชาชนที่ได้รับบาดเจ็บ เมื่อสถานการณ์การสู้รบสงบลงจึงเดินทางกลับบ้านเรือนของตนในประเทศเมียนมา[596]

ในการดูแลช่วยเหลือผู้หนีภัยความไม่สงบชาวเมียนมา สมช. ได้จัดทำแนวปฏิบัติในการบริหารจัดการกรณีชาวเมียนมาที่เดินทางเข้ามายังประเทศไทยตามแนวชายแดนอันเนื่องมาจากได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบในประเทศเมียนมาที่เน้นย้ำถึงการให้ความช่วยเหลือตามหลักมนุษยธรรม หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในส่วน มท. โดย จ. แม่ฮ่องสอน และ จ. ตาก ได้จัดที่พักพิงที่ปลอดภัยหรือพื้นที่พักรอเพื่อรองรับผู้หนีภัยความไม่สงบฯ ที่ได้รับผลกระทบ และให้ความช่วยเหลือด้านการดำรงชีวิต จัดอาหาร และน้ำสะอาดให้แก่ผู้หนีภัยความไม่สงบฯ สธ. ได้ดำเนินการป้องกันโรคโควิด 19 รวมถึงการดูแลผู้เจ็บป่วย และกองทัพภาคที่ 3 โดยกองกำลังนเรศวรเป็นผู้รับผิดชอบความปลอดภัยและส่งผู้หนีภัยความไม่สงบฯ กลับประเทศโดยพิจารณาสถานการณ์ด้านความปลอดภัยตามแนวชายแดน มีการเตรียมความพร้อมในการเดินทางกลับมาตุภูมิ รวมถึงประสานกับประเทศเมียนมาเพื่ออำนวยความสะดวกในการเดินทางกลับ

อย่างไรก็ตาม จากรายงานของภาคประชาสังคมพบว่า ผู้หนีภัยความไม่สงบฯ บางส่วนที่เข้ามาหลบภัยในประเทศไทยมีความเป็นอยู่ที่ยากลำบากเนื่องจากมีอาหารไม่เพียงพอ ขาดแคลนน้ำสะอาด และยารักษาโรค ต้องการพื้นที่ปลอดภัยชั่วคราวที่เหมาะสม การป้องกันโรค และ

การรักษาพยาบาล นอกจากนี้ เด็ก ๆ ยังต้องการอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการและสิ่งของจำเป็น[597] และหน่วยงานความมั่นคงของประเทศไทยขอให้ผู้หนีภัยความไม่สงบฯ เดินทางกลับประเทศเมียนมา ทำให้ต้องเดินทางไปกลับระหว่างประเทศหลายครั้งเมื่อมีการสู้รบ[598] และยังพบรายงานกล่าวอ้างว่ามีบุคคลขายบัตรตำรวจในราคา 350 บาท เพื่อให้อำนวยความสะดวกแก่ผู้หนีภัยความไม่สงบฯ สามารถอาศัยอยู่ในพื้นที่และไม่ถูกจับกุมหรือนำตัวผลักดันส่งกลับ[599] ซึ่ง ตร. ได้ชี้แจงว่าอยู่ระหว่างการตรวจสอบ หากพบมีเจ้าหน้าที่เรียกรับผลประโยชน์ในทางมิชอบจะดำเนินการลงโทษตามกฎหมายต่อไป[600]

กสม. ได้ติดตามและเฝ้าระวังสถานการณ์การช่วยเหลือและดูแลผู้หนีภัยความไม่สงบฯ และประชาชนไทยบริเวณชายแดนไทย-เมียนมาอย่างต่อเนื่อง โดยได้ประสานข้อมูลกับหน่วยงานภาครัฐ ภาคประชาสังคม และองค์กรพัฒนาเอกชนที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งลงพื้นที่ ต. แม่หละ อ. ท่าสองยาง และ อ. แม่สอด จ. ตาก เพื่อติดตามสถานการณ์และผลกระทบด้านสิทธิมนุษยชนจากความไม่สงบบริเวณชายแดนไทย-เมียนมา และรับฟังข้อเท็จจริงจากภาคประชาสังคม[601] รวมถึงจัดประชุมหารือเกี่ยวกับแนวทางในการช่วยเหลือและดูแลผู้หนีภัยความไม่สงบฯ และประชาชนไทยบริเวณชายแดนไทย-เมียนมา เพื่อรับฟังสถานการณ์ ข้อมูลและความเห็นเกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนแก่ผู้หนีภัยความไม่สงบฯ และประชาชนไทยบริเวณชายแดนไทย-เมียนมาที่ครอบคลุมประเด็นสิทธิมนุษยชนในมิติต่าง ๆ จากหน่วยงานภาครัฐที่เป็นผู้กำหนดนโยบายและผู้ปฏิบัติ[602]

การประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชน

ในปี 2565 การปะทะระหว่างกองกำลังทหารเมียนมากับกองกำลังกลุ่มชาติพันธุ์และกลุ่มต่อต้านกองทัพเมียนมาตามแนวชายแดนไทย-เมียนมาเกิดขึ้นต่อเนื่องมาจากปี 2564 และขยายพื้นที่ไปยังบริเวณตรงข้าม อ. สวนผึ้ง จ. ราชบุรี ส่งผลให้ชาวเมียนมาหนีภัยความไม่สงบเข้ามาในประเทศไทย และยังส่งผลต่อราษฎรไทยทำให้บ้านเรือนและทรัพย์สินประชาชนเสียหาย และโรงเรียนต้องปิดเรียน รัฐบาลโดย สมช. ได้จัดทำแนวปฏิบัติในการบริหารจัดการผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบในประเทศเมียนมาเพื่อเป็นแนวทางให้แก่หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องในการดูแลให้ความช่วยเหลือผู้หนีภัยความไม่สงบฯ และประชาชนชาวไทยที่ได้รับผลกระทบ ซึ่งสอดคล้องตามข้อเสนอแนะของ กสม. ในรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2564 ทั้งนี้ พบว่าในปี 2565 ประเทศไทยมีการบริหารจัดการที่เป็นระบบที่ชัดเจนมากขึ้น รวมถึงให้การดูแลกลุ่มเปราะบางเป็นพิเศษ เช่น ผู้บาดเจ็บ ผู้ป่วย เด็ก สตรี ผู้สูงอายุ และสตรีตั้งครรภ์[603] แต่ยังพบข้อห่วงกังวลจากภาคประชาสังคมต่อความปลอดภัยในพื้นที่ปลอดภัยชั่วคราว ความเป็นอยู่ภายในพื้นที่ การประสานความร่วมมือกับภาคประชาสังคมในการส่งมอบสิ่งของให้แก่ผู้หนีภัย การดูแลกลุ่มเปราะบางให้เข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐาน และการขอให้ผู้หนีภัยความไม่สงบฯ เดินทางกลับไปยังบ้านเรือนในประเทศเมียนมาที่ต้องไปกลับหลายครั้งเนื่องจากมีการสู้รบเป็นระยะ ซึ่งรัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรทำให้มั่นใจได้ว่าไม่มีการผลักดันผู้หนีภัยความไม่สงบฯ กลับไปขณะที่ยังมีการสู้รบ และจะดูแลช่วยเหลือตามหลักมนุษยธรรมอย่างเต็มที่ รวมถึงพันธกรณีระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนที่ประเทศไทยเป็นภาคี และเพื่อให้สอดคล้องกับคำมั่นโดยสมัครใจของประเทศไทยภายใต้กลไก UPR รอบที่ 3 ที่เกี่ยวกับการคุ้มครองผู้ลี้ภัยและผู้แสวงหาที่พักพิงอย่างเหมาะสม จัดให้มีบริการสาธารณสุขสำหรับผู้โยกย้ายถิ่นฐาน ผู้ลี้ภัย และผู้แสวงหาที่พักพิงในสถานกักกันควบคุมตัวต่าง ๆ และคุ้มครองสิทธิของผู้โยกย้ายถิ่นฐานและสมาชิกครอบครัว และการยุติการส่งกลับผู้ลี้ภัยจากเมียนมาและคำนึงถึงความเสี่ยงที่ร้ายแรงต่อชีวิตและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ท่ามกลางสถานการณ์ปัจจุบันในประเทศเมียนมา

> *“ในปี 2565 ประเทศไทยให้การช่วยเหลือผู้หนีภัยฯ ที่เป็นระบบมากขึ้น รวมถึงให้การดูแลผู้หนีภัยฯ กลุ่มเปราะบางเป็นพิเศษ แต่ยังพบข้อห่วงกังวล ต่อความปลอดภัยและความเป็นอยู่ในพื้นที่ปลอดภัยชั่วคราว”*

ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

กสม. เห็นควรมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1) รัฐบาลโดย มท. ควรผลักดันให้เกิดกลไกท้องถิ่นที่ประกอบด้วยภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม ตลอดจนประชาชนจิตอาสาในการระดมสิ่งของความช่วยเหลือและดูแลผู้หนีภัยความไม่สงบฯ รวมทั้งการป้องกันภัยอันตรายให้แก่ชุมชนไทยบริเวณชายแดนไทย-เมียนมา และควรจัดให้มีการช่วยเหลือดูแลให้มีความปลอดภัย เช่น การทำบังเกอร์ป้องกันภัยแก่ชุมชน จัดทำแผนเผชิญเหตุ เตรียมความพร้อมรองรับสถานการณ์ และซักซ้อมความเข้าใจเพื่อรับมือให้แก่ประชาชนในชุมชนที่อาจได้รับผลกระทบจากความไม่สงบ เป็นต้น

2) รัฐบาลโดย สมช. ควรมีการติดตามประเมินผลการนำแนวปฏิบัติในการบริหารจัดการกรณีชาวเมียนมาที่เดินทางเข้ามายังประเทศไทยตามแนวชายแดนอันเนื่องมาจากได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบในประเทศเมียนมาไปปฏิบัติโดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และนำข้อมูล ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะจากหน่วยงานภาครัฐและภาคประชาสังคมมาปรับปรุงและพัฒนาแนวปฏิบัติดังกล่าวเพื่อให้มั่นใจได้ว่าการดูแลให้ความช่วยเหลือผู้หนีภัยความไม่สงบฯ จะเป็นไปโดยเคารพต่อหลักสากลการห้ามผลักดันกลับสู่อันตราย (Non-Refoulement) หลักมนุษยธรรมและสิทธิมนุษยชน รวมถึงพันธกรณีระหว่างประเทศที่ประเทศไทยเป็นภาคี

สิทธิของกลุ่มชาติพันธุ์

สถานการณ์ ปัญหาหรืออุปสรรค

กลุ่มชาติพันธุ์เป็นกลุ่มคนที่มีความสืบเนื่องทางประวัติศาสตร์กับสังคมไทย[604] และมีคำนิยามตามร่าง พ.ร.บ. คุ้มครองและส่งเสริมวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ พ.ศ. .... ว่าหมายถึง กลุ่มคนที่อาศัยอยู่เป็นกลุ่มเดียวกันหรือหลายกลุ่ม ซึ่งมีอัตลักษณ์และการสั่งสมทางวัฒนธรรม ภาษา วิถีชีวิต ภูมิปัญญา และความเชื่อตามจารีตประเพณีร่วมกัน”[605] สำหรับประเทศไทยมีการสำรวจกลุ่มชาติพันธุ์ที่ตั้งถิ่นฐานกระจายตามจังหวัดต่าง ๆ ไว้จำนวน 56 กลุ่ม[606] แบ่งตามลักษณะพื้นที่อาศัย ออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่บนพื้นที่สูง 2) กลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่บนพื้นที่ราบ 3) กลุ่มชาติพันธุ์ที่ตั้งถิ่นฐานตามหมู่เกาะหรือทะเลชายฝั่ง และ 4) กลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ในป่า[607] อย่างไรก็ตาม เนื่องจากการประกาศนโยบาย หรือคำสั่งต่าง ๆ ของรัฐที่ให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ประกอบกับการขยายตัวความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของชุมชนลงไปในพื้นที่ ส่งผลให้กลุ่มชาติพันธุ์ต้องประสบปัญหาความมั่นคงในที่อยู่อาศัยและพื้นที่ทำกิน ซึ่งมีข้อจำกัดในวิถีชีวิตการใช้และเข้าถึงทรัพยากรธรรมชาติ รวมทั้งกลุ่มชาติพันธุ์บางส่วนยังไม่ได้รับการรับรองสถานะบุคคลหรือสัญชาติ ส่งผลให้ไม่ได้รับความคุ้มครองทางกฎหมายและไม่สามารถเข้าถึงบริการขั้นพื้นฐานต่าง ๆ

ในปี 2565 รัฐบาลได้ดำเนินการตามข้อเสนอในการแก้ไขปัญหาเชิงนโยบายของขบวนการประชาชนเพื่อสังคมที่เป็นธรรม หรือ ขปส. (P-move) และตอบรับข้อเสนอแนะของ กสม. ในรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2564 โดยแต่งตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนการฟื้นฟูวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลและชาวกะเหรี่ยง โดยมีแนวทางดำเนินงานที่มุ่งเน้นการส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลและชาวกะเหรี่ยงให้เป็นไปตามแนวนโยบายฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวเลและชาวกะเหรี่ยงตามมติ ครม. ปี 2553[608] ซึ่งมีการดำเนินการและความคืบหน้า เช่น ปี 2564 ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) ได้ยกร่าง พ.ร.บ. คุ้มครองและส่งเสริมวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ พ.ศ. .... และในเดือนธันวาคม 2565 อยู่ระหว่างจัดรับฟังความคิดเห็นของประชาชน เพื่อให้กฎหมายเกี่ยวกับการส่งเสริมและคุ้มครองกลุ่มชาติพันธุ์ได้ประกาศใช้ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ในแผนปฏิรูปประเทศด้านสังคม[609] และ สมช. ได้จัดทำร่างแผนปฏิบัติการด้านการส่งเสริมการอยู่ร่วมกันภายใต้สังคมพหุวัฒนธรรมในประเทศไทย

พ.ศ. 2566 - 2570 ที่อยู่ระหว่างจัดทำร่างรายงานการศึกษากรณีการทับซ้อนการใช้ประโยชน์ที่ดินโดยเฉพาะพื้นที่อยู่อาศัย พื้นที่ทำกินและพื้นที่ทางจิตวิญญาณ เพื่อเป็นกรอบทิศทางให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ใช้เป็นแนวทางรองรับในการแก้ปัญหา[610] เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม แม้ว่ารัฐบาลได้มีมาตรการทางนโยบายและสร้างกลไกทางกฎหมายเพื่อแก้ไขปัญหากลุ่มชาติพันธุ์ แต่ในทางปฏิบัติยังคงพบปัญหาและการดำเนินการที่ส่งผลกระทบต่อสิทธิของกลุ่มชาติพันธุ์ในหลาย ๆ ด้าน ดังนี้

ผลกระทบต่อวิถีชีวิตและวัฒนธรรม

พบว่า มีกรณีที่กลุ่มชาติพันธุ์ยื่นเรื่องร้องเรียนขอให้ กสม. ตรวจสอบ เช่น กลุ่มชาติพันธุ์มันนิ จ. ตรัง และ จ. สตูล ที่อยู่อาศัยในพื้นที่เทือกเขาบรรทัด กังวลว่าจะได้รับผลกระทบจากการสำรวจถือครองที่ดินซึ่งอาจไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์มันนิที่อาศัยทำกินหมุนเวียนในพื้นที่ป่าหรือเป็นแหล่งอาหารของชาวมันนิตามฤดูกาลและกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลอูรักลาโว้ยบนเกาะหลีเป๊ะ จ. สตูล ร้องเรียนหลังถูกเอกชนปิดถนนเส้นทางสาธารณะที่ใช้สัญจรไปโรงเรียน โรงพยาบาล สุสานและออกไปทะเล ทำให้ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่น เป็นต้น นอกจากนี้ ยังพบกรณีพิพาทแนวเขตที่ดินระหว่างผู้ประกอบการกับกลุ่มชาวเลอูรักลาโว้ยเกาะลันตา จ. กระบี่ ซึ่งอยู่ระหว่างการตรวจสอบที่ดินที่เป็นสุสานชาวเลอูรักลาโว้ยที่ใช้ฝังร่างบรรพบุรุษประมาณ 200 ปี[611] สำหรับผลการตรวจสอบเรื่องร้องเรียนในปี 2565 ของ กสม. กรณีกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบ้านบางกลอย ซึ่งเป็นชุมชนดั้งเดิมที่เคยตั้งถิ่นฐานและอยู่อาศัยในพื้นที่ป่าแก่งกระจานก่อนการประกาศเขตอุทยานแห่งชาติ ได้มีข้อเสนอแนะให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสำรวจความประสงค์ของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบ้านบางกลอยที่เคยถูกอพยพโยกย้ายถิ่นฐานในการกลับไปอยู่อาศัยและทำกินตามวิถีชีวิตดั้งเดิมในพื้นที่บ้านบางกลอยบน-ใจแผ่นดิน โดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมในการกำหนดเจตจำนงของตนเองและชุมชนเป็นสำคัญและเร่งรัดพิจารณาร่าง พ.ร.บ. คุ้มครองและส่งเสริมวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ พ.ศ. .... ที่เสนอโดยศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) ให้มีผลบังคับใช้โดยเร็ว[612]

ผลกระทบต่อที่ดินและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ

พบว่า การที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจานสำรวจและกำหนดแนวเขตพื้นที่อุทยานบางส่วนที่ทับซ้อนกับที่อยู่อาศัยของกลุ่มชาติพันธุ์ นำมาซึ่งความห่วงกังวลว่าการกำหนดพื้นที่สำรวจที่ไม่ชัดเจนและขาดการมีส่วนร่วมของคนในพื้นที่ จะส่งผลให้สูญเสียที่ทำกินหรืออาจถูกดำเนินคดีบุกรุกป่า[613] ดังเช่นในกรณีหญิงชาวกะเหรี่ยง จ. เพชรบุรี ถูกดำเนินคดีเนื่องจากบุกรุกป่าในเขตอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน ต่อมาถูกศาลฎีกาพิพากษาจำคุกและให้ชดใช้ค่าเสียหายแก่รัฐ รวมถึงให้รื้อถอนสิ่งปลูกสร้างออกจากพื้นที่พิพาท กรณีนี้นำมาซึ่งการวิพากษ์วิจารณ์ถึงผลกระทบจากนโยบายการจัดการและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ[614] กรณีชาวเลเกาะหลีเป๊ะ จ. สตูล ถูกนายทุนฟ้องขับไล่เพื่อนำที่ดินไปก่อสร้างที่พักและสถานที่

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

ท่องเที่ยวในหลายคดี[615] รวมทั้งกรณีชาวบ้านกลุ่มชาติพันธุ์ใน จ. แม่ฮ่องสอน คัดค้านการขอสัมปทานการทำเหมืองแร่เนื่องจากกังวลผลกระทบต่อวิถีชีวิตของชาวบ้านและผลเสียต่อแม่น้ำยวมซึ่งเป็นป่าต้นน้ำ[616] เป็นต้น สำหรับปี 2565 กสม. ได้ตรวจสอบกรณีกลุ่มชาติพันธุ์บางส่วนในพื้นที่ชุมชนม่อนแจ่ม จ. เชียงใหม่ ถูกจับกุมดำเนินคดีและห้ามเข้าพื้นที่ประกอบอาชีพเนื่องจากถูกกล่าวหาว่าบุกรุกเขตป่าสงวนแห่งชาติ โดยเห็นว่าชุมชนม่อนแจ่มมีการตั้งถิ่นฐานและอาศัยในพื้นที่มาก่อนการประกาศเป็นเขตพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ การจับกุมดำเนินคดีดังกล่าวจึงถือเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน และมีข้อเสนอแนะให้ชะลอการจับกุม รวมถึงการรื้อถอนทรัพย์สินและการให้ออกจากพื้นที่จนกว่ากระบวนการสำรวจการครอบครองที่ดินและมีการพิสูจน์สิทธิในที่ดินจะแล้วเสร็จ[617]

ปัญหาสถานะบุคคลและสิทธิ

เป็นประเด็นสืบเนื่องจากการเคลื่อนย้ายประชากรไปมาระหว่างประเทศไทยและประเทศเพื่อนบ้าน ทำให้เกิดการตกหล่นทางทะเบียนและมีข้อจำกัดในการเข้าถึงสิทธิด้านต่าง ๆ ตัวอย่างเช่น ปัญหาของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลอูรักลาโว้ย มอแกน มอแกลน บางส่วนยังไม่ได้รับการแก้ไขปัญหาสถานะบุคคลทำให้ไม่สามารถเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐานด้านการรักษาพยาบาลในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19[618] เป็นต้น

การประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชน

รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ตอบรับข้อเสนอแนะของ กสม. และมีความพยายามแก้ไขปัญหาของกลุ่มชาติพันธุ์ให้มีความคืบหน้า ผ่านการกำหนดนโยบายและมาตรการเพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาที่ต้นเหตุ โดยเฉพาะการศึกษากรณีการทับซ้อนที่อยู่อาศัยและที่ทำกิน และการศึกษาความเหมาะสมในการช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากนโยบายด้านการอนุรักษ์และจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นผลจากการเรียกร้องของภาคประชาสังคม อย่างไรก็ตามยังคงมีข้อท้าทายจากการจัดทำกฎหมายเกี่ยวกับการส่งเสริมและคุ้มครองวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ที่ยังไม่มีความคืบหน้าเท่าที่ควร ทำให้ขาดการแก้ไขปัญหาของกลุ่มชาติพันธุ์ในภาพรวมแต่เป็นเรื่องของการดำเนินการของหน่วยงานต่าง ๆ ซึ่งมีอำนาจหน้าที่และแนวปฏิบัติที่แตกต่างกัน การปฏิบัติหน้าที่ของบางหน่วยงานเพื่อสำรวจและปรับปรุงเขตอุทยานนำมาซึ่งความห่วงกังวลจากประชาชนในพื้นที่ มาตรการอนุรักษ์และจัดการทรัพยากรธรรมชาติยังคงส่งผลให้กลุ่มชาติพันธุ์ได้รับผลกระทบต่อวิถีชีวิตและวัฒนธรรมดั้งเดิม ที่อยู่อาศัยที่ทำกิน รวมถึงการถูกฟ้องร้องดำเนินคดีจากหน่วยงานรัฐและเอกชนที่มีกรณีพิพาทในที่ดิน ซึ่งสถานการณ์ดังกล่าวไม่สอดคล้องกับข้อสังเกตเชิงสรุปของคณะกรรมการประจำกติกา ICESCR ต่อประเทศไทยที่เสนอแนะให้รัฐให้ความคุ้มครองสิทธิของกลุ่มชาติพันธุ์ให้มีสิทธิดำรงชีวิตในสังคมตามวัฒนธรรม ประเพณีและวิถีชีวิตดั้งเดิมตามความสมัครใจได้อย่างสงบสุข รวมทั้งให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของบุคคลและชุมชนที่เกี่ยวข้อง

ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

กสม. เห็นควรมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1) รัฐบาลโดย ทส. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเร่งแก้ไขปัญหาให้กลุ่มชาติพันธุ์มีความมั่นคงในที่อยู่อาศัยและพื้นที่ทำกิน ทั้งในกรณีพื้นที่ทับซ้อน การถูกเคลื่อนย้ายที่อยู่อาศัย และการถูกจับกุมดำเนินคดีบุกรุกพื้นที่อนุรักษ์ อาทิ เขตอุทยานหรือเขตป่าสงวน โดยอาศัยกลไกคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติในการสำรวจการถือครองที่ดินของประชาชนที่อยู่อาศัยหรือทำกินในพื้นที่ดังกล่าว รวมทั้งสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมและให้ความสำคัญกับวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ในที่ดินดั้งเดิมซึ่งมักอยู่ในเขตพื้นที่อนุรักษ์และไม่มีเอกสารสิทธิรับรอง

2) รัฐบาลโดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเร่งรัดผลักดันให้มีการพิจารณาและประกาศใช้กฎหมายเกี่ยวกับการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิของกลุ่มชาติพันธุ์เพื่อให้เป็นกลไกสำคัญทางกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิของกลุ่มชาติพันธุ์ทั้งในมิติสิทธิชุมชนในการจัดการและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สิทธิในกระบวนการยุติธรรม สิทธิและสถานะของบุคคล

และสิทธิในมาตรฐานการครองชีพที่เพียงพอ สอดคล้องกับวิถีชีวิตและการจัดการทรัพยากรบนฐานวัฒนธรรม

3) ในระหว่างที่กฎหมายเกี่ยวกับการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิของกลุ่มชาติพันธุ์ยังไม่มีผลบังคับใช้ รัฐบาลโดย ทส. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรยึดถือหลักการตามมติ ครม. เกี่ยวกับการฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวเลและชาวกะเหรี่ยง เมื่อปี 2553 และมติ ครม. เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ 2565 ว่าด้วยการแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยและที่ดินทำกินของกลุ่มชาติพันธุ์ มาใช้เป็นแนวทางให้ความช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาของกลุ่มชาติพันธุ์

สิทธิของกลุ่มคนจนเมือง

สถานการณ์ ปัญหาหรืออุปสรรค

คนจนเมือง เป็นคนที่มีรายได้น้อย ไม่เพียงพอที่จะสนองความต้องการขั้นพื้นฐานหรือมีรายได้ต่ำกว่าเส้นความยากจน[619] รวมถึงคนด้อยโอกาสที่อาศัยอยู่ในชุมชนเมือง[620] ทั้งนี้ จากข้อมูลการสำรวจคนจนในปี 2563 พบว่า ประเทศไทยมีคนจนอยู่ที่ 4.8 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 6.48 ของประชากรทั้งประเทศ[621] และมีชุมชนที่ต้องเผชิญกับปัญหาความมั่นคงในที่อยู่อาศัย จำนวน 3,750 ชุมชน คิดเป็นจำนวน 1,140,000 ครัวเรือน หรือประมาณ 5,130,000 คน เป็นกลุ่มที่อยู่ในที่ดินของรัฐหรือที่ดินของเอกชนและมีปัญหาถูกไล่รื้อประมาณ 200,000 ครัวเรือน[622]

ข้อมูลจากสำนักการวางผังและพัฒนาเมือง ระบุว่า จำนวนชุมชนในกรุงเทพมหานครมีทั้งหมด 2,016 ชุมชน ในจำนวนนี้มีชุมชนแออัด 640 ชุมชน หรือคิดเป็นร้อยละ 32 ของจำนวนชุมชนทั้งหมด[623] ปัญหาที่คนจนเมืองต้องเผชิญ อาทิ ข้อจำกัดในการเข้าถึงไฟฟ้า น้ำประปาที่สะอาด เนื่องจากที่อยู่อาศัยไม่มีบ้านเลขที่หรือตั้งอยู่โดยการบุกรุก หน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องกับบริการสาธารณูปโภคพื้นฐานดังกล่าวจึงไม่สามารถให้บริการหรือต้องเรียกเก็บค่าบริการในอัตราที่สูงกว่าปกติ บางชุมชนมีความเสี่ยงต่อการถูกขับไล่ออกจากพื้นที่ เช่น ชุมชนบุญร่มไทร ริมทางรถไฟสายตะวันออก เขตราชเทวี ที่สร้างบ้านอยู่ในพื้นที่ของการรถไฟแห่งประเทศไทย รวมถึงมีปัญหาสุขอนามัยและคุณภาพชีวิตด้านความสะดวกปลอดภัย[624] สำหรับในพื้นที่ต่างจังหวัด เช่น จ. ภูเก็ต มีคนจนเมืองที่อาศัยและทำกินอยู่บนที่ดินของรัฐ ต้องประสบปัญหาเรื่องกรรมสิทธิ์ในที่ดิน หลายชุมชนถูกไล่รื้อที่พักอาศัยและไม่สามารถเข้าถึงสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต กรณีดังกล่าวนำมาสู่การร้องเรียนต่อ กสม. ในระหว่างปี 2564 - 2565 ซึ่งผลการตรวจสอบพบว่า ชุมชนหลายแห่งตั้งอยู่ในพื้นที่ที่อยู่ระหว่างการดำเนินโครงการจัดที่ดินเพื่อการอยู่อาศัย หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้มีมติอนุญาตให้ประชาชนสามารถอยู่อาศัยได้เป็นการชั่วคราวไปพลางก่อน แต่การจัดให้มีสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานยังมีข้อจำกัดด้านระเบียบข้อบังคับ ทำให้ไม่สามารถดำเนินการได้อย่างเต็มที่ ชุมชนดังกล่าวจึงอยู่อาศัยโดยไม่สามารถเข้าถึงบริการสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานได้อย่างสะดวก กสม. จึงมีข้อเสนอแนะให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเร่งรัดแก้ไขปัญหาการเข้าถึงระบบสาธารณูปโภคของประชาชน[625]

สำหรับการดำเนินการของรัฐที่มีส่วนแก้ไขปัญหาให้แก่คนจนเมืองพบว่า ในปี 2560 ครม. เห็นชอบ "แผนแม่บทการพัฒนาที่อยู่อาศัยระยะ 20 ปี (2560 - 2579)" โดยมีเป้าหมายให้ชุมชนผู้มีรายได้น้อยทั่วประเทศ รวม 1,050,000 ครัวเรือน มีความมั่นคงในที่อยู่อาศัยและมีคุณภาพชีวิตที่ดี ตั้งแต่ปี 2560 - 2565 สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) หรือ พอช. ในฐานะหน่วยงานหลักซึ่งรับผิดชอบตามแผนดังกล่าวได้ดำเนินการพัฒนาและแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยผ่านโครงการบ้านมั่นคงแล้ว จำนวน 1,486 ชุมชน รวม 127,920 ครัวเรือน โครงการบ้านพอเพียงชนบท จำนวน 4,195 ตำบล รวม 103,779 ครัวเรือน ชุมชนริมคลองลาดพร้าวและคลองเปรมประชากร รวม 45 ชุมชน 3,539 ครัวเรือน[626] ในส่วนการพัฒนาระบบสาธารณูปโภคและโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการที่ดินและให้บริการสาธารณูปโภค เช่น กรมป่าไม้ กรมที่ดิน

สำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม กรมการพัฒนาชุมชน กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ พอช. การประปาส่วนภูมิภาค การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค เป็นต้น ได้จัดทำบันทึกความตกลงโครงการบูรณาการพัฒนาระบบสาธารณูปโภคและโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นเพื่อต้องการแก้ไขปัญหาความยากจนและความเหลื่อมล้ำในสิทธิทำกินและที่อยู่อาศัย รวมทั้งพัฒนาระบบสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานไฟฟ้า ประปา เส้นทางคมนาคม และแหล่งน้ำในการอุปโภคบริโภคต่าง ๆ ให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน รวมทั้งมีการกำหนดแผนงานเป้าหมายและติดตามการแก้ไขปัญหาอุปสรรคร่วมกัน[627]

การประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชน

รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีความพยายามในการกำหนดให้มีแผนแม่บทการพัฒนาที่อยู่อาศัยซึ่งมีเป้าหมายให้คนจนเมืองซึ่งเป็นผู้มีรายได้น้อยทั่วประเทศมีความมั่นคงในที่อยู่อาศัยและมีคุณภาพชีวิตที่ดี โดยสัดส่วนผลการดำเนินงานพัฒนาและแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยใน 5 ปีที่ผ่านมามีความคืบหน้าประมาณ 230,000 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 25 ของเป้าหมายที่กำหนดไว้ทั้งหมด 1,050,000 ครัวเรือน รวมทั้งมีการกำหนดนโยบายที่จะเป็นหลักประกันว่าการดำเนินการแก้ไขปัญหาความยากจนและความเหลื่อมล้ำในที่ทำกินและที่อยู่อาศัยต้องอาศัยการบูรณการจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งครอบคลุมถึงหน่วยงานที่มีภารกิจให้บริการสาธารณูปโภคพื้นฐาน อย่างไรก็ตาม ในปี 2564 - 2565 ยังคงมีปัญหาและข้อท้าทายจากสถานการณ์ด้านที่อยู่อาศัยและการเข้าถึงสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานที่คนจนเมืองต้องเผชิญ โดยเฉพาะในพื้นที่กรุงเทพมหานครและ จ. ภูเก็ต พิจารณาได้จากกรณีร้องเรียนที่มีมายัง กสม. และสะท้อนปัญหาการมีที่อยู่อาศัยและเข้าถึงสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน ซึ่งกรณีดังกล่าวเกี่ยวข้องกับสิทธิในการมีมาตรฐานการครองชีพที่เพียงพอที่กติกา ICESCR ให้การรับรองซึ่งรวมถึงการมีความมั่นคงปลอดภัยในที่อยู่อาศัยและการเข้าถึงสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานที่เพียงพอ อันจะทำให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ และในการดำเนินการดังกล่าวรัฐธรรมนูญ มาตรา 56 บัญญัติให้เป็นหน้าที่ของรัฐที่จะต้องจัดหรือดำเนินการให้มีสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตของประชาชนอย่างทั่วถึงตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

กสม. เห็นควรมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

รัฐบาลควรมอบหมายให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกำหนดนโยบายการเข้าถึงบริการสาธารณะที่จำเป็น อาทิ ไฟฟ้า น้ำประปา ให้แก่ประชาชนที่ยังประสบปัญหาในกรรมสิทธิ์ที่ดินหรือบริเวณที่มีข้อพิพาทกับรัฐ เพื่อให้เข้าถึงบริการดังกล่าวได้อย่างเหมาะสม มีคุณภาพชีวิตที่ดีและไม่สร้างภาระเกินสมควร รวมทั้งควรมอบหมายให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องติดตามการแก้ไขปัญหาและขับเคลื่อนแผนแม่บทการพัฒนาที่อยู่อาศัยในส่วนที่เกี่ยวข้องกับคนจนเมืองในพื้นที่กรุงเทพมหานครและต่างจังหวัดทั่วประเทศ เพื่อให้ประชาชนได้มีที่อยู่อาศัยและมีมาตรฐานการครองชีพที่เพียงพอตามที่กติกา ICESCR และรัฐธรรมนูญให้การรับรอง

บทที่ 6

บทสรุป

บทสรุป

การจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทยฉบับนี้ เป็นการดำเนินการตามหน้าที่และอำนาจของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) ที่บัญญัติในมาตรา 247 (2) ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 และมาตรา 26 (2) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2560 โดยในการจัดทำรายงานดังกล่าว กสม. ได้ประมวลข้อมูลจากเหตุการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนที่เกิดขึ้นในปี 2565 ทั้งข้อมูลจากการดำเนินการของหน่วยงานของรัฐ ข้อมูลจากภาคประชาชน ข้อมูลจากการปฏิบัติงานของ กสม. และการประชุมรับฟังความเห็นจากฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง นำเสนอสถานการณ์ ปัญหาหรืออุปสรรค แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และพิจารณาเปรียบเทียบกับสิทธิต่าง ๆ ที่ได้รับการรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญ กฎหมายภายในและหนังสือสัญญาที่ประเทศไทยเป็นภาคีและมีพันธกรณีที่จะต้องปฏิบัติตาม เพื่อประเมินสถานการณ์สิทธิในแต่ละด้านและจัดทำข้อเสนอแนะโดยได้แบ่งการประเมินสถานการณ์ออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ (1) การประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชนในสถานการณ์เฉพาะ (2) การประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (3) การประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิทางเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรม และ (4) การประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของกลุ่มบุคคล ดังมีสาระสำคัญโดยสรุป ดังนี้

1. การประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชนในสถานการณ์เฉพาะ

ในปี 2565 รัฐบาลได้มีการดำเนินการเพื่อคุ้มครองสิทธิของประชาชนในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ให้ทั่วถึงมากขึ้น ทั้งสิทธิด้านสุขภาพ โดยการจัดหาวัคซีนให้เพียงพอ การฉีดวัคซีนที่ครอบคลุมมากขึ้น การดูแลให้คนทุกกลุ่มเข้าถึงการรักษาพยาบาลตามสิทธิของตน รวมถึงให้สิทธิแก่คนที่มีปัญหาสถานะและสิทธิตามมติ ครม. ส่งผลให้จำนวนผู้เสียชีวิตลดลงจากปี 2564 อย่างมาก และสิทธิในการมีมาตรฐานการดำรงชีพที่เพียงพอผ่านมาตรการช่วยเหลือเยียวยากลุ่มต่าง ๆ อย่างต่อเนื่องในภาวะที่เศรษฐกิจยังไม่ฟื้นตัวจากการระบาดของโรคโควิด 19 อย่างเต็มที่ อย่างไรก็ตาม ยังคงพบข้อท้าทายการเข้าถึงสิทธิข้างต้นของกลุ่มเปราะบางบางส่วน อาทิ การเข้ารับวัคซีนเข็มกระตุ้นของเด็กเล็กและผู้สูงอายุยังมีจำนวนน้อย อุปสรรคในการเข้าถึงมาตรการเยียวยาของผู้สูงอายุ กลุ่มพนักงานบริการ กลุ่มแรงงานนอกระบบและแรงงานข้ามชาติ กลุ่มชาติพันธุ์และผู้มีปัญหาสถานะและสิทธิ ความท้าทายในการส่งเสริมให้ประชาชนกลับมามีงานทำและมีรายได้ที่เพียงพอต่อการดำรงชีวิต รวมถึงเด็กอีกจำนวนหนึ่งที่ยังไม่สามารถติดตามกลับเข้าสู่ระบบการศึกษาได้ ทั้งนี้ รัฐบาลควรถอดบทเรียนจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 เพื่อให้สามารถรับมือกับภาวะวิกฤติที่อาจเกิดขึ้นอีกในอนาคต และเตรียมความพร้อมในการคุ้มครองสิทธิของประชาชน โดยเฉพาะกลุ่มเปราะบางในภาวะดังกล่าวอย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพมากขึ้น

การใช้เสรีภาพในการชุมนุมในปี 2565 ภาพรวมมีการชุมนุมน้อยกว่าปีที่ผ่านมาและส่วนมากเป็นไปโดยสงบ รัฐบาลได้ยกเลิกการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินทั่วประเทศเมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2565 ทำให้ประชาชนใช้เสรีภาพในการชุมนุมได้ภายใต้กฎหมายปกติ การประกาศให้พื้นที่บางแห่งในกรุงเทพมหานครสามารถใช้เป็นพื้นที่ชุมนุม และกรณีมีคำพิพากษาของศาลชั้นต้นในบางคดีของผู้ชุมนุมที่เป็นการยืนยันการใช้เสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบ นอกจากนี้ รัฐบาลได้ให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้ได้รับผลกระทบจากการชุมนุมในปี 2564 อย่างไรก็ดี ได้มีการสลายการชุมนุมกลุ่มราษฎรหยุด APEC 2022 ที่ถนนดินสอในเดือนพฤศจิกายนส่งผลให้มีผู้ได้รับบาดเจ็บ ซึ่งต้องพิจารณาว่าการปฏิบัติของ

เจ้าหน้าที่ที่ดูแลการชุมนุมสอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชนหรือไม่ โดยอยู่ระหว่างการตรวจสอบของ กสม. และยังมีผู้ชุมนุมอีกจำนวนหนึ่งที่ถูกฟ้องร้องหรืออยู่ระหว่างดำเนินคดีในฐานความผิดตาม พ.ร.ก. การบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 และกฎหมายอื่น กสม. จึงเน้นย้ำให้รัฐบาลเคารพเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบของประชาชน โดยกำชับให้เจ้าหน้าที่ที่ดูแลการชุมนุมปฏิบัติตามกฎหมายหรือแผนการดูแลการชุมนุมสาธารณะที่สอดคล้องกับหลักการสากล รวมทั้งระมัดระวังในการดำเนินคดีต่อผู้ที่ใช้สิทธิเสรีภาพ และคำนึงถึงความปลอดภัยของเด็กเป็นสำคัญ

2. การประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

ปี 2565 มีความก้าวหน้าด้านสิทธิในกระบวนการยุติธรรมที่สำคัญ ได้แก่ การประกาศใช้ พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 ศาลมีคำพิพากษาลงโทษอดีตเจ้าหน้าที่ตำรวจในคดีผู้ต้องหาเสียชีวิตจากการถูกกระทำทรมานที่ จ. นครสวรรค์ และมีการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหายจากการซ้อมทรมาน รวมถึงมีความคืบหน้าการดำเนินคดีสำคัญบางคดี เช่น การพิจารณาไต่สวนการเสียชีวิตในระหว่างถูกควบคุมตัวของนายอับดุลเลาะ อีซอมูซอ นอกจากนี้ รัฐบาลมีความพยายามแก้ไขปัญหาเรือนจำแออัดอย่างต่อเนื่อง โดยการปล่อยผู้ต้องขังตามเหตุและวาระต่าง ๆ เช่น การอภัยโทษและการนำอุปกรณ์ EM มาใช้เป็นมาตรการทางเลือกแทนการจำคุก อย่างไรก็ดี การดำเนินคดีอาญาล่าช้ายังคงเป็นปัญหาที่มีเรื่องร้องเรียนมายัง กสม. เพิ่มขึ้นกว่าปีก่อนหน้า และการรับรู้ของประชาชนถึงสิทธิที่จะได้รับการช่วยเหลือทางการเงินจากรัฐในระหว่างการดำเนินคดียังอยู่ในวงจำกัด กสม. จึงเสนอแนะไปยังรัฐบาลเพื่อปรับปรุงแก้ไขให้การคุ้มครองสิทธิต่าง ๆ ในกระบวนการยุติธรรมมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น รวมทั้งควรเตรียมความพร้อมเพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายป้องกันการทรมานฯ มีประสิทธิภาพ และพิจารณาเข้าเป็นภาคีพิธีสารเลือกรับของอนุสัญญา CAT เพื่อให้มีกลไกการตรวจเยี่ยมสถานที่คุมขังหรือควบคุมบุคคลโดยหน่วยงานที่เป็นอิสระ

ในเดือนสิงหาคม 2565 มีการประกาศใช้ พ.ร.บ. คุ้มครองพยานในคดีอาญา (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2565 และมีการเสนอร่าง พ.ร.บ. มาตรการป้องกันการฟ้องคดีปิดปากในความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่และประพฤติมิชอบ พ.ศ. .... ซึ่งอาจเป็นประโยชน์แก่นักปกป้องสิทธิมนุษยชนในการขอรับความคุ้มครอง อย่างไรก็ดี ยังพบกรณีนักปกป้องสิทธิมนุษยชนถูกฟ้องร้องดำเนินคดี รวมถึงมีเรื่องร้องเรียนต่อ กสม. อยู่เป็นระยะ กสม. จึงได้มีข้อเสนอแนะที่สำคัญโดยให้ปรับปรุงแนวปฏิบัติของพนักงานสอบสวนเกี่ยวกับการดำเนินคดีที่มีลักษณะเป็นกรรมเดียวแต่ไปร้องทุกข์ในหลายพื้นที่ เป็นการสร้างภาระให้แก่บุคคลในการต่อสู้คดีเกินสมควรแก่เหตุ

ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ รัฐบาลได้ปรับลดพื้นที่ประกาศใช้ พ.ร.ก. การบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 รวมถึงช่วยเหลือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบและกำชับให้เจ้าหน้าที่ความมั่นคงปฏิบัติตามระเบียบโดยเคร่งครัด สอดคล้องกับข้อเสนอแนะของ กสม. แต่ในปี 2565 สถิติเหตุการณ์ความไม่สงบ จำนวนผู้เสียชีวิตและผู้ได้รับบาดเจ็บเพิ่มขึ้นจากปี 2564 และปรากฏกรณีที่การปฏิบัติของเจ้าหน้าที่บางกรณีมีผลกระทบต่อสิทธิของประชาชน เช่น มีการติดตาม ตรวจค้นและควบคุมตัวผู้ต้องหาหรือผู้ต้องสงสัยในคดีความมั่นคง มีการกล่าวอ้างว่ามีการกระทำทรมาน และมีการขอตรวจเก็บ DNA จากประชาชนและเด็กในบางพื้นที่เช่นเดียวกับปีก่อนหน้า ซึ่ง กสม. เห็นว่า หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องดำเนินการให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติและสอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชนเพื่อมิให้กระทบต่อสิทธิและเสรีภาพเกินสมควร สำหรับการช่วยเหลือเยียวยา พบว่า ยังมีบางกลุ่มที่รัฐยังไม่มีแนวทางการช่วยเหลือเยียวยาที่ชัดเจน คือ กลุ่มผู้ได้รับผลกระทบที่ไม่ผ่านการรับรองจากคณะกรรมการ 3 ฝ่าย ซึ่งควรเร่งจัดทำแนวทางหรือหลักเกณฑ์เพื่อให้ผู้ได้รับผลกระทบทุกกลุ่มได้รับการช่วยเหลือเยียวยาอย่างครอบคลุมและเหมาะสม

ในด้านเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น เสรีภาพของสื่อมวลชน และเสรีภาพในการรวมกลุ่ม พบการดำเนินคดีต่อผู้แสดงความคิดเห็นผ่านช่องทางต่าง ๆ ในฐานความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาและ พ.ร.บ. ว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม รวมถึงมีประกาศฉบับใหม่ของ ดศ. ว่าด้วยการระงับการทำให้แพร่หลายของข้อมูลในระบบคอมพิวเตอร์ ซึ่งอาจส่งผลให้ประชาชนเกิดความหวาดกลัวที่จะแสดงความคิดเห็น รัฐบาลจึงควรบังคับใช้กฎหมายที่เป็นการจำกัดเสรีภาพของประชาชนด้วยความระมัดระวังโดยคำนึงถึงความจำเป็นและความได้สัดส่วน นอกจากนี้ พบปัญหาการรายงานข่าวของสื่อมวลชนบางกรณีอาจส่งผลกระทบต่อสิทธิของบุคคลอื่น รัฐบาลจึงควรส่งเสริมให้มีกฎหมายหรือแนวทางในการดำเนินงานของสื่อมวลชนเพื่อให้การทำหน้าที่สอดคล้องกับหลักการสิทธิมนุษยชน ในส่วนของเสรีภาพในการรวมกลุ่ม กสม. ได้มีข้อเสนอแนะให้ปรับปรุงร่างกฎหมายว่าด้วยการดำเนินงานขององค์กรที่ไม่แสวงหากำไร ซึ่ง พม. ได้เปิดรับฟังความคิดเห็นเพื่อปรับปรุงแก้ไขร่างกฎหมายดังกล่าว และ กสม. จะติดตามผลต่อไป

3. การประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

ในปี 2565 รัฐบาลได้เพิ่มความคุ้มครองสิทธิแรงงานในระบบประกันสังคมหลายประการ การจัดทำร่าง พ.ร.บ. คุ้มครองแรงงานอิสระ พ.ศ. .... เพื่อให้แรงงานนอกระบบได้รับความคุ้มครองทางสังคม คุ้มครองแรงงานข้ามชาติโดยผ่อนปรนให้อยู่และทำงานต่อไปได้อย่างถูกต้องในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 และลดขั้นตอนการนำเข้าแรงงานให้สะดวกรวดเร็วยิ่งขึ้น รวมถึงได้ยกเลิกประกาศกระทรวงแรงงาน ที่จำกัดสิทธิของลูกจ้างในการนัดหยุดงานระหว่างประกาศสถานการณ์ฉุกเฉิน และกลับไปใช้ พ.ร.บ. แรงงานสัมพันธ์ พ.ศ. 2518 ที่ให้นายจ้างปิดงานและลูกจ้างนัดหยุดงานได้

อย่างไรก็ตาม สถานการณ์ด้านสิทธิแรงงานยังมีปัญหาต่อเนื่องจากการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ในปีที่ผ่านมา โดยพบปัญหาการเลิกจ้างไม่เป็นธรรมหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย และความท้าทายในการพัฒนาทักษะที่จำเป็นเพื่อให้คนที่ว่างงานมีงานทำและกลับเข้าสู่ระบบประกันสังคม นอกจากนี้ ยังพบปัญหาการเลือกปฏิบัติในการจ้างงานที่บางบริษัทกำหนดให้ผู้สมัครเข้าทำงานต้องตรวจหาเชื้อเอชไอวี ความซับซ้อนของการขึ้นทะเบียนแรงงานข้ามชาติที่ทำให้ต้องใช้บริการนายหน้าซึ่งมีค่าใช้จ่ายสูง และแรงงานข้ามชาติไม่สามารถเป็นคณะกรรมการประกันสังคมได้ กสม. เห็นว่า รัฐบาลควรกำกับให้ทุกหน่วยงานยกเลิกการตรวจหาเชื้อเอชไอวีก่อนรับเข้าทำงานอย่างจริงจัง ผ่านการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองแรงงาน และเร่งเสนอร่าง พ.ร.บ. ขจัดการเลือกปฏิบัติต่อบุคคล พ.ศ. .... รวมทั้งสร้างความคุ้มครองทางสังคมให้แก่แรงงานนอกระบบ และแก้ไขระเบียบกระทรวงแรงงาน ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการเลือกตั้งผู้แทนฝ่ายนายจ้างและผู้แทนฝ่ายผู้ประกันตนเป็นกรรมการในคณะกรรมการประกันสังคม พ.ศ. 2564 โดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของแรงงานข้ามชาติที่เป็นผู้ประกันตนด้วย

ในปี 2565 แรงงานข้ามชาติและเด็กติดตามแรงงานข้ามชาติจำนวนมากยังเข้าไม่ถึงสิทธิในสุขภาพ เนื่องจากนายจ้างบางรายไม่ลงทะเบียนการเป็นผู้ประกันตนให้ลูกจ้างและปัญหาในการซื้อประกันสุขภาพ รัฐบาลจึงควรมีมาตรการที่ทำให้แรงงานข้ามชาติเข้าถึงหลักประกันสุขภาพได้อย่างทั่วถึง ด้านปัญหาสุขภาพจิต รัฐบาลได้พยายามเพิ่มช่องทางในการให้คำปรึกษาด้วยระบบเทคโนโลยีเพื่อให้ประชาชนได้รับบริการทั่วถึงมากขึ้น แต่ยังคงมีความท้าทายในการดูแลสุขภาพจิตของกลุ่มเด็กและเยาวชนที่เสี่ยงต่อการฆ่าตัวตายสูง ซึ่งควรต้องดำเนินการเชิงรุกให้เข้าถึงกลุ่มเสี่ยงและช่วยเหลือได้ทันท่วงที ด้านสถานการณ์การใช้กัญชา มีรายงานการใช้กัญชาที่กระทบต่อสุขภาพรวมถึงการใช้กัญชาในเด็กและเยาวชน เนื่องจากกฎหมายเพื่อคุ้มครองสุขภาพจากการใช้กัญชายังไม่มีกลไกบังคับใช้ที่ชัดเจนและครอบคลุมเพียงพอ จึงควรมีการกำหนดมาตรการทางกฎหมายเพื่อควบคุมการใช้และการจำหน่ายกัญชา กัญชง รวมถึงผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้องและมีกลไกบังคับใช้กฎหมายที่มีประสิทธิผล

ในปี 2565 ภายหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 คลี่คลายลง รัฐบาลมีนโยบายให้สถานศึกษากลับมาจัดการเรียนการสอนแบบปกติ โดยได้จัดหาวัคซีนให้แก่เด็กนักเรียนและบุคลากรทางการศึกษาอย่างทั่วถึง มีการติดตามนักเรียนที่หลุดจากระบบการศึกษาได้เป็นส่วนใหญ่ และมีการให้การช่วยเหลือด้านการเงินแก่ผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์เพื่อสร้างความเสมอภาคในการเข้าถึงสิทธิด้านการศึกษาผ่านกองทุน กสศ. และ กยศ. แต่ยังมีประเด็นที่น่าห่วงกังวลคือ ปัญหาการสูญเสียการเรียนรู้ (learning loss) ของเด็กปฐมวัยโดยยังไม่มีข้อมูลที่ชัดเจนถึงความรุนแรงของปัญหา รวมทั้งยังมีเด็กนักเรียนอีกจำนวนหนึ่งที่ยังไม่สามารถติดตามให้กลับเข้าสู่ระบบการศึกษาได้ ซึ่งเป็นความท้าทายของรัฐในการจัดการกับปัญหาดังกล่าวเพื่อนำเด็กส่วนที่เหลือกลับเข้าสู่ระบบการศึกษาและจัดหลักสูตรเพื่อให้ได้รับการพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับวัย

สถานการณ์ด้านสิทธิชุมชนในการจัดการที่ดินทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รัฐบาลมีความพยายามที่เป็นรูปธรรมมากขึ้นในการแก้ไขปัญหาการถือครองที่ดินและพื้นที่ทับซ้อนระหว่างเขตป่าอนุรักษ์กับที่อยู่อาศัยและที่ดินทำกินของประชาชน โดยการยกระดับโฉนดชุมชนเพื่อจัดสรรที่ทำกินให้แก่ประชาชนและปรับปรุงแผนที่แนวเขตที่ดินของรัฐแบบบูรณาการ ซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอแนะของ กสม. และรัฐธรรมนูญที่กำหนดให้รัฐกระจายการถือครองที่ดินให้ประชาชนอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม รวมทั้งการแก้ไขปัญหาประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากนโยบายของรัฐเกี่ยวกับการอนุรักษ์และจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่มุ่งไปสู่การนิรโทษกรรม อย่างไรก็ตาม การแก้ไขปัญหากรณีพื้นที่ทับซ้อนและการจัดสรรที่ดินให้แก่ประชาชนตามนโยบายของ คทช. ยังมีความล่าช้า รวมทั้งการจัดทำกฎหมายลำดับรองของกฎหมายเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ยังไม่เสร็จสิ้นและมีข้อห่วงกังวลจากภาคประชาสังคมว่าจะขาดหลักประกันด้านการมีส่วนร่วมและการคำนึงถึงรูปแบบวิถีชีวิตของประชาชนตามที่ได้รับการรับรองในรัฐธรรมนูญ กสม. จึงมีข้อเสนอแนะให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของชุมชนและภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งในกระบวนการจัดการที่ดินทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และการจัดทำกฎหมาย รวมทั้งเร่งดำเนินการตรากฎหมายนิรโทษกรรมให้แก่ราษฎรซึ่งได้รับความเสียหายหรือได้รับผลกระทบจากนโยบายของรัฐ

ในส่วนการดำเนินการโครงการพัฒนาของรัฐหรือของเอกชนที่รัฐเป็นผู้อนุญาต ผลการตรวจสอบเรื่องร้องเรียนของ กสม. ยังคงพบปัญหาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของบุคคลหรือชุมชนที่อาจได้รับผลกระทบด้านสิทธิมนุษยชนจากการดำเนินโครงการ และการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่สำคัญเพื่อประกอบการรับฟังความคิดเห็นอย่างเพียงพอและครบถ้วน ซึ่งไม่สอดคล้องกับสิทธิชุมชนที่ได้รับการรับรองในรัฐธรรมนูญ กสม. จึงมีข้อเสนอแนะให้หน่วยงานของรัฐหรือเอกชนที่ดำเนินโครงการพัฒนาต่าง ๆ ต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ให้ความสำคัญกับการเปิดเผยข้อมูลและรับฟังความคิดเห็น รวมทั้งต้องจัดทำมาตรการป้องกัน แก้ไขหรือเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบอย่างรวดเร็วและเป็นธรรม

ในปี 2565 รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องพยายามขับเคลื่อนแผน NAP เพื่อส่งเสริมการประกอบธุรกิจที่เคารพสิทธิมนุษยชนตามหลักการชี้แนะของสหประชาชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน เช่น การเปิดเผยข้อมูลจากองค์กรธุรกิจตามแบบรายงานของ ก.ล.ต. แต่ยังมีข้อท้าทายด้านการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประกอบธุรกิจที่เคารพสิทธิมนุษยชนในวงกว้างและมาตรการเปิดเผยข้อมูลที่อาจยังไม่ครอบคลุมกลุ่มธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่ไม่ได้จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ รวมทั้งยังมีประชาชนร้องเรียนถึงผลกระทบจากธุรกิจโดยเฉพาะกรณีการลงทุนของรัฐวิสาหกิจหรือภาคเอกชนไทยในต่างประเทศ รัฐบาลจึงควรเปิดให้ภาคส่วนต่าง ๆ มีส่วนร่วมในการจัดทำแผน NAP ระยะที่ 2 เพื่อให้ข้อมูลและข้อเสนอแนะมาตรการป้องกันและเยียวยาผลกระทบให้ทั่วถึง ตลอดจนผลักดันให้การตรวจสอบสิทธิมนุษยชนอย่างรอบด้านเป็นส่วนหนึ่งของการกำกับดูแลหรือเป็นเงื่อนไขสนับสนุนการดำเนินการขององค์กรธุรกิจ

4. การประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชนของกลุ่มบุคคล

ในปี 2565 รัฐบาลมีการดำเนินการเพื่อคุ้มครองสิทธิเด็กที่สำคัญ เช่น การริเริ่มในการเชื่อมโยงฐานข้อมูลเพื่อบูรณาการการทำงานร่วมกัน อาทิ การพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการคุ้มครองเด็ก (CPIS) ในการรับแจ้งเหตุ คัดกรอง และจัดการรายกรณี การมีกลไกป้องกันและคุ้มครองเด็กจากการถูกล่วงละเมิดและแสวงประโยชน์ทางเพศโดยเฉพาะผ่านช่องทางออนไลน์เพิ่มมากขึ้น และการคุ้มครองเด็กในกระบวนการยุติธรรมโดยแก้ไขกฎหมายเพื่อปรับอายุในการรับโทษทางอาญาให้สูงขึ้น และการนำมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีทางอาญามาใช้กับเด็กในสัดส่วนที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ดี พบปัญหาเด็กเล็กมีพัฒนาการไม่สมวัยถึงร้อยละ 25 ปัญหาการกระทำรุนแรงต่อเด็กโดยเฉพาะการล่วงละเมิดทางเพศ และการช่วยเหลือให้เด็กผู้เสียหายสามารถกลับมาใช้ชีวิตได้อย่างปกติยังไม่เพียงพอ กสม. จึงมีข้อเสนอแนะ อาทิ การเร่งแก้ไขปัญหาพัฒนาการเด็กปฐมวัยไม่สมวัยแต่ละด้าน การยกระดับการแก้ไขปัญหาการกระทำรุนแรงและการล่วงละเมิดทางเพศต่อเด็กโดยบุคลากรทางการศึกษาให้เป็นวาระแห่งชาติโดยเร่งด่วน การให้ความรู้แก่เด็กในการป้องกันตนเอง และการช่วยเหลือเยียวยาเด็กอย่างมีประสิทธิภาพ

สำหรับสิทธิของผู้สูงอายุรัฐบาลได้ส่งเสริมการเข้าถึงบริการฟื้นฟูสุขภาพร่วมกับเครือข่ายในระดับพื้นที่ ส่งเสริมการออมและจัดให้มีระบบหลักประกันรายได้ ยามชราภาพหลายระบบเพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับผู้สูงอายุที่จะมีจำนวนเพิ่มสูงขึ้น ส่งเสริมการทำงานผู้สูงอายุโดยร่วมมือกับภาคเอกชนจัดหลักสูตรฝึกอาชีพและพัฒนาฝีมือแรงงานให้ยังสามารถอยู่ในตลาดแรงงานเพื่อเลี้ยงตนเองได้ นอกจากนี้ ยังมีกลไกในระดับพื้นที่เพื่อป้องกันการละเมิดต่อผู้สูงอายุ อย่างไรก็ดี ยังพบปัญหาและอุปสรรคในการเข้าถึงสิทธิบางประการ อาทิ การเข้าไม่ถึงบริการด้านสุขภาพในช่วงการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 มาตรการคุ้มครองแรงงานสูงอายุที่ยังไม่ชัดเจนเป็นรูปธรรม และการเข้าไม่ถึงบริการของรัฐเนื่องจากข้อจำกัดด้านเทคโนโลยี นอกจากนี้ ผู้สูงอายุถูกละเมิดสิทธิและถูกหลอกลวงผ่านช่องทางออนไลน์มากขึ้น กสม. จึงมีข้อเสนอแนะให้รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเร่งเตรียมความพร้อมของประชาชนที่จะเข้าสู่วัยผู้สูงอายุทั้งด้านการเงินและสุขภาพ การสนับสนุนให้ผู้สูงอายุได้ทำงานที่เหมาะสมกับวัย การกำหนดมาตรการคุ้มครองแรงงานสูงอายุให้เป็นรูปธรรม และการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีความรู้ในการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยี

ในปี 2565 รัฐบาลกำหนดให้เป็นปีแห่งการปฏิรูปงานด้านคนพิการเพื่อส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิคนพิการเชิงรุก ทั้งการพิจารณาให้คนพิการที่มีบัตรประจำตัวคนพิการได้รับเบี้ยคนพิการในอัตราเดียวกันเพื่อส่งเสริมสิทธิด้านการมีมาตรฐานการครองชีพที่เหมาะสม และการส่งเสริมการเข้าถึงการศึกษาโดยปรับปรุงหลักเกณฑ์และวิธีการให้คนพิการเข้าถึงสิ่งอำนวยความสะดวกและความช่วยเหลือทางการศึกษา รวมถึงเพิ่มเงินอุดหนุนนักเรียนพิการ สมทบเงินเดือนครูและค่าใช้จ่ายสำหรับนักเรียนพิการ นอกจากนี้ สถาบันการเงินหลายแห่งพยายามพัฒนาทักษะของเจ้าหน้าที่และระบบอำนวยความสะดวกแก่คนพิการในการเข้าถึงบริการธุรกรรมทางการเงิน อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานด้านการศึกษาของเด็กพิการยังไม่เห็นผลชัดเจน คนพิการส่วนใหญ่ได้รับการศึกษาเพียงระดับประถมศึกษาจึงส่งผลต่อโอกาสในการมีงานทำ การจ้างงานคนพิการในหน่วยงานของรัฐยังมีจำนวนน้อย เบี้ยความพิการไม่เพียงพอต่อการดำรงชีวิต คนพิการบางประเภทยังไม่สามารถเข้าถึงธุรกรรมทางการเงินได้ เนื่องจากไม่ได้รับการยอมรับว่าเป็นบุคคลที่สามารถใช้สิทธิทางกฎหมาย คนพิการยังมีอุปสรรคในการเข้าถึงบริการขนส่งสาธารณะและข้อมูลข่าวสารโดยเฉพาะจากหน่วยงานของรัฐ การขาดข้อมูลสถิติและมาตรการที่ชัดเจนในการป้องกันและคุ้มครองสตรีและเด็กหญิงพิการที่ถูกล่วงละเมิดทางเพศ และปัญหาทัศนคติเชิงลบที่นำไปสู่การละเมิดและการเลือกปฏิบัติต่อคนพิการ รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงต้องดำเนินการส่งเสริมให้คนพิการได้เข้าถึงสิทธิ

ด้านต่าง ๆ ข้างต้นอย่างต่อเนื่องและจริงจังเพื่อให้สอดคล้องตามรัฐธรรมนูญและอนุสัญญา CRPD

ในส่วนของสตรีและความเสมอภาคทางเพศ รัฐบาลมีการคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิสตรีโดยเห็นชอบร่างแผนปฏิบัติการป้องกันและแก้ไขปัญหาการข่มขืนกระทำชำเราและการล่วงละเมิดทางเพศเพื่อผลักดันให้เป็นวาระแห่งชาติ และอยู่ระหว่างการจัดทำร่างแผนปฏิบัติการเพื่อขจัดความรุนแรงต่อสตรี พ.ศ. 2566 - 2570 อีกทั้งยังมีมาตรการให้การสนับสนุนบทบาทของผู้หญิงในด้านเศรษฐกิจและผลักดันให้ผู้ชายมีบทบาทในการช่วยเหลืองานในครอบครัวมากขึ้น มีการออกประกาศกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการให้คำปรึกษาทางเลือกให้แก่ผู้หญิงที่มีอายุครรภ์เกิน 12 สัปดาห์ แต่ไม่เกิน 20 สัปดาห์เพื่อให้ผู้หญิงได้รับข้อมูลประกอบการตัดสินใจยุติการตั้งครรภ์ตามกฎหมาย นอกจากนี้ คณะกรรมการ วลพ. ได้มีคำวินิจฉัยที่รับรองสิทธิของสตรีและกลุ่มบุคคลหลากหลายทางเพศในการแต่งกาย อย่างไรก็ตาม ในปี 2565 มีผู้หญิงที่ถูกกระทำรุนแรงที่เข้ารับบริการของโรงพยาบาลในสังกัด สธ. เพิ่มขึ้นและพบการคุกคามทางเพศในหน่วยงานภาครัฐ แม้จะมีมติ ครม. เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหานี้แล้วก็ตาม ผู้หญิงที่ถูกกระทำรุนแรงหรือคุกคามทางเพศมักพบอุปสรรคในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมเนื่องจากปัญหาด้านทัศนคติ ในเรื่องสิทธิอนามัยการเจริญพันธุ์พบปัญหาการปฏิเสธการยุติการตั้งครรภ์และการส่งต่อไปยังสถานบริการอื่นที่ให้บริการ และพบปัญหาความล่าช้าในการพิจารณากฎหมายเพื่อรับรองสิทธิในการก่อตั้งครอบครัวของบุคคลหลากหลายทางเพศ กสม. จึงมีข้อเสนอแนะต่อรัฐบาล อาทิ การเร่งขับเคลื่อนเรื่องความรุนแรงในครอบครัวให้เป็นวาระแห่งชาติให้เกิดผลในทางปฏิบัติ การเพิ่มการรณรงค์ให้ทุกหน่วยงานสร้างความตระหนักเรื่องการคุกคามทางเพศในการทำงาน การพิจารณาเข้าเป็นภาคีอนุสัญญา ILO ฉบับที่ 190 ว่าด้วยความรุนแรงและการล่วงละเมิดในโลกแห่งการทำงาน ค.ศ. 2019 รวมทั้งเร่งการพิจารณาให้มีกฎหมายเพื่อส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิของกลุ่มบุคคลหลากหลายทางเพศให้สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชน

ในปี 2565 รัฐบาลมีความพยายามแก้ไขปัญหาสถานะบุคคลโดยร่วมมือกับภาคส่วนต่าง ๆ เพื่อลดอุปสรรคในกระบวนการกำหนดสถานะบุคคลให้มีความรวดเร็วและไม่เป็นภาระแก่ผู้ยื่นคำขอ กสม. ได้รับเรื่องร้องเรียนในประเด็นนี้จำนวนมากและได้ประสานการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนไปยังกรมการปกครองและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อแก้ไขปัญหาให้แก่ประชาชนอย่างรวดเร็ว อย่างไรก็ตาม บุคคลที่ได้รับสถานะหรือสัญชาติไทยยังมีจำนวนไม่มากเนื่องจากหน่วยงานมีข้อจำกัดด้านบุคลากร งบประมาณ และกลไกการพิจารณาคำขอสถานะหรือสัญชาติที่ขาดความคล่องตัว ในขณะที่เด็กนักเรียนกลุ่ม G มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น ซึ่งแม้จะสามารถเข้าถึงสิทธิด้านการศึกษาได้ แต่บางรายยังไม่มีหลักฐานทางทะเบียน ทำให้ประสบปัญหาการเข้าถึงทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษา สิทธิขั้นพื้นฐานด้านสาธารณสุข และเสรีภาพในการเดินทาง ด้านการคุ้มครองผู้แสวงหาที่พักพิงหรือผู้ลี้ภัย ครม. ได้มีมติเห็นชอบหลักการร่างประกาศคณะกรรมการพิจารณาคัดกรองคนต่างด้าวที่ไม่สามารถเดินทางกลับประเทศและควรได้รับความคุ้มครอง เรื่องหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการพิจารณาคัดกรองคำขอเป็นผู้ได้รับการคุ้มครอง ซึ่งอยู่ระหว่างจัดทำรายละเอียดเพิ่มเติม ส่วนสำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ ได้จัดตั้งคณะทำงานเฉพาะกิจเพื่อศึกษาและทบทวนแนวทางแก้ไขปัญหาผู้หนีภัยการสู้รบจากเมียนมา ในขณะที่หน่วยงานภาครัฐและภาคประชาสังคมได้ร่วมกันให้ความช่วยเหลือชาวเมียนมาที่หนีภัยความไม่สงบเข้ามาในเขตประเทศไทยโดยจัดหาพื้นที่ปลอดภัยชั่วคราว ให้การรักษาพยาบาลเบื้องต้น และจัดหาสิ่งของจำเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตก่อนส่งกลับมาตุภูมิเมื่อสถานการณ์สงบ อย่างไรก็ตาม ภาคประชาสังคมมีความห่วงกังวลถึงความปลอดภัยและสภาพความเป็นอยู่ภายในพื้นที่ การประสานความร่วมมือในการส่งมอบสิ่งของให้แก่ผู้หนีภัย และการดูแลกลุ่มเปราะบางให้เข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐาน ทั้งนี้ กสม. มีข้อเสนอแนะต่อรัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาทิ การเพิ่มประสิทธิภาพกระบวนการกำหนดสถานะทางทะเบียน การให้สิทธิด้านสาธารณสุขแก่ผู้มีปัญหาสถานะ และการดูแลผู้แสวงหาที่พักพิง/ผู้ลี้ภัยด้วยเหตุผลด้านมนุษยธรรมและตามหลักสิทธิมนุษยชนสากล

สำหรับกลุ่มชาติพันธุ์รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ตอบรับข้อเสนอแนะของ กสม. และมีความพยายามแก้ไขปัญหาของกลุ่มชาติพันธุ์ให้มีความคืบหน้า โดยเฉพาะการศึกษากรณีการทับซ้อนของที่อยู่อาศัยและที่ทำกิน และการศึกษาความเหมาะสมในการช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากนโยบายด้านการอนุรักษ์และจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นผลจากการเรียกร้องของภาคประชาสังคม อย่างไรก็ตาม ในปี 2565 การประกาศใช้กฎหมายเกี่ยวกับการส่งเสริมและคุ้มครองวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ที่ยังไม่มีความคืบหน้าเท่าที่ควร การปฏิบัติหน้าที่ของบางหน่วยงานเพื่อสำรวจและปรับปรุงเขตอุทยานนำมาซึ่งความห่วงกังวลจากประชาชนในพื้นที่ มาตรการอนุรักษ์และจัดการทรัพยากรธรรมชาติยังคงส่งผลให้กลุ่มชาติพันธุ์ได้รับผลกระทบต่อวิถีชีวิต รวมถึงการถูกฟ้องร้องดำเนินคดีจากหน่วยงานรัฐและเอกชนที่มีกรณีพิพาทในที่ดิน ซึ่งสถานการณ์ดังกล่าวไม่สอดคล้องกับข้อสังเกตคณะกรรมการประจำกติกา ICESCR ต่อประเทศไทยที่เสนอแนะให้รัฐให้ความคุ้มครองสิทธิของกลุ่มชาติพันธุ์มีวิถีชีวิตดั้งเดิมตามความสมัครใจได้อย่างสงบสุข กสม. จึงมีข้อเสนอแนะให้รัฐบาลแก้ไขปัญหาการจัดการปัญหาที่อยู่อาศัยและที่ดินทำกินของกลุ่มชาติพันธุ์ที่ไม่เหมาะสมกับวิถีชีวิตดั้งเดิม เร่งผลักดันให้มีการพิจารณาและประกาศใช้กฎหมายเกี่ยวกับการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิของกลุ่มชาติพันธุ์เพื่อให้เป็นกลไกสำคัญทางกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิของกลุ่มชาติพันธุ์ โดยในระหว่างที่กฎหมายยังไม่มีผลบังคับใช้ ควรนำหลักการตามมติ ครม. เกี่ยวกับการฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวเลและชาวกะเหรี่ยงมาเป็นแนวทางให้ความช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาของกลุ่มชาติพันธุ์

ในส่วนสิทธิของกลุ่มคนจนเมือง รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีความพยายามในการกำหนดให้มีแผนแม่บทการพัฒนาที่อยู่อาศัย ซึ่งมีเป้าหมายให้คนจนเมืองซึ่งเป็นผู้มีรายได้น้อยทั่วประเทศมีความมั่นคงในที่อยู่อาศัยและมีคุณภาพชีวิตที่ดี โดยผลการดำเนินงานพัฒนาและแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยใน 5 ปีที่ผ่านมามีความคืบหน้าเพียงร้อยละ 25 ของเป้าหมาย 1,050,000 ครัวเรือน รวมทั้งการกำหนดนโยบายแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำในที่ทำกินและที่อยู่อาศัยต้องอาศัยการบูรณาการจากหน่วยงานที่มีภารกิจให้บริการสาธารณูปโภคพื้นฐาน อย่างไรก็ตาม จากกรณีเรื่องร้องเรียนที่มีมายัง กสม. ยังคงมีข้อท้าทายที่คนจนเมืองต้องเผชิญปัญหาการมีที่อยู่อาศัยและการเข้าถึงสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน จึงมีข้อเสนอแนะให้รัฐบาลมอบหมายหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกำหนดนโยบายการเข้าถึงบริการสาธารณะที่จำเป็น อาทิ ไฟฟ้า น้ำประปา ให้แก่ประชาชนที่ยังประสบปัญหาในกรรมสิทธิ์ที่ดินหรือบริเวณที่มีข้อพิพาทกับรัฐ รวมทั้งควรติดตามการแก้ไขปัญหาและขับเคลื่อนแผนแม่บทการพัฒนาที่อยู่อาศัยในส่วนที่เกี่ยวข้องกับคนจนเมืองในพื้นที่กรุงเทพมหานครและต่างจังหวัดทั่วประเทศ เพื่อให้ประชาชนได้มีที่อยู่อาศัยและมีมาตรฐานการครองชีพที่เพียงพอ สอดคล้องกับกติกา ICESCR ที่รับรองสิทธิในการมีความมั่นคงปลอดภัยในที่อยู่อาศัย และการเข้าถึงสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานที่เพียงพอต่อการดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ

เชิงอรรถ
(Endnotes)

[1]จาก *สปสช. ขยายบริการแพทย์ทางไกล ดึง 'แอป คลิกนิก' ดูแลผู้ป่วยโควิดเพิ่ม*, โดย ประชาไท, 28 กรกฎาคม 2565. สืบค้นจาก https://prachatai.com/journal/2022/07/99723

[2]จาก *อนุมัติ 2,000 ล้าน จ่ายค่ารักษาโควิด ฉีดวัคซีน กลุ่มมีปัญหาสถานะ-ไม่ใช่คนไทย*, โดย ไทยรัฐออนไลน์, 2 สิงหาคม 2565. สืบค้นจาก https://www.thairath.co.th/news/politic/2462426

[3]จาก *สถานการณ์ผู้ป่วย COVID-19 ภายในประเทศ รายสัปดาห์*, โดย กระทรวงสาธารณสุข, 13 มกราคม 2565. สืบค้นจาก https://ddc.moph.go.th/covid19-dashboard/

[4]จาก *สถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019*, โดย สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี, 31 ธันวาคม 2564. สืบค้นจาก https://media.thaigov.go.th/uploads/public_img/source/311264.pdf

[5]จาก *สถานการณ์ โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 วันที่ 7 กันยายน 2565*, โดย สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี, 7 กันยายน 2565. สืบค้นจาก https://media.thaigov.go.th/uploads/public_img/source/070965.pdf

[6]จาก *อนามัยโพลชี้ เหตุผู้ปกครองไม่พาเด็กไปฉีดวัคซีน เพราะยังกังวลอาการข้างเคียง*, โดย มติชน, 5 พฤษภาคม 2565. สืบค้นจาก https://www.matichon.co.th/local/quality-life/news_3345157

[7]จาก *"อนุทิน" คิกออฟฉีดวัคซีนโควิดเด็ก 6 เดือนถึง 4 ปี แนะผู้ปกครองพาเด็กไปรับบริการได้ตามสมัครใจทั่วประเทศ* [ข่าวประชาสัมพันธ์], โดย สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี, 12 ตุลาคม 2565. สืบค้นจาก https://www.thaigov.go.th/news/contents/details/60378

[8]จาก *สถานการณ์ โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 วันที่ 7 กันยายน 2565*. งานเดิม.

[9]จาก *สรุปประเด็นการประชุมรับฟังความคิดเห็นประเด็นสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 กับกลุ่มเปราะบาง*, โดย สำนักเฝ้าระวังและประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชน, 2565, กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ.

[10]จาก *สถานการณ์ผู้ป่วย COVID-19 ภายในประเทศ รายสัปดาห์*. งานเดิม.

[11]จาก *COVID-19 ในประเทศไทย* [อ้างอิงจากสถานะเฟซบุ๊ก]. โดย ศูนย์ข้อมูล COVID-19, 31 ธันวาคม 2563. สืบค้นจาก https://www.facebook.com/informationcovid19/photos/a.106455480972785/238734607744871/?type=3

จาก *COVID-19 ในประเทศไทย* [อ้างอิงจากสถานะเฟซบุ๊ก]. โดย ศูนย์ข้อมูล COVID-19, 31 ธันวาคม 2564. สืบค้นจาก https://www.facebook.com/informationcovid19/posts/475770367374626/ และ

จาก *สถานการณ์ผู้ป่วย COVID-19 ภายในประเทศ รายสัปดาห์*. งานเดิม.

[12]จาก *สรุปประเด็นการประชุมรับฟังความคิดเห็นประเด็นสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 กับกลุ่มเปราะบาง*. งานเดิม.

[13]จาก *สธ. ชี้สูงวัยไม่รับวัคซีนโควิดเข็มกระตุ้นทำตายพุ่ง! วอน 8 ล้านคน บูสต์โดสสกัดเสียชีวิต*, โดย มติชน, 20 มีนาคม 2565. สืบค้นจาก https://www.matichon.co.th/local/quality-life/news_3242923

[14]จาก *สรุปประเด็นการประชุมรับฟังความคิดเห็นประเด็นสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 กับกลุ่มเปราะบาง*. งานเดิม.

[15]แหล่งเดิม.

[16]จาก *ชาวบ้านบางกลอยติดโควิดกันระนาวกว่า 80 คน เหตุคนนอกเข้าไปบริจาคของในโรงเรียน-ขาดแคลนชุดตรวจ-หน้ากากอนามัย-รักษากันตามมีตามเกิดใช้วิธีอบสมุนไพร หวั่นเด็ก ๆ ยังไม่ได้ฉีดวัคซีน*, โดย สำนักข่าวชายขอบ, 26 กุมภาพันธ์ 2565. สืบค้นจาก https://transbordernews.in.th/ home/?p=30777

[17]จาก คำร้องที่ 6/2565 เรื่อง การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม กรณีกล่าวอ้างว่าหน่วยงานรัฐมีคำสั่งไม่ให้บริการต่อประชาชน ที่ไม่ได้รับการฉีดวัคซีนป้องกันโรคโควิด 19.

[18]จาก คำร้องที่ 9/2565 เรื่อง สิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย อันเกี่ยวเนื่องกับสิทธิเด็ก กรณีกล่าวอ้างว่าโรงเรียนสังกัดกระทรวงศึกษาธิการกำหนดมาตรการโดยมีเงื่อนไขให้นักเรียนต้องได้รับการฉีดวัคซีนป้องกันโรคโควิด 19 ก่อน จึงจะสามารถเข้าเรียนตามปกติได้.

[19]จาก รายงานผลการตรวจสอบที่ 55 - 60/2565 เรื่อง สิทธิในการได้รับบริการสาธารณสุขอันเกี่ยวเนื่องกับสิทธิผู้ต้องขัง กรณีกล่าวอ้างว่าเรือนจำไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนดทำให้เกิดการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในเรือนจำ.

[20]จาก *กระทรวงแรงงานปล่อยกู้ 0% ให้ผู้รับงานไปทำที่บ้าน*, โดย ประชาชาติธุรกิจออนไลน์, 24 กุมภาพันธ์ 2565. สืบค้นจาก https://www.prachachat.net/csr-hr/news-872913

[21]จาก *'บิ๊กตู่' แย้มจ่อ 'คนละครึ่งเฟส5' เข็นช่วย ปชช. ห่วงรายได้ไม่พอจ่าย ครม. ปรับเกณฑ์ลดค่าไฟ-น้ำมัน*, โดย มติชน, 20 เมษายน 2565. สืบค้นจาก https://www.matichon.co.th/politics/news_3297593

[22]จาก *ครม. อนุมัติปรับเพิ่มเป้าเยียวยาประกันสังคม ม.39-ม.40 ในกิจการบันเทิง อีก 28,000 คน*, โดย Sanook, 15 กุมภาพันธ์ 2565. สืบค้นจาก https://www.sanook.com/money/860260/

[23]จาก *นายกฯ ห่วงแรงงาน ออกมาตรการลดเงินสมทบผู้ประกันตน*, โดย มติชน, 28 มีนาคม 2565. สืบค้นจาก https://www.matichon.co.th/politics/news_3256471

[24]จาก *"บิ๊กตู่" เดินหน้า ลดความเหลื่อมล้ำด้วยการสร้างหลักประกันทางสังคมแบบพุ่งเป้า*, โดย มติชน, 26 พฤษภาคม 2565. สืบค้นจาก https://www.matichon.co.th/politics/news_3366800

[25]จาก *สรุปประเด็นการประชุมรับฟังความคิดเห็นประเด็นสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 กับกลุ่มเปราะบาง*. งานเดิม.

[26]แหล่งเดิม.

[27]จาก *ฟังเสียงสะท้อนคนพิการถึงภาครัฐ สิทธิ-สวัสดิการที่อยากได้เป็น 'ของขวัญปีใหม่ 65'*, โดย สำนักข่าวอิศรา, 2 มกราคม 2565. สืบค้นจาก https://isranews.org/article/isranews-scoop/105441-isranews_new_disable.html

[28]จาก *สรุปประเด็นการประชุมรับฟังความคิดเห็นประเด็นสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 กับกลุ่มเปราะบาง*. งานเดิม.

[29]จาก *พม. ผนึก สสส. - จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย– มูลนิธิพัฒนาที่อยู่อาศัย – พบคนไร้บ้านทั่วประเทศมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นกว่า 4,000 คน*, โดย มติชน, 25 พฤษภาคม 2565. สืบค้นจาก https://www.matichon.co.th/publicize/news_3365950

[30]จาก *บันทึกเสวนา...เมื่อแรงงานข้ามชาติเผชิญสถานการณ์โควิดในไทย*, โดย ศูนย์ข้อมูลและข่าวสืบสวนเพื่อสิทธิพลเมือง, 30 มกราคม 2565. สืบค้นจาก https://www.tcijthai.com/news/2022/1/article/12196

[31]จาก *สรุปประเด็นการประชุมรับฟังความคิดเห็นประเด็นสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 กับกลุ่มเปราะบาง*. งานเดิม.

[32]จาก *แท็กซี่ยื่น กมธ. แรงงาน ช่วยแก้ไขปัญหาหนี้หลังได้รับผลกระทบจากโควิด*, โดย ไทยพีบีเอส, 25 พฤษภาคม 2565. สืบค้นจาก https://news.thaipbs.or.th/content/315926

[33]จาก *'ค่าจ้างต่ำ ค่าครองชีพสูง' ความจำยอมของคนเป็นแรงงาน*, โดย ประชาไท, 5 พฤษภาคม 2565. สืบค้นจาก https://prachatai.com/journal/2022/05/98461

[34]จาก *ส่องตลาดแรงงานเด็กจบใหม่ยุคโควิด พบว่างงานเพิ่มเฉียดแสนราย*, โดย ประชาชาติธุรกิจออนไลน์, 18 พฤษภาคม 2565. สืบค้นจาก https://www.prachachat.net/finance/news-933876

[35]จาก *สรุปประเด็นการประชุมรับฟังความคิดเห็นประเด็นสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 กับกลุ่มเปราะบาง*. งานเดิม.

[36]จาก คำร้องที่ 26/2565 เรื่อง การเลือกปฏิบัติ กรณีกล่าวอ้างว่าพนักงานบริการ (sex worker) ไม่ได้รับเงินเยียวยาผู้ประกันตนที่ได้รับผลกระทบจากมาตรการของรัฐในช่วงสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19).

[37]จาก *โควิด-19 กระทบ "การศึกษา" เด็กกว่า 1.2 แสนคน หลุดนอกระบบ*, โดย กรุงเทพธุรกิจ, 22 พฤษภาคม 2565. สืบค้นจาก https://www.bangkokbiznews.com/social/1005782

[38]จาก *ครม. เผย 'กองทุนเสมอภาคการศึกษา' ช่วย น.ร. กว่า 3 แสนคน เข้าถึง ร.ร. ห่างไกล 600 แห่ง*, โดย มติชน, 24 พฤษภาคม 2565. สืบค้นจาก https://www.matichon.co.th/politics/news_3363708

[39]จาก *สรุปผลการประชุมหารือสถานการณ์สิทธิมนุษยชนด้านการศึกษาและสิทธิเด็ก เมื่อวันที่ 27 ตุลาคม 2565*, โดย สำนักเฝ้าระวังและประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชน, 2565, กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ.

[40]จาก *ชี้เด็กหลุดระบบ เหตุยากจนเฉียบพลัน 'สมพงษ์' แนะพาเด็กกลับมาเรียน ต้องแก้ปัญหาถึงพ่อแม่*, โดย มติชน, 21 มิถุนายน 2565. สืบค้นจาก https://www.matichon.co.th/education/news_3412658

[41]จาก คำร้องที่ 56/2565 เรื่อง สิทธิทางการศึกษา กรณีกล่าวอ้างว่าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่มีนโยบายจัดสอบ GAT/PAT และวิชาสามัญ ให้แก่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่ติดเชื้อโควิด 19.

[42]รับรองให้บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับการป้องกันและขจัดโรคติดต่ออันตรายจากรัฐโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย.

[43]กำหนดให้รัฐมีหน้าที่ต้องดำเนินการให้ประชาชนได้รับบริการสาธารณสุขที่มีประสิทธิภาพอย่างทั่วถึง.

[44]รับรองสิทธิของทุกคนในการมีมาตรฐานการครองชีพที่เพียงพอสำหรับตนเองและครอบครัว และรับรองสิทธิของบุคคลที่จะมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตตามมาตรฐานสูงสุดเท่าที่เป็นไปได้.

[45]ข้อเสนอแนะที่ไทยได้ตอบรับและให้คำมั่นโดยสมัครใจ ภายใต้กลไก UPR รอบที่ 3 แนะนำให้ดำเนินนโยบายการฉีดวัคซีนโควิด 19 อย่างต่อเนื่องเพื่อรับรองการเข้าถึงและราคาที่ย่อมเยาของวัคซีนและการรักษาโรคโควิด 19 สำหรับทุกคน รวมถึงกลุ่มชายขอบ และแรงงานโยกย้ายถิ่นฐาน เพิ่มความพยายามในการทำให้คนทุกกลุ่มสามารถเข้าถึงบริการสาธารณสุขที่มีคุณภาพได้อย่างเท่าเทียม ดำเนินการเพื่อลดผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีต่อกลุ่มเปราะบางต่าง ๆ.

[46]กสม. ได้จัดการประชุมสมัชชาสิทธิมนุษยชนครั้งที่ 1 เมื่อวันที่ 1 - 2 กันยายน 2565 และได้มีข้อเสนอต่อนายกรัฐมนตรี ตามหนังสือคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติที่ สม 0700/36 ลงวันที่ 18 ตุลาคม 2565.

[47]"ยืน หยุด ขัง" มีลักษณะร่วมเป็นการยืนนิ่ง 1 ชั่วโมง 12 นาที เพื่อแสดงออกเชิงสัญลักษณ์ในการเรียกร้องสิทธิได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวของผู้ต้องขังทางการเมือง ซึ่งรวมถึงผู้ต้องหาในคดีตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 112 กิจกรรมส่วนใหญ่จะใช้ภาพของผู้ต้องขังในคดีทางการเมืองและข้อความประกอบ บางกิจกรรมอาจมีการปราศรัย การร้องเพลงหรือการแสดงดนตรี นอกจากนี้ยังอาจรวมถึงกิจกรรมที่เรียกร้องสิทธิได้รับการปล่อยชั่วคราวที่ไม่ใช่การยืนนิ่ง เช่น "นอน หยุด ขัง" ที่เป็นการนอนเฉยในเวลาจำกัด "เดิน หยุด ขัง" ซึ่งเป็นการเดินขบวนพร้อมถือป้ายข้อความหรือรูปภาพประกอบ "ยื่น หยุด ขัง" เป็นการยื่นหนังสือร้องเรียนไปยังหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อกดดันรัฐบาลให้สิทธิได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวแก่ผู้ต้องขัง.

[48]เป็นเจ้าหน้าที่ชุดควบคุมฝูงชนที่เคลื่อนที่ด้วยยานพาหนะ เช่น รถกระบะ รถจักรยานยนต์ พร้อมด้วยปืนบรรจุกระสุนยาง กระบองตำรวจ และโล่พลาสติก.

[49]จาก *ดินแดงวุ่น ตำรวจใช้ทั้ง 'กระสุนยาง' และ 'แก๊สน้ำตา' พยายามหยุดผู้ชุมนุม*

ที่สามเหลี่ยมดินแดง พื้นที่เดิมของม็อบ 'ทะลุแก๊ส', โดย THE MOMENTUM, 11 มิถุนายน 2565. สืบค้นจาก https://themomentum.co/report-dindaeng-11-june/

[50]จาก *ขอให้สอบสวนข้อเท็จจริงกรณีสื่อมวลชนบาดเจ็บจากการกระทำของเจ้าหน้าที่ตำรวจ*, โดย สมาคมนักข่าววิทยุและโทรทัศน์ไทย, 1 ธันวาคม 2565. สืบค้นจาก https://www.thaibja.org/?p=5330

[51]จาก *แถลงการณ์คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) เรื่อง ตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนกรณีความรุนแรงจากการสกัดกั้นการเคลื่อนขบวนของผู้ชุมนุม*, โดย สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, 19 พฤศจิกายน 2565. สืบค้นจาก https://www.nhrc.or.th/NHRCT-Work/Statements-Press-Releases-Open-Letters/Statements/21952.aspx

[52]จาก *'สุปรียา' นักกิจกรรมเชียงราย เผยตำรวจมาคุกคามที่บ้านต่อเนื่องกว่า 2 ปี แม้ไม่เคยเจอตัว ทำปู่-ย่าต้องย้ายที่อยู่*, โดย admin010 ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน, 21 เมษายน 2565. สืบค้นจาก https://tlhr2014.com/archives/42731

[53]จาก*เบญจา จี้คสช.ยังไม่หายไปไหนหลังมิ้นท์นาดสินปฏิวัติ ได้รับจม. - โทรข่มขู่คุกคาม*, โดย มติชน, 10 กันยายน 2565. สืบค้นจาก https://www.matichonweekly.com/hot-news/article_601918

[54]จาก *'สายน้ำ' ถูกชกเลือดอาบที่สนามหลวง เร่งพบแพทย์ก่อนเตรียมแจ้งความแกนนำ ศปปส.*, โดย มติชน, 5 ธันวาคม 2565. สืบค้นจาก https://www.matichon.co.th/politics/news_3710635

[55]จาก *ประกาศจุดยืนพีมูฟทวงสิทธิ ข้อเรียกร้องทั้ง 15 ต้องเข้า ครม. โดยเร็วที่สุด*, โดย ประชาไท, 22 มกราคม 2565. สืบค้นจาก https://prachatai.com/journal/2022/01/96923

[56]จาก *คาร์ม็อบเซฟบางกลอย บุกกระทรวงทรัพย์ฯ เรียกร้อง 4 ข้อ แก้ปัญหาชุมชนกระเหรี่ยงบางกลอย*, โดย ไทยโพสต์, 30 มกราคม 2565. สืบค้นจาก https://www.thaipost.net/x-cite-news/75629/

[57]จาก *'เกษตรกรภาคเหนือ' บุกเวทีเอเปค ป่าไม้ที่เชียงใหม่ ยื่น 7 ข้อเรียกร้องถึง รมว. ทรัพยากรฯ ให้เอาเข้าที่ประชุม*, โดย ประชาไท, 23 สิงหาคม 2565. สืบค้นจาก https://prachatai.com/journal/2022/08/100170

[58]จาก *'ราษฎรหยุด APEC 2022' ยันชุมนุมค้างคืน 16 - 18 พ.ย. ที่ลานคนเมือง*, โดย เวิร์คพอยต์ทูเดย์, 16 พฤศจิกายน 2565. สืบค้นจาก https://workpointtoday.com/bkk-anti-apec-2022/

[59]จาก *รองปลัดเกษตรฯ จับเข่าคุยกลุ่มเกษตรกรภาคอีสาน เยียวยาสร้างเขื่อนราษีไศล*, โดย ไทยรัฐออนไลน์, 20 กันยายน 2565. สืบค้นจาก https://www.thairath.co.th/news/local/bangkok/2505567

[60]จาก *ม็อบชาวนา ประกาศ 'โกนหัว-อดข้าว' หากข้อเรียกร้องไม่ได้เข้า ครม. 22 มี.ค. นี้*, โดย มติชน, 20 มีนาคม 2565. สืบค้นจาก https://www.matichon.co.th/politics/news_3243060

[61]จาก *สหภาพไรเดอร์รวมตัวชุมนุม ยื่น 3 ข้อเรียกร้อง Lalamove ทวงคืนค่าบริการเริ่มต้น 33 บาท*, โดย เดอะ สแตนดาร์ด, 26 ตุลาคม 2565. สืบค้นจาก https://thestandard.co/freedom-rider-union-lalamove/

[62]จาก *คนงานพม่าในไทยชุมนุมวันแรงงานข้ามชาติสากล เรียกร้องการคุ้มครองสิทธิ-ประกาศให้โลกรู้ ยังสู้กับเผด็จการ*, โดย ประชาไท, 20 ธันวาคม 2565. สืบค้นจาก https://prachatai.com/journal/2022/12/101937

[63]จาก *'แต่งตัวตามใจไม่ใช่อาชญากรรม' นักเรียนเตรียมอุดมฯ ชุมนุมใน รร. ประท้วงการตรวจระเบียบ-ทรงผม*, โดย เดอะแมตเตอร์, 4 กรกฎาคม 2565. สืบค้นจาก https://thematter.co/brief/179685/179685

[64]จาก *นักเรียนเลว บุก ศธ. วันครู โวย รมว. ศธ. ไม่ทำตามข้อเรียกร้อง เตรียมร่าง พ.ร.บ. สิทธิ นร. ไว้แล้ว*, โดย ไทยโพสต์, 16 มกราคม 2565. สืบค้นจาก https://www.thaipost.net/education-news/65561/

[65]จาก *"บช.น." ระดมกำลัง รับมือ "ม็อบทะลุแก๊ซ" เย็นนี้*, โดย กรุงเทพธุรกิจ, 5 เมษายน 2565. สืบค้นจาก https://www.bangkokbiznews.com/politics/985509

[66]จาก *2565 ปีแห่งการต่อสู้คดีในศาล: คดีการเมืองกว่า 875 คดี ยังไม่สิ้นสุด*, โดย admin010 ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน, 3 ธันวาคม 2565. สืบค้นจาก https://tlhr2014.com/archives/51919

[67]จาก *รายชื่อผู้ต้องขังทางการเมืองตั้งแต่มีนาคม 2565*, โดย admin23 ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน, 23 ธันวาคม 2565. สืบค้นจาก https://tlhr2014.com/archives/44804

[68]จาก *สถิติคดี พ.ร.ก. ฉุกเฉินฯ ที่ศาลยกฟ้อง-อัยการสั่งไม่ฟ้อง*, โดย admin010 ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน, 14 มีนาคม 2565. สืบค้นจาก https://tlhr2014.com/archives/41328

[69]พ.ร.บ. การชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. 2558 มาตรา 3 กำหนดให้การชุมนุมสาธารณะในช่วงเวลาที่มีการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินให้อยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายที่ว่าด้วยสถานการณ์ฉุกเฉินแทน พ.ร.บ. การชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. 2558.

[70]ประกาศกรุงเทพมหานคร เรื่อง จัดให้มีสถานที่เพื่อใช้สำหรับการชุมนุมสาธารณะ (พ.ศ. 2565)

กำหนดให้ผู้จัดการชุมนุมที่ประสงค์จะจัดชุมนุมในพื้นที่ดังกล่าวยังต้องแจ้งใช้สถานที่ล่วงหน้า 24 ชั่วโมงต่อสำนักงานเขตพื้นที่ และกำหนดหน้าที่ให้สำนักงานเขตพื้นที่ในการอำนวยความสะดวกและความปลอดภัยในการใช้พื้นที่ให้กับผู้เข้าร่วมการชุมนุมตามความเหมาะสม.

[71]จาก หนังสือกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ด่วนที่สุด ที่ ยธ 0405/8617 ลงวันที่ 29 พฤศจิกายน 2565 เรื่อง ข้อมูลเพื่อประกอบการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2565.

โดยอยู่ระหว่างการดำเนินการ 1 ราย และไม่อนุมัติ 1 ราย.

[72]จาก *ฉบับที่ 74/2565 คุ้มครองสิทธิฯ มอบเงินเยียวยาเหยื่อ จากกรณีถูกลูกหลงเหตุสลายการชุมนุมได้รับบาดเจ็บสาหัส 1 ราย เป็นเงิน 177,193 บาท*, โดย กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ, 20 พฤษภาคม 2565. สืบค้นจาก https://www.rlpd.go.th/Content?ContentID=9w03M01M

[73]จาก คำร้องที่ 28/2565 เรื่อง สิทธิในกระบวนการยุติธรรม กรณีกล่าวอ้างว่าถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจดำเนินคดีเนื่องจากใช้สิทธิและเสรีภาพตามที่รัฐธรรมนูญและสนธิสัญญาด้านสิทธิมนุษยชนที่ประเทศไทยเป็นภาคีให้การรับรองและคุ้มครอง.

[74]จาก คำร้องที่ 46/2565 เรื่อง เสรีภาพในการชุมนุมและสิทธิในการแสดงความคิดเห็น กรณีกล่าวอ้างว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจดำเนินคดีอาญาต่อผู้แสดงความคิดเห็นและเข้าร่วมชุมนุมทางการเมือง.

[75]จาก คำร้องที่ 60/2565 เรื่อง สิทธิในกระบวนการยุติธรรมอันเกี่ยวเนื่องกับสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย กรณีกล่าวอ้างว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจดำเนินคดีล่าช้าและปฏิบัติหน้าที่สลายการชุมชุมโดยละเมิดสิทธิมนุษยชน.

[76]จาก คำร้องที่ 95/2565 เรื่อง สิทธิในกระบวนการยุติธรรม กรณีขอให้ช่วยเหลือนางสาวทานตะวัน ตัวตุลานนท์.

[77]จาก รายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน ที่ 6/2565 เรื่อง เสรีภาพในการชุมนุม อันเกี่ยวเนื่องกับสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย กรณีกล่าวอ้างว่าผู้ชุมนุมถูกข่มขู่ทำร้ายร่างกาย และขัดขวางการใช้เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง.

[78]จาก รายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน ที่ 86 - 88/2565 เรื่อง เสรีภาพในการชุมนุม อันเกี่ยวเนื่องกับเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น สิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย และสิทธิในกระบวนการยุติธรรม กรณีการสลายการชุมนุมของเครือข่ายจะนะรักษ์ถิ่น.

[79]จาก รายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน ที่ 114 - 115/2565 เรื่อง เสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบ กรณีกล่าวอ้างว่า เจ้าหน้าที่ตำรวจดำเนินคดีต่อผู้ที่ออกมาใช้เสรีภาพในการเข้าร่วมการชุมนุมทางการเมือง.

[80]จาก *อัยการสั่งไม่ฟ้องม็อบจะนะรักษ์ถิ่น 37 คน ข้อหาขัดคำสั่ง - พ.ร.บ. ความสะอาด คดีชุมนุมหน้าทำเนียบ ปี 64*, โดย ผู้จัดการออนไลน์, 14 กันยายน 2565. สืบค้นจาก https://mgronline.com/crime/detail/9650000088219

[81]จาก หนังสือสำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ ด่วนที่สุด ที่ นร 0807/3865 ลงวันที่ 8 เมษายน 2565 เรื่อง ผลการพิจารณาของสำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติต่อเรื่องรายงานตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2560.

[82]ประเทศไทยได้ตอบรับข้อเสนอแนะที่เกี่ยวกับการใช้เสรีภาพในการแสดงออกและการชุมนุมโดยสงบ ในการพิจารณาแก้กฎหมายที่เกี่ยวกับเสรีภาพในการแสดงออกและการชุมนุมอย่างสงบ ให้สอดคล้องกับมาตรฐานสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ ทั้งในเวลาปกติและภายใต้สถานการณ์ฉุกเฉิน ดำเนินมาตรการอย่างเป็นรูปธรรมเพื่อประกันให้มีพื้นที่ของภาคประชาสังคมโดยสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและเอื้อต่อการใช้สิทธิในการชุมนุมอย่างสันติ และปรับปรุงขีดความสามารถของเจ้าหน้าที่ตำรวจ เจ้าหน้าที่ด้านความมั่นคง และหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายให้ปฏิบัติงานโดยเคารพสิทธิในการมีเสรีภาพของประชาชน ในการชุมนุมและการแสดงออก ซึ่งรวมถึงการแสดงออกในพื้นที่ออนไลน์.

[83]จาก *"ยุติธรรม" ไฟเขียวเยียวยาต่างด้าวทุกกรณีเพื่อส่งเสริมภาพลักษณ์ด้านคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของประเทศไทยต่อนานาประเทศ*, โดย กระทรวงยุติธรรม, 26 สิงหาคม 2565. สืบค้นจาก https://www.moj.go.th/view/74003

[84]จาก *สรุปการช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา สำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ตั้งแต่ปีงบประมาณ 2545 - 2565* (น. 3), โดย กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ, 2 ธันวาคม 2565. สืบค้นจาก https://ww2-api.rlpd.go.th/File/Documentcontent/fff0a9d6-263f-4684-5901-08dab24200e1/20221020034339.pdf

[85]จำนวนผู้ยื่นคำขอกับผลรวมของผลการพิจารณาอนุมัติและไม่อนุมัติในปี 2565 ไม่เท่ากัน เนื่องจากมีจำนวนคำขอคงค้างและที่ยังพิจารณาไม่แล้วเสร็จของปี 2564 รวมอยู่ด้วย.

[86]ในการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย กองทุนยุติธรรมได้รับการจัดสรรงบประมาณ 130 ล้านบาท แต่มีการใช้จ่ายจริงมากกว่าที่ได้รับการจัดสรร 21,013,540 บาท ในขณะที่ภารกิจอื่น ๆ ของกองทุนยุติธรรมใช้จ่ายไม่มากเกินกว่างบประมาณที่ได้รับการจัดสรร โดยการช่วยเหลือดำเนินคดีได้รับการจัดสรร 45 ล้านบาท การช่วยเหลือผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนฯ ได้รับการจัดสรร 2 ล้านบาท และการสนับสนุนโครงการให้ความรู้ทางกฎหมายได้รับการจัดสรร 20 ล้านบาท.

[87]จาก หนังสือสำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม ด่วนที่สุด ที่ ยธ 02106/12170 ลงวันที่ 1 ธันวาคม 2565 เรื่อง ข้อมูลเพื่อประกอบการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2565.

[88]จาก หนังสือกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ด่วนที่สุด ที่ ยธ 0405/8617 ลงวันที่ 29 พฤศจิกายน 2565 เรื่อง ข้อมูลเพื่อประกอบการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2565.

[89]จาก หนังสือสำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม ด่วนที่สุด ที่ ยธ 02106/12170 ลงวันที่ 1 ธันวาคม 2565ฯ. งานเดิม.

[90]กำหนดให้กรณีที่ศาลเห็นว่ายังมีวิธีป้องกันมิให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยหลบหนี หรือยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน หรือก่อเหตุอันตรายประการอื่นได้ ศาลจะงดออกหมายขังและปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้นก็ได้.

[91]กำหนดเงื่อนไขและมาตรการในการปล่อยชั่วคราวและการกำหนดหลักประกันในคดีอาญาเพื่อให้ผู้ต้องหาได้รับสิทธิในการปล่อยชั่วคราวเพื่อต่อสู้คดีอย่างเหมาะสม และไม่เป็นการสร้างความลำบากใจให้แก่คู่กรณีในคดีอาญาจนเกินควร.

[92]กำหนดกระบวนการขอปล่อยชั่วคราวให้มีความรวดเร็วมากขึ้นโดยการลดขั้นตอนที่ไม่จำเป็น ให้จัดสถานที่สำหรับผู้ต้องหาหรือจำเลยที่

ยังไม่ถูกคุมขังให้แยกออกจากผู้ต้องขังหรือจำเลยที่ถูกคุมขังแล้วตามความเหมาะสม และต้องมีการเผยแพร่ระเบียบและแนวทางปฏิบัติในการปล่อยชั่วคราวให้สาธารณชนทราบเป็นการทั่วไป.

[93]ประเทศไทยได้ตอบรับข้อเสนอแนะที่เกี่ยวข้องกับสิทธิในกระบวนการยุติธรรม ให้จัดตั้งกลไกถาวรระดับชาติสำหรับการรายงาน การปฏิบัติและการติดตามผลตามข้อเสนอแนะด้านสิทธิมนุษยชน โดยพิจารณาความเป็นไปได้ในการมีความร่วมมือด้านนี้ภายใต้กรอบเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน เป้าหมายที่ 16 ในการส่งเสริมสังคมที่สงบสุขและครอบคลุมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ส่งเสริมหลักนิติธรรมทั้งในระดับชาติและระหว่างประเทศ และสร้างหลักประกันว่าทุกคนสามารถเข้าถึงความยุติธรรมอย่างเท่าเทียม.

[94]ปฏิญญาว่าด้วยหลักการพื้นฐานเกี่ยวกับการอำนวยความยุติธรรมแก่ผู้ที่ได้รับความเสียหายจากอาชญากรรมและการใช้อำนาจโดยไม่ถูกต้อง กำหนดมาตรฐานการคุ้มครองผู้เสียหาย หรือเหยื่ออาชญากรรม ให้รัฐสนับสนุนผู้เสียหายในคดีอาญาเข้าถึงความยุติธรรม ชดเชยค่าเสียหาย ให้ความช่วยเหลือในด้านอื่น ๆ เช่น การฟื้นฟูจิตใจ การเข้าถึงบริการสุขภาพ เป็นต้น โดยให้ผู้กระทำผิดร่วมชดเชยค่าเสียหายด้วย.

[95]จาก หนังสือกรมราชทัณฑ์ ด่วนที่สุด ที่ ยธ 0704.1/104962 ลงวันที่ 19 ตุลาคม 2564 เรื่อง ปรับอัตราความจุผู้ต้องขัง.

[96]จาก *รายงานสถิติผู้ต้องราชทัณฑ์ทั่วประเทศ สำรวจ ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2565,* โดย กรมราชทัณฑ์, 5 มกราคม 2566. สืบค้นจาก http://www.correct.go.th/rt103pdf/report_result.php?date=2022-12-31&report=

[97]จาก *รายงานสถิติผู้ต้องราชทัณฑ์ทั่วประเทศ สำรวจ ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2564*, โดย กรมราชทัณฑ์, 5 มกราคม 2566. สืบค้นจาก http://www.correct.go.th/rt103pdf/report_result.php?date=2021-12-31&report=

[98]เป็นผู้ต้องขังระหว่างการไต่สวนในศาลชั้นต้น.

[99]เรือนจำชั่วคราวแขวงทุ่งสองห้องตั้งขึ้นตามประกาศกระทรวงยุติธรรม เรื่อง กำหนดอาณาเขตเรือนจำชั่วคราวแขวงทุ่งสองห้อง ลงวันที่ 11 มีนาคม 2562 ให้เรือนจำดังกล่าวมีพื้นที่ 1 ไร่ 12.64 ตารางวา เพื่อควบคุมผู้ต้องขังคดีความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงของรัฐ และคดีอื่นที่เกี่ยวเนื่อง.

[100]ไม่นับรวมเยาวชนที่ฝากขังจำนวน 20 คน.

[101]จาก *รายงานสถิติผู้ต้องราชทัณฑ์ทั่วประเทศ สำรวจ ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2565.* งานเดิม.

[102]จาก *รายงานสถิติผู้ต้องราชทัณฑ์คดี พ.ร.บ. ยาเสพติดทั่วประเทศ สำรวจ ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2565*, โดย กรมราชทัณฑ์, 5 มกราคม 2566. สืบค้นจาก http://www.correct.go.th/rt103pdf/report_result.php?date=2022-12-31&report=drug

[103]จาก *สรุปรายงานการประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับสถานการณ์สภาพเรือนจำไทย ประจำปี 2564 เมื่อวันที่ 30 มีนาคม 2565 โดย สมาคมสิทธิเสรีภาพของประชาชนและสหพันธ์ระหว่างประเทศเพื่อสิทธิมนุษยชน*, โดย สำนักเฝ้าระวังและประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชน, 2565, กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ.

[104]ประกอบด้วย การพ้นโทษ (รวมถึงพ้นโทษกักขัง พ้นโทษกักขังจากการชำระค่าปรับ พ้นโทษกักกัน) การพักการลงโทษ การลดวันต้องโทษ การลดวันต้องโทษเพื่อออกไปทำงานสาธารณะ การขังมาพอแก่โทษ (รวมถึงขังมาพอแก่โทษจำคุกและชำระค่าปรับครบถ้วน ขังมาพอแก่โทษจำคุก และขังมาพอแก่โทษปรับ) การอภัยโทษ และอื่น ๆ.

[105]จาก หนังสือกรมราชทัณฑ์ ที่ ยธ 0701.3/32988 ลงวันที่ 2 ธันวาคม 2565 เรื่อง ส่งประเด็นข้อมูลประกอบการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษชนของประเทศไทย ปี 2565.

[106]ปัจจุบันถูกยกเลิกโดย พ.ร.บ. ให้ใช้ประมวลกฎหมายยาเสพติด พ.ศ. 2564

[107]จาก หนังสือกรมคุมประพฤติ ที่ ยธ 0327/2211 ลงวันที่ 28 พฤศจิกายน 2565 เรื่อง รายงานข้อมูลเพื่อประกอบการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษชนของประเทศไทย ปี 2565.

[108]จาก *สื่อต่างชาติเผยรายงาน 'คุกไทย' บังคับ-ข่มขู่นักโทษผลิตอวนจับปลา,* โดย วีโอเอไทย, 25 ธันวาคม 2564. สืบค้นจาก https://www.voathai.com/a/jails-in-thailand-force-prisoners-to-make-fishing-nets-under-threat-of-violence/6367143.html

[109]จาก หนังสือกรมราชทัณฑ์ ด่วนที่สุด ที่ ยธ 0708.2/3660 ลงวันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2565 เรื่อง แนวทางการดำเนินงานฝึกวิชาชีพและการส่งเสริมทักษะการทำงาน (ด้านการจ้างงานผู้ต้องขัง).

[110]จาก *แรงงาน: กรมราชทัณฑ์สั่งยกเลิกงานอวน หลังมีข่าวนักโทษถูกบังคับใช้แรงงาน*, โดย บีบีซีไทย, 28 มิถุนายน 2565. สืบค้นจาก https://www.bbc.com/thai/international-61957514

[111]จาก หนังสือกรมราชทัณฑ์ ที่ ยธ 0701.3/32988 ลงวันที่ 2 ธันวาคม 2565ฯ. งานเดิม.

[112]จาก *สุ่มตรวจอาหารเรือนจำ 12 แห่ง พบหมู ไก่ ผัก เน่าเสีย เครื่องปรุงหมดอายุ*, โดย ไทยรัฐออนไลน์, 27 เมษายน 2565. สืบค้นจาก https://www.thairath.co.th/news/crime/2378630

[113]จาก หนังสือสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ที่ สม 0003/4362 ลงวันที่ 28 กันยายน 2565 เรื่อง ข้อเสนอแนะแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด.

[114]จาก *สรุปรายงานการประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับสถานการณ์สภาพเรือนจำไทย ประจำปี 2564ฯ*. งานเดิม.

[115]กสม. มีข้อเสนอแนะให้รัฐบาลพิจารณาศึกษาความเป็นไปได้ในการนำมาตรการอื่นมาใช้แทนโทษจำคุกในคดีอาญา ปรับปรุงสภาพเรือนจำให้สอดคล้องกับข้อกำหนดขั้นต่ำขององค์การ

สหประชาชาติในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง (ข้อกำหนดแมนเดลา) และข้อกำหนดว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงและมาตรการที่มิใช่การคุมขังสำหรับผู้กระทำผิดหญิง (ข้อกำหนดกรุงเทพ) และสนับสนุนการสร้างงานสร้างอาชีพในเรือนจำให้ผู้ต้องขังสามารถปรับตัวเข้ากับสังคมภายนอกได้ เพื่อให้สามารถพักการลงโทษแก่ผู้ต้องขังที่เหมาะสมได้ในปริมาณที่มากขึ้น.

[116]แนวปฏิบัติทางวิชาการว่าด้วยการออกแบบเรือนจำ (Technical Guidance for Prison Planning) โดย สำนักงานบริการโครงการแห่งสหประชาชาติ (United Nations Office for Project Services : UNOPS) เสนอว่า เรือนจำที่มีเตียงนอน 2 ชั้นควรมีพื้นที่ต่อผู้ต้องขัง 2.6 ตารางเมตร หรือประมาณ 143,202 คน จากปริมาณพื้นที่เรือนนอนที่ทางกรมราชทัณฑ์ประเมินเอาไว้ที่ 372,323.08 ตารางเมตร.

[117]ประเทศไทยได้ตอบรับข้อเสนอแนะที่เกี่ยวข้องกับเรือนจำให้พัฒนาสภาพความเป็นอยู่ของผู้ต้องขังและนักโทษเพื่อรับรองสิทธิในการได้รับการปฏิบัติอย่างมีมนุษยธรรมขณะถูกคุมขัง.

[118]ข้อมูลนับตั้งแต่มกราคม - ตุลาคม 2565.

[119]จาก ข้อเสนอแนะที่ 3/2565 เรื่อง ข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน รวมทั้งข้อเสนอแนะในการแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบ หรือคำสั่ง เกี่ยวกับสิทธิในกระบวนการยุติธรรม กรณีการดำเนินคดีล่าช้าอันเกี่ยวเนื่องกับการอายัดตัว. โดย กสม. เสนอให้ ตร. กำหนดแนวทางในการสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องให้กับพนักงานสอบสวนทั่วประเทศ รวมทั้งพัฒนาและปรับปรุงขั้นตอนการปฏิบัติงานเพื่ออำนวยความสะดวกให้กับพนักงานสอบสวนในการปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าว โดยอาจนำระบบการถ่ายทอดภาพและเสียงในลักษณะการประชุมทางจอภาพและเทคโนโลยีด้านสารสนเทศมาใช้ในทางปฏิบัติให้มากขึ้น.

[120]จาก คำสั่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่ 419/2556 ลงวันที่ 1 กรกฎาคม 2556 เรื่อง การอำนวยความยุติธรรมในคดีอาญา การทำสำนวนการสอบสวนและมาตรการควบคุม ตรวจสอบเร่งรัดการสอบสวนคดีอาญา.

[121]จาก หนังสือสำนักงานกิจการยุติธรรม ที่ ยธ 0904/1588 ลงวันที่ 16 กันยายน 2564 เรื่อง จัดส่งข้อมูลเพื่อประกอบการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2564.

[122]จาก *รายงานสถิตินักโทษประหารชีวิต กรมราชทัณฑ์ กันยายน2565*,โดยกรมราชทัณฑ์, 28 ตุลาคม 2565. สืบค้นจาก http://www.correct.go.th/executed/filepdf/1667290375.pdf

[123]ประเทศไทยได้ตอบรับข้อเสนอแนะที่เกี่ยวข้องกับโทษประหารชีวิต ให้พิจารณาการให้สัตยาบันต่อพิธีสารเลือกรับ ฉบับที่ 2 ของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ซึ่งมีเป้าหมายในการยกเลิกโทษประหารชีวิต รณรงค์สร้างความตระหนักรู้เพื่อมุ่งให้ความรู้แก่สาธารณะในประเด็นด้านสิทธิมนุษยชนและวิธีการลงโทษอื่นแทนโทษประหารชีวิต.

[124]จาก *ทร. สั่งสอบ-ลงโทษวินัยครูฝึกตีหัวพลทหาร ปมหั่นผักไม่ถูกใจ*, โดย ไทยพีบีเอส, 21 กุมภาพันธ์ 2565. สืบค้นจาก https://news.thaipbs.or.th/content/312930

[125]จาก *รองโฆษก ปชป. จี้ สตช. อย่าปกป้องคนผิด คดีพูลวิลล่า พัทยา ชี้ซ้อมผู้ต้องหาเข้าข่ายผิด กม. ซ้อมทรมาน*, โดย ผู้จัดการออนไลน์, 16 พฤศจิกายน 2565. สืบค้นจาก https://mgronline.com/politics/detail/9650000109364

[126]จาก ระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดว่าด้วยการแต่งตั้ง การปฏิบัติหน้าที่ และการกำกับดูแลการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. พ.ศ. 2565. (2565, 25 เมษายน). *ราชกิจจานุเบกษา*, *139*(ตอนพิเศษ 94 ง), 10 - 17.

[127]จาก รายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน ที่ 85/2565 เรื่อง กรณีกล่าวอ้างว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจชุดจับกุมกักขัง ข่มขู่ และเรียกรับทรัพย์สิน.

[128]จาก รายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน ที่ 54/2565 เรื่อง สิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย กรณีกล่าวอ้างว่าผู้ต้องหาเสียชีวิตอย่างน่าสงสัยในระหว่างการควบคุมตัวของเจ้าหน้าที่ตำรวจ.

[129]จาก *ประธาน กสม. กล่าวเปิดการฝึกอบรมการป้องกันการทรมาน: การแสวงหาข้อเท็จจริงจากผู้ได้รับผลกระทบจากความรุนแรง*, โดย สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, 10 มีนาคม 2565. สืบค้นจาก https://www.nhrc.or.th/News/Activity-News/ประธาน กสม-กล่าวเปิดการฝึกอบรมการป้องกันการทรมาน-กา.aspx

[130]จาก *กสม. แถลงข่าวเด่นประจำสัปดาห์ ครั้งที่ 17/2565 สำนักงาน กสม. แถลงผลงานรอบครึ่งปี มีร้องเรียนเข้ามา 356 เรื่อง สิทธิในชีวิตและร่างกายถูกร้องมากที่สุด เน้นประสานการคุ้มครองเพื่อความรวดเร็วในการแก้ปัญหา - เผยผลหารือร่วม กอ.รมน. ภาค 4 ส่วนหน้า วางแนวทางคุ้มครองสิทธิผู้ถูกควบคุมตัวจากเหตุซ้อมทรมาน*, โดย สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, 12 พฤษภาคม 2565. สืบค้นจาก https://www.nhrc.or.th/NHRCT-Work/Statements-Press-Releases-Open-Letters/Press-Releases/กสม-แถลงข่าวเด่นประจำสัปดาห์-ครั้งที่-17-2565-สำนั.aspx

[131]จาก *ศาลสงขลาชี้ พยานหลักฐานไม่เพียงพอ อับดุลเลาะ อีซอมูซอ ถูกทำร้ายจนตายหรือไม่*, โดย ข่าวสด, 9 พฤษภาคม 2565. สืบค้นจาก https://www.khaosod.co.th/around-thailand/news_7040785

[132]จาก *ผู้กำกับโจ้: ศาลตัดสินประหารชีวิต พ.ต.อ. ธิติสรรค์ คดีทรมานผู้ต้องสงสัย แต่ลดโทษเหลือจำคุกตลอดชีวิต*, โดย บีบีซี ไทย, 8 มิถุนายน 2565. สืบค้นจาก https://www.bbc.com/thai/thailand-61727720

[133]จาก *อนุกรรมการซ้อมทรมานฯ ออกผล 'อรรถสิทธิ์' ถูก ตร. ดินแดงทำร้ายไม่ใช่ซ้อมทรมาน*, โดย ประชาไท, 22 มิถุนายน 2565. สืบค้นจาก https://prachatai.com/journal/2022/06/99185

[134]จาก *ศาลกาญจนบุรียกฟ้องคดียาเสพติด "สุรัช" เหยื่อซ้อมทรมาน*, โดย ผู้จัดการออนไลน์, 31 สิงหาคม 2565. สืบค้นจาก https://mgronline.com/local/detail/ 9650000083736

[135]จาก *ศาลสั่ง สตช. ชดใช้ค่าเสียหาย เพียง 3.38 ล้าน พร้อมดอกเบี้ย 7.5/ปีนับแต่วันเกิด*

เหตุ กรณีตำรวจทรมานใช้ถุงคลุมศีรษะนายฤทธิรงค์ ชื่นจิตร ขณะปฏิบัติหน้าที่ [อ้างอิงจากสถานะเฟซบุ๊ก], โดย Cross Cultural Foundation (CrCF), 28 มิถุนายน 2565. สืบค้นจาก https://www.facebook.com/CrCF.Thailand/posts/5205248242855753/

[136]จาก พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565. (2565, 25 ตุลาคม). *ราชกิจจานุเบกษา 139*(66 ก), 43 - 57.

[137]จาก *สำนักงานเพื่อสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติยินดีที่ประเทศไทยประกาศใช้ พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย*, โดย สำนักงานเพื่อสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ, 31 ตุลาคม 2565. สืบค้นจาก https://bangkok.ohchr.org/thailand-antitorture-act/

[138]จาก *'มืนอ-สุรัช' ตามความคืบหน้าจาก DSI-อสส. คดีการหายตัวไปของบิลลี่ กับคดีถูกตำรวจซ้อมทรมาน*, โดย ประชาไท, 21 มกราคม 2565. สืบค้นจาก https://prachatai.com/journal/2022/01/96903

[139]จาก *อัยการสั่งฟ้อง 'ชัยวัฒน์' ร่วมกันฆ่า 'บิลลี่' หลังเพิ่งกลับมารับราชการ 2 สัปดาห์*, โดย The Momentum, 15 สิงหาคม 2565. สืบค้นจาก https://themomentum.co/report-chaiwat-sued/

[140]จาก หนังสือกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ด่วนที่สุด ที่ ยธ 0405/8617 ลงวันที่ 29 พฤศจิกายน 2565 เรื่อง ข้อมูลเพื่อประกอบการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2565.

[141]จาก หนังสือสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ที่ นร 0505/ว(ล) 32219 ลงวันที่ 15 ธันวาคม 2565 เรื่อง รายงานผลการดำเนินงานของคณะกรรมการจัดการเรื่องราวร้องทุกข์กรณีถูกกระทำทรมานและถูกบังคับให้หายสาบสูญ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565.

[142]จาก คำร้องที่ 161/2564 เรื่อง สิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย กรณีขอให้ตรวจสอบการบังคับสูญหายผู้ลี้ภัยทางการเมือง และผลักดันให้สภาผู้แทนราษฎรผ่านร่างพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการบังคับสูญหาย.

[143]From *Concluding observations on the second periodic report of Thailand* (p. 4), by Human Rights Committee, 2017, 25 April. Retrieved from https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CCPR%2FC%2FTHA%2FCO%2F2&Lang=en

[144]จาก *ข้อเสนอแนะที่ไทยได้ตอบรับและให้คำมั่นโดยสมัครใจภายใต้กลไก UPR รอบที่ 3*, โดย กรมองค์การระหว่างประเทศ, 16 มกราคม 2566. สืบค้นจาก https://humanrights.mfa.go.th/upload/pdf/UPR218-8.pdf

[145]มีข้อเสนอแนะในการเร่งผลักดันร่าง พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. .... ให้มีผลใช้บังคับและมีเนื้อหาที่สอดคล้องกับหลักสากล.

[146]จาก สิทธิในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา. ใน *สมัชชาสิทธิมนุษยชน: เหลียวหลังแลหน้า 2 ทศวรรษ กสม. เมื่อวันที่ 1 - 2 กันยายน 2565 ณ เซ็นทรา บาย เซ็นทารา ศูนย์ราชการและคอนเวนชันเซ็นเตอร์ แจ้งวัฒนะ*. โดย สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, 2565, กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ.

[147]ที่ประชุมใหญ่แห่งสหประชาชาติ เมื่อวันที่ 9 ธันวาคม 2541 ได้มีมติรับรอง The Declaration on Human Rights Defenders ซึ่งได้ให้คำจำกัดความถึงนักปกป้องสิทธิมนุษยชนว่า "ทุกคนมีสิทธิทั้งโดยปัจเจกและจากการสมาคมกับบุคคลอื่น ในการส่งเสริมและสนับสนุนการคุ้มครองและการปฏิบัติตามหลักสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐานทั้งในระดับชาติและนานาชาติ.

[148]จาก พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2565. (2565, 26 สิงหาคม). *ราชกิจจานุเบกษา, 139*(52 ก), 15 - 20.

[149]เป็นกฎหมายกลางที่มีเนื้อหาครอบคลุมการคุ้มครองประชาชนที่ถูกฟ้องปิดปากอันเนื่องจากการแสดงความคิดเห็น การให้ถ้อยคำ การแจ้งเบาะแสหรือข้อมูล หรือการจัดทำคำร้องหรือคำกล่าวหาเกี่ยวกับการกระทำของเจ้าหน้าที่รัฐหรือบุคคลใดอันเป็นที่มาของการสอบสวน การตรวจสอบ หรือการไต่สวนในความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่และประพฤติมิชอบ และกำหนดให้พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ ศาล และคณะกรรมการ ป.ป.ช. มีหน้าที่และอำนาจในการให้ความคุ้มครองผู้ถูกฟ้องปิดปาก.

[150]เพื่อให้เกิดการบังคับใช้อย่างบูรณาการระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม หน่วยงานภาครัฐ รวมถึงหน่วยงานที่มีหน้าที่และอำนาจเกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการทุจริต อันเป็นไปตามมาตรา 63 ของรัฐธรรมนูญและแผนการปฏิรูปประเทศด้านการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ (ฉบับปรับปรุง) กิจกรรมปฏิรูปที่ 2 "การพัฒนาการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและพัฒนาระบบคุ้มครองผู้แจ้งเบาะแสการทุจริตที่มีประสิทธิภาพ" ซึ่งมีเป้าหมายของกิจกรรมปฏิรูปคือการมีกฎหมายป้องกันการฟ้องปิดปาก อันจะทำให้การป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เกิดประโยชน์ทั้งแก่ประเทศ สังคม และประชาชน.

[151]จาก *ทำไมต้อง #Saveนาบอน ย้อนดูที่มาปัญหา และเหตุผลในชาว อ.นาบอน ไม่เอาโรงไฟฟ้าชีวมวล*, โดย The Matter, 15 มีนาคม 2565. สืบค้นจาก https://thematter.co/brief/163135/163135

[152]จาก *#saveนาบอน เข้ารายงานตัว สน. ปทุมวัน กรณีถูกฟ้องหมิ่นประมาทจากชุมนุมต้านโรงไฟฟ้าชีวมวล* [อ้างอิงจากสถานะเฟซบุ๊ก], โดย iLaw, 10 มีนาคม 2565. สืบค้นจาก https://www.facebook.com/iLawClub/posts/10166401820570551

[153]ในความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 368 ฐานขัดคำสั่งเจ้าพนักงาน พ.ร.บ. จราจรทางบก พ.ศ. 2522 และที่แก้ไขเพิ่มเติม และ พ.ร.บ. รักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535.

[154]จาก *37 จะนะรักษ์ถิ่นเฮ คดียุติ หลัง ผบ.ตร. เห็นด้วยกับอัยการแขวง 3 สั่งไม่ฟ้องคดีชุมนุมหน้าทำเนียบ*, โดย มติชน, 19 กันยายน 2565. สืบค้นจาก https://www.matichon.co.th/news-monitor/news_3561411.

[155]จาก *ชาวแก่งกระจาน ให้กำลังใจ 'ทนายวราภรณ์' รับทราบข้อหาแจ้งความเท็จ กรณีเผาบ้านชาวบางกลอย*, โดย ประชาไท, 4 กันยายน 2565. สืบค้นจาก https://prachatai.com/journal/2022/08/100308

[156]จาก *อัยการยืนยันสั่งฟ้องคดีหมิ่นประมาทโดยการโฆษณา "อ.วุฒิ-สุรชา" ศาลจังหวัดเพชรบุรี* [อ้างอิงจากสถานะเฟซบุ๊ก], โดย Cross Cultural Foundation (CrCF), 6 กันยายน 2565. สืบค้นจาก https://www.facebook.com/398415390205753/posts/5397258200321422/

[157]จาก *ศาลแพ่งสืบพยานคดี 2 ผญ. นักปกป้องสิทธิฟ้องกองทัพบกสำนักนายกฯ กรณีงบทำไอโอ*, โดย The Balance, 24 พฤศจิกายน 2565. สืบค้นจาก https://www.balancemag.net/60805/

[158]จาก *ศาลรับฟ้องหลังไต่สวนเกือบ 3 ปี กรณีฟาร์มไก่กล่าวหานักสิทธิมนุษยชนข้อหาหมิ่นประมาท,* โดย ประชาไท, 13 กันยายน 2565. สืบค้นจาก https://prachatai.com/journal/2022/09/100504

[159]จาก *บริษัท ธรรมเกษตร จำกัด กับ นักปกป้องสิทธิมนุษยชนและคนงานในประเทศไทย*, โดย International Federation for Human Rights, 31 พฤษภาคม 2565. สืบค้นจาก https://www.fidh.org/ไทย/thailand-thammakaset-watch

[160]จาก *Thailand: Protect Human Rights Defenders from SLAPP*, โดย Fortify Rights, 31 พฤษภาคม 2565. สืบค้นจาก https://www.fortifyrights.org/tha-inv-2022-03-18/

[161]จาก รายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน ที่ 80/2565 เรื่อง สิทธิเด็กและสิทธิในกระบวนการยุติธรรม กรณีกล่าวอ้างว่ามีการบังคับให้นักเรียนลาออกจากโรงเรียน และกลั่นแกล้งดำเนินคดีอาญากับผู้ปกครอง.

[162]จาก รายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน ที่ 5/2565 เรื่อง สิทธิพลเมืองอันเกี่ยวเนื่องกับสิทธิในกระบวนการยุติธรรม กรณีขอความคุ้มครองให้นักปกป้องสิทธิมนุษยชนกลุ่มสหพันธ์เกษตรกรภาคใต้.

[163]จาก *ข้อเสนอแนะที่ไทยตอบรับและคำมั่นโดยสมัครใจ*, โดย กรมองค์การระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ, 31 มีนาคม 2565. สืบค้นจาก https://humanrights.mfa.go.th/th/upr/report-3/report08.php

[164]จาก *สรุปเหตุการณ์ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้* [อ้างอิงจากสถานะเฟซบุ๊ก], โดย Deep South Watch, 11 มกราคม 2566. สืบค้นจาก https://www.facebook.com/hoto?fbid= 535961938570204&set=a.460875012745564

[165]จาก หนังสือกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน ภาค 4 ส่วนหน้า ที่ นร 5119.1/3404 ลงวันที่ 31 ธันวาคม 2565 เรื่อง ขอส่งข้อมูลเพื่อประกอบการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2565.

[166]จาก *กลางวันแสกๆ! คนร้ายยิงทหารหน้าฐานใน จ. นราธิวาส เสียชีวิต 1 บาดเจ็บ 2 นาย*, โดย ผู้จัดการออนไลน์, 3 มกราคม 2565. สืบค้นจาก https://mgronline.com/south/detail/9650000000570

[167]จาก *ปิ้มสุไหงปาดีวางระเบิดซ้อน 3 ลูก! ตาย-เจ็บเพียบ*, โดย สำนักข่าวอิศรา, 15 สิงหาคม 2565. สืบค้นจาก https://www.isranews.org/article/south-news/other-news/111222

[168]จาก *ปิ้มหน้าโรงเรียน! ดักโจมตีรถทหาร พรานเจ็บ 4 ชาวบ้านโดนลูกหลงอื้อ*, โดย สำนักข่าวอิศรา, 10 มีนาคม 2565. สืบค้นจาก https://www.isranews.org/article/south-news/other-news/107189

[169]จาก *ระเบิด 2 จุด หน้าสถานีรถไฟยะลา ไม่มีผู้บาดเจ็บ คาดตั้งใจสร้างสถานการณ์*, โดย ไทยรัฐออนไลน์, 22 มกราคม 2565. สืบค้นจาก https://www.thairath.co.th/news/local/south/2293717

[170]จาก *รถไฟเส้นทาง 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ชะงัก หลังเกิดเหตุระเบิด อ. จะนะ*, โดย กรุงเทพธุรกิจ, 4 กุมภาพันธ์ 2565. สืบค้นจาก https://www.bangkokbiznews.com/news/986658

[171]จาก *สรุปปิ้ม-เผา ร้านสะดวกซื้อ-ปั๊มน้ำมัน 17 จุด เจ็บ 3*, โดย สำนักข่าวอิศรา, 17 สิงหาคม 2565. สืบค้นจาก https://www.isranews.org/article/south-news/other-news/111276

[172]จาก *แถลงการณ์คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) เรื่อง ขอประณามการก่อเหตุคาร์บอมบ์บริเวณอาคารที่พักตำรวจ จ. นราธิวาส เป็นเหตุให้มีผู้เสียชีวิต และประชาชนทั่วไปรวมถึงเด็กและผู้หญิงได้รับบาดเจ็บ*, โดย สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, 23 พฤศจิกายน 2565. สืบค้นจาก https://www.nhrc.or.th/NHRCT-Work/Statements-Press-Releases-Open-Letters/Statements/21963.aspx

[173]จาก *สถิติความสูญเสียและการช่วยเหลือเยียวยาผู้เสียหายจากเหตุการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ตั้งแต่ปี 2547 - 2565 (ข้อมูล ณ วันที่ 31 ตุลาคม 2565)*, โดย ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้, 11 มกราคม 2566. สืบค้นจาก http://www.sbpac.go.th/?p=55404

[174]จาก *รายงานการประชุมรับฟังความคิดเห็นและข้อมูลสถานการณ์ด้านการศึกษาและสุขภาพของเด็กในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เมื่อวันที่ 17 สิงหาคม 2565 ณ ห้องประชุม Sciences Stone อุทยานวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ อ. หาดใหญ่ จ. สงขลา*, โดย สำนักเฝ้าระวังและประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชน สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, 2565, กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ.

[175]จาก *วงพูดคุยฯ ถก 3 ประเด็น พ่วงปมมีส่วนร่วมการเมือง - พูโลขอติดขบวน*, โดย สำนักข่าวอิศรา, 12 มกราคม 2565. สืบค้นจาก https://www.isranews.org/article/south-news/other-news/105722

[176]จาก *ส่งเสริมพหุวัฒนธรรม 'บิ๊กป้อม' อนุมัติงบ 388 ล้านค่าอาหารกลาง นร. ตาดีกา-นักเรียน*

พุทธ, โดย Mtoday, 3 มีนาคม 2565. สืบค้นจาก https://www.mtoday.co.th/88491

[177]จาก *ขบวนการขอความคุ้มครองทางการทูตเพื่อร่วมกระบวนการปรึกษาหารือชายแดนใต้*, โดย Benar News, 3 สิงหาคม 2565. สืบค้นจาก https://www.benarnews.org/thai/news/th-my-peace-talks-08032022161221.html

[178]จาก *ปลด "ยะหริ่ง" จากพื้นที่ประกาศ พ.ร.ก. ฉุกเฉินฯ คงเหลือ 24 อำเภอ*, โดย สำนักข่าวอิศรา, 3 มิถุนายน 2565. สืบค้นจาก https://www.isranews.org/article/south-news/south-slide/109291

[179]จาก *"บิ๊กป้อม" เคาะ ต่อ "พ.ร.ก. ฉุกเฉิน" จังหวัดชายแดนภาคใต้ อีก 3 เดือน*, โดย กรุงเทพธุรกิจ, 7 กันยายน 2565. สืบค้นจาก https://www.bangkokbiznews.com/politics/1025308

[180]ประกอบด้วย อ.ศรีสาคร อ.สุไหงโก-ลก อ.แว้ง อ.สุคิริน จ.นราธิวาส รวมทั้ง อ.ไม้แก่น อ.แม่ลาน อ.ยะหริ่ง จ.ปัตตานี และ อ.เบตง อ.กาบัง จ.ยะลา.

[181]เช่น กรณีกล่าวอ้างว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐฝ่ายความมั่นคงทำร้ายร่างกายในขณะถูกควบคุมตัว กรณีกล่าวอ้างว่าการสอบสวนของเจ้าหน้าที่ตำรวจมีลักษณะบังคับให้ผู้ต้องหายอมรับสารภาพ กรณีเจ้าหน้าที่ตำรวจตรวจเก็บสารพันธุกรรม (DNA) โดยละเมิดสิทธิมนุษยชน และกรณีกล่าวอ้างว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐฝ่ายความมั่นคงคุกคามนักปกป้องสิทธิมนุษยชนโดยการไม่ให้เป็นวิทยากรในกิจกรรมเวทีเสวนาสาธารณะ เป็นต้น.

[182]จาก รายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน ที่ 25/2565 เรื่อง สิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวและเสรีภาพในเคหสถาน กรณีกล่าวอ้างว่าถูกเจ้าหน้าที่ทหารในพื้นที่คุกคามความเป็นส่วนตัว.

[183]จาก รายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน ที่ 35/2565 เรื่อง สิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย กรณีกล่าวอ้างว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐฝ่ายความมั่นคงทำร้ายร่างกายในระหว่างควบคุมตัว.

[184]จาก *นักกิจกรรมวัฒนธรรมมลายูถูกคุมตัว กอ.รมน. ท้วง ไม่ได้จับแค่เชิญไปถามหาผู้ต้องหาหลบหนี*, โดย ประชาไท, 31 สิงหาคม 2565. สืบค้นจาก https://prachatai.com/journal/2022/08/100305

[185]จาก *ตรวจค้นหอพักย่านรามคำแหง - คุมตัว 3 นักกิจกรรมนักศึกษามลายู อ้างเหตุความมั่นคงช่วง APEC*, โดย ประชาไท, 16 พฤศจิกายน 2565. สืบค้นจาก https://prachatai.com/journal/2022/11/101434

[186]จาก หนังสือกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน ภาค 4 ส่วนหน้าฯ. งานเดิม.

[187]จาก *เปิดภาพสุดท้าย ผู้ใหญ่บ้าน เจรจาผู้เห็นต่างให้มอบตัว ก่อนร่วมภารกิจตรวจค้น แล้วถูกยิงเสียชีวิต*, โดย ข่าวสด, 8 พฤศจิกายน 2565. สืบค้นจาก https://www.khaosod.co.th/around-thailand/news_7354815

[188]จาก *ตำรวจแจงปมขอตรวจ DNA ทารก - นักสิทธิโวย "ละเมิดเด็ก"*, โดย สำนักข่าวอิศรา, 12 ตุลาคม 2565. สืบค้นจาก https://www.isranews.org/article/south-news/other-news/112781

[189]จาก *แม่ทัพภาคสี่ยุติแผนขุดศพ 'ยาห์รี ดือเลาะ' หลังครอบครัวคัดค้าน*, โดย Benar News, 12 ธันวาคม 2565. สืบค้นจาก https://www.benarnews.org/thai/news/th-deep-south-insurgent-corpse-12122022133957.html

[190]จาก รายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน ที่ 83 - 84/2565 เรื่อง สิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกายและสิทธิเด็ก กรณีเจ้าหน้าที่ของรัฐบังคับตรวจเก็บตัวอย่างสารพันธุกรรม.

[191]มาตรา 112 ผู้ใดหมิ่นประมาท ดูหมิ่นหรือแสดงความอาฆาตมาดร้ายพระมหากษัตริย์ พระราชินี รัชทายาท หรือผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สามปีถึงสิบห้าปี.

[192]จาก หนังสือสำนักงานศาลยุติธรรม ที่ ศย 016/19260 ลงวันที่ 29 พฤศจิกายน 2565 เรื่อง จัดส่งข้อมูลเพื่อประกอบการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2565.

[193]ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชนเป็นองค์กรเอกชนที่ให้คำแนะนำและคำปรึกษาเบื้องต้นแก่ประชาชนในกรณีที่ถูกเรียกตัวหรือกักตัว และการบันทึกข้อมูลการละเมิดสิทธิมนุษยชนในประเทศไทย รวมถึงการเผยแพร่ความรู้ในเรื่องกฎหมายและการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมเพื่อให้สอดคล้องกับหลักกฎหมายระหว่างประเทศ.

[194]จาก *สถิติผู้ถูกดำเนินคดีมาตรา 112 "หมิ่นประมาทกษัตริย์" ปี 2563 - 65*, โดย ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน, 9 ธันวาคม 2565. สืบค้นจาก https://tlhr2014.com/archives/23983

[195]จาก *สถิติคดีมาตรา 112 ที่ศาลมีคำพิพากษา*, โดย admin010 ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน, 13 ธันวาคม 2565. สืบค้นจาก https://tlhr2014.com/archives/46268

[196]มาตรา 116 ผู้ใดกระทำให้ปรากฏแก่ประชาชนด้วยวาจา หนังสือหรือวิธีอื่นใดอันมิใช่เป็นการกระทำภายในความมุ่งหมายแห่งรัฐธรรมนูญ หรือมิใช่เพื่อแสดงความคิดเห็นหรือติชมโดยสุจริต

(1) เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในกฎหมายแผ่นดินหรือรัฐบาล โดยใช้กำลังข่มขืนใจ หรือใช้กำลังประทุษร้าย

(2) เพื่อให้เกิดความปั่นป่วนหรือกระด้างกระเดื่องในหมู่ประชาชนถึงขนาดที่จะก่อความไม่สงบขึ้นในราชอาณาจักร หรือ

(3) เพื่อให้ประชาชนล่วงละเมิดกฎหมายแผ่นดิน ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินเจ็ดปี.

[197]จาก *"ป่านทะลุฟ้า" เข้ามอบตัวตามหมายจับคดี ม.116 "แน่งน้อย" กล่าวหาโพสต์ชวนชุมนุมทะลุฟ้า*, โดย admin010 ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน, 12 มกราคม 2565. สืบค้นจาก https://tlhr2014.com/archives/39510

[198]จาก *ตร. แจ้ง ม.112-116 ต่อ 5 ประชาชน-1 เยาวชน เหตุทำโพลล์ความเดือดร้อนขบวนเสด็จ ศาลรับฝากขัง เรียกเงินประกันรวม 1,020,000 บาท ภายใต้เงื่อนไข*, โดย admin23 ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน, 10 มีนาคม 2565. สืบค้นจาก https://tlhr2014.com/archives/41224

[199]จาก ประกาศกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม เรื่อง ขั้นตอนการแจ้งเตือน การระงับการทำให้แพร่หลายของข้อมูลคอมพิวเตอร์ และการนำข้อมูลคอมพิวเตอร์ออกจากระบบคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2565. (2565, 26 ตุลาคม). *ราชกิจจานุเบกษา, 139*(ตอนพิเศษ 254 ง), 57 - 68.

[200]มาตรา 14(3) ผู้ใดกระทำความผิดนำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ใด ๆ อันเป็นความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งราชอาณาจักรหรือความผิดเกี่ยวกับการก่อการร้ายตามประมวลกฎหมายอาญาที่ระบุไว้ดังต่อไปนี้ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ.

[201]จาก *จับ-แจ้งข้อหา "บก.ฟ้าเดียวกัน" เผยแพร่หนังสือสภาความมั่นคง ให้สันติบาลสืบประวัติ "ทูตรัศม์"-สั่งผู้ว่าฯ ระดมจัดกิจกรรมแสดงความจงรักภักดี*, admin010 ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน, 5 กรกฎาคม 2565. สืบค้นจาก https://tlhr2014.com/archives/45418

[202]จาก *ศาลสั่งปิดเพลง 'ปฏิรูป' R.A.D. อ้าง หยาบคาย ไม่สร้างสรรค์ มีข้อความกระทบความมั่นคงของรัฐ*, โดย ประชาไท, 7 กรกฎาคม 2565. สืบค้นจาก https://prachatai.com/journal/2022/07/99411

[203]จาก *15.00 น. ศูนย์ทนายได้รับรายงานว่า มีเยาวชนอายุ 18 ปีในจังหวัดกระบี่ ถูก ตร. ควบคุมตัวไปพูดคุยที่ศาลากลางกระบี่ เพราะแชร์โพสต์ข้อความเกี่ยวกับสถาบันกษัตริย์ โดยไม่มีหมายจับหรือหมายเรียก สุดท้ายยังไม่มีการแจ้งข้อหาใด จนท. ระบุเป็นเพียงการพูดคุยตักเตือน* [Twitter], โดย ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน [TLHR], 16 สิงหาคม 2565. สืบค้นจาก https://twitter.com/TLHR2014/status/1559470144321044480

[204]ประเทศไทยได้ตอบรับข้อเสนอแนะที่เกี่ยวข้องกับเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและเสรีภาพของสื่อมวลชน อาทิ การรับรองว่ากฎหมายและนโยบายจะสอดคล้องกับปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน พันธกรณีระหว่างประเทศ และมาตรฐานสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ การรับรองว่าการใช้เสรีภาพจะไม่ถูกจำกัดโดยกฎหมายความมั่นคงปลอดภัยทางไซเบอร์และประมวลกฎหมายอาญา การส่งเสริมและคุ้มครองตลอดจนปรับปรุงสถานการณ์สิทธิมนุษยชนทั้งในภาวะปกติและในสถานการณ์ฉุกเฉิน การรับรองพื้นที่ในการใช้เสรีภาพของภาคประชาสังคม นักปกป้องสิทธิมนุษยชน เยาวชน นักกฎหมาย สื่อมวลชน นักวิชาการ รวมถึงความปลอดภัยของผู้สื่อข่าว การปรับปรุงขีดความสามารถของเจ้าหน้าที่ตำรวจ เจ้าหน้าที่ด้านความมั่นคง และหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายให้เคารพเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น.

[205]จาก *การลงทะเบียนรับปลอกแขนสื่อมวลชนชุดใหม่,* โดย สมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย, 27 มิถุนายน 2565. สืบค้นจาก https://tja.or.th/view/activities/media-movements/1339745

[206]จาก *6 องค์กรสื่อ ถก ผบช.น. แจงใช้ "ปลอกแขนใหม่" ย้ำเสรีภาพในพื้นที่ชุมนุม*, โดย ฐานเศรษฐกิจ มัลติมีเดีย, 14 มิถุนายน 2565. สืบค้นจาก https://www.thansettakij.com/politics/528806

[207]จาก *จนท. พยายามจับ-ค้นตัวสื่ออิสระ*, โดย ประชาไท, 24 มิถุนายน 2565. สืบค้นจาก https://prachatai.com/journal/2022/06/99034

[208]จาก *รัฐทำเกินกว่าเหตุ!? : สำรวจ "การประณาม" เจ้าหน้าที่-รัฐ สกัดม็อบต้านเอเปค ขัดหลัดสากลชัด?*, โดย มติชน, 19 พฤศจิกายน 2565. สืบค้นจาก https://www.matichonweekly.com/hot-news/article_627581

[209]ครม. มีมติเห็นชอบร่างกฎหมายเมื่อวันที่ 11 มกราคม 2565 ปัจจุบันอยู่ระหว่างการพิจารณาของสภาผู้แทนราษฎร สมัยสามัญประจำปีครั้งที่สอง.

[210]จาก *สรุปกรณี #หลวงปู่แสง จากข้อสงสัยพระละเมิดธรรมวินัยถึงคำถามต่อการทำงานของสื่อมวลชน*, โดย The Matter, 17 มิถุนายน 2565. สืบค้นจาก https://thematter.co/brief/175056/175056

[211]จาก *เมื่อสื่อไทยอยู่ในภวังค์ข่าว "ดาราสาวแตงโม",* โดย สภาการสื่อมวลชนแห่งชาติ, 28 มิถุนายน 2565. สืบค้นจาก https://www.presscouncil.or.th/7277

[212]จาก *สรุป! กสทช. แค่เตือน 'ทีวีดิจิทัล 8 แห่ง' กรณีหนองบัวลำภู เพิ่มเงื่อนไขห้ามทำผิดซ้ำ*, โดย สำนักข่าวอิศรา, 12 ตุลาคม 2565. สืบค้นจาก https://www.isranews.org/article/isranews-news/112754-inves09-328.html และ

จาก *'กสทช.-กสม.' เตือนสื่อมวลชนเสนอข่าว-ภาพกราดยิง 'ฝ่าฝืนจริยธรรม-ละเมิด กม.'*, โดย สำนักข่าวอิศรา, 12 ตุลาคม 2565. สืบค้นจาก https://www.isranews.org/article/isranews/112633-news-47.html

[213]จาก รายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน ที่ 11 - 13/2565 เรื่อง สิทธิและความเสมอภาคทางเพศ อันเกี่ยวเนื่องกับศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ กรณีกล่าวอ้างว่าสื่อมวลชนนำเสนอข่าวสารโดยใช้ถ้อยคำที่กระทบต่ออัตลักษณ์ของกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ.

[214]จาก รายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน ที่ 93 - 101/2565 เรื่อง สิทธิในกระบวนการยุติธรรม อันเกี่ยวเนื่องกับสิทธิของบุคคลในเกียรติยศ ชื่อเสียง และความเป็นอยู่ส่วนตัว กรณีการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจและสื่อมวลชนโดยละเมิดสิทธิของผู้ต้องหา ผู้เสียหาย และผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสนอข่าวต่อสาธารณะ.

[215]จาก รายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน ที่ 86 - 88/2565 เรื่อง เสรีภาพในการชุมนุม อันเกี่ยวเนื่องกับเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น สิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย และสิทธิในกระบวนการยุติธรรม กรณีการสลายการชุมนุมของเครือข่ายจะนะรักษ์ถิ่น.

[216]ข้อ 11 มาตรการเพื่อมิให้มีการบิดเบือนข้อมูลข่าวสารอันทำให้เกิดความเข้าใจผิดในสถานการณ์ฉุกเฉิน การเสนอข่าวหรือการทำให้แพร่หลายซึ่งหนังสือ สิ่งพิมพ์ หรือสื่ออื่นใดที่มีข้อความอันทำให้ประชาชนเกิดความหวาดกลัวหรือเจตนาบิดเบือนข้อมูลข่าวสารทำให้เกิดความเข้าใจผิดในสถานการณ์ฉุกเฉินจนกระทบต่อความมั่นคงของรัฐ หรือความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชนทั่วราชอาณาจักรนั้นเป็นความผิดตามมาตรา 9 (3) แห่ง พ.ร.ก. การบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548.

[217]จาก รายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน ที่ 42/2565 เรื่อง เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น อันเกี่ยวเนื่องกับเสรีภาพในการเสนอข่าวสาร กรณีกล่าวอ้างว่าข้อกำหนดออกตามความในมาตรา 9 แห่งพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 กระทบต่อการเสนอข่าวสารและการแสดงความคิดเห็นของประชาชนและสื่อมวลชน.

[218]มาตรา 35 บุคคลซึ่งประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนย่อมมีเสรีภาพในการเสนอข่าวสารหรือการแสดงความคิดเห็นตามจริยธรรมแห่งวิชาชีพ

การสั่งปิดกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนอื่นเพื่อลิดรอนเสรีภาพตามวรรคหนึ่ง จะกระทำมิได้

การให้นำข่าวสารหรือข้อความใด ๆ ที่ผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนจัดทำขึ้นไปให้เจ้าหน้าที่ตรวจก่อนนำไปโฆษณาในหนังสือพิมพ์หรือสื่อใด ๆ จะกระทำมิได้ เว้นแต่จะกระทำในระหว่างเวลาที่ประเทศอยู่ในภาวะสงคราม

เจ้าของกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนอื่นต้องเป็นบุคคลสัญชาติไทย

การให้เงินหรือทรัพย์สินอื่นเพื่ออุดหนุนกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนอื่นของเอกชนรัฐจะกระทำมิได้ หน่วยงานของรัฐที่ใช้จ่ายเงินหรือทรัพย์สินให้สื่อมวลชนไม่ว่าเพื่อประโยชน์ในการโฆษณาหรือประชาสัมพันธ์ หรือเพื่อการอื่นใดในทำนองเดียวกันต้องเปิดเผยรายละเอียดให้คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินทราบตามระยะเวลาที่กำหนดและประกาศให้ประชาชนทราบด้วย

เจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งปฏิบัติหน้าที่สื่อมวลชนย่อมมีเสรีภาพตามวรรคหนึ่ง แต่ให้คำนึงถึงวัตถุประสงค์และภารกิจของหน่วยงานที่ตนสังกัดอยู่ด้วย.

[219]ประเทศไทยได้ตอบรับข้อเสนอแนะที่เกี่ยวข้องกับเสรีภาพของสื่อมวลชน โดยจะส่งเสริมและคุ้มครองเสรีภาพของสื่อมวลชน และรับรองความปลอดภัยให้กับผู้สื่อข่าวในขณะปฏิบัติงาน.

[220]จาก รายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน ที่ 86 - 88/2565. งานเดิม.

[221]จาก ผลการติดตามการดำเนินการตามรายงานผลการตรวจสอบ ที่ 70 - 71/2563 เรื่อง สิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว เกียรติยศและชื่อเสียงของบุคคล กรณีกล่าวอ้างว่าสื่อโทรทัศน์บันทึกภาพและเสียงของบุคคลพร้อมนำไปเผยแพร่ต่อสาธารณะโดยไม่ได้รับอนุญาต ทำให้ได้รับความเสียหาย.

[222]จาก รายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน ที่ 195/2564 เรื่อง เสรีภาพในการรวมกันเป็นสมาคม สหกรณ์ สหภาพ องค์กรชุมชน หรือหมู่คณะอื่น กรณีกล่าวอ้างว่าการเสนอร่างกฎหมายไม่สอดคล้องกับขั้นตอนที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 และพระราชบัญญัติหลักเกณฑ์การจัดร่างกฎหมายและการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย พ.ศ. 2562 และร่างกฎหมายมีเนื้อหาจำกัดเสรีภาพในการดำเนินงานขององค์กรเอกชน และ

จาก รายงานข้อเสนอแนะ ที่ 6/2564 เรื่อง ข้อเสนอแนะในการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายเพื่อให้สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชน กรณีร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการดำเนินงานขององค์กรที่ไม่แสวงหารายได้หรือกำไรมาแบ่งปันกัน พ.ศ. .... .

[223]จาก *กระทรวง พม. เปิดเวทีรับฟังความคิดเห็น (ร่าง) พ.ร.บ. 'การดำเนินกิจกรรมขององค์กรไม่แสวงหากำไร พ.ศ. ....' ครั้งแรก ภาคประชาชนระดมเสียงค้านไม่เห็นด้วยให้ยกเลิก พ.ร.บ. ทั้งฉบับ*, โดย สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน, 30 มีนาคม 2565. สืบค้นจาก https://web.codi.or.th/20220217-31382/

[224]จาก *พ.ร.บ. เอ็นจีโอ : ร่างกฎหมายที่ถูกมองว่าจำกัดสิทธิภาคประชาสังคม*, โดย BBC News, 22 มีนาคม 2565. สืบค้นจาก https://www.bbc.com/thai/thailand-60872014

[225]จาก *เดินหน้าปรับแก้กฎหมายลาคลอดจ่ายครบ 98 วัน หนุนคุณภาพชีวิตแรงงานสตรี*, โดย ไทยรัฐออนไลน์, 10 มีนาคม 2565. สืบค้นจาก https://www.thairath.co.th/news/politic/2337561

[226]จาก หนังสือกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน ที่ รง 0509/10098 ลงวันที่ 7 ธันวาคม 2565 เรื่อง ขอส่งข้อมูลเพื่อประกอบจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย.

[227]จาก *นโยบายประกันสังคม ปรับสิทธิประโยชน์-ตั้งธนาคารแรงงาน-รพ. เฉพาะกลุ่ม*, โดย ประชาชาติธุรกิจ, 7 พฤศจิกายน 2565. สืบค้นจาก https://www.prachachat.net/csr-hr/news-1111461

[228]จาก *ศธ.-แรงงาน พัฒนาทักษะผู้เรียนแรงงาน ส่งเสริมมีงานทำ สร้างรายได้*, โดย กรุงเทพธุรกิจ, 19 มกราคม 2565. สืบค้นจาก https://www.bangkokbiznews.com/social/983400

[229]จาก *ก. แรงงานสรุปผลโครงการช่วย SMEs รัฐอัดเม็ดเงินกว่า 2.6 หมื่นล้าน จ้างงาน 1.6 แสนคน*, โดย สยามรัฐ, 8 กุมภาพันธ์ 2565. สืบค้นจาก https://siamrath.co.th/n/320744

[230]จาก *กสทช. จับมือกระทรวงแรงงาน สร้างความรู้กลุ่มด้อยโอกาส-พิการ สู่สังคมดิจิทัล*, โดย ผู้จัดการออนไลน์, 8 เมษายน 2565. สืบค้นจาก https://mgronline.com/cyberbiz/detail/9650000034152

[231]จาก *อธิบดีกรมการจัดหางาน ยัน มีตำแหน่งรองรับนักศึกษาจบใหม่เกือบ 3 แสนอัตรา*, โดย มติชน, วันที่ 19 พฤษภาคม 2565. สืบค้นจาก https://www.matichon.co.th/local/quality-life/news_3352199

[232]จาก ประกาศคณะกรรมการค่าจ้าง เรื่อง อัตราค่าจ้างขั้นต่ำ (ฉบับที่ 11). (2565, 19 กันยายน). *ราชกิจจานุเบกษา*, *139*(ตอนพิเศษ 221 ง), 4 - 5.

[233]จาก *ระบบเตือนภัยด้านแรงงาน ประจำเดือนพฤศจิกายน 2565* (น. 23), โดย กองเศรษฐกิจการแรงงาน สำนักงานปลัดกระทรวงแรงงาน, 8 ธันวาคม 2565. สืบค้นจาก http://warning.mol.go.th/uploadFile/pdf/pdf-2022-12-07-1670404350.pdf

[234]จาก *รัฐบาลช่วยลูกจ้างเดอะวันประกันภัย รับเงินสงเคราะห์เพิ่มกว่า 2 ล้านบาท*, โดย สำนักข่าวอินโฟเควสท์, 11 เมษายน 2565. สืบค้นจาก https://www.ryt9.com/s/prg/3313888

[235]จาก *รมว. แรงงาน สั่ง กสร. ดูแลสิทธิลูกจ้าง Shopee ถูกเลิกจ้าง*, โดย ฐานเศรษฐกิจ, 15 มิถุนายน 2565. สืบค้นจาก https://www.thansettakij.com/general-news/528882

[236]จาก *ประกันสังคม รับลูก รมว. แรงงาน เข้าช่วยเหลือ พนง. 'โพสต์ทูเดย์' ถูกเลิกจ้างแล้ว*, โดย มติชน, 20 มิถุนายน 2565. สืบค้นจาก https://www.matichon.co.th/local/news_3410399

[237]จาก *ลูกจ้าง JSL ขอบคุณ รมว. แรงงาน ช่วยเหลือจนได้ค่าชดเชยครบแล้ว*, โดย สำนักข่าวไทย, 31 สิงหาคม 2565. สืบค้นจาก https://tna.mcot.net/social-1008336

[238]จาก *ดารุมะ ซูชิ ลอยแพลูกจ้าง 27 สาขา กระทรวงแรงงานคุ้มครองค่าชดเชย*, โดย ประชาชาติธุรกิจ, 20 มิถุนายน 2565. สืบค้นจาก https://www.prachachat.net/csr-hr/news-959166

[239]จาก *เศรษฐกิจไทยฟุบหนัก! 13 บริษัทฯ ห้างร้านทยอยเจ๊ง แห่ปิดตัวเป็นตำนานเพียงชั่วข้ามคืน*, โดย ไทยเอสเอ็มอีเซ็นเตอร์, 27 กรกฎาคม 2565. สืบค้นจาก www.thaismescenter.com/เศรษฐกิจไทยฟุบหนัก-13-บริษัทฯห้างร้านทยอยเจ๊ง-แห่ปิดตัวเป็นตำนานเพียงชั่วข้ามคืน/

[240]จาก รายงานผลการตรวจสอบที่ 44/2565 เรื่อง สิทธิแรงงาน กรณีกล่าวอ้างว่าลูกจ้างหญิงตั้งครรภ์และคนพิการถูกเลิกจ้างในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) โดยไม่เป็นธรรมและกระทบต่อเด็กแรกเกิด.

[241]จาก รายงานผลการตรวจสอบที่ 102/2565 เรื่อง สิทธิแรงงาน กรณีกล่าวอ้างว่านายจ้างเอกชนเลิกจ้างโดยไม่เป็นธรรม.

[242]จาก ประกาศกระทรวงแรงงาน เรื่อง ให้ข้อพิพาทแรงงานที่ตกลงกันไม่ได้เข้าสู่การชี้ขาดของคณะกรรมการแรงงานสัมพันธ์และห้ามนายจ้างปิดงานหรือลูกจ้างนัดหยุดงานในระหว่างประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินตามกฎหมายว่าด้วยการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน. (2563, 8 พฤษภาคม). *ราชกิจานุเบกษา, 137*(ตอนพิเศษ 110 ง), 2.

[243]จาก หนังสือกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน ที่ รง 0509/10098 ลงวันที่ 7 ธันวาคม 2565 เรื่อง ขอส่งข้อมูลเพื่อประกอบการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย.

[244]จาก คำร้องที่ 53 - 54/2565 เรื่อง การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมอันเกี่ยวเนื่องกับเสรีภาพในการประกอบอาชีพ กรณีกล่าวอ้างว่า บริษัทเอกชนกำหนดเงื่อนไขให้ผู้สมัครงานตรวจเชื้อเอชไอวีก่อนรับเข้าปฏิบัติงาน

จาก คำร้องที่ 72/2565 เรื่อง การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมอันเกี่ยวเนื่องกับเสรีภาพในการประกอบอาชีพ กรณีกล่าวอ้างว่า บริษัทเอกชนกำหนดเงื่อนไขให้ผู้สมัครงานตรวจเชื้อเอชไอวีก่อนรับเข้าปฏิบัติงาน

จาก คำร้องที่ 89/2565 เรื่อง การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม กรณีกล่าวอ้างว่าโรงพยาบาลเอกชนกำหนดเงื่อนไขให้ผู้สมัครงานตรวจเชื้อเอชไอวีก่อนรับเข้าปฏิบัติงาน

จาก คำร้องที่ 190/2565 การปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม อันเกี่ยวเนื่องกับสิทธิและเสรีภาพในการประกอบอาชีพ กรณีกล่าวอ้างว่าบริษัทเอกชนให้ผู้สมัครงานตรวจหาเชื้อเอชไอวีก่อนเข้ารับทำงาน และ

จาก คำร้องที่ 176/2565 เรื่อง การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม กรณีกล่าวอ้างว่าโรงพยาบาลแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร ให้บริการตรวจเลือดหาเชื้อเอชไอวีก่อนเข้าทำงาน.

[245]จาก รายงานผลการตรวจสอบที่ 112 - 113/2565 เรื่อง การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมอันเกี่ยวเนื่องกับเสรีภาพในการประกอบอาชีพ กรณีกล่าวอ้างว่าบริษัทเอกชนกำหนดเงื่อนไขให้ผู้สมัครงานตรวจเชื้อเอชไอวีก่อนรับเข้าปฏิบัติงาน และ

จาก รายงานผลการตรวจสอบที่ 146/2565 เรื่อง การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม กรณีกล่าวอ้างว่าโรงพยาบาลเอกชนกำหนดเงื่อนไขให้ผู้สมัครงานตรวจเชื้อเอชไอวีก่อนรับเข้าปฏิบัติงาน.

[246]จาก รายงานผลการตรวจสอบที่ 111/2565 เรื่อง การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม กรณีกล่าวอ้างว่ามหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งกำหนดเงื่อนไขไม่จ่ายเงินสวัสดิการเกี่ยวกับการรักษาพยาบาลให้กับพนักงานผู้ป่วยโรคเอดส์และโรคอื่น ๆ ตามข้อ 21 (2) ของระเบียบมหาวิทยาลัยฯ ว่าด้วยเงินสวัสดิการเกี่ยวกับการรักษาพยาบาล พ.ศ. 2564.

[247]รัฐภาคีรับรองสิทธิของทุกคนในการทำงาน.

[248]รัฐภาคีรับรองสิทธิของทุกคนในมาตรฐานการครองชีพที่เพียงพอสำหรับตนเองและครอบครัว ซึ่งรวมถึงอาหาร เครื่องนุ่งห่ม และที่อยู่อาศัยที่เพียงพอ และสภาพการครองชีพที่เหมาะสม.

[249]จาก รายงานผลการตรวจสอบ ที่ 86 - 88/2564 การเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม อันเกี่ยวเนื่องกับเสรีภาพในการประกอบอาชีพ กรณีกล่าวอ้างว่าบริษัทเอกชนให้ผู้สมัครงานตรวจหาเชื้อเอชไอวีก่อนรับเข้าทำงาน.

[250]จาก หนังสือกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน ที่ รง 0509/10098 ลงวันที่ 7 ธันวาคม 2565 เรื่อง ขอส่งข้อมูลเพื่อประกอบการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย.

[251]จาก *แรงงานนอกระบบ สวัสดิการยามชราและการออม*, โดย สราวุธ ไพฑูรย์พงษ์ และอุษณีย์ ศรีจันทร์, 13 ธันวาคม 2565. สืบค้นจาก https://tdri.or.th/2022/03/informal-sector-workers-welfare/

[252]จาก *สถานการณ์ด้านแรงงานไตรมาส 3 ปี 2565 (กรกฎาคม - กันยายน 2565)* (บทสรุปผู้บริหาร),โดย สำนักงานปลัดกระทรวงแรงงาน, 4 มกราคม 2565. สืบค้นจาก https://www.mol.go.th/wp-content/uploads/sites/2/2022/12/situationTrimas3-2565.pdf

[253]จาก *การสำรวจแรงงานนอกระบบ พ.ศ. 2565* (น. v), โดย สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 4 มกราคม 2566. สืบค้นจาก https://www.nso.go.th/sites/2014/DocLib13/ด้านสังคม/สาขาแรงงาน/Informal_work_force/2565/summary_65.pdf

[254]จาก *'แรงงานนอกกระบบ' จี้ถามรัฐ ข้าวของแพงแต่ค่าแรงถูก จะอยู่รอดอย่างไร*, โดย ประชาไท, 19 ตุลาคม 2565. สืบค้นจาก https://prachatai.com/journal/2022/10/101039

[255]จาก *'ธรรมธีร์' ไทยสร้างไทย ผุดไอเดียตั้งสหภาพแรงงาน Gig Worker รับมือ ศก. ผันผวน*, โดย กรุงเทพธุรกิจ, 22 สิงหาคม 2565. สืบค้นจาก https://www.bangkokbiznews.com/.../business_finance/1022294

[256]จาก *ไรเดอร์ 'Grab' มหาสารคาม 'อยู่ไม่ไหว' ร้องบริษัทเพิ่มค่ารอบจาก 17 - 19 บาท ให้เท่ากับจังหวัดใกล้เคียง*, โดย ประชาไท, 12 พฤษภาคม 2565. สืบค้นจาก https://prachatai.com/journal/2022/05/98567

[257]จาก *ไรเดอร์ Grab มหาสารคาม ปิดรับงานประท้วง ขอค่ารอบเริ่มต้น 20 บาทต่อรอบ*, โดย ประชาไท, 14 สิงหาคม 2565. สืบค้นจาก https://prachatai.com/journal/2022/08/100034

[258]จาก *ครม. ไฟเขียวต่ออายุแรงงานต่างด้าว 3 สัญชาติ อีก 2 ปี,* โดย มติชน, 15 มีนาคม 2565. สืบค้นจาก https://www.matichon.co.th/local/news_3234319

[259]จาก *กระทรวงแรงงานปลดล็อคต่างด้าว 4 สัญชาติทำงานได้ ยื่น Name List ผ่านทางระบบออนไลน์,* โดย แนวหน้า, 2 สิงหาคม 2565. สืบค้นจาก https://www.naewna.com/local/670585

[260]จาก *คลายมาตรการนำเข้าแรงงานต่างด้าว ใช้ผล ATK วัคซีนครบ ไม่ต้องกักตัว*, โดย ประชาชาติธุรกิจ, 18 พฤษภาคม 2565. สืบค้นจาก https://www.prachachat.net/csr-hr/news-933758

[261]จาก *กระทรวงแรงงานปรับมาตรการนำเข้าแรงงานต่างด้าว หลัง ศบค. เปิดประเทศเต็มรูปแบบ มีผล 1 มิ.ย. 65 เป็นต้นไป*, โดย สำนักบริหารแรงงานต่างด้าว, 3 มิถุนายน 2565. สืบค้นจาก https://www.doe.go.th/prd/alien/news/param/site/152/cat/7/sub/0/ pull/detail/view/detail/object_id/59089

[262]จาก *สถิติแรงงานรายเดือน กันยายน 2565* (น. 11), โดย สำนักงานปลัดกระทรวงแรงงาน, 14 ธันวาคม 2565. สืบค้นจาก https://www.mol.go.th/wp-content/uploads/sites/2/2022/11/StatisticsLabourSeptember2565For2Nov2565.pdf

[263]จาก *สถิติแรงงานรายเดือนพฤศจิกายน 2564* (น. 11), โดย ศูนย์วิจัยและนวัตกรรมแรงงาน สำนักงานปลัดกระทรวงแรงงาน, 2565. สืบค้นจาก https://www.mol.go.th/wp-content/uploads/sites/2/2022/01/statistics_November2564.pdf

[264]จาก *สถิติแรงงานประจำปี 2562* (น. 85), โดย สำนักงานปลัดกระทรวงแรงงาน, 2564. สืบค้นจาก https://www.mol.go.th/wp-content/uploads/sites/2/2021/01/สถิติแรงงานประจำปี-2562-ฉบับเพิ่ม-ISBN.pdf

[265]จาก *สภาผู้ส่งสินค้าทางเรือ กังวลปัญหาขาดแคลนแรงงานอาจกระทบส่งออกปี 65*, โดย TNN ONLINE, 11 มกราคม 2565. สืบค้นจาก https://www.tnnthailand.com/news/wealth/101692/

[266]จาก *'วิกฤตขาดแคลนแรงงาน' คลื่นลูกใหม่ซัด ศก. ไทย จมหาย,* โดย มติชน, 18 กรกฎาคม 2565. สืบค้นจาก https://www.matichon.co.th/economy/news_3458762

[267]จาก *ไทยป่วน ขาดแรงงาน 1 ล้าน 'ก่อสร้าง' ระส่ำขาด 3 - 4 แสนคน อัดฉีด 'ค่าแรง-โอที' จูงใจ,* โดย มติชน, 8 กรกฎาคม 2565. สืบค้นจาก https://www.matichon.co.th/economy/news_3442848

[268]จาก *เร่งนำเข้าแรงงานรับ เศรษฐกิจฟื้น หอการค้าชี้อุตสาหกรรมขาดอีก 5 แสน*, โดย ประชาชาติธุรกิจ, 13 กรกฎาคม 2565. สืบค้นจาก https://www.prachachat.net/economy/news-979402

[269]จาก *องค์กรสิทธิแรงงานข้ามชาติเรียกร้องแก้ปัญหาการขึ้นทะเบียนแรงงานข้ามชาติขั้นตอนซับซ้อน เปิดช่องเรียกผลประโยชน์*, โดย ประชาไท, 16 สิงหาคม 2565. สืบค้นจาก https://prachatai.com/journal/2022/08/100057

[270]จาก *เปราะบาง-ตกหล่น-เข้าไม่ถึง ถอดบทเรียน "แรงงานข้ามชาติ" ช่วงโควิด-19*, โดย กรุงเทพธุรกิจ, 14 มิถุนายน 2565. สืบค้นจาก https://www.bangkokbiznews.com/news/1009895

[271]จาก *แรงงานพม่า 102 คน ร้องเรียนกรมสวัสดิการฯ สมุทรปราการ ถูกโรงงานเลิกจ้างกะทันหัน ไร้เงินชดเชย*, โดย ประชาไท, 26 เมษายน 2565. สืบค้นจาก https://prachatai.com/journal/2022/04/98332

[272]จาก *ร้องเรียน กมธ. แรงงาน กรณีแรงงานกัมพูชาถูกนายจ้างหักเงินจ่ายส่วยให้ตำรวจ ที่ จ.ระยอง,* โดย ประชาไท, 7 สิงหาคม 2565. สืบค้นจาก https://prachatai.com/journal/2022/08/99912

[273]จาก *นายจ้างรับเหมาโครงการรัฐ 'เบี้ยวค่าแรง' ศาลแรงงาน สั่ง จ่ายเงินคืน 'แรงงานข้ามชาติ'*, โดย ประชาไท, 25 พฤศจิกายน 2565. สืบค้นจาก https://prachatai.com/journal/2022/11/101591

[274]จาก หนังสือกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน ที่ รง 0509/10098 ลงวันที่ 7 ธันวาคม 2565 เรื่อง ขอส่งข้อมูลเพื่อประกอบการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย.

[275]จาก สถิติข้อมูลเรื่องร้องเรียนแรงงานต่างด้าว สำนักงานประกันสังคม, (กองนโยบายและแผนงาน (งานแผน), การสื่อสารส่วนบุคคล, 6 ธันวาคม 2565).

[276]จาก รายงานผลการตรวจสอบ ที่ 154/2565 เรื่อง การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม กรณีกล่าวอ้างว่าระเบียบกระทรวงแรงงานกำหนดคุณสมบัติผู้มีสิทธิเลือกตั้งกรรมการในคณะกรรมการประกันสังคม โดยไม่คำนึงถึงหลักการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสีย.

[277]จาก *กระทรวงแรงงานปลดล็อคต่างด้าว 4 สัญชาติทำงานได้ ยื่น Name List ผ่านทางระบบออนไลน์,* โดย หนังสือพิมพ์แนวหน้า, 2 สิงหาคม 2565. สืบค้นจาก https://www.naewna.com/local/670585

[278]จาก หนังสือสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข ที่ สธ 0210.05/27748 ลงวันที่ 1 ธันวาคม 2565 เรื่อง ข้อมูลประกอบการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2565, โดย สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข, 2565, นนทบุรี: สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข.

[279]จาก *คสช. เห็นชอบ 2 มติสมัชชาฯ คุ้มครองสิทธิ 'แรงงานข้ามชาติ-เด็กไร้รัฐไร้สัญชาติ' มุ่งปกป้องสุขภาพคนไทย และพลิกฟื้นเศรษฐกิจ,* โดย Hfocus เจาะลึกระบบสุขภาพ, 16 สิงหาคม 2565. สืบค้นจาก https://www.hfocus.org/content/2022/07/25486

[280]จาก เอกสารภาคผนวก: การเข้าถึงสิทธิด้านสุขภาพกลุ่มแรงงานข้ามชาติ (น. 19), ใน *มติสมัชชาสุขภาพเฉพาะประเด็นว่าด้วย การเข้าถึงสิทธิด้านสุขภาพกลุ่มแรงงานข้ามชาติ เมื่อวันที่*

8 มิถุนายน 2565, โดย สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ, 2565. สืบค้นจาก https://www.samatcha.org/file/2c04ae87-4db1-46ca-912c-7f6455f2f689/preview

[281]จาก เอกสารภาคผนวก: การเข้าถึงสิทธิด้านสุขภาพกลุ่มแรงงานข้ามชาติ (น. 32), ใน *มติสมัชชาสุขภาพเฉพาะประเด็นว่าด้วย การเข้าถึงสิทธิด้านสุขภาพกลุ่มแรงงานข้ามชาติ เมื่อวันที่ 8 มิถุนายน 2565*, โดย สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ, 2565. สืบค้นจาก https://www.samatcha.org/file/2c04ae87-4db1-46ca-912c-7f6455f2f689/preview

[282]จาก เอกสารหลัก: การเข้าถึงสิทธิด้านสุขภาพกลุ่มแรงงานข้ามชาติ (น. 7), ใน *มติสมัชชาสุขภาพเฉพาะประเด็นว่าด้วย การเข้าถึงสิทธิด้านสุขภาพกลุ่มแรงงานข้ามชาติ เมื่อวันที่ 8 มิถุนายน 2565*, โดย สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ, 2565. สืบค้นจาก https://www.samatcha.org/file/ba5501aa-212e-4a06-bdac-2f32101b3e95/preview

[283]จาก ภาคผนวก: การเข้าถึงสิทธิด้านสุขภาพกลุ่มแรงงานข้ามชาติ (น. 21 - 22), ใน *มติสมัชชาสุขภาพเฉพาะประเด็นว่าด้วย การเข้าถึงสิทธิด้านสุขภาพกลุ่มแรงงานข้ามชาติ เมื่อวันที่ 8 มิถุนายน 2565*, โดย สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ, 2565. สืบค้นจาก https://www.samatcha.org/file/2c04ae87-4db1-46ca-912c-7f6455f2f689/preview

[284]จาก *รายงานสรุปการประชุมของเวทีเสวนา "มาตรฐานสากลว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม กับผลกระทบของโรคโควิด 19 ต่อกลุ่มผู้เปราะบางในประเทศไทย" เมื่อวันที่ 25 สิงหาคม 2564 กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ,* โดย สำนักเฝ้าระวังและประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชน สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, 2564, กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ.

[285]จาก *สรุปงานสัมมนาเรื่อง "แนวทางในการจัดบริการด้านสุขภาพ การเข้าถึงหลักประกันทางสุขภาพ และแนวทางในการช่วยเหลือเยียวยาสำหรับกลุ่มประชากรข้ามชาติ : บทเรียนจากช่วงวิกฤติสุขภาพในช่วงการระบาดของโรคโควิด-19"* จัดโดย มูลนิธิแอ็คชั่นเอด ประเทศไทย ร่วมกับ เครือข่ายองค์กรด้านประชากรข้ามชาติ มูลนิธิเพื่อสิทธิมนุษยชนและการพัฒนา สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล และมูลนิธิศุภนิมิตแห่งประเทศไทย เมื่อวันที่ 13 มิถุนายน 2565 ณ โรงแรมไฮแอทรีเจนซี่ กรุงเทพฯ, โดย สำนักเฝ้าระวังและประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชน สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, 2565, กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ.

[286]จาก *รายงานการประชุมคณะกรรมการกองทุนหลักประกันสุขภาพคนต่างด้าวและแรงงานต่างด้าว ครั้งที่ 1/2565 เมื่อวันที่ 27 มกราคม 2565*, โดย คณะกรรมการกองทุนหลักประกันสุขภาพคนต่างด้าวและแรงงานต่างด้าว, 2565, นนทบุรี: สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข.

[287]จาก *ข้อมูลการประเมินสุขภาพจิตคนไทย* [Dashboard], โดย กรมสุขภาพจิต, 7 ธันวาคม 2565. สืบค้นจาก https://checkin.dmh.go.th/dashboards/dash01

[288]จาก *ข้อมูลการประเมินสุขภาพจิตคนไทย* [Dashboard], โดย กรมสุขภาพจิต, 23 พฤศจิกายน 2565. สืบค้นจาก https://checkin.dmh.go.th/dashboards/dash01

[289]จาก หนังสือโรงพยาบาลจิตเวชขอนแก่นราชนครินทร์ ด่วนที่สุด ที่ สธ 0835.19/3681 ลงวันที่ 30 พฤศจิกายน 2565 เรื่อง ส่งข้อมูลเพื่อประกอบการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี พ.ศ. 2565, โดย โรงพยาบาลจิตเวชขอนแก่นราชนครินทร์, 2565, ขอนแก่น: โรงพยาบาลจิตเวชขอนแก่นราชนครินทร์.

[290]จาก *4 ปี ไทยพบวัยรุ่นฆ่าตัวตายเพิ่มสูงกว่าวัยทำงานถึง 4 เท่า*, โดย กรุงเทพธุรกิจ, 28 เมษายน 2565. สืบค้นจาก https://www.bangkokbiznews.com/social/1001472

[291]จาก *ข้อมูลการประเมินสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่น อายุไม่เกิน 18 ปี* [Dashboard], โดย กรมสุขภาพจิต, 23 พฤศจิกายน 2565. สืบค้นจาก https://checkin.dmh.go.th/dashboards/dash07

[292]จาก *ไขคำตอบ! ทำไมสถิติการ "'ฆ่าตัวตาย'" ในวัยรุ่นทั่วโลกถึงสูงขึ้น?,* โดย กรุงเทพธุรกิจ, 10 กันยายน 2565. สืบค้นจาก https://www.bangkokbiznews.com/health/social/1025931

[293]จาก *ผู้ป่วยทั้งหมดที่ได้รับการรักษาด้วยยากัญชาทางการแพทย์แผนปัจจุบัน ปีงบประมาณ 2565* [กลุ่มรายงานมาตรฐาน], โดย กระทรวงสาธารณสุข, 1 สิงหาคม 2565. สืบค้นจาก https://hdcservice.moph.go.th/hdc/reports/ report.php? source=pformated/format1.php&cat_id=2908c586a168578a2c4aee3ab13963c9&id=af55086b69a60b4f8814baf6f9501760

[294]จาก *ร้อยละของจำนวนผู้ป่วยที่ได้รับยากัญชาทางการแพทย์แผนไทย ปีงบประมาณ 2565* [กลุ่มรายงานมาตรฐาน], โดย กระทรวงสาธารณสุข, 1 สิงหาคม 2565. สืบค้นจาก https://hdcservice.moph.go.th/hdc/reports/report.php?source=pformated/format1.php& cat_id=2908c586a 168578a2c4aee3ab13963c9&id=61c1e6a35fe0520dd214947166b96aa3

[295]จาก *ผู้ป่วยทั้งหมดที่ได้รับการรักษาด้วยยากัญชาทางการแพทย์ ปีงบประมาณ 2565* [กลุ่มรายงานมาตรฐาน], โดย กระทรวงสาธารณสุข, 21 พฤศจิกายน 2565. สืบค้นจาก https://hdcservice.moph.go.th/hdc/reports/ report.php?source=pformated/format1.php&cat_id= 2908c586a168578a2c4aee3ab13963c9&id=fcd6840 32c7218d76edb3317604d14ac

[296]จาก ปลดล็อกกัญชา กัญชง และพืชกระท่อม: เงื่อนไข และผลต่อเศรษฐกิจชุมชน, *รายงานสุขภาพคนไทย* (น.42 - 43), โดย สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล, 9 ธันวาคม 2565. สืบค้นจาก https://www.thaihealthreport.com/ file_book/10-2565-2.pdf

[297]จาก ข้อมูลและความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิด้านสุขภาพของประชาชน นำเสนอ สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, ใน *การประชุมหารือเรื่องสิทธิด้านสุขภาพกับสถานการณ์การใช้กัญชา*

ในประเทศไทย เมื่อวันที่ 5 สิงหาคม 2565, โดย มานิต ศรีสุรภานนท์, 2565, กรุงเทพฯ: ราชวิทยาลัยจิตแพทย์แห่งประเทศไทย.

[298]จาก *สมาคมจิตแพทย์ เผยแพร่ผลกระทบของกัญชาต่อสมองเด็ก*, โดย กระทรวงสาธารณสุข, 15 กรกฎาคม 2565. สืบค้นจาก https://www.medcannabis.go.th/activity/สมาคมจิตแพทย์%20เผยแผร่%20ผลกระทบของกัญชาต่อสมองเด็ก

[299]จาก *ผู้ป่วยที่มีความผิดปกติจากการใช้กัญชา Poisoning:Cannabis (derivatives) ผู้ป่วยนอก ปีงบประมาณ 2565* [กลุ่มรายงานมาตรฐาน], โดย กระทรวงสาธารณสุข, 9 ธันวาคม 2565. สืบค้นจาก https://hdcservice.moph.go.th/hdc/reports/ report.php?source= pformated/ format1.php&cat_id=491672679818600345 dc1833920051b2&id=679a3edb953dd352b33638181cfd5d22

[300]จาก *"ชัชชาติ" เผยข้อมูล รพ. สังกัด กทม. พบผู้ป่วยใช้กัญชามากเกินเสียชีวิต 1 ราย*, โดย Hfocus เจาะลึกระบบสุขภาพ, 14 มิถุนายน 2565. สืบค้นจาก https://www.hfocus.org/content/2022/06/25295

[301]จาก *รายงานผู้ป่วยเด็กที่มีอาการป่วยจากกัญชา*, โดย ราชวิทยาลัยกุมารแพทย์แห่งประเทศไทยและสมาคมกุมารแพทย์แห่งประเทศไทย, 11 กรกฎาคม 2565. สืบค้นจาก https://www.thaipediatrics.org/?p=1647

[302]จาก *พริตตี้สาวเกือบสู่ขิต ถูกหามเข้า ICU หลังรับบราวนี่มากิน ไม่รู้ว่าผสมกัญชา*, โดย ไทยรัฐออนไลน์, 22 กรกฎาคม 2565. สืบค้นจาก https://www.thairath.co.th/news/society/2452418

[303]จาก *5 นักเรียนสูบกัญชา พบตำรวจแล้วแค่ตักเตือนปล่อยตัว อนุทินฉุนจี้เอาผิด ผอ.*, โดย ไทยรัฐออนไลน์, 28 กันยายน 2565. สืบค้นจาก https://www.thairath.co.th/news/local/2511562

[304]จาก *แชร์ว่อน "นักเรียนสูบกัญชา" ตำรวจตรวจสอบพบหลักฐานและอุปกรณ์ตามภาพจริง*, โดย ไทยรัฐออนไลน์, 16 พฤศจิกายน 2565. สืบค้นจาก https://www.thairath.co.th/news/crime/2554648

[305]จาก ข้อเสนอแนะที่ 6/2565 เรื่อง ข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน รวมทั้งข้อเสนอแนะในการแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบ หรือคำสั่ง กรณีสิทธิด้านสุขภาพและสิทธิเด็กในสถานการณ์การใช้กัญชาในประเทศไทย.

[306]แหล่งเดิม.

[307]แหล่งเดิม.

[308]แหล่งเดิม.

[309]From Global monitoring of school closures caused by COVID-19 (Thailand), in *COVID-19 Education Response*, by Unesco Institute for Statistics, 29 December 2022. Retrieved from https://covid19.uis.unesco.org/global-monitoring-school-closures-covid19/country-dashboard/

[310]จาก *รายงานใหม่ชี้เด็กในเกือบทุกประเทศเผชิญการเรียนรู้ถดถอยเนื่องจากโควิด-19* [ข่าวประชาสัมพันธ์], โดย Unicef Thailand, 5 เมษายน 2565. สืบค้นจาก https://www.unicef.org/thailand/th/press-releases/รายงานใหม่ชี้เด็กในเกือบทุกประเทศเผชิญการเรียนรู้ถดถอยเนื่องจากโควิด-19

[311]จาก *รายงานฉบับสมบูรณ์โครงการพัฒนาระบบฐานข้อมูลแบบออนไลน์และการขยายผลการสำรวจสถานะความพร้อมในการเข้าสู่ระบบการศึกษาของเด็กปฐมวัยสำหรับประเทศไทย* (น. 139 - 146), โดย สถาบันวิจัยเพื่อการประเมินและออกแบบนโยบาย มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย, 29 ธันวาคม 2565. สืบค้นจาก https://research.eef.or.th/wp-content/uploads/2022/07/Report-SRS4_compressed.pdf

[312]จาก *กสศ. จัดเสวนา "ภาวะฉุกเฉินทางการเรียนรู้หลังโควิด-19 แนวทางฟื้นฟูรับเปิดเทอมใหม่"*, โดย The Reporters, 31 ตุลาคม 2565. สืบค้นจาก https://www.thereporters.co/knowledge/3110221552/

[313]จาก *ประกาศมาตรการเปิดเรียน Onsite ปลอดภัย อยู่ได้กับโควิด19 ในสถานศึกษา เตรียมความพร้อมการเปิดภาคเรียนที่ 1/2565* (น. 1), กรมอนามัย, 22 เมษายน 2565. สืบค้นจาก https://stopcovid.anamai.moph.go.th/attach/w774/f20220429113324_SPyd5tkRsx.pdf

[314]จาก *กางแผน ศธ. สกัดโควิด-19 รับเปิดเรียน 'ออนไซต์' รอบ 2 ปี!!*, โดย มติชน, 23 พฤษภาคม 2565. สืบค้นจาก https://www.matichonweekly.com/column/article_554719

[315]จาก *พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติกับการ 'กระจายอำนาจ' หนทางปลดล็อคความเหลื่อมล้ำการศึกษาไทย* [บทความ], โดย กองทุนความเสมอภาคเพื่อการศึกษา, 18 เมษายน 2565. สืบค้นจาก https://www.eef.or.th/article-national-education-act-and-decentralized-180422/

[316]จาก *รัฐบาลเผย ครม. ผ่านร่างกฎหมายแล้ว 152 ฉบับ*, โดย Workpoint today, 5 มกราคม 2565. สืบค้นจาก https://workpoint today.com/politics-law03/

[317]จาก รายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน ที่ 9/2565 เรื่อง สิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน กรณีกล่าวอ้างว่า การเปลี่ยนแปลงแก้ไขคู่มือการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานทำให้ขาดการมีส่วนร่วมของครอบครัวในการวัดและประเมินผลการจัดการศึกษา.

[318]จาก กสม. ชี้การประเมินและเทียบโอนผลการเรียนของโรงเรียนเอกชนแห่งหนึ่ง อันนำไปสู่การยกเลิกระเบียนแสดงผลการเรียนของเด็ก เป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน, ใน *แถลงข่าวเด่นประจำสัปดาห์ครั้งที่ 41/2565*, โดย สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, 24 พฤศจิกายน 2565. สืบค้นจาก https://www.nhrc.or.th/NHRCT-Work/Statements-Press-Releases-Open-Letters/Press-Releases/21898.aspx

[319]จาก *'บิ๊กตู่' ชี้เด็กหลุดระบบศึกษาต้องเป็นศูนย์ ห่วงความคิดเด็กไทย*, โดย เดลินิวส์ออนไลน์, 17 มกราคม 2565. สืบค้นจาก https://www.dailynews.co.th/news/673657/

[320]จาก *รายงานการประชุมรับฟังความคิดเห็นและข้อมูลสถานการณ์ด้านการศึกษาและสุขภาพของเด็กในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เมื่อวันที่ 17 สิงหาคม 2565 ณ ห้องประชุม Sciences Stone อุทยานวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ อ. หาดใหญ่ จ. สงขลา*, โดย สำนักเฝ้าระวังและประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชน สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, 2565, กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ.

[321]แหล่งเดิม.

[322]จาก *การประชุมชี้แจงการดำเนินงานโครงการจัดสรรเงินอุดหนุนนักเรียนยากจนพิเศษแบบมีเงื่อนไข (นักเรียนทุนเสมอภาค) และโครงการพัฒนาต้นแบบระบบสารสนเทศเพื่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ระยะนำร่อง ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 เมื่อวันที่ 27 ตุลาคม 2565 ผ่านระบบ Zoom Meetings*, โดย สำนักงานกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา, 2565, กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา.

[323]จาก *สถิติข้อมูล กยศ. ณ วันที่ 30 กันยายน 2565*, โดย สำนักงานกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา, 30 กันยายน 2565. สืบค้นจาก https://www.studentloan.or.th/th/statistics/1540900492

[324]จาก *รายงานการประชุมรับฟังความคิดเห็นและข้อมูลสถานการณ์ด้านการศึกษาและสุขภาพของเด็กในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ฯ*. งานเดิม.

[325]จาก *ไกล่เกลี่ยหนี้ กยศ. 8 – 11 ก.ย. 65 ที่อิมแพ็ค เมืองทองธานี* [ข่าวประชาสัมพันธ์], โดย กองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา, 6 กันยายน 2565. สืบค้นจาก https://www.studentloan.or.th/th/news/1662431838

[326]จาก *กยศ. พร้อมดำเนินการตามกฎหมายใหม่ ลูกหนี้ที่ถูกดำเนินคดีแล้วสามารถแปลงหนี้ใหม่ได้ทุกราย*, โดย กองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา, 29 ธันวาคม 2565. สืบค้นจาก https://www.studentloan.or.th/th/news/1672307916 และ

จาก พระราชบัญญัติกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา พ.ศ. 2560 มาตรา 44. (2560, 27 มกราคม). *ราชกิจจานุเบกษา*, *134*(12 ก), 1 - 18.

[327]จาก *ชาวบ้านตำบลท่าแฝกและตำบลนางพญา บุกกระทรวงทรัพย์ฯ และกรมที่ดินทวงสิทธิ์ที่ดินทำกิน*, โดย สยามรัฐ, 25 มีนาคม 2565, สืบค้นจาก https://siamrath.co.th/n/334300

[328]จาก *ชาวกะเหรี่ยงสะเมิงย้ำค้านการประกาศทับพื้นที่ของชุมชนเผยจับตาเวทีรับฟัง 18 ต.ค.*, โดย สยามรัฐ, 21 ตุลาคม 2565, สืบค้นจาก https://siamrath.co.th/n/391681

[329]จาก *ชาวตาพระยาร้องสื่อแก้ปัญหาที่ดินทับซ้อนยันทำกินตั้งแต่บรรพบุรุษ*, โดย สยามรัฐ, 20 กุมภาพันธ์ 2565. สืบค้นจาก https://siamrath.co.th/n/317697

[330]จาก *"พีระพันธุ์" เคลียร์ 3 เคสความเดือดร้อนประชาชน*, โดย ฐานเศรษฐกิจ, 25 กันยายน 2565. สืบค้นจาก https://www.thansettakij.com/politics/539507

[331]จาก *ประชาชนชุมชนวัดใหม่ยายมอญร้อง กมธ. ที่ดินฯ สผ. ปมที่ดินทับซ้อน รฟท*, โดย สำนักเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 15 พฤศจิกายน 2565. สืบค้นจาก https://www.tpchannel.org/news/707

[332]จาก หนังสือสำนักงานคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ ด่วนที่สุด ที่ นร 1604.3/2824 ลงวันที่ 30 พฤศจิกายน 2565 เรื่อง ข้อมูลเพื่อประกอบการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2565.

[333]จาก *ครม. เห็นชอบแก้ปัญหา 15 ข้อตามข้อเรียกร้อง "พีมูฟ"*, โดย ไทยพีบีเอส, 20 กุมภาพันธ์ 2565. สืบค้นจาก https://news.thaipbs.or.th/content/312248

[334]ประกอบด้วย 9 หน่วยงาน ได้แก่ กรมป่าไม้ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง กรมพัฒนาที่ดิน กรมธนารักษ์ กรมที่ดิน กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กรมส่งเสริมสหกรณ์ และสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม.

[335]จาก *ครม. รับรองการปรับปรุงแผนที่แนวเขตที่ดินของรัฐแบบบูรณาการอีก 11 จังหวัด เร่งแก้เขตที่ดินรัฐทับซ้อนและรุกป่า*, โดย สำนักข่าว กรมประชาสัมพันธ์, 15 พฤศจิกายน 2565. สืบค้นจาก https://thainews.prd.go.th/th/news/detail/TCATG221122163225340

[336]จาก รายงานผลการตรวจสอบ ที่ 15/2565 เรื่อง สิทธิของบุคคลในทรัพย์สิน กรณีกล่าวอ้างว่าการออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงอาจทับซ้อนกับที่ดินทำกินของราษฎร.

[337]จาก รายงานผลการตรวจสอบ ที่ 50/2565 เรื่อง สิทธิของบุคคลในทรัพย์สิน กรณีกล่าวอ้างว่าหน่วยงานของรัฐดำเนินโครงการบรรเทาภัยแล้งและน้ำท่วมรุกล้ำที่ดินของประชาชน.

[338]จาก รายงานผลการตรวจสอบ ที่ 144/2565 เรื่อง สิทธิของบุคคลในทรัพย์สินอันเกี่ยวเนื่องกับสิทธิชุมชน กรณีกล่าวอ้างว่าแนวเขตปรับปรุงใหม่ของอุทยานแห่งชาติทับซ้อนที่ดินทำกินของราษฎร.

[339]จาก หนังสือสำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม ด่วนที่สุด ที่ ยธ 02106/12530 ลงวันที่ 14 ธันวาคม 2565 เรื่อง ข้อมูลเพื่อประกอบการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2565 (เพิ่มเติม).

[340]จาก *ศาลฎีกาสั่งรอลงอาญา 2 ปี 'แสงเดือน' เหยื่อทวงคืนผืนป่า*, โดย The Active, 30 กันยายน 2565. สืบค้นจาก https://theactive.net/news/politics-20220928/

[341]จาก *พีมูฟขยับ ยื่น 18 จังหวัด "ค้านออก กม. ลูก พรบ. อุทยานฯ-เสนอแก้ 3 กม. แม่"*, โดย สำนักข่าวสิ่งแวดล้อม, 27 พฤษภาคม 2565. สืบค้นจาก https://greennews.agency/?p=25509

[342]จาก ข้อเสนอแนะที่ 1/2565 เรื่อง ข้อเสนอแนะแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนเกี่ยวกับกฎหมายลำดับรองประกอบพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2562 และพระราชบัญญัติสงวนคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2562.

[343]จาก *ชาวอมก๋อย 8 หมู่บ้านประชุมค้านโครงการผันยวม แฉทีมจัดทำอีไอเอมั่วนิ่ม*

ชาวบ้านถูกอ้างชื่อใส่ในรายงาน, โดย สำนักข่าวชายขอบ, 30 มีนาคม 2565. สืบค้นจาก https://transbordernews.in.th/home/?p=30910

[344]จาก *ชาวบ้าน "เชียงคำ" ขึ้นป้ายค้านสร้างเขื่อนน้ำญวน ห้ามกรมชลเข้าพื้นที่-แฉอีไอเอฉบับลักไก่*, โดย สำนักข่าวชายขอบ, 10 เมษายน 2565. สืบค้นจาก https://transbordernews.in.th/home/?p=31160

[345]จาก *สนข. เร่งชง ครม. เคาะ 'แลนด์บริดจ์' ชุมพร-ระนอง สิ้นปีนี้,* โดย ไทยโพสต์, 16 พฤศจิกายน 2565. สืบค้นจาก https://www.thaipost.net/economy-news/262537/

[346]จาก *'แลนด์บริดจ์ชุมพร-ระนอง' ฤาแค่นักการเมืองต้องการ*, โดย ไทยโพสต์, 5 ธันวาคม 2565. สืบค้นจาก https://www.thaipost.net/general-news/276897/

[347]จาก *"หยุดโรงไฟฟ้าชีวมวลภาคใต้" เครือข่ายปาตานีแถลง*, โดย สำนักข่าวสิ่งแวดล้อม, 30 พฤศจิกายน 2565. สืบค้นจาก https://greennews.agency/?p=31666

[348]จาก *สผ. ยันจุดยืน "กำแพงกันคลื่นไม่ต้องทำ EIA" ชี้กลไกที่มีอยู่ดีพอแล้ว*, โดย สำนักข่าวสิ่งแวดล้อม, 20 ธันวาคม 2565. สืบค้นจาก https://greennews.agency/?p=31794

[349]จาก คำร้องที่ 36/2565 เรื่อง สิทธิชุมชน กรณีกล่าวอ้างว่า เทศบาลนครนนทบุรีรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในการจัดทำแผนโครงการยกระดับความสูงของถนนอย่างไม่เพียงพอ

จาก คำร้องที่ 73/2565 เรื่อง สิทธิชุมชน กรณีกล่าวอ้างว่าการดำเนินโครงการขุดลอกร่องน้ำสาธารณประโยชน์อ่าวกุ้ง (ท่าเล) จังหวัดภูเก็ต อาจกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และวิถีชีวิตชุมชน

จาก คำร้องที่ 125/2565 เรื่อง สิทธิชุมชน กรณีกล่าวอ้างว่า การดำเนินโครงการขุดลอกอ่าวปัตตานี ทำให้กระทบต่อวิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่นและทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

จาก คำร้องที่ 126/2565 เรื่อง สิทธิชุมชนอันเกี่ยวเนื่องกับสิทธิในสิ่งแวดล้อมที่ดี กรณีกล่าวอ้างว่าได้รับผลกระทบจากการประกอบกิจการเหมืองแร่และโรงไฟฟ้าแม่เมาะ และ

จาก คำร้องที่ 151/2565 เรื่อง สิทธิชุมชน กรณีขอให้ตรวจสอบการกำหนดเส้นเสียงในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากการดำเนินงานของสนามบินอู่ตะเภา จังหวัดระยอง.

[350]จาก รายงานผลการตรวจสอบ ที่ 152 - 153/2565 เรื่อง สิทธิชุมชนอันเกี่ยวเนื่องกับสิทธิของบุคคลในทรัพย์สิน กรณีกล่าวอ้างว่าโครงการก่อสร้างสะพานข้ามแม่น้ำเจ้าพระยาบริเวณแยกเกียกกาย ขาดการมีส่วนร่วมและกระทบต่อสภาพแวดล้อมและประชาชน.

[351]จาก รายงานผลการตรวจสอบ ที่ 49/2565 เรื่อง สิทธิชุมชน กรณีขอให้ตรวจสอบกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการสำรวจและออกแบบทางแยกต่างระดับจุดตัดทางหลวงหมายเลข 420 กับทางหลวงหมายเลข 401.

[352]จาก *เดินหน้าเหมืองแร่โปแตชอุดรธานี ชาวบ้านเตรียมคัดค้าน,* โดย The Active, 16 ตุลาคม 2565. สืบค้นจาก https://theactive.net/news/pollution-20221014/

[353]จาก *ประชาชน 8 หมู่บ้าน รวมตัวคัดค้านเหมืองแร่ฟลูออไรต์บ้านห้วยมะกอก จ.แม่ฮ่องสอน,* โดย ประชาไท, 10 กรกฎาคม 2565. สืบค้นจาก https://prachatai.com/journal/2022/06/99266

[354]จาก *ประชาชนในพื้นที่ 'ศรีบัวบาน' รวมตัวร้องผู้ว่าฯ คัดค้านโรงไฟฟ้าขยะ ลำพูน,* โดย ประชาไท, 20 พฤษภาคม 2565. สืบค้นจาก https://prachatai.com/journal/2022/05/98653

[355]จาก รายงานผลการตรวจสอบ ที่ 141/2563 เรื่อง สิทธิชุมชน กรณีขอให้ตรวจสอบกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในโครงการเหมืองแร่ถ่านหิน จังหวัดเชียงใหม่.

[356]จาก *'ชาวกะเบอะดิน' ชนะครั้งแรก หลังศาลปกครองคุ้มครองชั่วคราว 'คดีเหมืองแร่อมก๋อย',* โดย ประชาไท, 3 ตุลาคม 2565. สืบค้นจาก https://prachatai.com/journal/2022/10/100779

[357]จาก คำร้องที่ 104/2565 เรื่อง สิทธิชุมชน กรณีขอให้ตรวจสอบและคัดค้านการประกอบธุรกิจดูดทรายในแม่น้ำชี ในพื้นที่ตำบลท่าไห อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี

จาก คำร้องที่ 107/2565 เรื่อง สิทธิชุมชน กรณีขอให้ตรวจสอบการศึกษาผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม การอนุญาตให้ใช้พื้นที่ป่าและการรับคำขอประทานบัตรของโครงการเหมืองแร่หินอุตสาหกรรมในพื้นที่จังหวัดสตูล

จากคำร้องที่ 122/2565 เรื่องสิทธิชุมชนกรณีกล่าวอ้างว่า โครงการเหมืองแร่หินอุตสาหกรรมชนิดหินปูนและหินดินดานเพื่ออุตสาหกรรมปูนซีเมนต์จังหวัดสระบุรีกระทบต่อวิถีชีวิตของประชาชน และการดำเนินการขาดการมีส่วนร่วมอย่างทั่วถึง และ

จาก คำร้องที่ 124/2565 เรื่อง สิทธิชุมชน กรณีได้รับความเดือดร้อนจากการประกอบกิจการดูดทรายในคลองพุมดวง ตำบลท่ากระดาน อำเภอคีรีรัฐนิคม จังหวัดสุราษฎร์ธานี.

[358]จาก รายงานผลการตรวจสอบที่ 122/2565 เรื่อง สิทธิชุมชน และสิทธิในสิ่งแวดล้อมที่ดี กรณีกล่าวอ้างว่า ได้รับผลกระทบจากการดำเนินกิจการคลังน้ำมันเชื้อเพลิงในพื้นที่ตำบลแหลมใหญ่ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม.

[359]จาก หนังสือกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ด่วนที่สุด ที่ ยธ 0405/8617 ลงวันที่ 29 พฤศจิกายน 2565 เรื่อง แจ้งข้อมูลเพื่อประกอบการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของไทย ปี 2565.

[360]แหล่งเดิม.

[361]จาก *ส่องความท้าทาย แผนปฏิบัติการระดับชาติด้านธุรกิจและสิทธิมนุษยชน*, โดย THECITIZEN.PLUS, 30 สิงหาคม 2565. สืบค้นจาก https://thecitizen.plus/node/60758 และ

จาก *ภาคประชาชน ยื่นข้อเสนอ NAP 2 จี้ต้องมีแผนปฏิบัติ มีหน่วยงานรับผิดชอบ มีตัวชี้วัดชัดเจน*, โดย THECITIZEN.PLUS, 20 กันยายน 2565. สืบค้นจาก https://thecitizen.plus/node/62770

[362]จาก *กสร. จับมือกลุ่มธุรกิจ TCP ลงนามความร่วมมือ ยกระดับการบริหารแรงงานด้วย GLP*, โดย กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน, 30 พฤษภาคม 2565. สืบค้นจาก https://www.labour.go.th/index.php/62796-tcp-glp

[363]จาก หนังสือสำนักงานความร่วมมือพัฒนาเศรษฐกิจกับประเทศเพื่อนบ้าน (องค์การมหาชน) ที่ สพพ 810/2565 ลงวันที่ 8 ธันวาคม 2565 เรื่อง แจ้งข้อมูลเพื่อประกอบการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของไทย ปี 2565.

[364]จาก หนังสือสำนักงานคณะกรรมการนโยบายรัฐวิสาหกิจ ที่ กค 0803.1/6513 ลงวันที่ 29 ธันวาคม 2565 เรื่อง แจ้งข้อมูลเพื่อประกอบการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของไทย ปี 2565.

[365]จาก *"GCNT" จับมือ 4 พันธมิตร หนุนธุรกิจ เดินหน้าสิทธิมนุษยชน*, โดย กรุงเทพธุรกิจ, 15 สิงหาคม 2565. สืบค้นจาก https://www.bangkokbiznews.com/social/1019198

[366]จาก *ก.ล.ต. - คณะนิติศาสตร์ จุฬาฯ จัดสัมมนากลุ่มย่อยสร้างความเข้าใจการตรวจสอบสิทธิมนุษยชนอย่างรอบด้าน เพื่อร่วมหาแนวทางปฏิบัติของภาคธุรกิจ*, โดย RYT9, 1 ตุลาคม 2565. สืบค้นจาก https://www.ryt9.com/s/prg/3343723

[367]จาก *ไทยติดอันดับ 2 ของโลก "มีแรงงานข้ามชาติหญิงในธุรกิจก่อสร้าง"*, โดย The Active, 20 เมษายน 2565. สืบค้นจาก https://theactive.net/news/marginalpeople-20220410/

[368]จาก *กสม. ปิติกาญจน์ ร่วมกิจกรรมขับเคลื่อนงานธุรกิจกับสิทธิมนุษยชนในพื้นที่จังหวัดภูเก็ต*, โดย สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, 2565. สืบค้นจาก https://www.nhrc.or.th/News/Activity-News/21607.aspx

[369]จาก *กสม. ประชุมจัดทำกรอบมาตรฐานหลักสูตรธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน*, โดย สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, 1 กันยายน 2565. สืบค้นจาก www.nhrc.or.th/News/Activity-News/กสม-ประชุมจัดทำกรอบมาตรฐานหลักสูตรธุรกิจกับสิทธิมน.aspx

[370]จาก *กสม. ติงคลิปโฆษณาแพลตฟอร์มออนไลน์ ชี้ธุรกิจต้องรับผิดชอบสังคม-เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์*, โดย แนวหน้า, 9 พฤษภาคม 2565. สืบค้นจาก https://www.naewna.com/local/652431

[371]จาก รายงานผลการตรวจสอบ ที่ 102/2565 เรื่อง สิทธิแรงงาน กรณีกล่าวอ้างว่านายจ้างเอกชนเลิกจ้างโดยไม่เป็นธรรม.

[372]จาก คำร้องที่ 53 - 54/2565 เรื่องการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมอันเกี่ยวเนื่องกับเสรีภาพในการประกอบอาชีพ กรณีกล่าวอ้างว่าบริษัทเอกชนกำหนดเงื่อนไขให้ผู้สมัครงานที่ผ่านการคัดเลือกไปเข้ารับการตรวจหาเชื้อเอชไอวีก่อนเริ่มทำงาน

จาก คำร้องที่ 72/2565 เรื่อง การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมอันเกี่ยวเนื่องกับเสรีภาพในการประกอบอาชีพ กรณีกล่าวอ้างว่าบริษัทเอกชนกำหนดเงื่อนไขให้ผู้สมัครงานตรวจเชื้อเอชไอวีก่อนรับเข้าปฏิบัติงาน

จาก คำร้องที่ 89/2565 เรื่อง การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมอันเกี่ยวเนื่องกับเสรีภาพในการประกอบอาชีพ กรณีกล่าวอ้างว่าโรงพยาบาลแห่งหนึ่งบังคับให้ผู้สมัครงานตรวจเชื้อเอชไอวีและปฏิเสธการรับผู้ติดเชื้อเอชไอวีเข้าปฏิบัติงาน

จาก คำร้องที่ 190/2565 เรื่อง การปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมอันเกี่ยวเนื่องกับสิทธิและเสรีภาพในการประกอบอาชีพ กรณีกล่าวอ้างว่าบริษัทเอกชนให้ผู้สมัครงานตรวจหาเชื้อเอชไอวีก่อนเข้ารับทำงาน และ

จาก คำร้องที่ 176/2565 เรื่อง การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม กรณีกล่าวอ้างว่าโรงพยาบาลแห่งหนึ่ง ให้บริการตรวจเลือดหาเชื้อเอชไอวีก่อนเข้าทำงาน.

[373]จาก รายงานผลการตรวจสอบที่ 112 - 113/2565 เรื่อง การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมอันเกี่ยวเนื่องกับเสรีภาพในการประกอบอาชีพ กรณีกล่าวอ้างว่า บริษัทเอกชนกำหนดเงื่อนไขให้ผู้สมัครงานที่ผ่านการคัดเลือกไปเข้ารับการตรวจหาเชื้อเอชไอวีก่อนเริ่มทำงาน และ

จาก รายงานผลการตรวจสอบที่ 146/2565 เรื่อง การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม กรณีกล่าวอ้างว่าโรงพยาบาลเอกชนกำหนดเงื่อนไขให้ผู้สมัครงานตรวจเชื้อเอชไอวีก่อนรับเข้าปฏิบัติงาน.

[374]จาก *เผยผลตรวจสอบพบหลักฐานบ่งชี้อาจมีน้ำเค็มรั่วซึมจากเหมืองโปแตชที่ อ.ด่านขุนทด*, โดย ประชาไท, 18 กรกฎาคม 2565. สืบค้นจาก https://prachatai.com/journal/2022/06/99139

[375]จาก *น้ำมันดิบรั่วทะเลระยองเริ่มคลี่คลาย ปชช. แห่ลงทะเบียนเยียวยา-ทยอยฟ้องค่าเสียหาย*, โดย แนวหน้า, 4 เมษายน 2565. สืบค้นจาก https://www.naewna.com/local/632534

[376]จาก *กสม.- สสส. ถก 1 ปี หมิงตี้เคมิคอล หลังเพลิงสงบ ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและชุมชน*, โดย ประชาไท, 8 สิงหาคม 2565. สืบค้นจาก https://prachatai.com/journal/2022/07/99399

[377]จาก *กรรมการสิทธิฯ เตรียมจี้นายกฯ เร่งแก้ปัญหาที่ดิน ข้อพิพาทเอกชนกับชาวเลเกาะหลีเป๊ะ*, โดย ไทยโพสต์, 20 ธันวาคม 2565. สืบค้นจาก https://www.thaipost.net/general-news/284292/

[378]จาก *ศาลรับฟ้องหลังไต่สวนเกือบ 3 ปี กรณีฟาร์มไก่กล่าวหานักสิทธิมนุษยชนข้อหาหมิ่นประมาท*, โดย ประชาไท, 1 ธันวาคม 2565. สืบค้นจาก https://prachatai.com/journal/2022/09/100504

[379]จาก *ศาลปกครองสูงสุดยืนตามชั้นต้น 'ยกฟ้อง' คดี ปชช. ฟ้องหน่วยงานรัฐทำสัญญาซื้อไฟฟ้าเขื่อนไซยะบุรี*, โดย ประชาไท, 9 กันยายน 2565. สืบค้นจาก https://prachatai.com/journal/2022/08/100088

[380]จาก *นักสิ่งแวดล้อมติง กพช. เห็นชอบซื้อไฟฟ้าจากเขื่อนแม่น้ำโขงเพิ่ม เชื่อเพียงแอบอ้างสิงคโปร์แต่คนไทยอ่วม เหตุไฟฟ้าสำรองไทยท่วม*, โดย สำนักข่าวชายขอบ, 23 มีนาคม 2565. สืบค้นจาก https://transbordernews.in.th/home/?p=30884

[381]จาก *ค้านลงนามสัญญาซื้อไฟฟ้าเขื่อนปากแบง ชาวบ้านริมโขงทำหนังสือท้วงหวั่นผลกระทบอื้อ-แม่น้ำโขงช่วงเชียงรายถูกเขื่อนขนาบกลายเป็นอ่างเก็บน้ำ*, โดย สำนักข่าวชายขอบ, 30 พฤษภาคม 2565. สืบค้นจาก https://transbordernews.in.th/home/?p=31470

[382]จาก *สถิติประชากรทางการทะเบียนราษฎร (รายเดือน)*, โดย สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง, 13 ธันวาคม 2565. สืบค้นจาก https://stat.bora.dopa.go.th/stat/statnew/statMONTH/statmonth/#/displayData

[383]จาก *พม. ชูเงินอุดหนุนเด็ก 600 บ. -ศูนย์เลี้ยงเด็กทั่วถึง ช่วยกระตุ้นคนอยากมีลูก ชี้เกิดน้อยแต่ต้องมีคุณภาพ*, โดย มติชน, 15 กุมภาพันธ์ 2565. สืบค้นจาก https://www.matichon.co.th/local/quality-life/news_3185623

[384]จาก *เวทีสะท้อนปัญหาวันยุติความรุนแรงต่อเด็กและสตรีสากล เมื่อวันที่ 25 พฤศจิกายน 2565 ณ อาคารสโมสร บริษัท โทรคมนาคมแห่งชาติ จำกัด (มหาชน)*, โดย สมาพันธ์แรงงานรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์และคณะกรรมการสมานฉันท์แรงงานไทย, 2565, กรุงเทพฯ: สมาพันธ์แรงงานรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์และคณะกรรมการสมานฉันท์แรงงานไทย.

[385]แหล่งเดิม.

[386]จาก *พม. ชูเงินอุดหนุนเด็ก 600 บ. -ศูนย์เลี้ยงเด็กทั่วถึง ช่วยกระตุ้นคนอยากมีลูก ชี้เกิดน้อยแต่ต้องมีคุณภาพ*. งานเดิม.

[387]จาก *ขอความอนุเคราะห์ข้อมูลเพื่อประกอบการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2565*, โดย กรมกิจการเด็กและเยาวชน (การสื่อสารส่วนบุคคล, 9 ธันวาคม 2565).

[388]แหล่งเดิม.

[389]จาก *ผลสำรวจล่าสุดกรมอนามัย สอดคล้องผลวิจัย กสศ. พบ 1 ใน 4 เด็กปฐมวัยพัฒนาล่าช้า ชี้โจทย์สำคัญเปิดเทอมใหม่ 2/2565*, โดย กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา, 11 พฤศจิกายน 2565. สืบค้นจาก https://www.eef.or.th/news-tsqp-011122/

[390]จาก *'ศธ.' เปิดตัวศูนย์ 'MOE SAFETY CENTER' แจ้งเหตุสถานศึกษาไม่ปลอดภัยได้ถึง 4 ช่องทาง*, โดย ไทยโพสต์, 10 กุมภาพันธ์ 2565. สืบค้นจาก https://www.thaipost.net/all-news/82638/

[391]จาก *'ตรีนุช' ห่วงเด็กประถมโดดเข้าวงการพนันออนไลน์*, โดย ไทยโพสต์, 4 กรกฎาคม 2565. สืบค้นจาก https://www.thaipost.net/education-news/174019/?ldtag_cl=X1OKK1lBRV67ChM20VjYqQAA_oa

[392]จาก *ร้องครูลงโทษ "สั่งลุกนั่ง 200 ครั้ง" จนขาอักเสบติดเชื้อ ผ่าตัดพักนาน 2 เดือน*, โดย Nationtv, 30 สิงหาคม 2565. สืบค้นจาก https://www.nationtv.tv/news/region/378884858

[393]จาก *รายงานการประชุม เรื่อง สิทธิเด็กกับการศึกษา เมื่อวันที่ 27 ตุลาคม 2565 ณ ห้องประชุม 704 ชั้น 7 สำนักงาน กสม.*, โดย สำนักเฝ้าระวังและประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชน, 2565, กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ.

[394]จาก *ขอความอนุเคราะห์ข้อมูลเพื่อประกอบการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2565*, โดย สถาบันสุขภาพเด็กแห่งชาติมหาราชินี (การสื่อสารส่วนบุคคล, 25 พฤศจิกายน 2565).

[395]จาก *สะท้อนใจ!! เคส #เด็กตายในรถ เมื่อความรุนแรงในครอบครัว ไม่ใช่แค่เรื่องผัวเมีย*, โดย ผู้จัดการออนไลน์, 4 มกราคม 2565. สืบค้นจาก https://mgronline.com/live/detail/9650000000907

[396]จาก *ที่แท้ยายทำ น้องกอหญ้า 6 ขวบดับแผลเต็มตัว พ่อใจสลายรับศพเห็นสภาพลูก*, โดย Linetoday, 24 มิถุนายน 2565. สืบค้นจาก https://today.line.me/th/v2/article/DRvjeom?utm_source=copyshare

[397]จาก *แม่เดือดพาลูก 10 ขวบขึ้นโรงพัก ครูใช้แปรงลบกระดาน ฟาดจนหัวแตก*, โดย ข่าวสดออนไลน์, 10 มีนาคม 2565. สืบค้นจาก https://www.khaosod.co.th/around-thailand/news_6934864

[398]จาก *ถูกรุ่นน้องทำร้ายในโรงเรียน เลือดคั่งในสมองเสียชีวิต จ.น่าน*, โดย CH7, 31 พฤษภาคม 2565. สืบค้นจาก https://news.ch7.com/detail/572838

[399]จาก *แถลงการณ์คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เรื่อง การละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างร้ายแรง กรณีเหตุกราดยิงในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลอุทัยสวรรค์ อ.นากลาง จ.หนองบัวลำภู*, โดย สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, 6 ตุลาคม 2565. สืบค้นจาก https://www.nhrc.or.th/NHRCT-Work/Statements-Press-Releases-Open-Letters/Statements/21800.aspx

[400]จาก ข้อเสนอแนะที่ 4/2563 ข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน รวมทั้งข้อเสนอแนะในการแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบ หรือคำสั่ง กรณีปัญหาความรุนแรงทางเพศต่อเด็กนักเรียนโดยครูหรือบุคลากรทางการศึกษา.

[401]จาก หนังสือสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ด่วนที่สุด ที่ นร 0505/20594 ลงวันที่ 19 สิงหาคม 2565 เรื่อง รายงานผลการพิจารณาต่อข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนรวมทั้งข้อเสนอแนะในการแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย กฎระเบียบหรือคำสั่งกรณีปัญหาความรุนแรงทางเพศต่อเด็กนักเรียนโดยครูหรือบุคลากรทางการศึกษา.

[402]จาก *รัฐบาลเปิดตัวเว็บไซต์สำหรับช่วยเหลือและให้คำแนะนำในการแจ้งเหตุเรื่องล่วงละเมิดทางเพศต่อเด็กทางอินเทอร์เน็ต แก่เด็กและผู้ปกครอง www.คลิปหลุดทำไง.com หรือ www.help.ticac.org* [ข่าวทำเนียบรัฐบาล], โดย สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี, 16 สิงหาคม 2565. สืบค้นจาก https://www.thaigov.go.th/news/contents/details/58063

[403]จาก *แม่ใจสลาย! ปู่แท้ ๆ ย่ำยีลูกวัย 12 จนท้อง 8 เดือน ให้เงินครั้งละ 200 ครรภ์เป็นพิษต้องผ่าคลอด จนปลอดภัย ตร. จับปู่สอบ เปิดปากสารภาพ*, โดย ข่าวสดออนไลน์, 6 มกราคม 2565. สืบค้นจาก https://www.khaosod.co.th/around-thailand/news_6820189

[404]จาก *ครูพละหื่นสารภาพ ลวง ม. 2 ขืนใจ-ถ่ายคลิปจริง ผบช.ก. สั่งขยายผลปมทำแท้ง*, โดย ข่าวสดออนไลน์, 9 มีนาคม 2565. สืบค้นจาก https://www.khaosod.co.th/crime/news_6931743

[405]จาก *ศพดส. กับ ตร. ศรีราชา จับ "อาจารย์แบงค์ โมเดลลิ่ง" ลวงเด็กชายไปล่วงละเมิด*, โดย ไทยรัฐออนไลน์, 4 เมษายน 2565. สืบค้นจาก https://www.thairath.co.th/news/crime/2359556

[406]จาก *ช็อกสังคม ป.6 ข่มขืน ป.5 ในโรงเรียน ผอ. ห้ามเด็กบอกผู้ปกครอง บอกไม่ท้องหรอก*, โดย ไทยรัฐออนไลน์, 27 มิถุนายน 2565. สืบค้นจาก https://www.thairath.co.th/news/local/central/2429512

[407]จาก *แถลงการณ์คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) กรณีข่าวนักเรียนชายล่วงละเมิดทางเพศนักเรียนหญิงในสถานศึกษา,* โดย สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, 27 กันยายน 2565. สืบค้นจาก https://www.nhrc.or.th/NHRCT-Work/Statements-Press-Releases-Open-Letters/Statements/21753.aspx

[408]จาก *รายงานการประชุมสิทธิเด็กกับการศึกษาฯ*. งานเดิม.

[409]จัดทำขึ้นจากความร่วมมือระหว่างมูลนิธิเพื่อยุติการแสวงหาประโยชน์ทางเพศจากเด็ก (ECPAT) สืบค้นจาก องค์การตำรวจสากล (INTERPOL) และองค์การทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ โดยสำนักงานวิจัยอินโนเซ็นติ (UNICEF Innocenti) ปี 2565.

[410]จาก *9% ของเด็กไทย 12 - 17 ปี ถูกคุกคามทางเพศออนไลน์ ส่วนใหญ่เป็นคนที่รู้จัก,* โดย สำนักข่าวอิศรา, 25 กุมภาพันธ์ 2565. สืบค้นจาก https://www.isranews.org/article/isranews-scoop/106857-isranews-Thailand-a.html

[411]มาตรา 73 และมาตรา 74 ของพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 29) พ.ศ. 2565.

[412]ในคดีที่เด็กหรือเยาวชนต้องหาว่ากระทำความผิดอาญาซึ่งมีอัตราโทษอย่างสูงตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้จำคุกไม่เกินห้าปี ไม่ว่าจะมีโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตาม ถ้าปรากฏว่าเด็กหรือเยาวชนไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ หากเด็กหรือเยาวชนสำนึกในการกระทำก่อนฟ้องคดีเมื่อคำนึงถึงอายุ ประวัติ ความประพฤติ สติปัญญา การศึกษาอบรม สภาพร่างกาย สภาพจิต อาชีพฐานะ และเหตุแห่งการกระทำความผิดแล้ว หากผู้อำนวยการสถานพินิจพิจารณาเห็นว่าเด็กหรือเยาวชนนั้นอาจกลับตนเป็นคนดีได้โดยไม่ต้องฟ้อง ให้จัดทำ แผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูให้เด็กหรือเยาวชนปฏิบัติและหากจำเป็นเพื่อประโยชน์ในการคุ้มครองเด็กหรือเยาวชนอาจกำหนดให้บิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลหรือผู้แทนองค์การซึ่งเด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วยปฏิบัติด้วยก็ได้ทั้งนี้ เพื่อแก้ไขปรับเปลี่ยนความประพฤติของเด็กหรือเยาวชน บรรเทา ทดแทนหรือชดเชยความเสียหายแก่ผู้เสียหาย หรือเพื่อให้เกิดความปลอดภัยแก่ชุมชนและสังคม แล้วเสนอความเห็นประกอบแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูต่อพนักงานอัยการเพื่อพิจารณา โดยการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูดังกล่าวต้องได้รับความยินยอมจากเด็กหรือเยาวชนและผู้เสียหายด้วยหากคดีนั้นเป็นคดีที่มีผู้เสียหาย.

[413]จาก *เปิดสถิติเด็กไทยจมน้ำวันละ 2 คน สธ. ตั้งเป้าลดเหลือ 2.5 ต่อแสนประชากร ภายในปี' 70,* โดย มติชน, 3 มีนาคม 2565. สืบค้นจาก https://www.matichon.co.th/local/quality-life/news_3213190

[414]จาก *สถิติ "จมน้ำเสียชีวิต" 9 เดือนตาย 174 ราย ป้องกันอย่างไรไม่ให้เกิดซ้ำ,* โดย กรุงเทพธุรกิจ, 18 กันยายน 2565. สืบค้นจาก https://www.bangkokbiznews.com/health/public-health/1027477

[415]จาก *นายกฯ ห่วงเด็กจมน้ำ สั่งหน่วยงานท้องถิ่นหาทางป้องกันควบคุมพื้นที่เสี่ยง,* โดย ไทยโพสต์, 21 เมษายน 2565. สืบค้นจาก https://www.thaipost.net/general-news/127293/?fbclid

[416]จาก *ผลสำรวจชี้เด็กในจังหวัดชายแดนภาคใต้เผชิญปัญหาโภชนาการ ขาดภูมิคุ้มกันโรคและขาดทักษะเรียนรู้,* โดย ยูนิเซฟ ประเทศไทย, 2564. สืบค้นจาก https://www.unicef.org/thailand/th/press-releases/ผลสำรวจชี้เด็กในจังหวัดชายแดนภาคใต้เผชิญปัญหาโภชนาการ-ขาดภูมิคุ้มกันโรค

[417]จาก *รายงานการประชุมรับฟังความคิดเห็นและข้อมูลสถานการณ์ด้านการศึกษาและสุขภาพของเด็กในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เมื่อวันที่ 17 สิงหาคม 2565 ณ ห้องประชุม Sciences Stone อุทยานวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ อ. หาดใหญ่ จ. สงขลา,* โดย สำนักเฝ้าระวังและประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชน สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, 2565, สงขลา: สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ.

[418]แม้ว่า พ.ร.บ. ป้องกันและการแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น พ.ศ. 2559 กำหนดให้หญิงตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรต้องได้รับการศึกษาอย่างเหมาะสมและต่อเนื่อง แต่ยังมีเด็กจำนวนหนึ่งที่ตัดสินใจออกจากระบบการศึกษาเดิมเพื่อเข้าสู่ระบบการศึกษานอกโรงเรียน เนื่องจากต้องเผชิญกับปัญหาการถูกตีตราจากสังคม เพื่อน ครู และชุมชน.

[419]เช่น การจัดตั้งศูนย์พัฒนาทักษะด้านภาษาในพื้นที่ การจัดให้มีการสอนเสริมวิชาภาษาไทยให้แก่เด็กที่ขาดทักษะ และให้การช่วยเหลือด้านทุนการศึกษา และการผลักดันคุณภาพการศึกษาและทักษะด้านอาชีพให้แก่เด็กที่ศึกษาในสถาบันปอเนาะ.

[420]อาทิ ปัญหาภาวะทุพโภชนาการและพัฒนาการล่าช้าของเด็ก และปัญหาการได้รับวัคซีนไม่ครบตามเกณฑ์ ส่งผลให้เด็กเจ็บป่วยด้วยโรคที่สามารถป้องกันได้ด้วยวัคซีน เป็นต้น.

[421]ปัญหาโภชนาการ พัฒนาการล่าช้า การไม่ได้รับวัคซีนอย่างครบถ้วน และขาดภูมิคุ้มกันโรค.

[422]จาก *รายงานการประชุมรับฟังความคิดเห็นและข้อมูลสถานการณ์ด้านการศึกษาและสุขภาพของเด็กในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ฯ*. งานเดิม.

[423]โดยกำหนดให้หน่วยงานยื่นเสนอโครงการสรุปและรวบรวมข้อมูลส่ง ศอ.บต. ภายในวันที่ 10 ธันวาคม 2565 และห้วงเวลาการดำเนินการในเดือนมกราคม พ.ศ. 2566.

จาก *ขอส่งข้อมูลเพื่อประกอบการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2565*. โดย ศอ.บต. (การสื่อสารส่วนบุคคล, 9 ธันวาคม 2565).

[424]โครงการ School Health HERO : แอปพลิเคชัน "HERO" (Health And Educational Reintegrating Operation) ถูกพัฒนาขึ้นเพื่อเป็นแนวทางการเฝ้าระวังปัญหาสุขภาพจิตของเด็กและวัยรุ่น ผ่านคำถาม 9 ข้อ (9 symptoms หรือ 9S) คัดกรองอาการของเด็ก ได้แก่ ซนเกินไป ใจลอย รอคอยไม่ได้ หงุดหงิดง่าย ท้อแท้ เบื่อหน่าย ไม่อยากไปโรงเรียน ถูกเพื่อนแกล้ง แกล้งเพื่อนไม่มีเพื่อน.

[425]กำหนดให้รัฐภาคีดำเนินมาตรการที่เหมาะสมเพื่อลดการเสียชีวิตของทารกและเด็ก ต่อสู้กับโรคภัยและทุพโภชนาการ รวมทั้งที่อยู่ภายในขอบข่ายของการดูแลสุขภาพขั้นปฐม ซึ่งนอกเหนือจากวิธีการอื่นแล้วยังดำเนินการโดยการใช้เทคโนโลยีที่มีอยู่พร้อมแล้ว และการจัดหาอาหารที่ถูกหลักโภชนาการและน้ำดื่มที่สะอาดอย่างเพียงพอ ทั้งนี้ โดยพิจารณาถึงอันตรายและความเสี่ยงของมลภาวะแวดล้อม และประกันว่าทุกส่วนของสังคม โดยเฉพาะบิดามารดาและเด็กจะได้รับข้อมูล ข่าวสาร และเข้าถึงการศึกษาและการสนับสนุนให้ใช้ความรู้พื้นฐานในเรื่องโภชนาการและสุขภาพเด็ก ประโยชน์ของการเลี้ยงลูกด้วยนมมารดา อนามัยและสุขาภิบาล สภาพแวดล้อมและการป้องกันอุบัติเหตุ.

[426]จาก *สถิติผู้สูงอายุ สัญชาติไทย และ มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้าน ธันวาคม 2565,* โดย กรมกิจการผู้สูงอายุ, 12 ธันวาคม 2565. สืบค้นจาก https://www.dop.go.th/th/know/side/1/1/1159

[427]จาก *ปัญหาของผู้สูงอายุมีอะไรบ้าง,* โดย กรมกิจการผู้สูงอายุ, 29 ธันวาคม 2565. สืบค้นจาก https://www.dop.go.th/th/know/15/461

[428]จาก *น่าห่วง! ผู้สูงอายุ 12% อยู่คนเดียว อีก 21.1% อยู่ลำพังกับคู่สมรส ชี้สารพัดปัญหาสวัสดิการไม่เพียงพอ,* โดย Hfocus เจาะลึกระบบสุขภาพ, 17 ธันวาคม 2565. สืบค้นจาก https://www.hfocus.org/content/2022/08/25865

[429]จาก *เช็คสถานการณ์ทางประชากรสูงอายุไทย สำรวจโอกาสและความท้าทาย*, โดย มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย, 17 ธันวาคม 2565. สืบค้นจาก https://thaitgri.org/?p=40044

[430]จาก *เปิดข้อมูลผู้สูงอายุช่วงวัยไหนหากติดเชื้อโควิด-19 เสี่ยงเสียชีวิตสูง!,* โดย สำนักข่าว Hfocus เจาะลึกระบบสุขภาพ, 16 ธันวาคม 2565. สืบค้นจาก https://www.hfocus.org/content/2022/03/24644

[431]จาก *โควิด–19 กับระบบ LTC ในเขตเมือง*, โดย สำนักงานวิจัยและพัฒนากำลังคนด้านสุขภาพ, 10 มีนาคม 2565. สืบค้นจาก https://hrdo.org/โควิด-19-กับระบบ-ltc-ในเขตเมื/

[432]จาก *จับตาปี 2565 ไทยสู่ "สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์" เปลี่ยน "ภาระ" เป็น "พลัง"*, โดย ไทยรัฐออนไลน์, 16 ธันวาคม 2565. สืบค้นจาก https://www.thairath.co.th/news/local/2277535

[433]หมายถึง การกระทำหรือพฤติกรรมของบุคคลที่ปฏิบัติแล้วส่งผลดีต่อสุขภาพของบุคคลนั้น ๆ เอง (ร่างกาย จิตใจ และสังคม).

[434]ประกอบด้วย ด้านการบริโภคอาหาร ด้านการออกกำลังกาย ด้านการจัดการความเครียด ด้านการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อม และด้านการดูแลตนเองในภาวะเจ็บป่วยที่เกี่ยวข้องจำนวน 8 ข้อ.

[435]หมายถึง ผู้สูงอายุกลุ่มติดบ้านและกลุ่มติดเตียงได้รับการดูแลโดยบุคลากรสาธารณสุข ทีมสหวิชาชีพ ตามแผนการดูแลผู้สูงอายุรายบุคคล (Care Plan) ทุกสิทธิได้รับบริการตามชุดสิทธิประโยชน์.

[436]หมายถึง แบบการวางแผนการดูแลช่วยเหลือผู้สูงอายุ/ผู้มีภาวะพึ่งพิงจาก Care Manager ทีมผู้เชี่ยวชาญ ครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่โดยผู้สูงอายุ/ผู้มีภาวะพึ่งพิงสามารถรับรู้ถึงความช่วยเหลือทีมผู้ให้การช่วยเหลือที่เกี่ยวข้อง.

[437]หมายถึง การดำเนินงานส่งเสริม พัฒนา สนับสนุนฟื้นฟูและสร้างความเข้มแข็งให้กับภาคีเครือข่ายและชุมชนให้มีส่วนร่วมในการดูแลและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมผู้สูงอายุให้มีสุขภาพและคุณภาพชีวิตที่ดี มีอายุยืนยาว.

[438]หมายถึง การประเมินผู้สูงอายุและผู้มีภาวะพึ่งพิงตามกลุ่มศักยภาพตามความสามารถในการประกอบกิจวัตรประจำวัน (Barthes Activities of Daily Living : ADL) ทุกรายรอบ 9 เดือน และ 12 เดือน - ประเมินสุขภาพและคัดกรองกลุ่มอาการผู้สูงอายุ 9 ข้อ.

[439]หมายถึง การดำเนินงานส่งเสริม พัฒนา สนับสนุนฟื้นฟูและสร้างความเข้มแข็งให้กับภาคีเครือข่ายและชุมชนให้มีส่วนร่วมในการดูแลและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมผู้สูงอายุให้มีสุขภาพและคุณภาพชีวิตที่ดี มีอายุยืนยาว.

[440]จาก *รายละเอียดตัวชี้วัดกระทรวงสาธารณสุข ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565* (น. 21), โดย กองยุทธศาสตร์และแผนงาน สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข, 23 ธันวาคม 2565. สืบค้นจาก http://www.cmpo.moph.go.th/cmpo/index.php?option=com_attachments&task=download&id=224

[441]จาก *ร้อยละของผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงได้รับการดูแลตาม Care Plan ปีงบประมาณ 2565*, โดย กระทรวงสาธารณสุข กรมอนามัย, 31 มกราคม 2566. สืบค้นจาก http://dashboard/agedcareplan?year=2022

[442]จาก *ร้อยละของผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงได้รับการดูแลตาม Care Plan ปีงบประมาณ 2564*, โดย กระทรวงสาธารณสุข กรมอนามัย, 31 มกราคม 2566. สืบค้นจาก http://dashboard/agedcareplan?year=2021

[443]หมายถึง ระบบส่งเสริมสุขภาพป้องกันโรค ระบบดูแลรักษาระยะกลาง ระบบดูแลระยะยาว และระบบดูแลระยะท้ายของชีวิต.

[444]จาก *ผลการดำเนินงาน แผนงานบูรณาการเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับสังคมสูงวัย ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 (1 ตุลาคม 2564 - 30 กันยายน 2565)* (น. 14),โดย กองยุทธศาสตร์และแผนงาน กรมกิจการผู้สูงอายุ, 20 ธันวาคม 2565. สืบค้นจาก https://www.dop.go.th/download/implementation/th1667377041-1439_0.pdf

[445]จาก *จับตาปี 2565 ไทยสู่ "สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์" เปลี่ยน "ภาระ" เป็น "พลัง"*. งานเดิม.

[446]จาก *รัฐจัดการบำนาญสูงวัยต้องไม่กระทบวินัยการคลัง,* โดย ฐานเศรษฐกิจ, 17 ธันวาคม 2565. สืบค้นจาก https://www.thansettakij.com/economy/517345

[447]จาก *เสนอรัฐ กำหนด ระบบหลักประกันรายได้ผู้สูงอายุ เป็น "วาระแห่งชาติ",* โดย The Active, 16 ธันวาคม 2565. สืบค้นจาก https://theactive.net/news/welfare-20221516/

[448]จาก *ครม. ไฟเขียว! แผนปฏิบัติการด้านผู้สูงอายุ ระยะที่ 3 (พ.ศ. 2566 - 2580) รองรับ*

สังคมสูงวัยเชิงรุกทุกมิติ, โดย สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี, 25 ธันวาคม 2565. สืบค้นจาก https://www.thaigov.go.th/news/contents/details/54653

[449]จาก *สรุปข่าวการประชุมคณะรัฐมนตรี 26 เมษายน 2565* [ข่าวทำเนียบรัฐบาล], โดย สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี, 16 ธันวาคม 2565. สืบค้นจาก https://www.thaigov.go.th/news/contents/details/53945

[450]จาก *ครม. สั่งถอนฟ้อง-คืนเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุซ้ำซ้อน 28,345 ราย รวม 245 ล้าน*, โดย ฐานเศรษฐกิจออนไลน์, 23 สิงหาคม 2565. สืบค้นจาก https://www.thansettakij.com/economy/537629

[451]จาก รายงานผลการตรวจสอบ ที่ 120/2565 เรื่อง สิทธิผู้สูงอายุ กรณีกล่าวอ้างว่าได้รับเบี้ยผู้สูงอายุไม่ครบถ้วน.

[452]จาก หนังสือกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น ด่วนที่สุด ที่ มท 0810.6/18688 ลงวันที่ 8 ธันวาคม 2565 เรื่องแจ้งผลความคืบหน้าการดำเนินการตามข้อเสนอแนะมาตรการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิผู้สูงอายุ กรณีกล่าวอ้างว่าได้รับเบี้ยผู้สูงอายุไม่ครบถ้วน.

[453]จาก *ผลการดำเนินงาน แผนงานบูรณาการเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับสังคมสูงวัย ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565.* (1 ตุลาคม 2564 - 30 กันยายน 2565). หน้าเดิม.

[454]จาก *MOU การจ้างแรงงานผู้สูงอายุโดยภาคเอกชน น่าทำต่อ,* โดย มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 14 ธันวาคม 2565. สืบค้นจาก https://tdri.or.th/2022/04/mou-aging-worker/

[455]จาก หนังสือกรมการจัดหางาน ที่ รง 1308.4/92572 ลงวันที่ 6 ธันวาคม 2565 เรื่อง ข้อมูลเพื่อประกอบการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2565.

[456]จาก หนังสือกรมพัฒนาฝีมือแรงงาน ที่ รง 0405/09809 ลงวันที่ 1 ธันวาคม 2565 เรื่อง ข้อมูลผลการดำเนินงานพัฒนาฝีมือแรงงานให้กับผู้สูงอายุ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565.

[457]จาก *ผงะ! ศูนย์ดูแลคนชรา เถื่อนล่ามโซ่คนป่วย,* โดย PPTVOnline, 19 มกราคม 2565. สืบค้นจาก https://www.pptvhd36.com/news/สังคม/164792

[458]จาก *ผู้สูงวัยถูกหลอกบนเฟซบุ๊กกว่า 44%,* โดย สภาองค์กรของผู้บริโภค, 9 เมษายน 2565. สืบค้นจาก https://www.tcc.or.th/oldies/

[459]จาก *สุดเศร้า ยายวัย 70 ปี โดนชายผมเกรียนบุกห้องเช่า มีดจี้คอ ขืนใจ ขู่ซ้ำห้ามแจ้งความ*, โดย ข่าวสด, 24 เมษายน 2565. สืบค้นจาก https://www.khaosod.co.th/around-thailand/news_7014104

[460]จาก *สุดเวทนายายวัย 70 ปี ถูกทิ้งให้อยู่กับหมา เสื้อผ้าไม่ใส่สภาพผอมโซ (คลิป),* โดย ไทยรัฐออนไลน์, 9 มกราคม 2565. สืบค้นจาก https://www.thairath.co.th/news/local/south/2283702

[461]จาก *ผู้สูงวัยถูกหลอกบนเฟซบุ๊กกว่า 44%.* งานเดิม.

[462]จาก *รายงานข้อมูลสถานการณ์ด้านคนพิการในประเทศไทย ข้อมูล ณ วันที่ 30 กันยายน 2565* (น. 2 - 3), โดย กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ, 17 พฤศจิกายน 2565 . สืบค้นจาก https://www.dep.go.th/images/uploads/files/situation_sep65.pdf

[463]จาก *ส่องแผน 'สวัสดิการเบี้ยยังชีพคนพิการ' งบปี 64 เบิกจ่ายทะลุเป้า 107%*, โดย สำนักข่าวอิศรา, 18 กันยายน 2565. สืบค้นจาก https://www.isranews.org/article/isranews-scoop/105515-isranews_news-43.html

[464]จาก *ฟังเสียงสะท้อนคนพิการถึงภาครัฐ สิทธิ-สวัสดิการที่อยากได้เป็น 'ของขวัญปีใหม่ 65'*, โดย สำนักข่าวอิศรา, 2 มกราคม 2565. สืบค้นจาก https://www.isranews.org/article/isranews-scoop/105441-isranews_new_disable.html

[465]จาก หนังสือกรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ ด่วนที่สุด ที่ พม 0703/8251 ลงวันที่ 27 ธันวาคม 2565 เรื่อง ข้อมูลเพื่อประกอบการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2565.

[466]จาก *สธ. - คมนาคม ลงนามสนับสนุนอุปกรณ์ช่วยเหลือผู้พิการจากอุบัติเหตุทางถนน,* โดย โพสต์ทูเดย์, 23 มกราคม 2565. สืบค้นจาก https//:www.posttoday.com/social/general/671455

[467]จาก *รายงานสรุปผลการประชุมหารือเรื่อง "แนวทางในการขับเคลื่อนประเด็นด้านสิทธิมนุษยชนของคนพิการ" เมื่อวันที่ 10 มีนาคม 2565*, โดย สำนักเฝ้าระวังและประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชน, 2565, กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ.

[468]จาก *ซื้อมา 5 ล้าน แต่ไม่มีสายการบินแจ้งใช้ ทางลาดคนพิการขึ้นลงเครื่องบิน*, โดย ข่าวช่องวัน สามสิบเอ็ด, 30 มีนาคม 2565. สืบค้นจาก https://www.one31.net/news/detail/54165

[469]จาก *ฟังเสียงสะท้อนคนพิการถึงภาครัฐ สิทธิ-สวัสดิการที่อยากได้เป็น 'ของขวัญปีใหม่ 65'*. งานเดิม.

[470]แหล่งเดิม.

[471]จาก รายงานผลการตรวจสอบ ที่ 116/2565 เรื่อง การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมด้วยเหตุแห่งความพิการ กรณีกล่าวอ้างว่าสำนักงานขนส่งจังหวัดแห่งหนึ่งไม่อนุญาตให้ผู้พิการทางการเคลื่อนไหวทำใบอนุญาตขับรถยนต์สาธารณะ.

[472]จาก หนังสือกรมขนส่งทางบก ที่ คค 0415.6/17683 ลงวันที่ 9 ธันวาคม 2565 เรื่อง แจ้งผลการทดสอบเพื่อขอรับใบอนุญาตขับรถยนต์สาธารณะ.

[473]จาก *การกู้ยืมเงินเพื่อเป็นทุนประกอบอาชีพของคนพิการ* [อ้างอิงจากสถานะเฟซบุ๊ก], โดย กองทุนและส่งเสริมความเสมอภาคคนพิการ, 22 มีนาคม 2565. สืบค้นจาก https://www.facebook.com/depfund/posts/pfbid02XdFRTCZQQBwV2qs8LB1TzWrvmFyJYHRarDbQkUeTzJG59pmqTJD1ybz4aJpsEYXml

[474]จาก *"ออมสิน" สร้างโอกาสผู้พิการทางสายตา เข้าถึงแอป MyMo-ธุรกรรมการเงินอย่างเท่าเทียม,* โดย สยามรัฐออนไลน์, 18 กันยายน 2565. สืบค้นจาก https://siamrath.co.th/n/382477

[475]จาก *รายงานสรุปผลการประชุมหารือเรื่อง "แนวทางในการขับเคลื่อนประเด็นด้านสิทธิมนุษยชนของคนพิการ".* งานเดิม.

[476]จาก *"พาน้องกลับมาเรียน" โครงการสำคัญ ศธ. ตั้งเป้าพาเด็กหลุดระบบการศึกษา กลับเข้าเรียน 100%,* โดย สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 25 พฤศจิกายน 2565. สืบค้นจาก https://ops.moe.go.th/360bring-students-back-to-school-3/

[477]จาก *ครม. รับทราบการดำเนินโครงการเพื่อมอบเป็นของขวัญปีใหม่ พ.ศ. 2565 ให้แก่ประชาชน ของกระทรวงศึกษาธิการ,* โดย กระทรวงศึกษาธิการ, 23 มกราคม 2565. สืบค้นจาก https//:moe360.blog/2021/12/28/cabinet-resolution-28122564 /

[478]จาก *สรุปผลการประชุมหารือสถานการณ์สิทธิมนุษยชนด้านการศึกษาและสิทธิเด็ก เมื่อวันที่ 27 ตุลาคม 2565,* โดย สำนักเฝ้าระวังและประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชน, 2566, กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ.

[479]จาก *สช. จัดอบรมออนไลน์หลักสูตรผู้ดำเนินการคัดกรองคนพิการทางการศึกษา เร่งการศึกษาเอกชนดึงเด็กเข้าสู่ระบบฯ,* โดย สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน, 30 มีนาคม 2565. สืบค้นจาก https://opec.go.th/opec3-2565/

[480]จาก *สช. จัดกิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) กับการช่วยเหลือนักเรียนพิการในโรงเรียนเอกชน รุ่นที่ 1,* โดย สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน, 30 กันยายน 2565. สืบค้นจาก https://opec.go.th/opec-31/

[481]จาก *ครม. เคาะ เพิ่มเงินอุดหนุน เด็กพิการ รร. เอกชน 118 ล้านบาท,* โดย ไทยโพสต์, 17 กุมภาพันธ์ 2565. สืบค้นจาก https://www.thaipost.net/education-news/86251/

[482]จาก *เพจเด็กพิการเรียนไหนดี : 1 ฝัน 'ต้องเป็นจริง' เด็กพิการได้เรียน ฝึกงาน และทำงาน,* โดย Urban Creature, 23 ตุลาคม 2565. สืบค้นจาก https://urbancreature.co/learnnaidee-inclusive-education/

[483]จาก *รายงานสรุปผลการประชุมหารือเรื่อง "แนวทางในการขับเคลื่อนประเด็นด้านสิทธิมนุษยชนของคนพิการ".* งานเดิม.

[484]จาก *สช. จัดอบรมออนไลน์หลักสูตรผู้ดำเนินการคัดกรองคนพิการทางการศึกษา เร่งการศึกษาเอกชนดึงเด็กเข้าสู่ระบบฯ.* งานเดิม.

[485]จาก *รุก 15 บริษัทเอกชน เพิ่มเป้าจ้างงานคนพิการเชิงสังคม 20% ในปี 2566,* โดย ประชาชาติธุรกิจ, 23 ตุลาคม 2565. สืบค้นจาก https://www.prachachat.net/csr-hr/news-1091991

[486]จาก *เปิด e-Service ระบบสิทธิคนพิการ ม.35 ใช้บริการได้ถึง 31 ธ.ค. 65,* โดย ประชาชาติธุรกิจ, 29 กันยายน 2565. สืบค้นจาก https://www.prachachat.net/csr-hr/news-1064161

[487]จาก *ก.แรงงาน ชวนเอกชนจ้างงานผู้พิการ ม.35 แทนการส่งเงินเข้ากองทุน,* โดย ประชาชาติธุรกิจ. 16 กุมภาพันธ์ 2565. สืบค้นจาก https//:www.prachachat.net/csr-hr/news-847322

[488]จาก *8 หน่วยงาน พม. มอบของขวัญปีใหม่ 2565 ให้ประชาชนกลุ่มเป้าหมาย ด้าน พอช. ผลิตช่างชุมชนสร้างอาชีพทั่วประเทศ 5, 570 คน สร้างรายได้ 375 ล้านบาท,* โดย ไทยโพสต์, 23 มกราคม 2565. สืบค้นจาก https://www.thaipost.net/public-relationsnews/ 50373/

[489]จาก *อธิบดี พก. เปิดประชุมส่งเสริมการจ้างงาน ตามมาตรา 33, 35 ปี 2565 และส่งเสริม CSR ภาคธุรกิจ,* โดย กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ, 10 พฤษภาคม 2565. สืบค้นจาก https://www.dep.go.th/th/news/news-release/อธิบดี-พก-เปิดประชุมส่งเสริมการจ้างงาน-ตามมาตรา-33,-35-ปี-2565-และส่งเสริม-csr-ภาคธุรกิจ

[490]จาก *พม. ผนึกกำลัง มหาวิทยาลัยนเรศวร สถาบันการศึกษา และภาคีเครือข่าย จัดใหญ่งาน "สัมมนาวิชาการระดับชาติด้านคนพิการ ครั้งที่ 14 ประจำปี 2565".* โดย Thailandplus, 30 สิงหาคม 2565. สืบค้นจาก https://www.thailandplus.tv/archives/594276

[491]มาตรา 33 ให้สถานประกอบการและหน่วยงานของรัฐรับคนพิการเข้าทำงานในอัตราส่วน 100:1 คือต้องจ้างคนพิการ 1 คนต่อลูกจ้าง/เจ้าหน้าที่ 100 คน เศษของลูกจ้าง/เจ้าหน้าที่ 50 คน ต้องรับคนพิการเพิ่มอีก 1 คน.

[492]จาก หนังสือกรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ ด่วนที่สุด ที่ พม 0703/8251 ลงวันที่ 27 ธันวาคม 2565 เรื่อง ข้อมูลเพื่อประกอบการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2565.

[493]จาก หนังสือกรมการจัดหางาน ด่วนที่สุด ที่ รง 0308.4/92572 ลงวันที่ 6 ธันวาคม 2565 เรื่อง ข้อมูลเพื่อประกอบการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2565.

[494]จาก *ปลดล็อกจ้างงาน 50 เขต กทม. เปลี่ยนผู้พิการมีศักดิ์ศรี มีที่ยืนในสังคม,* โดย กรุงเทพธุรกิจ, 10 พฤษภาคม 2565. สืบค้นจาก https://www.bangkokbiznews.com/lifestyle/ 992373

[495]จาก *รายงานสรุปผลการประชุมหารือเรื่อง "แนวทางในการขับเคลื่อนประเด็นด้านสิทธิมนุษยชนของคนพิการ".* งานเดิม.

[496]จาก หนังสือกรมพัฒนาฝีมือแรงงาน ที่ รง 0405/09809 ลงวันที่ 1 ธันวาคม 2565 เรื่อง ข้อมูลผลการดำเนินงานพัฒนาฝีมือแรงงานให้กับผู้สูงอายุ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565.

[497]จาก หนังสือคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ที่ สม 0703/4815 ลงวันที่ 31 ตุลาคม 2565 เรื่อง ข้อเสนอแนะมาตรการคุ้มครองสิทธิคนพิการกรณีการกำหนดให้โรคจิตหรือโรคอารมณ์ผิดปกติเป็นลักษณะต้องห้ามของการเข้ารับราชการพลเรือน.

[498]จาก หนังสือสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ด่วนที่สุด ที่ นร 0505/32331 ลงวันที่ 16 ธันวาคม 2565 เรื่อง ข้อเสนอแนะและมาตรการคุ้มครองสิทธิคนพิการกรณีการกำหนดให้โรคจิตหรืออารมณ์ผิดปกติเป็นลักษณะต้องห้ามของการเข้ารับราชการเป็นข้าราชการพลเรือน.

[499]จาก รายงานผลการตรวจสอบ ที่ 107/2565 เรื่อง การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อคนพิการ กรณีกล่าวอ้างว่าหน่วยงานแห่งหนึ่งยกเลิกการแต่งตั้งคนพิการให้ดำรงตำแหน่งในองค์กร.

[500]จาก หนังสือกรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ ด่วนที่สุด ที่ พม 0703/8251 ลงวันที่ 27 ธันวาคม 2565 เรื่อง ข้อมูลเพื่อประกอบการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2565.

[501]จาก *รายงานการเสวนาวิชาการเรื่อง ปัญหาการล่วงละเมิดทางเพศ: ปกป้อง คุ้มครองสิทธิผู้ตกเป็นเหยื่ออย่างไร? เมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม 2565 ณ โรงแรม เดอะ สุโกศล กรุงเทพ*, โดย คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.), 2565, กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ.

[502]จาก *สุดสลดคนพิการถูกล่วงละเมิดทางเพศจี้ทุกส่วนสกัดอาชญากรรม*, โดย ไทยรัฐออนไลน์, 26 กรกฎาคม 2565. สืบค้นจาก https://www.thairath.co.th/news/local/2444252

[503]จาก *สุดหดหู่ แฉลัทธิประหลาด จว. ดังภาคอีสาน ส่งลูกสาวตาบอดให้ผู้ชายในลัทธิข่มขืน เชื่อว่าจะหาย*, โดย มติชน, 20 กันยายน 2565. สืบค้นจาก https://www.matichon.co.th/lifestyle/social-women/news_3415547

[504]จาก *รายงานสรุปผลการประชุมหารือเรื่อง แนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิของคนพิการร่วมกับสมาคมส่งเสริมศักยภาพสตรีพิการ เมื่อวันที่ 29 เมษายน 2565*, โดย สำนักเฝ้าระวังและประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชน, 2565, กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ.

[505]จาก *ตามล่าโจรเหี้ยม ต่อยผู้พิการ ตกวีลแชร์ กระทืบซ้ำ ชิงลอตเตอรี่*, โดย มติชน, 30 เมษายน 2565. สืบค้นจาก https://www.matichon.co.th/region/news_3310687

[506]จาก *สุดเวทนา 4 ชีวิตครอบครัวพิการนั่งร้องไห้ริมถนน ผญบ. ไล่ออกจากหมู่บ้าน*, โดย มติชน, 19 มิถุนายน 2565. สืบค้นจาก https://www.matichon.co.th/region/news_ 3406604

[507]จาก *"สภาคนพิการ" ออกแถลงการณ์ เรียกร้อง "ลาซาด้า" รับผิดชอบปมโฆษณาไม่เคารพสิทธิคนพิการ*, โดย ผู้จัดการออนไลน์, 8 พฤษภาคม 2565. สืบค้นจาก https://mgronline.com/onlinesection/detail/9650000043249

[508]จาก *รายงานการเสวนาวิชาการเรื่อง ปัญหาการล่วงละเมิดทางเพศ: ปกป้อง คุ้มครองสิทธิผู้ตกเป็นเหยื่ออย่างไร? เมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม 2565 ณ โรงแรม เดอะ สุโกศล กรุงเทพ*. งานเดิม.

[509]จาก *ร้องบังคับเซ็นลาออก! หนุ่มพิการอดีตสตั๊นท์แมน ขอความเป็นธรรม สอบติดข้าราชการ*, โดย ข่าวสด, 10 พฤษภาคม 2565. สืบค้นจาก https://www.khaosod.co.th/around-thailand/news_ 7038841

[510]จาก *พก. ประชุมคณะทำงานจัดทำแนวทางการช่วยเหลือคนพิการ ซึ่งถูกกระทำด้วยความรุนแรงและคดีทางเพศ ครั้งที่ 1/2565* [ข่าวประชาสัมพันธ์], โดย กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ, 11 เมษายน 2565. สืบค้นจาก https://www.dep.go.th/th/news/news-release/พก-ประชุมคณะทำงานจัดทำแนวทางการช่วยเหลือคนพิการ-ซึ่งถูกกระทำด้วยความรุนแรงและคดีทางเพศ-ครั้งที่-1-2565

[511]จาก *สถิติผู้หญิงไทย "โดนล่วงละเมิด" ต้องเข้ารักษา-แจ้งความ ปีละ 3 หมื่นคน*, โดย ฐานเศรษฐกิจดิจิทัล, 18 กันยายน 2565. สืบค้นจาก https://www.thansettakij.com/general-news/529847

[512]จาก *กสม. ห่วงสังคมขาดความตระหนักเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ปม Lazada แนะสื่อสารสร้างสรรค์*, โดย ผู้จัดการออนไลน์, 10 พฤษภาคม 2565. สืบค้นจาก https://mgronline.com/politics/detail/9650000044027

[513]จาก *สถิติชี้ "หญิงไทย" เผชิญความรุนแรงสูงติดอันดับโลก สสส. วอนทุกภาคส่วนร่วมมือยุติปัญหา*, โดย WorkpointToday, 27 มิถุนายน 2565. สืบค้นจาก https://workpointtoday.com/violence-to-th-women-2022/

[514]จาก *ขอความอนุเคราะห์ข้อมูลเพื่อประกอบการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2565*, โดย ศูนย์ช่วยเหลือสังคม สายด่วน 1300 (การสื่อสารส่วนบุคคล, 29 พฤศจิกายน 2565).

[515]จาก *สถิติจำนวนเหตุการณ์ทั้งหมดความรุนแรงต่อบุคคลทั่วไป และความรุนแรงในครอบครัวจำแนกตามปีที่เกิดเหตุ ปี พ.ศ. 2525 - 2566*, โดย ศูนย์ปฏิบัติการเพื่อป้องกันการกระทำความรุนแรงในครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 11 มกราคม 2566. สืบค้นจาก http://www.violence.in.th/violence/report/violence/report.aspx

[516]มาตรา 17 ให้กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จัดทำรายงานประจำปีแสดงจำนวนคดีการกระทำความรุนแรงในครอบครัว จำนวนคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์ และจำนวนการละเมิดคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์ของพนักงานเจ้าหน้าที่และศาล และจำนวนการยอมความ และรายงานต่อคณะรัฐมนตรีและรัฐสภาเพื่อทราบปีละครั้ง.

[517]จาก *สถิติจำนวนเหตุการณ์ทั้งหมดความรุนแรงต่อบุคคลทั่วไป และความรุนแรงในครอบครัวจำแนกตามปีที่เกิดเหตุ ปี พ.ศ. 2525 - 2566*, โดย ศูนย์ปฏิบัติการเพื่อป้องกันการกระทำความรุนแรงในครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 13 ธันวาคม 2565. สืบค้นจาก http://www.violence.in.th/violence/report/violence/report.aspx

[518]จาก หนังสือ สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข ด่วนที่สุด ที่ สธ 0207.06/27798 ลงวันที่ 1 ธันวาคม 2565 เรื่อง ขออนุเคราะห์ข้อมูลเพื่อประกอบการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทยประจำปี 2565.

[519]จาก *วันสตรีสากล "ไม่อยากเป็นเพียงไม้ประดับ" เสียงผู้หญิงจากจังหวัดชายแดนใต้*, โดย กรุงเทพธุรกิจ, 8 มีนาคม 2565. สืบค้นจาก https://www.bangkokbiznews.com/social/992332

[520]จาก *ยูเอ็นกระตุ้นเอกชน ยุติรุนแรง-หนุนเท่าเทียม*, โดย ข่าวสดออนไลน์, 8 มิถุนายน 2565. สืบค้นจาก https://www.khaosod.co.th/newspaper/newspaper-inside-pages/news_7099611

[521]จาก *"Smart Domestic Workers" แอปฯ ช่วยเหลือผู้หญิงที่ประสบความรุนแรง*, โดย กรุงเทพธุรกิจ, 7 สิงหาคม 2565. สืบค้นจาก https://www.bangkokbiznews.com/social/1019576

[522]จาก หนังสือกรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว ที่ พม 0504/4986 ลงวันที่ 29 ธันวาคม 2565 เรื่อง ขอส่งข้อมูลประกอบการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทยประจำปี 2565.

[523]จาก *ครม. เคาะแผนปฏิบัติการป้องกันและแก้ไขปัญหาล่วงละเมิดทางเพศ*, โดย สำนักข่าวอิศรา, 21 ธันวาคม 2565. สืบค้นจาก https://www.isranews.org/article/isranews/114622-isranews-480.html

[524]จาก *'บิ๊กโจ๊ก' เสนอตัวหารือ ผบ.ตร. เปิดรับ นักเรียนนายร้อยตำรวจหญิง*, โดย เอ็มเอสเอ็น, 27 มิถุนายน 2565. สืบค้นจาก https://www.msn.com/th-th/news/national/บิ๊กโจ๊ก-เสนอตัวหารือ-ผบตร-เปิดรับ-นักเรียนนายร้อยตำรวจหญิง/ar-AAYU45j

[525]จาก *'รัชดา' ทาบ 4 หญิงด้านสังคมร่วมเป็น คกก. ป้องกันคุกคามทางเพศ ปชป. แล้ว*, โดย ไทยโพสต์, 20 เมษายน 2565. สืบค้นจาก https://www.thaipost.net/x-cite-news/126534/?ldtag_cl=84HgDYMyRsKvOKGXjJKz4AAA_oa

[526]จาก *'วิโรจน์' รับ ส.ก. สาทร พรรคก้าวไกลก่อเหตุล่วงละเมิดทางเพศจริง เตรียมขับพ้นพรรค*, โดย ข่าวสดออนไลน์, 12 มิถุนายน 2565. สืบค้นจาก https://www.khaosod.co.th/politics/news_7158095

[527]จาก *พ่อแท้ ๆ ข่มขืนลูกในไส้วัย 14 ปีจนท้อง 7 เดือนดอดเข้ามอบตัว*, โดย สยามรัฐ, 19 กันยายน 2565. สืบค้นจาก https://siamrath.co.th/n/383842

[528]จาก *แม่สุดช้ำครูพละข่มขืนลูก ป.4 คดีไม่คืบ ซ้ำจิตใจย่ำแย่ต้องไป รร. เจอหน้า*, โดย เดลินิวส์ออนไลน์, 3 พฤศจิกายน 2565. สืบค้นจาก https://www.dailynews.co.th/news/1644969/

[529]จาก *รายงานการเสวนาวิชาการเรื่อง ปัญหาการล่วงละเมิดทางเพศ: ปกป้อง คุ้มครองสิทธิผู้ตกเป็นเหยื่ออย่างไร? เมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม 2565 ณ โรงแรม เดอะ สุโกศล กรุงเทพ*, โดย คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2565, กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ.

[530]จาก *ศาลอุทธรณ์ถอนคำวินิจฉัย คกก. พิจารณาค่าเสียหายคดีอาญาไม่ให้ค่าเสียหายแรงงานข้ามชาติหญิงเหยื่อถูกข่มขืน*, โดย ประชาไท, 15 กรกฎาคม 2565. สืบค้นจาก https://prachatai.com/journal/2022/07/99512

[531]จาก *เผย 5 พฤติกรรม "คุกคามทางเพศ" ใครก็ตกเป็นเหยื่อได้ ตร. เตือนอย่าเพิกเฉย!*, โดย TNNthailand, 4 มิถุนายน 2565. สืบค้นจาก https://www.tnnthailand.com/news/social/115726/

[532]มาตรา 16 ได้กำหนดห้ามมิให้นายจ้าง หัวหน้างาน ผู้ควบคุมงาน หรือผู้ตรวจงาน กระทำการล่วงเกิน คุกคาม หรือก่อความเดือดร้อนรำคาญทางเพศต่อลูกจ้าง.

[533]จาก *เด้ง 'นายอำเภอรือเสาะ' ช่วยราชการกรมการปกครอง หลังถูกร้องเรียนถึงพฤติกรรมอื้อฉาว 7 ข้อ*, โดย ไทยโพสต์, 22 เมษายน 2565. สืบค้นจาก https://www.thaipost.net/district-news/127838/

[534]ข้อมูล ณ วันที่ 16 ธันวาคม 2565.

[535]จาก *รายงานการเสวนาวิชาการเรื่อง "ความก้าวหน้าด้านสิทธิอนามัยเจริญพันธุ์: สิทธิในการยุติการตั้งครรภ์อย่างปลอดภัย" เมื่อวันที่ 28 กันยายน 2565 ณ โรงแรมนิกโก้ กรุงเทพ*, คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2565, กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ.

[536]แหล่งเดิม.

[537]จาก *ครม. เห็นชอบ "ร่างคู่มือจัดทำงบฯ คำนึงมิติเพศภาวะ"*, โดย LineToday, 7 ธันวาคม 2564. สืบค้นจาก https://today.line.me/th/v2/article/kEl3e0Z?utm_source=copyshare

[538]จาก *รองโฆษก รบ. ลุยงานด้านสตรีชายแดนใต้ เผยนายกฯ ตั้งเป้าพัฒนาศักยภาพเพิ่มผู้นำหญิง*, โดย ไทยโพสต์, 16 กุมภาพันธ์ 2565. สืบค้นจาก https://www.thaipost.net/general-news/86851/ และ

จาก *นายกฯ เชื่อศักยภาพผู้หญิงขับเคลื่อนสันติภาพ-การพัฒนา มุ่งลดความรุนแรงพื้นที่ จชต.*, โดย มติชน, 27 กุมภาพันธ์ 2565. สืบค้นจาก https://www.matichon.co.th/politics/news_3205429

[539]จาก *ยกระดับสวัสดิภาพผู้หญิง รับสังคมสูงวัย*, โดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 10 มีนาคม 2565. สืบค้นจาก https://www.thaihealth.or.th/ยกระดับสวัสดิภาพผู้หญิ/

[540]จาก หนังสือสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่ ตช 0011.24/233 ลงวันที่ 23 มกราคม 2566 เรื่อง รายงานผลประเด็นการขอข้อมูลเพื่อประกอบการจัดทำรายงานการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนแห่งประเทศไทย ปี 2565.

[541]กสม. ได้จัดการประชุมสมัชชาสิทธิมนุษยชนครั้งที่ 1 เมื่อวันที่ 1 - 2 กันยายน 2565 และได้มีข้อเสนอต่อนายกรัฐมนตรี ตามหนังสือคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติที่ สม 0700/36 ลงวันที่ 18 ตุลาคม 2565 เรื่อง ผลการประชุมสมัชชาสิทธิมนุษยชน.

[542]จาก คำวินิจฉัยคณะกรรมการวินิจฉัยการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมระหว่างเพศ เรื่องที่ แล้วเสร็จเลขที่ 04/2565 เรื่อง การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมระหว่างเพศโดยการถูกจำกัดสิทธิในการแต่งกายตามเพศสภาพ.

[543]จาก *สภาทนายความยื่นฟ้อง วลพ. หลังมีคำวินิจฉัยให้แก้กฎการแต่งกายเท่าเทียม*, โดย WorkpointToday, 7 สิงหาคม 2565. สืบค้นจาก https://workpointtoday.com/220807-lgbtlawyers/

[544]จาก *สั่งสภาทนายความ-เนติบัณฑิตยสภาแก้ระเบียบ ทนายหญิงใส่กางเกงได้*, โดย ประชาไท, 2 ธันวาคม 2565. สืบค้นจาก https://www.prachachat.net/general/news-1137144

[545]จาก *ตัวแทนกลุ่ม LGBTQ+ ยื่นหนังสือ ช่อง one เหตุนำเสนอเนื้อหาล้อเลียนกลุ่มความหลากหลายทางเพศ*, โดย The Standard, 18 มีนาคม 2565. สืบค้นจาก https://thestandard.co/lgbtq-representatives-submit-a-letter-to-channel-one/

[546]จาก รายงานผลการตรวจสอบที่ 121/2565 เรื่องการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลด้วยเหตุแห่งเพศ กรณีกล่าวอ้างว่าคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี จำกัดสิทธิการแต่งกายชุดฝึกปฏิบัติงานของนักศึกษาซึ่งมีเพศสภาพไม่ตรงกับเพศกำเนิด.

[547]จาก ข้อเสนอแนะที่ 2/2565 เรื่องข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนรวมตลอดทั้งการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายกฎระเบียบหรือคำสั่งกรณีการจัดให้มีห้องน้ำสาธารณะสำหรับบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ.

[548]จาก คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 20/2564 เรื่องประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1448 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 25 มาตรา 26 และมาตรา 27 วรรคหนึ่ง วรรคสอง และวรรคสามหรือไม่.

[549]จาก *สถานการณ์และแนวทางแก้ไขปัญหาคนไร้รัฐไร้สัญชาติในประเทศไทย*, โดย กฤษฎา บุญราช, 15 ธันวาคม 2564. สืบค้นจาก https://www.nhrc.or.th/getattachment/News/Activity-News/news25600710-2สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ-สยามบรมราชก/สถานการณ์และแนวทางแก้ไขปัญหาคนไร้รัฐไร้สัญชาติของไทย-โดย-ปลัดกระทรวงมหาดไทย.pdf.aspx

[550]พ.ร.บ. คนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 มาตรา 4 นิยาม คนต่างด้าว หมายถึง บุคคลธรรมดาซึ่งไม่มีสัญชาติไทย.

[551]จาก *รายงานสรุปผลการประชุมหารือเรื่อง แนวทางดำเนินงานด้านสัญชาติและสถานะบุคคลของกลุ่มบุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติ เมื่อวันที่ 4 มีนาคม 2565*, โดย สำนักเฝ้าระวังและประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชน, 2565, กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ.

[552]จาก *รองอธิบดีกรมการปกครอง มอบบัตรประจำตัวประชาชนให้แก่ "คนไทยพลัดถิ่น" ในงานสรุปบทเรียน 20 ปี เครือข่ายฯ 10 ปี กฎหมายฯ สู่ความเป็นพลเมืองไทย,* โดย สำนักข่าวกรมประชาสัมพันธ์, 31 พฤษภาคม 2565. สืบค้นจาก https://thainews.prd.go.th/RegionNews/RegionNews/Detail/TCATG220529161200598

[553]จาก กฎกระทรวงกำหนดการปฏิบัติงานการทะเบียนราษฎรด้วยระบบดิจิทัล พ.ศ. 2565. (2565, 11 กุมภาพันธ์). *ราชกิจจานุเบกษา, 139*(10 ก), 7 - 8.

[554]จาก หนังสือกรมการปกครอง ที่ มท 0309.8/31715 ลงวันที่ 22 ธันวาคม 2566 เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ข้อมูลเพื่อประกอบการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนฯ ปี 2565.

[555]จาก หนังสือสถาบันนิติวิทยาศาสตร์ ที่ ยธ 1001/4426 ลงวันที่ 2 ธันวาคม 2565 เรื่อง รายงานผลข้อมูลเพื่อประกอบการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2565 สถาบันนิติวิทยาศาสตร์.

[556]จาก *รายงานสรุปผลการประชุมหารือเรื่อง แนวทางดำเนินงานด้านสัญชาติและสถานะบุคคลของกลุ่มบุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติ เมื่อวันที่ 4 มีนาคม 2565.* งานเดิม.

[557]จาก *รายงานสรุปผลการลงพื้นที่ เพื่อติดตามสถานการณ์และประชุมหารือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกรณีการแก้ไขปัญหาสถานะบุคคลของกลุ่มคนไทยพลัดถิ่น ณ จังหวัดตราด ระหว่างวันที่ 8 - 10 มิถุนายน 2565*, โดย สำนักเฝ้าระวังและประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชน, 2565, กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ.

[558]จาก *เปิดสถิติร้อง กสม. ปี 65 "สิทธิสถานะบุคคล" แชมป์ "ยุติธรรม-ชุมชน" ติดโผ*, โดย กรุงเทพธุรกิจ, 18 มกราคม 2565. สืบค้นจาก https://www.bangkokbiznews.com/politics/1046463

[559]จาก คำร้อง (ป) ที่ 56/2565 เรื่อง สิทธิและสถานะของบุคคล กรณีขอให้ประสานติดตามเร่งรัดการขอคืนรายการบุคคล.

[560]จาก คำร้อง (ป) ที่ 58/2565 เรื่อง สิทธิและสถานะของบุคคล กรณีขอให้เร่งรัดการพิจารณาคำขอแก้ไขรายการทะเบียนราษฎร.

[561]จาก คำร้อง (ป) ที่ 47/2565 เรื่อง สิทธิและสถานะของบุคคล กรณีขอความช่วยเหลือการจัดทำทะเบียนประวัติบุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียนและขอสัญชาติไทยให้แก่บุตรที่เกิดในประเทศไทย.

[562]จาก คำร้อง (ป) ที่ 96/2565 เรื่อง สิทธิและสถานะของบุคคล กรณีขอให้เร่งรัดกระบวนการขอสัญชาติไทยตามมาตรา 7 ทวิ วรรคสอง แห่ง พ.ร.บ. สัญชาติ พ.ศ. 2508 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2551.

[563]จาก รายงานผลการตรวจสอบ ที่ 76/2565 เรื่อง สิทธิและสถานะบุคคล และสิทธิได้รับบริการสาธารณสุขของรัฐ กรณีกล่าวอ้างว่าสำนักทะเบียนท้องถิ่นเขตไม่จัดทำทะเบียนประวัติและบัตรประจำตัวประชาชนบุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียนให้เด็กนักเรียนรหัส G จำนวน 6 ราย ทำให้ไม่สามารถเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐานด้านสาธารณสุขตามมติ ครม. เมื่อวันที่ 20 เมษายน 2558.

[564]อาทิ 1) การประสานพลังภาคีเครือข่ายเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานแก้ไขปัญหาสถานะบุคคล และนำบทเรียนการแก้ไขปัญหาบุคคลผู้มีปัญหาสถานะและสิทธิที่ประสบความสำเร็จทั้งในส่วนของคนไทยพลัดถิ่น กลุ่มชาติพันธุ์และผู้ตกสำรวจหรือถูกจำหน่ายชื่อจากทะเบียนรวมถึงคนไร้รัฐไปปรับใช้เพื่อเร่งรัดกระบวนการกำหนดสถานะแก่ผู้ที่ยังมีปัญหาและขจัดความไร้รัฐให้หมดไป (zero statelessness) ภายในปี 2567 และ 2) สร้างเสริมศักยภาพในการแก้ไข

ปัญหาสถานะบุคคลในประเทศไทยโดยเร่งรัดกระบวนการกำหนดสถานะทางทะเบียน เพิ่มบุคลากรและงบประมาณให้เพียงพอทั้งระดับอำเภอ ระดับจังหวัด และระดับชาติ และแก้ไขปัญหาการทุจริตในกระบวนการพิจารณาให้สถานะบุคคลหรือสัญชาติ และพัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัล และการเชื่อมโยงฐานข้อมูลด้านสถานะบุคคลมาปรับใช้ในการทำงาน แก้ไขปัญหา และขับเคลื่อนงานด้านสถานะบุคคล.

[565]จาก กสม. ได้จัดการประชุมสมัชชาสิทธิมนุษยชนครั้งที่ 1 เมื่อวันที่ 1 - 2 กันยายน 2565 และได้มีข้อเสนอต่อนายกรัฐมนตรี ตามหนังสือคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติที่ สม 0700/36 ลงวันที่ 18 ตุลาคม 2565เรื่อง ผลการประชุมสมัชชาสิทธิมนุษยชน.

[566]จาก รายงานผลการวิจัยการวิเคราะห์ความคุ้มค่าทางสังคม (Cost-Benefit Analysis) ในการแก้ไขปัญหาสถานะบุคคลของเด็กนักเรียนนักศึกษาไร้รัฐในสถานศึกษา. ใน *การประชุมหารือเพื่อจัดทำแผนแก้ไขปัญหาสถานะบุคคล (กลุ่มนักเรียนที่มีเลขประจำตัวขึ้นต้นด้วยอักษร G) เมื่อวันที่ 2 ธันวาคม 2565*, องค์การแพลนอินเตอร์เนชั่นแนล, 2565, กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ.

[567]จาก หนังสือกรมการปกครอง ที่ มท 0309.8/31715 ลงวันที่ 22 ธันวาคม 2565 เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ข้อมูลเพื่อประกอบการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนฯ ปี 2565.

[568]จาก *รายงานสรุปผลการประชุมหารือเรื่องแนวทางดำเนินงานด้านสัญชาติและสถานะบุคคลของกลุ่มบุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติ เมื่อวันที่ 4 มีนาคม 2565.* งานเดิม.

[569]จาก รายงานผลการวิจัยการวิเคราะห์ความคุ้มค่าทางสังคม (Cost-Benefit Analysis) ในการแก้ไขปัญหาสถานะบุคคลของเด็กนักเรียนนักศึกษาไร้รัฐในสถานศึกษา. งานเดิม.

[570]จาก รายงานผลการตรวจสอบ ที่ 76/2565 เรื่อง สิทธิและสถานะบุคคล และสิทธิได้รับบริการสาธารณสุขของรัฐ กรณีกล่าวอ้างว่าสำนักทะเบียนท้องถิ่นเขตไม่จัดทำทะเบียนประวัติและบัตรประจำตัวประชาชนบุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียนให้เด็กนักเรียนรหัส G จำนวน 6 ราย ทำให้ไม่สามารถเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐานด้านสาธารณสุขตามมติ ครม. เมื่อวันที่ 20 เมษายน 2558.

[571]จาก *แนวทางการดำเนินงานกองทุนประกันสุขภาพบุคคลที่มีปัญหาสถานะและสิทธิ (stateless)*, โดย สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดขอนแก่น, 11 มิถุนายน 2564. สืบค้นจาก http://www.uckkpho.com/state-less/678/

[572]มติ ครม. เมื่อวันที่ 23 มีนาคม 2553 วันที่ 20 เมษายน 2558 วันที่ 10 มีนาคม 2563 วันที่ 22 กันยายน 2563 วันที่ 26 มกราคม 2564 และวันที่ 30 มีนาคม 2564 เรื่อง การให้สิทธิขั้นพื้นฐานด้านสาธารณสุขกับบุคคลที่มีปัญหาสถานะและสิทธิ รวมถึงเด็กและบุคคลที่เรียนในสถานศึกษาเพื่อให้สิทธิขั้นพื้นฐานด้านสาธารณสุข.

[573]จาก หนังสือสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข ที่ สธ 0210.05/27748 ลงวันที่ 1 ธันวาคม 2565 เรื่อง ข้อมูลเพื่อประกอบการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2565.

[574]สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงยุติธรรม กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กรุงเทพมหานคร (องค์การแพลนอินเตอร์เนชั่นแนล ประเทศไทย และมูลนิธิพัฒนาที่อยู่อาศัย.

[575]จาก *2 ปี เอ็มโอยู 'คนไทยไร้สิทธิ' ความก้าวหน้าและความหวัง,* โดย มติชน, 16 กรกฎาคม 2565. สืบค้นจาก https://www.matichon.co.th/local/ quality-life/news_3450156

[576]แหล่งเดิม.

[577]จาก *สรุปข่าวการประชุมคณะรัฐมนตรี 2 สิงหาคม 2565* [ข่าวทำเนียบรัฐบาล], โดย สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี, 29 กันยายน 2565. สืบค้นจาก https://www.thaigov.go.th/news/contents/details/57547

[578]จาก *ครม. อนุมัติ 2,021 ล้านบาท จ่ายค่ารักษาโควิดคนไร้สิทธิ,* โดย ประชาชาติธุรกิจออนไลน์, 30 ตุลาคม 2565. สืบค้นจาก https://www.prachachat.net/general/news-996844

[579]จาก *สรุปข่าวการประชุมคณะรัฐมนตรี 27 ธันวาคม 2565* [ข่าวทำเนียบรัฐบาล], โดย สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี, 27 ธันวาคม 2565. สืบค้นจาก https://www.thaigov.go.th/news/contents/details/63172

[580]โดยมีข้อเสนอหลัก 3 ส่วน คือ (1) หน่วยงานและภาคส่วนต่าง ๆ ควรร่วมกันพัฒนาและปรับปรุงกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการรับรองการเกิด (2) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการปรับปรุง พัฒนาบริการสาธารณสุข สิทธิประโยชน์ทางการแพทย์ และส่งเสริมการเข้าถึงสิทธิด้านสุขภาพของเด็กและเยาวชนไร้รัฐไร้สัญชาติ (3) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรพัฒนาฐานข้อมูลสารสนเทศ โดยบูรณาการฐานข้อมูลประชากรกลุ่มเด็กและเยาวชนไร้รัฐไร้สัญชาติ.

[581]จาก *ขับเคลื่อนสิทธิด้านสุขภาพ "เด็ก-เยาวชนไร้รัฐไร้สัญชาติ" ย้ำหลักการไทยต้องให้การดูแลทุกคน*, โดย สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ, 10 กรกฎาคม 2565. สืบค้นจาก https://www.nationalhealth.or.th/index.php/th/node/3840

[582]จาก *ผู้ลี้ภัยในประเทศไทย*, โดย สำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ, 10 กรกฎาคม 2565. สืบค้นจาก https://www.unhcr.org/th/

[583]จาก *สรุปข่าวการประชุมคณะรัฐมนตรี 5 ตุลาคม 2565* [ข่าวทำเนียบรัฐบาล], โดย สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี, 8 ตุลาคม 2565. สืบค้นจาก https://www.thaigov.go.th/news/contents/details/60098

[584]จาก *ครม. เห็นชอบในหลักการหลักเกณฑ์การพิจารณาคัดกรองคนต่างด้าวที่เข้ามาในประเทศไทยและไม่สามารถเดินทางกลับประเทศอันเป็นภูมิลำเนาได้ เพื่อให้สถานะเป็นผู้ได้รับการคุ้มครอง* [ข่าวทำเนียบรัฐบาล], โดย สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี, 16 ตุลาคม 2565. สืบค้นจาก https://www.thaigov.go.th/news/contents/details/60084

[585]จาก *กสม. สุภัทรา ลงพื้นที่ตรวจเยี่ยมเชิงกัลยาณมิตร ณ จังหวัดตราด,* โดย สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, 25 กันยายน 2565. สืบค้นจาก https://www.nhrc.or.th/News/Activity-News/21699.aspx

[586]จาก ความเป็นมาในการถอนข้อสงวนของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ข้อ 22. ใน *การประชุม 30 ปี ภาคีอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กของประเทศไทย: แนวทางการดำเนินการถอนข้อสงวน ข้อ 22 เมื่อวันที่ 22 พฤศจิกายน 2565*, โดย กรมกิจการเด็กและเยาวชน, 2565, ZOOM Cloud Meetings: กรมกิจการเด็กและเยาวชน.

[587]จาก หนังสือสำนักงานตรวจคนเข้าเมือง กองบังคับการสืบสวนสอบสวน กองกำกับการ 3 ที่ ตช 0029.843/4586 ลงวันที่ 29 พฤศจิกายน 2565 เรื่อง ข้อมูลสถิติจำนวนแม่และเด็ก.

[588]จาก *รายงานสรุปการผลการตรวจเยี่ยมสถานกักตัวคนต่างด้าว (จุดแรกรับ โรงพยาบาลสนาม) และศูนย์ควบคุมดูแลผู้ต้องกักมารดาและเด็ก (MC) ณ ถนนวิภาวดีรังสิต แขวงทุ่งสองห้อง เขตหลักสี่ กทม. เมื่อวันที่ 6 กรกฎาคม 2565*, โดย สำนักเฝ้าระวังและประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชน, 2565, กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ.

[589]จาก *ผู้หนีภัยการสู้รบจากเมียนมา-ไม่ใช่ผู้ลี้ภัย?*, โดย มติชน, 10 กรกฎาคม 2565. สืบค้นจาก https://www.matichon.co.th/columnists/news_3119629

[590]จาก *รายงานสรุปผลการประชุมหารือเรื่องแนวทางดำเนินงานด้านสัญชาติและสถานะบุคคลของกลุ่มบุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติ เมื่อวันที่ 4 มีนาคม 2565.* งานเดิม.

[591]จาก *รายงานสรุปผลการประชุมหารือเรื่องแนวทางในการช่วยเหลือและดูแลผู้หนีภัยความไม่สงบชาวเมียนมา และประชาชนไทยบริเวณชายแดนไทย-เมียนมา เมื่อวันที่ 3 กุมภาพันธ์ 2565*, โดย สำนักเฝ้าระวังและประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชน, 2565, กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ.

[592]จาก *รายงานสรุปผลการลงพื้นที่รับฟังข้อเท็จจริงกรณีมีการร้องเรียนขอให้คุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้หนีภัยการสู้รบชาวเมียนมาในพื้นที่พักพิงชั่วคราวบ้านแม่หละและติดตามสถานการณ์และผลกระทบด้านสิทธิมนุษยชนจากความไม่สงบบริเวณชายแดนไทย-เมียนมา ระหว่างวันที่ 11 – 14 มกราคม 2565*, โดย สำนักเฝ้าระวังและประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชน, 2565, กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ.

[593]จาก คำร้อง ที่ 262/2564 เรื่อง กรณีขอให้คุ้มครองสิทธิมนุษยชนชาวเมียนมาผู้หนีภัยสงครามและผู้ลี้ภัยที่อยู่ในศูนย์พักพิงแม่หละ จังหวัดตาก และศูนย์พักพิงอื่น ๆ ที่อยู่มายาวนานในประเทศไทย.

[594]จาก *กสม. ประชุมร่วมกับ UNHCR หาแนวทางแก้ปัญหาผู้หนีภัยการสู้รบจากเมียนมาในพื้นที่พักพิงชั่วคราวในประเทศไทย* [อ้างอิงจากสถานะเฟซบุ๊ก]. โดย สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, 27 พฤษภาคม 2565. สืบค้นจาก https://www.facebook.com/100069312125516/posts/312471361073266/?d=n

[595]จาก *ชายแดนเมียนมาฝั่งสวนผึ้งปะทะกันดุเดือด ดังมาถึงฝั่งไทย จนท. รุดเข้าดูแล,* โดย ไทยรัฐออนไลน์, 30 กันยายน 2565. สืบค้นจาก https://www.thairath.co.th/news/local/central/2513745

[596]จาก *ปะทะเดือดต่อเนื่อง ชาวบ้านหนีตายเร่งหาที่หลบภัย,* โดย สำนักข่าวไทย, 30 มิถุนายน 2565. สืบค้นจาก https://tna.mcot.net/region-967567

[597]จาก *รายงานสรุปผลการลงพื้นที่รับฟังข้อเท็จจริงกรณีมีการร้องเรียนขอให้คุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้หนีภัยการสู้รบชาวเมียนมาในพื้นที่พักพิงชั่วคราวบ้านแม่หละและติดตามสถานการณ์และผลกระทบด้านสิทธิมนุษยชนจากความไม่สงบบริเวณชายแดนไทย-เมียนมา.* งานเดิม.

[598]จาก *ผู้หนีภัยการสู้รบวอนรัฐไทยอย่าเร่งรีบผลักดันออก เผยชีวิตสุดลำบากหลังกองทัพพม่าโจมตีหมู่บ้านต่อเนื่อง-ขาดแคลนน้ำสะอาดขั้นวิกฤต ศูนย์สั่งการชายแดนตากระบุข้ามมาฝั่งไทยด้านอุ้มผางแล้วนับพัน*, โดย สำนักข่าวชายขอบ, 1 เมษายน 2565. สืบค้นจาก https://transbordernews.in.th/home/?p=31113

[599]จาก *ผบ.ตร.สั่งสอบด่วน ปมขาย 'บัตรตำรวจ' ให้ต่างด้าว แลกหนีเข้าเมืองโดยไม่ถูกจับกุม*, โดย หนังสือพิมพ์แนวหน้า, 18 เมษายน 2565. สืบค้นจาก https://www.naewna.com/local/646586

[600]แหล่งเดิม.

[601]จาก *กสม. ลงพื้นที่รับฟังข้อเท็จจริงกรณีมีการร้องเรียนขอให้คุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้หนีภัยการสู้รบชาวเมียนมา บริเวณชายแดนบ้านแม่หละ จังหวัดตาก*, โดย สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, 15 มกราคม 2565. สืบค้นจาก https://www.nhrc.or.th/News/Activity-News/กสม-ลงพื้นที่รับฟังข้อเท็จจริงกรณีมีการร้องเรียนขอ.aspx

[602]จาก *กสม. ประชุมหารือแนวทางในการช่วยเหลือและดูแลผู้หนีภัยความไม่สงบชาวเมียนมาและประชาชนไทยบริเวณชายแดนไทย-เมียนมา ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง* [อ้างอิงจากสถานะเฟซบุ๊ก]. โดย สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, 15 มกราคม 2565. สืบค้นจาก https://www.facebook.com/nhrct/posts/239066171747119

[603]จาก *รายงานสรุปผลการประชุมหารือเรื่องแนวทางในการช่วยเหลือและดูแลผู้หนีภัยความไม่สงบชาวเมียนมาและประชาชนไทยบริเวณชายแดนไทย-เมียนมา.* งานเดิม.

[604]จาก *รายงานผลการพิจารณาศึกษาเรื่อง สภาพปัญหาและแนวทางส่งเสริมและคุ้มครองกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทยของคณะกรรมาธิการกิจการเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ ผู้พิการกลุ่มชาติพันธุ์ และผู้มีความหลากหลายทางเพศสภาผู้แทนราษฎร*, โดย สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2565. สืบค้นจาก https://dl.parliament.go.th/handle/20.500.13072/572116

[605]จาก *เปิดรับฟังความคิดเห็นร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองและส่งเสริมวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ พ.ศ. .... (ฉบับปรับปรุง)*, โดย ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน), 23 ธันวาคม 2565. สืบค้นจาก https://www.sac.or.th/portal/th/news/detail/169

[606]จาก ฐานข้อมูลกลุ่มชาติพันธุ์, โดย ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน), 2565. สืบค้นจาก https://www.sac.or.th/databases/ethnic-groups/ethnicGroups/index

[607]จาก *เอกสารประกอบการประชุมกลุ่มย่อยเพื่อพิจารณารายละเอียด (ร่าง) รายงานการศึกษากรณีการทับซ้อนการใช้ประโยชน์ที่ดินโดยเฉพาะพื้นที่อยู่อาศัยพื้นที่ทำกินและพื้นที่ทางจิตวิญญาณ 25 - 26 พฤษภาคม 2565* (น. 3 - 5), โดย สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ, กรุงเทพฯ: สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ.

[608]จาก *การประชุมคณะกรรมการขับเคลื่อนการฟื้ นฟูวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลและชาวกะเหรี่ยง ครั้งที่ 1/2565 เมื่อวันที่ 26 ตุลาคม 2565*, โดย กระทรวงวัฒนธรรม, 2565. สืบค้นจาก https://www.mculture.go.th/th/article_view.php?nid=195795

[609]จาก *ศมส. เร่ง จัดทำพระราชบัญญัติคุ้มครองและส่งเสริมวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์*, โดย ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน), 2565. สืบค้นจาก https://www.sac.or.th/portal/th/contents/detail/285/825

[610]จาก *เอกสารประกอบการประชุมกลุ่มย่อยเพื่อพิจารณารายละเอียด (ร่าง) รายงานการศึกษากรณีการทับซ้อนการใช้ประโยชน์ที่ดินโดยเฉพาะพื้นที่อยู่อาศัยพื้นที่ทำกินและพื้นที่ทางจิตวิญญาณ 25 - 26 พฤษภาคม 2565* (น. 1 – 3). งานเดิม.

[611]จาก *นายทุนอ้างสิทธิทับซ้อนสุสานชาวเลไม่ยอมยกที่ดินให้เด็ดขาด*, โดย เดลินิวส์, 14 มีนาคม 2565. สืบค้นจาก https://www.dailynews.co.th/news/856784/

[612]จาก *กสม. ชี้กรมอุทยานฯ ละเมิดสิทธิชาวบางกลอย อพยพออกจากชุมชนดั้งเดิม*, โดย ไทยโพสต์, 22 ธันวาคม 2565. สืบค้นจาก https://www.thaipost.net/district-news/289370/

[613]จาก *ชาวบางกลอย โอดที่ดินทำกินถูกตัดหาย หลังอุทยานฯ แก่งกระจานสำรวจไม่ละเอียด*, โดย ไทยโพสต์, 20 กรกฎาคม 2565. สืบค้นจาก https://www.thaipost.net/district-news/184750/

[614]จาก *จำคุก 2 ปี 8 เดือน – ปรับ 3 แสน ชาวกะเหรี่ยงวัย 58 – ชี้ "เหยื่อทวงคืนผืนป่า"*, จาก สำนักข่าวสิ่งแวดล้อม, 27 กรกฎาคม 2565. สืบค้นจาก https://greennews.agency/?p=29775

[615]จาก *เดือดร้อนหนัก! "ชาวเล" โดนฟ้องขับไล่ "นัก กม." จี้ "กรมที่ดิน" ตรวจสอบ*, โดย สยามรัฐ, 25 พฤศจิกายน 2565. สืบค้นจาก https://siamrath.co.th/n/402607

[616]จาก *"กลุ่มชาติพันธุ์แม่ฮ่องสอน" ร้อง "กมธ. ที่ดิน" ค้านต่อสัมปทานเหมือง ชี้สิ่งแวดล้อมกระทบหนัก*, โดย มติชน, 22 มิถุนายน 2565, สืบค้นจาก https://www.matichon.co.th/politics/news_3413349

[617]จาก รายงานผลการตรวจสอบ ที่ 133/2565 เรื่อง สิทธิในการจัดการที่ดิน อันเกี่ยวเนื่องกับสิทธิของบุคคลในทรัพย์สิน และสิทธิชุมชนในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ กรณีกล่าวอ้างว่า หน่วยงานของรัฐไม่ดำเนินการสำรวจพิสูจน์สิทธิในที่ดินตามมติคณะรัฐมนตรี.

[618]จาก *มหาวิทยาลัยทักษิณเปิด "ศูนย์นิติชาติพันธุ์" ช่วยเหลือกลุ่มชาติพันธุ์ใต้*, โดย กรุงเทพธุรกิจ, 27 กันยายน 2565. สืบค้นจาก https://www.bangkokbiznews.com/news/news-update/1029258

[619]เกณฑ์ตัดสินว่าบุคคลนั้นเข้าข่ายจนหรือไม่จนคือ เกณฑ์รายได้ต่อเดือนต่ำกว่า 2,762 บาท.

[620]จาก ข้อกำหนดคณะกรรมการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมแห่งชาติ ว่าด้วยการกำหนดบุคคลหรือกลุ่มบุคคลเป้าหมายเป็นผู้รับบริการสวัสดิการสังคม พ.ศ. 2555. (2555, 16 พฤศจิกายน). *ราชกิจจานุเบกษา*, *129*(ตอนพิเศษ 173 ง), 17 - 24.

[621]จาก *คนจนหมดประเทศ ในกันยายน 2565 นี้จริงหรอ ? – เหตุใดรัฐบาลถึงมั่นใจขนาดนั้น*, โดย Moneybuffalo, 20 มิถุนายน 2565. สืบค้นจาก www.moneybuffalo.in.th/economy/คนจน-หมด-ประเทศ

[622]จาก "ปัญหาคนจนเมืองในชุมชนแออัด: องค์ความรู้และกระบวนการขับเคลื่อนเปรียบเทียบประเทศไทย และประเทศเกาหลี," โดย เดชา สังขวรรณ และรุ่งนภา เทพภาพ, 2565, *วารสารเอเชียตะวันออกศึกษา*, 15(1), น. 43. สืบค้นจาก http://www.asia.tu.ac.th/journal/EA_Journal15_1/A3.pdf

[623]จาก *สถิติกรุงเทพมหานคร ประจำปี 2564* (น. 57), โดย กองยุทธศาสตร์บริหารจัดการ สำนักยุทธศาสตร์และประเมินผล, 2564, กรุงเทพฯ: สำนักยุทธศาสตร์และประเมินผล. สืบค้นจาก https://webportal.bangkok.go.th/public/user_files_editor/130/BMA%20STATISTIC/2564/Statistical% 20Profile%20of%20BMA%202021.pdf

[624]จาก *"บ้าน" ของคนจนเมือง*, โดย The Active, 18 พฤศจิกายน 2565. สืบค้นจาก https://theactive.net/data/housing-for-all

[625]จาก รายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน ที่ 147 - 151/2565 เรื่อง สิทธิในที่อยู่อาศัยและสิทธิในการเข้าถึงบริการสาธารณะอันเกี่ยวเนื่องกับสิทธิในการจัดการที่ดิน กรณีปัญหาการจัดสรรที่ดินเพื่อที่อยู่อาศัยและการจัดระบบสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตให้แก่คนจนเมืองในชุมชนแออัดของจังหวัดภูเก็ต.

[626]จาก *'22 ปี พอช.'.... "เปลี่ยนผ่าน สานต่อสู่ชุมชนเข้มแข็ง" บ้านมั่นคง "บ้านที่ทุกคนร่วมสร้าง" (1)*, โดย The Citizen Plus, 24 ตุลาคม 2565. สืบค้นจาก https://thecitizen.plus/node/64189

[627]จาก *"บิ๊กป้อม" รวม 22 หน่วยงานทำ MOU ร่วมบูรณาการบริหารจัดการที่ดิน แก้ไขปัญหาทั่วที่ดินที่อยู่อาศัยประเทศไทย ใช้ "ความร่วมมืออย่างบูรณาการ สู่ความยั่งยืน"*, โดย สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน), 10 กันยายน 2565. สืบค้นจาก https://web.codi.or.th/20220902-38215/

รายการเอกสารอ้างอิง

“ออมสิน” สร้างโอกาสผู้พิการทางสายตา เข้าถึงแอป MyMo-ธุรกรรมการเงินอย่างเท่าเทียม. (2565 กันยายน 14). สยามรัฐ. สืบค้นจาก https://siamrath.co.th/n/382477

3 ปัจจัยทำเอาครอบครัวล่มได้แบบไม่น่าเชื่อ. (2561 กันยายน 14). Domesticviolencecenter. สืบค้นจาก https://domesticviolencecenter.org/3-ปัจจัยทำเอาครอบครัวล่ม/

กสม. ประสานกรมการปกครองแก้ปัญหาเด็กหญิง 7 ขวบ ไม่ได้รับการแจ้งเกิดและสัญชาติ. (2565 มิถุนายน 23). สยามรัฐ. สืบค้นจาก https://siamrath.co.th/n/359289

ข่าวดีสูงวัย!!ก.แรงงาน เร่งเครื่องขยายการจ้างงานผู้สูงอายุ เพิ่มรายได้. (2565 มิถุนายน 8). THE BANGKOK INSIGHT. สืบค้นจาก https://www.thebangkokinsight.com/news/business/883453/

คณะทำงานด้านธุรกิจและสิทธิมนุษยชน UN ออกจม.เปิดผนึกด่วนถึงรัฐไทยแสดงความกังวลกับการฟ้องคดีปิดปากอย่างเป็นระบบของหน่วยงานธุรกิจต่อนักปกป้องสิทธิมนุษยชน. (2565 ธันวาคม 20). The Story of แม่หญิงไฟท์. สืบค้นจาก https://www.facebook.com/photo.php?fbid=599594605503199&set=pb.100063579946981.-2207520000.&type=3

คฝ. สลายม็อบราษฎรอีกรอบ นักข่าวโดนลูกหลงหนัก แม้แสดงตัวแล้ว พร้อมตั้งตู้คอนเทนเนอร์ เคลียร์เส้นทางให้ผู้นำเอเปค. (2565 พฤศจิกายน 18). The MOMENTUM. สืบค้นจาก https://themomentum.co/report-mob-dinso-road/

ดช.วัย 5 ขวบจมแม่น้ำน่านหน้าวัดโคกสลุด อ.บางกระทุ่ม. (2564 กุมภาพันธ์ 28). พิษณุโลกฮอตนิวส์. สืบค้นจาก https://www.phitsanulokhotnews.com/2021/02/28/151861

เด็ก G นักเรียนไร้สัญชาติ กับความหวังสิทธิขั้นพื้นฐานด้านสาธารณสุข. (2560 เมษายน 25). มติชน. สืบค้นจาก https://www.matichonweekly.com/column/article_32573

เด็กพิการเรียนไหนดี? ‘สสส.’ สานพลังภาคีเครือข่าย จัดมหกรรมแนะแนวเรียนต่อให้เด็กพิการทั่วประเทศ. (2565 พฤศจิกายน 7). ข่าวสด. สืบค้นจาก https://www.khaosod.co.th/lifestyle/news_7348081

ประเทศไทย: หยุดใช้กำลังปราบปรามผู้ชุมนุมประท้วงระหว่างการประชุมเอเปก. (2565 พฤศจิกายน 19). แอมเนสตี้. สืบค้นจาก https://www.amnesty.or.th/latest/news/1055

ปลดล็อกจ้างงาน 50 เขต กทม. เปลี่ยนผู้พิการมีศักดิ์ศรี มีที่ยืนในสังคม. (2565 มีนาคม 8). กรุงเทพธุรกิจ. สืบค้นจาก https://www.bangkokbiznews.com/lifestyle/992373

ปัญหาสุขภาพผู้สูงอายุไทย. (2564 มีนาคม 3). กรมกิจการผู้สูงอายุ. สืบค้นจาก https://dop.go.th/th/know/15/466

ผู้หนีภัยการสู้รบจากเมียนมา-ไม่ใช่ผู้ลี้ภัย?. (2565 มกราคม 7). มติชน. สืบค้นจาก https://www.matichon.co.th/columnists/news_3119629

พบค่ายแม่หละชายแดนไทย-พม่า อัตราฆ่าตัวตายสองเท่าของค่ายผู้ลี้ภัยทั่วโลก. (2560 มิถุนายน 20). ศูนย์ข้อมูลและข่าวสืบสวนเพื่อสิทธิพลเมือง. สืบค้นจาก https://www.tcijthai.com/news/2017/20/asean/7094

พบผู้สูงอายุถูกทำร้ายจากคนใกล้ตัว ทั้งในครอบครัวและในชุมชน. (2562 มิถุนายน 17). ศูนย์ข้อมูลและข่าวสืบสวนเพื่อสิทธิพลเมือง. สืบค้นจาก https://www.tcijthai.com/news/2019/6/current/9125

เพราะการ ‘บูลลี่’ ไม่ใช่แค่เรื่องเด็กๆ. (2564 มีนาคม 10). สถาบันวิจัยเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา. สืบค้นจาก https://research.eef.or.th/bullying-in-thailand/

มหานคร For All ! ‘นายก็เป็นได้นะ’ เพราะเมืองนี้คนพิการไม่มี มีแต่สภาพแวดล้อมที่พิการ. (2565 พฤษภาคม 18). Thai PBS. สืบค้นจาก https://decode.plus/20220513/

มอบโอกาสที่เป็นแสงสว่างให้พวกเขาได้เติบโตอย่างมีคุณภาพ. (2566 มกราคม 13). ยูนิเซฟ. สืบค้นจาก https://www.unicef.org/thailand/th/ร่วมเป็นผู้บริจาค

ยะลาปะทะเดือด วิสามัญ 2 แนวร่วมก่อความไม่สงบ หลังเจรจาไม่เป็นผล. (2565 กรกฎาคม 26). พีพีทีวี. สืบค้นจาก https://www.pptvhd36.com/news/อาชญากรรม/177154

เยาวชนอายุ 13 ปี ถูกอุ้มเพียงเพราะไปนั่งกินแม็คโดนัลด์ นี่กูกำลังอยู่ในประเทศอะไร? (2565 เมษายน 15). Twitter : @tanawatofficial. สืบค้นจาก https://twitter.com/tanawatofficial/status/1514860456757714947

ระเบิด-วางเพลิงป่วน 3 จังหวัดภาคใต้ รวม 19 จุด มุ่งทำลายระบบเศรษฐกิจ. (2565 สิงหาคม 17). บีบีซี. สืบค้นจาก https://www.bbc.com/thai/articles/c03lymn2qjpo

รัฐบาลส่งเสริมการจ้างงาน “คนพิการ” สร้างรายให้กว่า 1,661 ล้านบาท. (2565 กันยายน 27). กรุงเทพธุรกิจ. สืบค้นจาก https://www.bangkokbiznews.com/health/labour/1029192

ร่าง พรบ. กัญชา กัญชง พร้อม! เข้าสภาสัปดาห์หน้า ครัวเรือนปลูกได้ 15 ต้นและห้ามขาย. (2565 สิงหาคม 20). HealthServ. สืบค้นจาก https://healthserv.net/220931

ศบค. มีมติ “ยกเลิก” พ.ร.ก. ฉุกเฉินฯ มีผล 30 ก.ย. 65. (2565 กันยายน 23). ศูนย์ข้อมูล COVID-19. สืบค้นจาก https://www.facebook.com/informationcovid19/photos /a.106455480972785/650158133269181/?type=3

สถาบันนิติวิทยาศาสตร์ ลงพื้นที่ตรวจสารพันธุกรรมเพื่อแก้ไขปัญหา 7 จังหวัดภาคอีสาน. (2565 พฤศจิกายน 23). Thailand Plus. สืบค้นจาก https://www.thailandplus.tv/archives/637741

สปสช. ขยายบริการแพทย์ทางไกล ดึง “แอป คลิกนิก” ดูแลผู้ป่วยโควิดเพิ่ม. (2565 กรกฎาคม 27). สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ. สืบค้นจาก https://www.nhso.go.th/news/3690

สร้างโอกาส “เด็กพิการเรียนไหนดี”. (2565 พฤศจิกายน 8). กรุงเทพธุรกิจ. สืบค้นจาก https://www.bangkokbiznews.com/corporate-moves/lifestyle/judprakai/1036303

เสนอรัฐ กำหนด ระบบหลักประกันรายได้ผู้สูงอายุ เป็น ‘วาระแห่งชาติ’. (2565 ธันวาคม 16). The Active. สืบค้นจาก https://theactive.net/news/welfare-20221516/

องค์กรผู้ลี้ภัยระหว่างประเทศชี้ ไทยควรให้ส่งความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมไปยังเมียนมา. (2565 กรกฎาคม 12). เบนาร์นิวส์. สืบค้นจาก https://www.benarnews.org/thai/news/th-mn-border-refugees-07122022002315.html

ออกหมายจับ 2 ผู้ต้องหาวางระเบิดขบวนรถไฟสายหาดใหญ่-ปาดังเบซาร์. (2565 ธันวาคม 17). ไทยโพสต์. สืบค้นจาก https://www.thaipost.net/criminality-news/285740/

Person putting a medical mask on earth. (2023 January 13). Freepik. สืบค้นจาก https://www.freepik.com/free-photo/person-putting-medical-mask-earth_14668469.htm#page=4&query=covid&position=3&from_view=search&track=sph

Thai police use rubber bullets to disperse protest over APEC summit. (2022, November 19). Reuters. สืบค้นจาก https://www.reuters.com/world/asia-pacific/thai-police-used-rubber-bullets-disperse-protest-over-apec-summit-2022-11-18/

www.คลิปหลุดทำไง.com รัฐบาลเปิดเว็บรับแจ้งเหตุล่วงละเมิดทางเพศ สื่อลามกเด็ก. (2565 สิงหาคม 17). TNN. สืบค้นจาก https://www.tnnthailand.com/news/social/122258/

ประกาศแต่งตั้งประธานกรรมการ และกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ชุดที่ 4

หน้า ๓
เล่ม ๑๓๘ ตอนพิเศษ ๑๑๔ ง ราชกิจจานุเบกษา ๒๗ พฤษภาคม ๒๕๖๔

ประกาศ

แต่งตั้งประธานกรรมการและกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว

พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ให้ประกาศว่า

ตามที่ ได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมแต่งตั้งประธานกรรมการและกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ตามประกาศลงวันที่ ๒๐ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๕๕๘ ต่อมาเมื่อพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ มีผลใช้บังคับ เป็นเหตุให้ประธานกรรมการและกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ตามประกาศดังกล่าวพ้นจากตำแหน่ง แต่ให้ยังคงปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่าประธานกรรมการและกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติที่แต่งตั้งขึ้นใหม่จะเข้ารับหน้าที่ นั้น

บัดนี้ สภานิติบัญญัติแห่งชาติทำหน้าที่วุฒิสภา และวุฒิสภาได้ให้ความเห็นชอบ ผู้มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามเพื่อแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ จำนวนหกคน และผู้ได้รับความเห็นชอบดังกล่าวได้ประชุมเพื่อเลือกกันเองให้คนหนึ่งเป็นประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติแล้ว

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๒๔๖ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ประกอบมาตรา ๘ และมาตรา ๑๔ แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมแต่งตั้งประธานกรรมการและกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ดังนี้

ประกาศแต่งตั้งประธานกรรมการ และกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ชุดที่ 4

หน้า ๔

เล่ม ๑๓๘ ตอนพิเศษ ๑๑๔ ง ราชกิจจานุเบกษา ๒๗ พฤษภาคม ๒๕๖๔

๑. นางสาวพรประไพ กาญจนรินทร์	เป็นประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
๒. นางปรีดา คงแป้น	เป็นกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
๓. นายสุชาติ เศรษฐมาลินี	เป็นกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
๔. นางสาวศยามล ไกยูรวงศ์	เป็นกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
๕. นางสาวปิติกาญจน์ สิทธิเดช	เป็นกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
๖. นายวสันต์ ภัยหลีกลี้	เป็นกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ ๒๕ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๖๔ เป็นปีที่ ๖ ในรัชกาลปัจจุบัน

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ
พรเพชร วิชิตชลชัย
ประธานวุฒิสภา

ประกาศแต่งตั้งประธานกรรมการ และกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ชุดที่ 4

หน้า ๒
เล่ม ๑๓๙ ตอนพิเศษ ๑๗๐ ง ราชกิจจานุเบกษา ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๖๕

ประกาศ

แต่งตั้งกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ
พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว

พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ให้ประกาศว่า

ตามที่ ได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมแต่งตั้งประธานกรรมการและกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ รวมจำนวน ๖ คน ตั้งแต่วันที่ ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๖๔ นั้น บัดนี้ วุฒิสภาได้ให้ความเห็นชอบ นางสาวสุภัทรา นาคะผิว ผู้มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม เพื่อแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ให้ครบตามที่กฎหมายกำหนดแล้ว

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๒๔๖ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ประกอบมาตรา ๘ และมาตรา ๑๔ แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมแต่งตั้ง นางสาวสุภัทรา นาคะผิว เป็นกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ ๑๘ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๕๖๕ เป็นปีที่ ๗ ในรัชกาลปัจจุบัน

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ
พรเพชร วิชิตชลชัย
ประธานวุฒิสภา

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ชุดที่ 4

นางสาวพรประไพ กาญจนรินทร์
ประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

นางปรีดา คงแป้น
กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุชาติ เศรษฐมาลินี
กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

นางสาวศยามล ไกยูรวงศ์
กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

นางสาวปิติกาญจน์ สิทธิเดช
กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

นายวสันต์ ภัยหลีกลี้
กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

นางสาวสุภัทรา นาคะผิว
กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

ภาพเครื่องหมายราชการของสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
Office of the National Human Rights Commission of Thailand

รูปทรงดอกบัว

คือ ความมีคุณธรรม ความเอื้ออาทรระหว่างเพื่อนมนุษย์

รูปมือ

คือ การโอบอุ้มคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพของทุกภาคส่วนของสังคมทั้งในระดับประเทศและระหว่างประเทศ ด้วยหลักแห่งความเสมอภาคและภราดรภาพ

รูปคนล้อมเป็นวงกลม

คือ ความร่วมมือกันของทุกภาคส่วนในสังคมเพื่อให้เกิดพลังในการเสริมสร้างวัฒนธรรมสิทธิมนุษยชนให้เป็นส่วนสำคัญในกระบวนการพัฒนาประเทศ

สีน้ำเงิน

คือ ความมุ่งมั่นอดทนในการทำงานเพื่อสร้างความสามัคคีและการประสานพลังจากทุกภาคส่วนของสังคมในการเสริมสร้างวัฒนธรรมสิทธิมนุษยชนในสังคมไทย

อักษรย่อและความหมาย

(เรียงตามตัวอักษรนำจากภาษาไทยและภาษาอังกฤษ)

กค.	กระทรวงการคลัง
กทม.	กรุงเทพมหานคร
ก.พ.	คณะกรรมการข้าราชการพลเรือน
กพช.	คณะกรรมการนโยบายพลังงานแห่งชาติ
กยศ.	กองทุนให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา
กยส.	คณะกรรมการนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาสถานภาพสตรีแห่งชาติ
ก.ล.ต.	คณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์
กศน.	การศึกษานอกโรงเรียน
กสทช.	คณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ
กสม.	คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
กสศ.	กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา
กห.	กระทรวงกลาโหม
กอ.รมน. ภาค 4 สน.	กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 4 ส่วนหน้า
ขปส.	ขบวนการประชาชนเพื่อสังคมที่เป็นธรรม
คค.	กระทรวงคมนาคม
คทช.	คณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ
คฝ.	ชุดควบคุมฝูงชน
ครม.	คณะรัฐมนตรี
คสช.	คณะรักษาความสงบแห่งชาติ
ดศ.	กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม
ตร.	สำนักงานตำรวจแห่งชาติ
ทส.	กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
นสล.	หนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง
บช.น.	กองบัญชาการตำรวจนครบาล
ป.ป.ส.	คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด
พ.ร.ก.	พระราชกำหนด
พ.ร.ฎ.	พระราชกฤษฎีกา
พ.ร.บ.	พระราชบัญญัติ
พ.ร.ป.	พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ
พม.	กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
พอช.	สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน)
มท.	กระทรวงมหาดไทย
ยธ.	กระทรวงยุติธรรม
รง.	กระทรวงแรงงาน
รฟท.	การรถไฟแห่งประเทศไทย

วธ.	กระทรวงวัฒนธรรม
วลพ.	คณะกรรมการวินิจฉัยการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมระหว่างเพศ
ศธ.	กระทรวงศึกษาธิการ
ศปสช.	ศูนย์ประสานงานสื่อมวลชนในสถานการณ์การชุมนุม
ศอ.บต.	ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้
สตม.	สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง
สธ.	กระทรวงสาธารณสุข
สน.	สถานีตำรวจนครบาล
สปส.	สำนักงานประกันสังคม
สปสช.	สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ
สพฐ.	สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
สพป.	สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
สพม.	สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา
สภ.	สถานีตำรวจภูธร
สมช.	สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ
สสช.	สำนักงานสถิติแห่งชาติ
สสส.	สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ
อปท.	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
อว.	กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม
อส.	สำนักงานอัยการสูงสุด
อสม.	อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน
BRN	ขบวนการแนวร่วมปฏิวัติแห่งชาติมลายูปัตตานี (Barisan Revolusi Nasional Melayu Patan)
CAT	อนุสัญญาว่าด้วยการต่อต้านการทรมาน และการประติบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี (Convention Against Torture and other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment)
CEDAW	อนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ (Convention on the Elimination of Aa Forms of Discrimination Against Women)
CERD	อนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติในทุกรูปแบบ (Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination)
CPED	อนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลทุกคนจากการหายสาบสูญโดยถูกบังคับ (International Convention for the Protection of All Persons from Enforced Disappearance)
CRC	อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Rights of the Child)
CRPD	อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิของคนพิการ (Convention on the Rights of the Persons with Disabilities)
EIA	รายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (Environment Impact Assessment)
EM	อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ติดตามตัว (Electronic Monitoring)

HRDD	กระบวนการตรวจสอบด้านสิทธิมนุษยชนอย่างรอบด้าน (Human Rights Due Diligence)
ICCPR	กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights)
ICESCR	กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (International Covenant on Economic, Social and Culture Rights)
P.N.Y.S.	กลุ่มนักศึกษาจังหวัดชายแดนใต้ (ปัตตานี P นราธิวาส N ยะลา Y สงขลาและสตูล S)
SEA	การประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (Strategic Environment Assessment)
SLAPPs	การดำเนินคดีเชิงยุทธศาสตร์เพื่อต่อต้านการมีส่วนร่วมของสาธารณชน (Strategic Litigation Against Public Participation)
THC	สารเสพติดประเภทที่ 1 ออกฤทธิ์กระตุ้นประสาทและกดประสาท เป็นกลุ่มสารที่พบมากในใบกัญชา (Tetrahydrocannabinol)
UNDP	สำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ United Nations Development Programme
UNGPs	หลักการชี้แนะแห่งสหประชาชาติเรื่องสิทธิมนุษยชนสำหรับธุรกิจภายใต้กรอบ “คุ้มครอง-เคารพ-เยียวยา” (United Nations Guiding Principles on Business and Human Rights: Implementing the United Nations “Protect, Respect and Remedy” Framework)
UNHCR	สำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ (United Nations High Commissioner for Refugee)
UNODC	สำนักงานว่าด้วยยาเสพติดและอาชญากรรมแห่งสหประชาชาติ United Nations Office on Drugs and Crime
UN WOMEN	องค์กรเพื่อการส่งเสริมความเสมอภาคระหว่างเพศและเพิ่มพลังของผู้หญิงแห่งสหประชาชาติ United Nations Entity for Gender Equality and the Empowerment of Women

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
Office of the National Human Rights Commission of Thailand

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

120 หมู่ที่ 3 อาคารรัฐประศาสนภักดี (อาคารบี) ชั้น 6-7
ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษาฯ ถนนแจ้งวัฒนะ
แขวงทุ่งสองห้อง เขตหลักสี่ กรุงเทพฯ 10210
โทรศัพท์ : 0 2141 3880, 0 2141 3831
Website : www.nhrc.or.th
E-mail : evaluation@nhrc.or.th

ISBN: 978-616-8274-24-8
9 786168 274248

qr code (PDF)

qr code (word)